

34680

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MUDANYA'DA
GELENEKSEL KONUT MİMARİSİNİN GELİŞİMİ
ve
GÜNÜN ŞARTLARINA UYARLANMASI ÜZERİNE
BİR İNCELEME
(3. BÖLGE)

34680

Mimar Neşe Çağlarım

F. B. E. Mimarlık Ana Bilim Dalı Rölöve Restorasyon Dalında
hazırlanan

YÜKSEK LİANS TEZİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Füsun ALİOĞLU

İSTANBUL - 1994

T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İÇİNDEKİLER.....	III
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
SUMMARY.....	VI
I. GİRİŞ.....	1
II. KENTSEL YAPIYI OLUŞTURAN ETKENLER.....	2
II. 1. COĞRAFİ KONUMU, SINIRLARI.....	2
II. 2. TOPOĞRAFYASI.....	2
II. 3. JEOLJİK YAPI.....	4
II. 4. TOPRAK ÖRTÜSÜ.....	4
II. 5. İKLİM.....	4
II. 6. BİTKİ ÖRTÜSÜ.....	6
II. 7. DEMOGRAFİK YAPISI.....	7
II. 8. SOSYO - EKONOMİK YAPISI.....	9
II. 9. ULAŞIM.....	11
III. MUDANYA'NIN TARİHSEL GELİŞİMİ VE FİZİKSEL OLUŞUM SÜRECİ.....	13
III. 1. MUDANYA ADININ KAYNAĞI.....	13
III.2. OSMANLI İMPARATORLUĞU ÖNCESİ DÖNEM.....	13
III. 2. I. YAZILI TARİH ÖNCESİ.....	13
III. 2. II. YAZILI TARİH DÖNEMİ.....	14
III. 2. III. ROMA İMPARATORLUĞU DÖNEMİ.....	17
III. 2. IV. BİZANS İMPARATORLUĞU DÖNEMİ.....	18

III. 2. V. SELÇUKLULAR DÖNEMİ.....	18
III. 3. OSMANLI İMPARATORLUĞU DÖNEMİ.....	18
III. 4. CUMHURİYET DÖNEMİ.....	21
III. 4. I. İMAR PLANI AŞAMALARI.....	22
III. 4. II. KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI UYGULAMALARI.....	23
IV. ARAŞTIRMA BÖLGESİNİN SEÇİMİ VE ÖZELLİKLERİ.....	40
IV. 1. BÖLGENİN KENT İÇİNDEKİ KONUMU VE SEÇİM NEDENLERİ.....	42
IV. 2. İNCELEME BÖLGESİNDE KORUNMASI GEREKLİ KÜLTÜREL DEĞERLER.....	47
IV. 2.1. ANITSAL YAPILAR.....	47
IV. 2. II. DOĞAL ANITLAR.....	78
IV. 2. III. SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİ.....	78
V. ARAŞTIRMA BÖLGESİNİN MEVCUT DURUMUNUN İRDELENMESİ.....	93
V. 1. TESCİL DURUMU.....	93
V. 2. YAPIM SİSTEMLERİ ANALİZİ.....	94
V. 3. KAT ADETLERİ ANALİZİ.....	95
V. 4. İŞLEVSEL ANALİZ.....	96
V. 5. FİZİKSEL ÇEVRE ANALİZİ.....	98
V. 6. GELENEKSEL YAPILARDA STRÜKTÜR ANALİZİ.....	100
V. 7. GELENEKSEL YAPILARDA ÖZGÜNLÜK DURUMU ANALİZİ.....	101
V. 8. DEĞERLENDİRME.....	102

VI. GELEKNEKSEL KONUTLARIN BIÇİMLENİŞİ.....	112
VI. 1. KÜTLE BIÇİMLENİŞİ.....	112
VI.1. I. DOĞAL VERİLERİN BIÇİME ETKİSİ.....	112
VI.1. I.1. TOPOĞRAFYA	112
VI.1. I.2. YÖN, MANZARA	114
VI.1. I.3. İKLİM.....	114
VI.1. II. SOKAK, PARSEL, YAPI İLİŞKİSİ.....	115
VI.1. II.1. GELENEKSEL KONUTLARIN PARSEL İÇİNDEKİ KONUMLARI VE SOKAKLA OLAN İLİŞKİLERİ.....	115
VI.1. II.2. SOKAK PROFİLLERİ.....	117
VI.1. II.3. BAHÇE DUVARLARI.....	117
VI.1. II.4. YOL KAPLAMALARI.....	117
VI. 2. GELENEKSEL KONUTLARDA PLANLAMA ÖZELLİKLERİ	120
VI. 2. I. PLAN TİPLERİ VE PLANLAMAYI OLUŞTURAN MEKANLAR.....	120
VI. 3. GELENEKSEL KONUTLARDA CEPHE OLUŞUMU.....	125
VI. 3. I. ÇIKMALAR.....	125
VI. 3. II. GİRİŞ KAPILARI.....	143
VI. 3. II.1. GİRİŞ KAPILARI DÜZENİ.....	143
VI. 3. III. PENCERELER.....	147
VI. 3. III.1. PENCERE PERVAZLARI VE ALT PROFİLLERİ.....	157
VI. 3. IV. KAT SİLMELERİ.....	157
VI. 4. GELENEKSEL YAPIM SİSTEMLERİ VE MALZEME.....	159
VI. 4. I. 1. AHŞAP KARKAS SİSTEM.....	159
VI. 4. I. 2. ZEMİN KARGİR,	

ÜST KAT AHŞAP KARKAS SİSTEM.....	162
VI. 4. II. CEPHE KAPLAMALARI.....	163
VI. 4. III. MALZEME	163
VII. KORUMA YAKLAŞIMI VE ÖNERİLERİ.....	166
VII. 1. MEVCUT DOKU VE ÇEVRE ÖLÇEĞİNDE KORUMA İLE İLGİLİ ÖNERİLER.....	168
VII.2. TEK YAPI ÖLÇEĞİNDE KORUMA İLE İLGİLİ ÖNERİLER.....	169
VIII. SONUÇ.....	171
NOTLAR	
BİBLİYOGRAFYA	
ÖZGEÇMİŞ	

ÖNSÖZ

Türkiye hızlı sanayileşmenin neden olduğu yoğun kentleşmenin etkisiyle geçmişten aldığı kültürünün seçkin örneklerini kaybetmeye başlamıştır. Mudanya da bu yozlaşmadan nasibini almıştır.

Maalesef bugün yeni konut alanlarına duyulan ihtiyaç sebebiyle geleneksel mimarinin örnekleri tahribe uğramakta, yok olmaktadır. Türkiye tarihinde önemli bir temel taşı olan Mudanya'da sadece mütarekenin imzalandığı evin korunması yeterli değildir. Geleneksel konut mimarisinin tümü çevresiyle beraber korunmaya alınmalıdır.

Bu amaç doğrultusunda yapılan tez çalışmasında Mudanya'nın geleneksel konut mimarisiniyoğun olduğu bir bölgesi seçilerek inceleme ve tespit çalışmaları yapılmıştır. Bölge içindeki sivil mimari örneklerinin en azından proje üzerinde tespiti sağlanmıştır.

Bölgedeki yeni yapılanma koşullarının bu çalışmadan yararlanılarak belirlenmesi tezin amacına ulaştığının göstergesi olacaktır.

Çalışmamı yöneten Doç. Dr. Füsün Alioğlu'na, tezi hazırlama aşamasında yardımcı olan tüm arkadaşlarıma, manevi desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürler.

NEŞE ÇAĞLARIM
İSTANBUL,1994.

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti zaman içinde bünyesinde büyük uygarlıkların doğup büyüdüğü ve izlerini halen taşıdığı Anadolu topraklarında kurulmuştur. Uygarlıkların oluşturduğu kültür mirası Türkiye'nin sanayileşme sürecinde geçirdiği sosyal, ekonomik ve fiziksel değişimler sonucu bugün yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Mudanya, Bursa'nın deniz yoluyla en kısa sürede İstanbul ve Marmara ile ilişim sağladığı iskelesi konumundadır. İstanbul ile olan ticaret ilişkisini Mudanya iskelesinden sürdürmüştür. Bir dönemin başkenti olan Bursa'nın dışarıya açılan iskelesi olması nedeniyle Mudanya önemli bir yerleşim olmuştur. Endüstrileşmeden fazla etkilenmesede bugün Bursa'nın yazıldığı durumunda olması hızlı bir yapılaşmaya girmesine neden olmuştur.

Yapıya duyulan ihtiyaç, geleneksel konutların çağdaş yaşamın gereklerine cevap vermemesi, Mudanya'nın geçmişten aldığı kültür mirasının önemli bir birimi olan sivil mimarlık örneklerinin tahribine hatta yok olmasına neden olmaktadır.

Değişen yaşam koşulları karşısında varlığını devam ettirmeye çalışan geleneksel dokunun korunması ve gelecek kuşaklara miras olarak bırakılması bir zorunluluktur.

Geleneksel dokuyu oluşturan konutlar, kullanan insanların yaşam biçimini, kültür ve estetik değerlerini yansıtır. koruma bilincinin oluşturulması, geleneksel dokunun gelecek kuşaklara bırakılmasını sağlayacaktır. Öncelikle konutların değişen yaşam koşullarına uyumu ve çağdaş standartlara kavuşturulması gerekir.

Mudanya genelinde yapılan tespit çalışmaları sonucunda üç bölge belirlenmiştir. " 3.Bölge " tez kapsamına alınarak, tarih ve kültürel mirasın göstergesi olan geleneksel doku incelenerek. koruma ve restorasyon önerileri getirilmiştir.

Tez kapsamında Mudanya ve 3. Bölge'nin fiziksel özellikleri incelenerek, tarihsel gelişim ve fiziksel oluşum sürecinde, geleneksel doku özellikleri belirlenmiştir. Bölgede analizler yapılarak mevcut durum irdelenmiştir. Geleneksel konutların biçimlenişi, yapı elemanları, yapı sistemleri ve malzeme araştırması yapılarak mevcut dokunun özellikleri belirlenmiştir.

Elde edilen bilgilerin doğrultusunda kooruma ve restorasyon önerileri hazırlanmıştır.

Öneriler dikkate alınarak oluşturulacak projeye geleneksel dokunun korunarak yaşatılması ve değerlendirilmesi, halkın koruma bilincinin oluşturulması yapılan araştırma ve çalışmaların amacına ulaştırdığının göstergesi olacaktır.

SUMMARY

Republic of Turkey was established in Anatolia where great civilizations of the world were also established and developed. Culture inherited from these civilizations is subject to change due to economic and industrial developments.

Mudanya is a port city located at a place where sea transport from Bursa to Istanbul across the Marmara Sea might be carried out in the shortest possible time. The commercial relations with Istanbul City were continued via Mudanya Port. Mudanya had become an important housing zone, since it was the port district through which Bursa, the capital of the Ottoman Empire in the 13th century, carried out its commercial activities. Notwithstanding the fact that it was not affected by the industrial process, since it is a place where most of the people in Bursa spend their holidays, this resulted in the expansion of urban housing zones.

The need for additional housing increased. Furthermore, the traditional housing has become insufficient for the needs of modern life. Both these facts resulted in deterioration even in the case of the masterpieces of civil architecture, which were inherited from Ottoman ancestors.

The housing, forming the traditional settlement reflects lifestyles, cultural and aesthetic values of people who had utilized them. Establishment of a sense of protection shall provide the traditional settlement to be inherited by the following generations. First of all, the housing must be in compliance with modifications in the life styles.

Three areas were determined during the research studies for overall Mudanya. "3rd" area is included in testing studies. Traditional settlement which is the indicator of the historical and cultural heritage, is subject to search. Proposals for protection and restoration of the existing settlement are suggested.

Within the thesis study, the physical properties of 3rd area were evaluated, and properties of traditional settlement were determined within the period of historical development. Existing situation is assessed by the regional analyses. Formation of traditional housings, construction elements, construction materials and methods of construction were evaluated, by the way, properties of existing settlement were determined.

Protection of settlement referring to the protection which shall be designed by considering proposals mentioned herein, the establishment of the residents' common sense for protection of existing settlement will be an indicator of the success of this study.

GİRİŞ

Marmara Havzası'ndaki konumu itibariyle Mudanya her zaman için Bursa'nın denizle bağlantısını sağlamıştır.

Geçmişten günümüze kadar üstlendiği bu görev ile yönetimi altına girdiği medeniyetlere ait kültürlerin sentezine sahiptir. Toplumlar, bölgede coğrafi etkenlere bağlı olarak kendi geleneksel yerleşme dokularını oluşturmuşlardır. Zaman içerisinde teknolojik etkilenmeler sonucu oluşan sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel değişimler bu dokuyu yoketmektedir. Ancak yapılacak koruma amaçlı çalışmalar Mudanya'daki geleneksel yerleşim dokusunun geçmişten geleceğe aktarılmasını sağlayacaktır.

Cumhuriyet sonrasında bir dönem gelişmesinin yavaşlamasına rağmen; bugün eski canlılığını kazandırmak için çalışmalar yapılmaktadır. Bölge ölçeğinde yapılan çalışmaların yeni olanaklar sağlayacağı umulmaktadır.

Mudanya genelinde fiziksel ve tarihsel çevre verileri incelenmek suretiyle genelden çekirdeğe inilecektir. Çekirdeği oluşturan "Mudanya Evleri" gelişmiş kültür örnekleri olarak korunmayı beklemektedir.

Kent içinde seçilen bir bölgede geleneksel mimari özellikleri taşıyan konutların tasarım özellikleri, çevre ile olan ilişkileri incelenmiştir. Konutların geleneksel doku içerisinde bozulma nedenleri araştırılarak koruma önerileri geliştirilmiştir.

II. MUDANYA'NIN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

II. 1. COĞRAFİ KONUMU, SINIRLARI

Bursa ili sınırları içerisindeki Mudanya ilçesi, Türkiye'nin kuzeybatısında yer alan Marmara Bölgesi'nin güneydoğusundadır (Bkz. Harita II. 1).

İlçe 28-29 derece doğu meridyenleri ile 40-41 derece kuzey paralelleri arasında yer alır (Elitoğ, 1989 : 5).

Mudanya, Gemlik Körfezi güney sahilinde dar bir kıyı şeridi üzerinde doğrusal biçimde yerleşmiş bir kenttir (Yurt Ans., 1982 - 83 :1727).

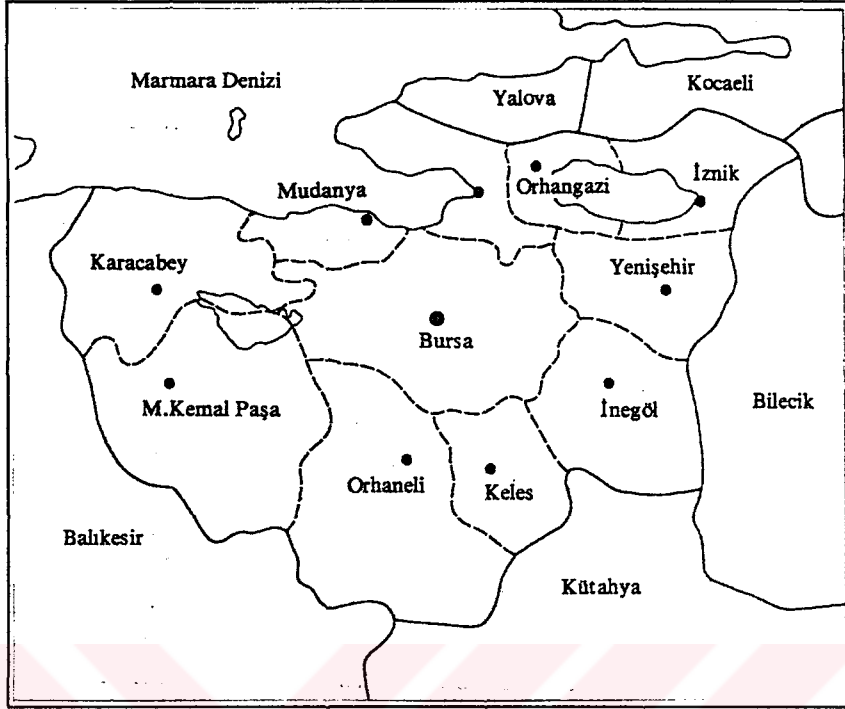
Topraklarını doğuda ve güneyde bağlı olduğu Bursa ilinin Merkez, batıda Karacabey ilçeleri çevirmiştir. Kuzeyde ise Marmara Denizi ile kuşatılmıştır. Mudanya 346 km² 'lik yüzölçümüne sahiptir. Merkez ilçe dışında, Zeytinbağı (Tirilye) adında bir bucağa ve 36 köye sahiptir (Bkz. Harita II. 2). Merkez ilçenin en eski mahalleleri Mütareke, Şükrü Çavuş ve Kara Fatma mahalleleridir. Ömerbey, Hasanbey, Halitpaşa, Rüştü İpar, Erdoğan ve Güzelyalı diğer mahallelerdir. Mudanya bugün 10 mahalleye sahiptir.

II. 2. TOPOĞRAFYASI

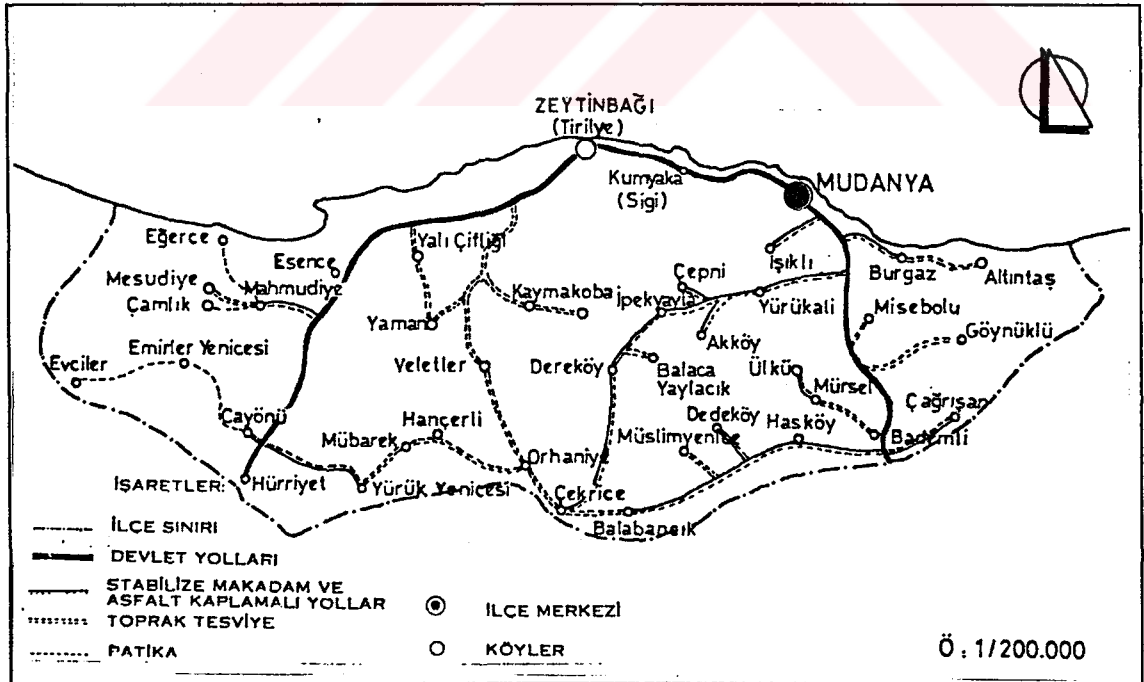
İlçe toprakları genellikle tepeliktir. Mudanya Dağları adı verilen, yükseklikleri 400-500m. olan bu sırtlar güneydeki Bursa Ovası'nı Marmara Denizi kıyılarından ayırır. Mudanya Dağları, Gemlik Körfezi güney sahillerinden başlayarak Bandırma Körfezine kadar uzanmaktadır. Nilüfer Çayı vadisi ile Apolyont ve Manyas Gölleri havzalarını sahilden ayırmaktadır. Bu dağlar güneyde Nilüfer Çayı, kuzey de Marmara Denizi kıyıları ile birleşen genişçe vadilerle parçalanmışlardır (Türkiye Ans., 1957 : 226). En yüksek tepesi Mudanya'nın bucağı Zeytinbağı'nın güneyindeki Kıran Tepe'si olup, 557m. yüksekliğindedir.

Kıyı bölgesi kuzey ve güneyde iki depresyon sahası ile sınırlanmıştır. Kuzeyde Marmara çukurunun devamı üzerinde bulunan Gemlik Körfezi ve İznik Gölü, güneyde ise Manyas ve Apolyont Gölleri ile Bursa Ovası yer alır. Kıyı batıda Eşkel Limanı'ndan doğuda Kurşunlu'ya kadar 50 km.lik bir uzunluğa sahiptir.

Mudanya, Marmara Denizi'nin güney kıyısında, deniz ile güneydeki tepeler

Harita II. 1 : Bursa ili sınırları içinde Mudanya'nın konumu

Harita II. 2 : Mudanya'nın köyler ile olan bağlantısı

arasında kalan kıyı düzlüğü üzerinde kurulmuştur. Denizden yüksekliği 5-10 m. arasında değişir. Kıyı şeridinin hemen arkasında yükselteler başlar. Güneye doğru hafifçe eğimli mahalleler yer alır (Bkz. Harita II. 3).

İlçe sınırları içerisinde önemli akarsular yoktur. Nilüfer nehri genel olarak ilçenin güney sınırından geçerek Marmara Denizi'ne dökülür. Ortalama derinlik 2 m. dir. Genişliği 5 m.'yi bulur. Balabancık, Çekrice suları bahar ile birlikte kabarmaya başlar. Baldere ve Veletler deresinin suları yaz aylarında kaybolur.

Bölgede bundan başka önemli akarsu ve göl yoktur. Yazın suyu azalır, kuruyan dere ve gölcükler vardır.

II. 3. JEOLJİK YAPI

Arazi çeşitli oluşukların ve mezozoik, metamorfik taşların Kretase, Eosen ve Neojen devirleri tabakalarının yer tuttuğu kıyı boyunda volkanik arazinin (andezit) de bulunduğu bir yapı gösterir (Türk Ans., 1976 : 368). Denizin ve akarsuyun meydana getirdiği alüvyonlu ova Neojen arazi üzerinde Güzelyalı civarında içeri sokulur. Mudanya'nın doğusunda ise oldukça daralmakta, Çınarlıdere ve diğerlerinin getirdikleri alüvyonlarla denize doğru büyük bir çıkıntı oluşturmakta ve Arnavutköyün doğusunda üçgen şeklini almaktadır (Elitoğ, 1989 : 6).

II. 4. TOPRAK ÖRTÜSÜ

Mudanya'nın tepelik bölgelerinde tarıma uygun olmayan intrazonal toprağa rastlanmaktadır (Yergün, 1991 : 8). Azonal toprak grubuna giren alüvyonal topraklar geniş alanlar kaplamaktadır. Kireçli olan bu topraklar kuruyken çok sert, ıslakken oldukça yapışkandır.

II. 5. İKLİM

Mudanya iklim bakımından Akdeniz iklimi ile Karadeniz iklimi arasında bir geçiş gösterir. Kışlar ılık ve yağışlı, yazlar sıcak ve kuraktır. Yükseltinin azlığı ve denizin etkisi nedeniyle kışın ılıklığı ve yaz mevsiminin fazla sıcak olmayışı belirgindir (Elitoğ, 1989 : 7). Kuzeyden gelen rüzgarların etkisiyle yazlar Ege ve

M A R M A R A   D E N İ Z İ

Akdeniz bölgelerine nazaran daha serin, kışlar ise daha şiddetli geçer.

Mudanya'nın yıllık ortalama sıcaklığı 16.7°C olup, Bursa ve bağlı ilçeleri arasında sıcaklık ortalamasının en yüksek olduğu yerdir. Sıcaklık ortalamasının yüksekliğiyle beraber yılın büyük bir kısmında günlerini açık geçirmektedir.

Akdeniz iklimi etkisiyle yağışlar daha çok yağmur şeklindedir. Ağustos ayının sonunda başlayan yağmurlar en çok kış ve bahar aylarında görülür, Mayıs ayına kadar devam eder. Karadeniz iklimi etkisiyle yaz aylarında da seyrek de olsa yağış görülmektedir. Ortalama yağış oranı yıllık 613.7 mm. dir. Mudanya'da kar yağışı çok azdır. Karlı günler 3 - 4 günden fazla değildir.

Hakim rüzgar kuzeyden esen rüzgardır. En etkili olanlar ise poyraz ve yıldızdır. Yazın sabahları hafif meltem şeklinde esen imbat, öğleden sonra yerini gündoğusu rüzgarına bırakır. Güney rüzgarlarının etkisi çok azdır. Kuzeyden gelen rüzgarların etkisinden Gemlik Körfezini kuzeyden çevreleyen Samanlı Dağları vasıtasıyla kısmende olsa korunabilmektedir.

Mudanya'nın kalp hastaları için elverişli iklimi pek çok emeklinin buraya yerleşmesine neden olmuştur (Yurt Ans., 1982 - 83 : 1727).

II. 6. BİTKİ ÖRTÜSÜ

Mudanya bitki örtüsü; iklim özellikleri, yükselti ve denize yakın olması gibi unsurlardan etkilenerek; Ege ve Akdeniz bölgelerinin bitki örtüsü özelliklerini taşır.

Kıyı şeridinin hemen ardında başlayan Aytepe ve Bursatepe olarak adlandırılan yükseltilerin denize bakan yamaçları zeytin ağaçları ile kaplıdır. Kıyı boyunca Akdeniz bölgesinin karakteristik bitkisi olan makiler görülür. 200-250 m. den 500 m. ye kadar meşe, kocayemiş ve zeytin türleri, 500 m. den daha yüksek olan kesimlerde ise kayın ağaçlarına rastlanmaktadır.

Akdeniz bitki örtüsü bölgede daha çok alçak ve güneye bakan yamaçlarda görülmekte, yüksek ve kuzeye bakan yamaçlarda ise doğal bitki örtüsünün keskin etkisi azalmaktadır. Bu kesimlerde yer yer nemcil ormanlar görülür. Bu ormanların en tanıtıcı türü kayınlara 300 m. den sonra meşe, gürgen, çınar, kestane, köknar ve ıhlamur gibi türler katılır. Daha yüksek seviyelerde ise iğne yapraklı ağaçlar yer alır (Elitoğ, 1989 : 9).

II. 7. DEMOGRAFİK YAPISI

Mudanya ilçesinin nüfusunun tarihsel gelişimi hakkında 1927 yılında başlayan genel nüfus sayımı ile birlikte kesin bilgiler elde edilmeye başlanmıştır.

Mudanya tarihin ilk çağlarından bu yana Bursa'nın dışarıya açılan bir kapısı olması sebebiyle eski bir yerleşimdir. Osmanlı imparatorluğu zamanında Bursa sancak iken 1831, 1870, 1875, 1893 yıllarında, Hüdavendigâr vilayeti ne bağlandıktan sonra 1902, 1907 yıllarında nüfus sayımları yapılmıştır(Bkz. Tablo II. 1,2,3,4,5).

	İSLAM	REAYA	YAHUDİ	ERMENİ	TOPLAM
MUDANYA	1496	-	-	-	1496

Tablo II. 1 : 1831'de Bursa sancağında yapılan nüfus sayımına göre Mudanya'da vergi mükellefi erkek nüfus sayısı

Bu dönemde şehire gayri müslimlerin yerleşmedikleri görülmektedir.

MUDANYA	MÜSLİM	G. MÜSLİM	TOPLAM
1870	1604	2699	4303
1875	3476	3602	7078

Tablo II. 2 : 1870 – 1875 yıllarında Mudanya kazasındaki Müslüman ve Gayrimüslim erkek nüfusu

Cuinet'e göre,XIX.yy. sonlarında Bursa Vilayeti'nde Müslüman nüfus, toplam nüfusun yaklaşık beşte dördünü kapsıyordu.

Müslüman nüfusun çoğu Türkmen'lerden, Selçuklu Türkleri'nden ve Osmanlı Türkleri'nden oluşmaktaydı.Müslüman nüfusun içinde Yunan kökenli olup Osmanlı fethiyle Müslümanlığı kabul eden küçük bir grupta bulunmaktaydı. Müslüman nüfusdan sonra en kalabalık grup, Ortodoks Rumlar'dı. Aynı dönemde, Bursa'da yaşayan Ermeniler, Biga'dakiler gibi, Sofi'lerin kıyılarından kaçarak İran'dan göç etmiş Ermeniler'in soyundan gelmekteydi. Yahudiler ise, kitle halinde İspanya'dan sürülen ya da engizisyondan kaçan Yahudiler'in soyundan gelmekteydi (Yurt Ans., 1982 - 83 : 1641 - 45).

Mudanya'daki nüfus bu göçlerden etkilenmiştir. 1870 yılındaki nüfus sayımı sonuçlarından şehirde gayrimüslimler'in yaşadığı anlaşılmaktadır.

MUDANYA	İSLAM		RUM ORTODOKS		TOPLAM
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	
1893	2506	2645	5868	6376	17395

Tablo

II. 3 : 1893 Nüfus sayımına göre, Mudanya'da etnik dinsel grupların nüfusu ile nüfusun kadın - erkek dağılımı

1893 nüfus sayımıyla beraber kadınların da sayılmaya başladıklarını görüyoruz.

MUDANYA	İSLAM	RUM	ERMENİ	TOPLAM
		Ortodoks	Gregoryen	
1902	4861	13329	3	18193

Tablo II. 4 : 1902 Hüdavendigâr vilayet salnamesine göre Mudanya'da nüfusun dinsel gruplara göre dağılımı

Mudanya'nın demiryolu bağlantılı bir iskele olması ve yaşanan yoğun ticaret buradaki gayrimüslim nüfusun çokluğunun en önemli sebebidir.

MUDANYA	km ²	KADIN	ERKEK	TOPLAM	Yoğunluk
1907	235.5	11525	12708	24233	104

Tablo II. 5 : 1907 Hüdavendigâr vilayet salnamesine göre Mudanya'da nüfusun kadın ve erkek olarak dağılımı ve nüfus yoğunluğu

Osmanlı İmparatorluğunun son zamanlarında yapılan savaşlar nedeniyle nüfus sayımları yapılamamıştır. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımına kadar geçen sürede şehrin nüfusu hakkında bilgi edinemiyoruz.

Mudanya'nın 1927 yılından bu yana yapılan nüfus sayımlarından edinilen bilgilerle nüfus artışının fazla olmadığı görülmektedir. 1930 yılından sonra Bursa için Mudanya iskelesinin önemini yitirmesi, varolan demiryolunun sökülmesi sebebiyle Mudanya önemini ve canlılığını kaybetmiş, nüfusta hiçbir gelişme görülmemiştir. 1945-1980 yılları arasında en hızlı ve büyük artışlar olmuştur. İlçe merkezinde nüfus artışının daha hızlı ve belirgin olduğu görülmektedir. 1960 yılından sonra ilçe nüfusunda artış giderek hızlanmıştır. 1970'li yıllarda hızlı sanayileşme sürecine

girilmiş böylece merkezde nüfus yoğunluğu artmıştır. 1985 sayımında ilçe merkezinin nüfusu 12152 kişidir (Bkz. Tablo: 6).

MUDANYA	Nüfus sayısı	Artış Oranı %
1927	4189	19
1935	4989	-3.3
1940	4823	20.7
1950	5824	1.4
1955	5911	1.9
1960	6026	1.9
1965	6849	13.6
1970	7938	15
1975	8399	5.8
1980	10606	26.2
1985	12152	14.5

Tablo II. 6 : 1927 - 1985 yılları arasında Mudanya'nın nüfusu ve artış oranı

Mudanya'da yaşayan Rumlar Cumhuriyet sonrasında Yunanistan'daki Türkler'le mübadele edilmişlerdir. Bugün ilçedeki azınlık nüfusu çok azdır.

Mudanya'nın yazlık sayfiye özelliği kazanmasıyla birlikte yerleşim doğu - batı yönünde denize paralel olarak gelişmiş, kıyı kesimleri dolarak arka tepelere doğru ilerlemeye başlamıştır. Bununla birlikte nüfus ta artmaktadır. Özellikle yazın nüfus 80000 lere varmakla beraber bu suni bir artıştır. Bu artış belediye hizmetlerinin iyi yapılamamasına sebep olmaktadır (Elitoğ, 1989 : 10-12).

II. 8. SOSYO – EKONOMİK YAPISI

İlçe ekonomisinde tarım ve hayvancılık önemli bir yer tutar. Halkın % 90'ı çiftçidir. Tarımsal üretim çok çeşitlidir. İlçe yüzölçümünün % 52'sini ekilebilir alanlar % 20'sini bağ ve bahçeler oluşturur. Arazi engebeli olup 27000 dekar ova sahası bulunmaktadır. Arazinin % 65'i kırıaktır. Mudanya kültür arazisi kullanım oranları aşağıdaki gibidir :

Tarla Ziraati Sahası	% 37
Orman Sahası	% 25
Zeytinlikler	% 19
Bağlar	% 4
Meralar	% 4
Elverişsiz Topraklar	% 11 (Elitoğ, 1989 : 15).

Tarımsal üretimde zeytin en önemli yeri tutar. Bundan başka ipekböcekçiliği ve bağcılık yapılır.

Denizden 15 km. içeriye kadar zeytinlikler yer alır. Bursa ve Mudanya arasındaki zeytinliklerden 19. yüzyılda yaklaşık 40 ton zeytin elde edilirdi. Zeytinlerin yarısı yağ yarısı tuzlanıp kahvaltılık olarak saklanıyordu. Günümüzde üretilen zeytinden iyi cins sofralık zeytin ve zeytinyağı elde edilir.

İpekçilik te hayli gelişmişti. İpek böceğinden elde edilen ipeği işlemek için ipekhaneler açılmıştı. Fabrikalarda sadece çekme ve makaralama işlemi yapılıyordu. Daha sonraki dokuma vb. işler Avrupa'da yapılmaktaydı. Yabancı sermaye sonraki aşama için gerekli teknolojiyi Osmanlı ipek sanayine kasıtlı olarak sokmamaktaydılar. 19. yüzyılın ortalarında ipek böceğine gelen karabatan hastalığı ipekçiliğe büyük zarar vermiştir. 1888'de Bursa'da kurulan ipekçilik enstitüsü bu konuya ne kadar önem verildiğini göstermektedir. İlçede eskiden dokuma tezgahları vardı. Bu tezgahlarda ipek ve pamuk karışık kumaş ve döşemelikler üretilirken; bugün butür faaliyetler çok azdır. Herhangi bir ticari amaç taşımaz.

Mudanya'nın bitkisel üretimi çok çeşitli olmakla beraber ağırlık sanayi bitkileri sebze ve meyve üretimine kaymıştır. Zeytin ve üzümün dışında çeşitli tahıllar, baklagiller, ayçiçeği, şekerpancarı, pirinç, birçok meyve çeşidi ve sebze üretilir. Üzümün sofralık ve şaraplık cinsleri üretilir.

Üretimde Bursa ve İstanbul gibi iki büyük tüketim merkezinin talep ve ihtiyacı gözönünde bulundurularak ekonomi buna göre ayarlanmıştır.

İlçede büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştirilmektedir. Hayvancılıkta ıslah çalışmaları sürdürülmektedir. Son yıllarda kümes hayvanları üretimi de gelişmiştir. İpekböceği üretimi sürmektedir. Şehrin deniz kenarında olması sebebiyle balıkçılıkta yapılmaktadır.

Endüstri çok gelişmemiştir. İlçenin Bursa çıkışında kurulan Türk Simens Kablo ve Elektrik Fabrikası ile Türk Petrol Ofisi Akaryakıt Depolama ve Dağıtım Tesisleri başlıca endüstri tesisleridir.

Yaklaşık 500 kişinin çalıştığı Simens Fabrikası 150 bin m.2'lik alana yayılmıştır. Her iki tesiste deniz kenarında çok geniş bir alandan halkın yararlanmasını engellemektedir. Ayrıca atıklarıyla çevreyi ve denizi önemli ölçüde kirlenmektedir.

Küçük sanayi, ilçede dağınık olarak yerleşmiştir. Küçük sanayi tarımsal üretim ve hayvancılığa bağlı olarak gelişen imalathanelerden oluşmaktadır. Zeytinyağı zeytin sandığı, hızar ve kablo sarım makaraları yapan imalathaneler, ayçiçeğinden yağ ve sabun elde etmek için bir fabrika, büyükbaş ve küçükbaş hayvanlardan elde edilen derileri işlemek için tabakhaneler küçük sanayii oluşturan birimlerdir. Günümüzde ipekhane kalmamıştır. Küçük sanayi sitesi yapımı sürmektedir.

İlçede ticaret kuruluşları Mustafa Kemal Paşa Caddesi üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu yoğunluk bugün İpar Caddesi'ni de içine almıştır.

II. 9. ULAŞIM

Bursa-Mudanya demiryolu 1873-74 yıllarında 1 m.'lik dar hat olarak kuruldu. Demiryolu hattı boyunca 15 madeni, 14 taş köprü vardı. 92 menfez 6 istasyon bulunmaktaydı. 1891 yılında 99 yıllığına işletme hakkı yabancı sermayeye devredilmiştir.

Mudanya İç ve Batı Anadolu'yu, Avrupa ve İstanbul'a deniz yoluyla bağlayan en kısa bağlantı konumundadır. Bu durumu itibariyle Mudanya her zaman Bursa'nın dışarıya açılan iskelesi olmuştur. Bursa'dan İstanbul'a mal sevkiyatı Mudanya'dan deniz yolu ile yapılmaktaydı. Bursa ve Mudanya arasındaki karayolunun çok iyi olmadığı zamanlarda bağlantı demiryolu ile sağlanmaktaydı. Karayolunun yapılmasıyla sevkiyat kamyonlarla yapılmaya başlanmıştır. Kamyon rekabeti sebebiyle demiryolunun işletme masrafları sağlanamadığı için hat 1948'de sökülerek kapatılmıştır (Türk Ans., 1976 : 224).

Mudanya ilçesi, konumu itibariyle çevresindeki yerleşimlere kara ve deniz yoluyla ulaşım sağlayabilmektedir. İlçesi olduğu Bursa'ya 31 km.'lik karayolu ile bağlanmaktadır. Bursa'dan gelen asfalt yol şehrin içinden geçerek 12 km. uzaktaki Zeytinbağı (Trilye) 'na oradan Karacabey İlçesine bağlanmaktadır. 2.5 km. 'lik bir yol ile doğuda Güzelyalı'ya bağlanır, buradan stabilize bir yol ile Kurşunlu ve Gemlik'e ulaşabilmektedir. Mudanya'nın tüm köyleri ile karayolu bağlantısı vardır. Bursa ve Mudanya arasında ulaşım belediye otobüsü, taksi ve minibüslerle sağlanmaktadır. Çevre köy ve bucaklara belediye otobüsü ve minibüs seferleri vardır.

Günümüzde Yalova ve Gemlik iskeleleri, Mudanya İskelesi'nin eski önemini yitirmesine neden olmuştur. Bursa ve Yalova arasındaki karayolunda kazaların

III. MUDANYA'NIN TARİHSEL GELİŞİMİ VE FİZİKSEL OLUŞUM SÜRECİ

III. 1. MUDANYA ADININ KAYNAĞI

Mudanya ilkçağdan beri önemli bir iskele kasabası olmuştur. Bilinen en eski yerleşim Bitinler'ce Mudanya'nın doğusunda gerçekleştirildi. Myrleia adını taşıyan kent Makedonyalılar tarafından yıkılmıştır. Bitinya kralı Prusias şehri imar ederek yeniden kurdu ve karısının isminden esinlenerek Apameia adını vermiştir. Haçlı seferleri sırasında Latinler'in eline geçen kasabaya bu kezde Montagna (Montanya) adı verilmiştir. Bu isim zamanla Türkler tarafından değiştirilerek bugünkü ismi Mudanya'ya dönüşmüştür.

III. 2. OSMANLI İMPARATORLUĞU ÖNCESİ DÖNEM

III. 2. 1. YAZILI TARİH ÖNCESİ

Mudanya ve çevresinde sistemli kazılar henüz başlamamıştır. Bu nedenle Mudanya hakkında yazılı tarih öncesine ilişkin kesin bilgiler edinilememiştir. Buna karşılık Bursa yöresinde yapılan yüzey araştırmaları çevre yerleşimlerin incelenmesinden çıkarılan sonuca göre yörenin en eski tarihi Khalkolitik (Bakırtaş , İ.Ö. 5000 - 3500) Dönem'e dek uzanmaktadır. Bu dönemde insanlar avcılık ve toplayıcılığı bırakıp ürün elde etmek için tarıma başlamışlardır. Bunun sonucu olarak insan toplulukları yerleşik yaşama geçmişlerdir. Maden (bakır - tunç) kullanımı da başlamıştır. İ.Ö. 4000 'e düşen bu dönemden sonra da burada yaşamın sürdüğü görülmektedir.

İlk Tunç Çağı'nı aydınlatan yerleşim merkezleri olan Yortan - Babaköy (Balıkesir) ve Troya (Çanakkale) Bursa yöresine çok yakındır. İlk Tunç Çağı'nda buradaki yerleşimlerin kültürleri Bursa yöresini etkilemiştir. Mudanya'nın Yortan - Babaköy, Troya ve Bursa arasında kalması ve Bursa'ya çok yakın olması, Mudanya tarihinin Khalkolitik Dönem'e dek uzandığı ihtimallerini arttırmaktadır.

III . 2 .II. YAZILI TARİH DÖNEMİ

" İ. Ö. 14. yüzyıl öncesinden bu yana, Askania adı verilen ve İznik'e değin uzanan bölgede yerleşimin sürdüğü bilinmektedir " (Yurt Ans., 1982-1983 : 1671).

İ. Ö. 14. yüzyılda Balkanlardan göçler başlar. Gelen ilk topluluklar Friglerdir. " Bu topluluklardan bazı kolları Strabon'un belirttiği gibi Traklar, Tinler ve Bitinler diye anılırlar " (Yurt Ans., 1982-1983 : 1626). İ. Ö. 12. yüzyılda Tinler Mudanya bölgesine yerleştiler. Yörede asıl yerleşim İ. Ö. 7. yüzyılda Bitinler'ce gerçekleştirildi. Trakların bir kolu olan Bitinler, 7. yüzyılda İskitler'in (Sakalar) akınlarından kurtulmak için, Kuzeybatı Anadolu'da bugünkü Bursa ve çevresine yerleşerek buraya Bitinya adını verdiler.

Bitinyalılar İ. Ö. 7. yüzyılda bugünkü Mudanya'nın doğusunda Myrleia Kentini kurdular.Bitinyalılar ülkelerinin sınırlarını İ. Ö. 6. yüzyıl'da Lidya Krallığı'nın egemenliğine girene dek genişlettiler.

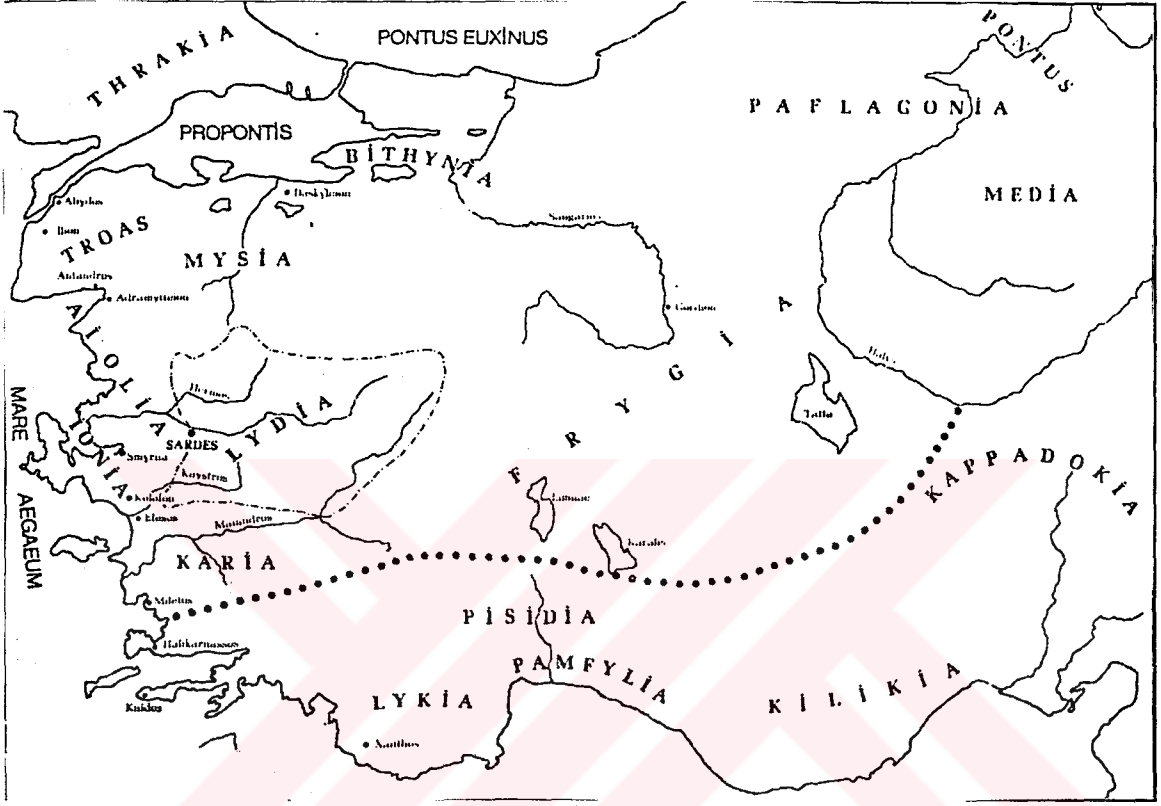
Lidyalılar'ın İ. Ö. 546 yılında Perslere yenilmesiyle bölge Pers egemenliğine girdi. İ. Ö. 345 yılına kadar bölge, Perslere bağlı olmak üzere Bithynialılar'ın seçtikleri beylerin idaresiyle yönetildi. Pers egemenliği döneminin sonlarına doğru tektar Bithynia Krallığı kuruldu ve sınırlarını genişleterek I. Nikomedes zamanında Küçük Asya'nın en kuvetli ülkesi oldu (Yurt Ans., 1982-1983 : 1688).

İ. Ö. 4. yüzyıl aynı zamanda Büyük İskender'in Anadolu seferini yaptığı dönemdir. Persler ve Makedonyalılar arasında geçen savaşlar sırasında Makedonyalılar yıkılıp yakılan Myrleia,Makedonya Kralı 5. Philippos tarafından Prusias'a armağan edildi. İ. Ö. 3. yüzyıl sonlarında Bithynia Kralı Prusias tarafından imar edilmiş ve kente karısının ismi olan Apameia adı verilmiştir (Türk Ans., 1957 : 224).

İ. Ö. 3. yüzyıl sonlarına doğru Bithynia Krallığı'nın yanı sıra Ege'de Bergama Krallığı ve Anadolu'da birçok küçük devlet kurulmuştur. Helenizm kültür ve uygarlığı bu devletlerin temelini oluşturur (Yurt Ans., 1982-1983 : 1747) (Bkz. Harita III. 1).

Mudanya civarında " Pyrgos " Bergos denilen mevkide eski bir tiyatro harabesi ile başka bazı eserler bulunmuştur. Kasabanın doğusundaki Hisarlı tepesinde Bitinya Krallarına ait olduğu söylenen bir mezar ve duvar kalıntıları bulunmuştur. Siemens Kablo fabrikasının bulunduğu kıyı keramik parçaları bulunmaktadır. Tahir Paşa Konağının batısında kalan tepe, yörenin yaşlıları tarafından Manastır tepesi olarak bilinmektedir. Şükrü Çavuş Mahallesi muhtarı bu tepede yapılan temel kazılarında üzeri üçgen form oluşturacak şekilde tuğla ile örtülmüş mezarların çıktığı

ğini anlatmaktadır. Mudanya Nekropolünün bu civarda bulunması ihtimali vardır. Bu alanda yapılacak arkeolojik kazılar durumu aydınlığa kavuşturacaktır.

Harita III. 1 : Ege göçlerinden sonra Orta ve Batı Anadolu'daki devletler, İ. Ö. 3. yüzyıl

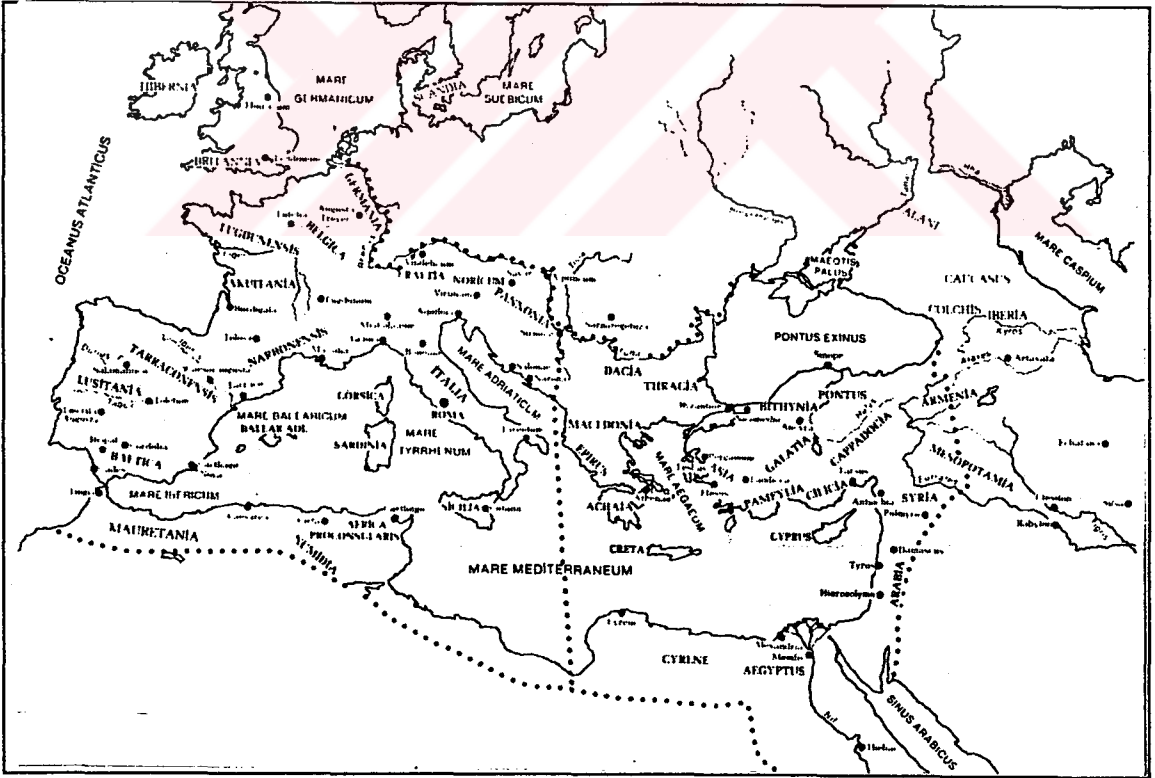
Bu tarihsel bilgi ne yazık ki arkeolojik verilerle desteklenememiştir. Mudanya'da yapılan tek arkeolojik kazı 1942 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından verilen ödenekle Arif Müfit Mansel tarafından yapılmıştır. Mudanya'nın 1.5 km.doğusunda Hisarlık Tepesi üzerinde bulunan bir mezar kalıntısı Myrleia yada Apameia kenti ile ilgili olmalıdır. Hem konumu hem inşaa tekniği açısından benzerlerine Karya, Lidya ve Trakya bölgelerinde rastlanmıştır. Bu mezar odasının üzerinde yığma konik bir tepenin olması muhtemeldir. A. M. Mansel, yapıyı IV. yüzyıla tarihlendirir. Yapının Plan ve kesitlerini hazırlayan E. Mamboury ise mezar odasının ve ona uzanan koridorun farklı dönemlere ait olduğunu iddia eder. Tarihlendirme sorununa karşın mezar kalıntısı Mudanya'nın İ. Ö. IV. - V. yüzyıllarda Batı Anadolu ve Trakya ile yakın ilişkiler içinde olan bir merkez olduğunun bir işaretidir. Ancak kazı ve araştırmaların yeniden başlatılması halinde Mudanya ve çevresinin tarihi aydınlatılabilecektir (Mansel, 1949 : 1-12) (Bkz. Harita III. 2).

III. 2. III. ROMA İMPARATORLUĞU DÖNEMİ

Roma İmparatorluğu bu dönemde artan bir biçimde bölgenin kültürel ve toplumsal yaşamında etkili olmaya başlamıştır. İ. Ö. 201 yılında Anadolu'ya geçen Romalılar'ı Bergama Krallığı desteklemiştir. Roma İmparatorluğu'nun yayılması Makedonya Krallığı'nın da sonu olmuştur. İ. Ö. 189'da Roma Konsülü Marius Bursa yöresini Bergama Krallığına armağan etti ve Apameia bu dönemde Bergama Krallığı egemenliğine girdi (*Yurt Ans.*, 1982-1983 : 1747). " Bergama ve Bithynia arasında zaman zaman savaşlar oldu. İ. Ö. 74 - 75 yıllarında son bağımsız Bithynia Kralı Nikomedes'in ülkesini Roma İmparatorluğuna bağışlamasından sonra Bithynia Roma'nın eyaleti haline geldi " (*Yurt Ans.*, 1982-1983 : 1688). Bu dönemde Bithynia'nın başkenti Nikomedia'ya taşındı.

Roma İmparatorluğu'nun İ. S. 395 yılında ikiye ayrılmasından sonra Batı Anadolu'daki küçük devletler Doğu Roma egemenliğine girmiştir. Bu devletler arasında Bithynia Devletide vardı. Dolayısıyla Apameia'da Doğu Roma sınırları içinde kalmıştır (Bkz. Harita III. 3).

Harita III. 3 : Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılması İ.S. 395

III. 2. IV. BİZANS İMPARATORLUĞU DÖNEMİ

Bergama ve Roma egemenlikleri altında yaşayan Apameia Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesinden sonra Bizans topraklarında kaldı. Bizans Devleti topraklarının uğradığı çeşitli istilalara - kuzeyden Gotlar ve Hunların, güneyden Arapların saldırılarına- karşın Bursa ve yöresi Bizans Devleti tarafından yönetildi. Bizans Devleti yönetimi altında iken Bithynia bölgesi, eyalet haline getirilirken, Bursa tekfurluk olarak eyalet içinde kaldı. (Yurt Ans., 1982 -1983 : 1688)

Bizans vakanüvisleri Emevi Halifeleri zamanında (İ. S. 668), İstanbul'u zapta gelen İslam ordularının Marmara Havzasını işgal ettiğinden bahseder.

Araplar İ. S. 668 yılında Kalkhedon'a kadar geldiler ve İ. S. 673 -678 yılları arasında tekrar İstanbul'u kuşattılar. Bizans ordusu 783 yılında Harun Reşid'e yenildi. Haçlı akıncıları bölgeyi geri aldılar.

III. 2. V. SELÇUKLULAR DÖNEMİ

Yörede en önemli kültürel dönüşüm Türklerin XI. yüzyıl sonlarında bölgeye girmesiyle başlamıştır. 1071 yılında Malazgirt savaşından sonra bölgeye Türk göçleri başlamış, Süleyman Şah 1075 yılında İznik'i ele geçirerek Anadolu Selçuklu devletini kurmuştur. Ancak 1097 yılında Haçlılar bölgeyi geri almıştır (Yurt Ans., 1982 -1983 : 1630).

Son Haçlı seferinin İstanbul'a yönelmesi ve Bizans'ın başkentini ele geçirip yeni, Latin kökenli bir devlet kurmasıyla Bizans Devleti Güney Marmara ve Batı Anadolu'ya çekilmiştir. Bu dönemde Latinler Mudanya'yı da ele geçirerek burada yeni bir şehir kurdular (Yurt Ans., 1982 -1983 : 1671).

Bölge sık sık Bizanslılar ve Anadolu Selçuklular'ı arasında el değiştirmekle beraber 14. yüzyıl'a değin Bizans egemenliğinde kaldı (Bkz. Harita III. 4).

III. 3. OSMANLI İMPARATORLUĞU DÖNEMİ

Osmanlı Beyliği 1299 yılında Söğüt'te kurulduktan sonra, Osman Gazi Söğüt çevresini İnegöl, Bilecik, Yenişehir ve İznik civarını Beyliğine katmakla beraber uzun süre Bursa'yı alamadı. 1320'den sonra başa geçen Orhan Gazi, Marmara

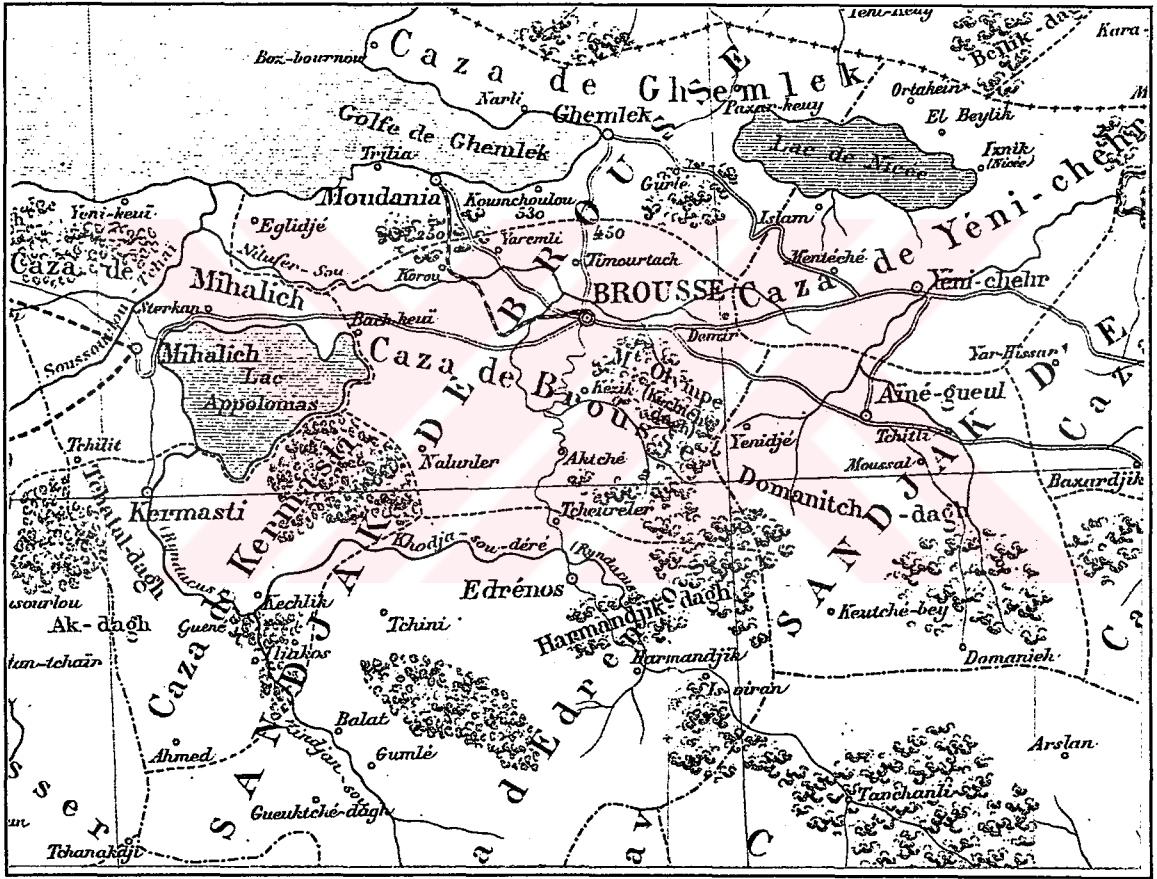
Harita III. 4 : Anadolu Selçuklu Devleti - İznik İmparatorluğu
(1075 - 1097) dönemi

Harita III. 5 : Osmanlı ve Anadolu'daki Diğer Beylikler - 1360

kıyılarında fetihlere girişti. 1321 yılında Mudanya alındı (Bkz. Harita III. 5).

Osmanlılar 1327 yılında Bursa'yı fethettiler ve burayı 1335 yılından sonra başkent ilan ettiler. Bursa'nın başkent olmasından sonra yörede toplumsal ve kültürel yaşamın tekrar canlandığı görülmüştür. Bu canlanma Mudanya'yı da etkilemiştir. Mudanya, sonraki yüzyıllarda önce Bursa Sancağı sonra Hüdavendigâr Vilayeti sınırları içinde yer aldı (Yurt Ans., 1982-1983 : 1631) (Bkz. Harita III. 6).

Harita III. 6 : 19. yüzyılda Bursa Sancağı ve Mudanya

Kent 18. yy. sonlarında büyük bir yangında oldukça zarar görmüştür. Kentin kıyı kesimi bir İtalyan mimarın hazırladığı plana göre yeniden kurulmuştur (Yurt Ans., 1982-1983 : 1727). Mudanya Belediye'si 1877'de kurulmuştur (Türk Ans., 1976 : 369).

Mudanya uzun süre Bursa'nın iskelesi olmuştur. Bu nedenle Mudanya yüzyıllar boyunca, Bursa'yı denizden ele geçirmek isteyenlere karşı ilk savaş ve savunma yeri olmuştur.

Milli mücadele sırasında Mudanya 24 Haziran 1920'de önce İngilizler'in işgaline uğramış; daha sonra 10 Temmuz 1920'de Yunanlılar tarafından İngilizlerden devralınmıştır. İki senelik işgal döneminden sonra Mudanya 12 Eylül 1922'de işgalden kurtarılmıştır (Yurt Ans., 1982 -1983 : 1626).

Mudanya eski bir yerleşim birimi olmasına rağmen tarihteki önemini, Kurtuluş Savaşı sonunda Türk bağımsızlık tarihinin dönüm noktası olan mütarekenin burada imzalanmasıyla kazanmıştır. Mütareke şartları 3 Ekim-11 Ekim 1922'de görüşülmüş, anlaşma 11 Ekim'de imzalanmıştır. Mütarekenin imzalandığı bina bugün bir müze olarak korunmaktadır (Yeni Türk Ans., 1985 : 2473).

III. 4. CUMHURİYET DÖNEMİ

11 Ekim 1922'de Mudanya Mütarekesinin imzalanmasından sonra bölge işgalden kurtarılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Mudanya; Bursa'nın ilçesi olmuştur.

Mudanya'nın bugün Zeytinbağı adlı bir bucağı, otuzaltı köyü vardır. İlçe merkezi 12152 (1985) nüfuslu bir şehirdir.

Cumhuriyetten sonra imar edilmeye başlanan Mudanya 'nın 1937 yılında halihazır haritalarının hazırlanması çalışmaları başlamıştır. Hayri İpar tarafından mütarekenin imzalandığı ev, müze ev haline getirilmiştir. Mütareke Evi'nin önündeki yapılar kaldırılarak burası bir meydan olarak düzenlenmiştir. Bundan başka sahilde 2700 m.² lik park ve meydancıklar bulunmaktadır.

Şehirdeki yapılaşma doğu - batı yönünde kıyıya paralel olarak devam etmektedir. Yapılaşma imar planı doğrultusunda olmaktadır.

Uzun süre Bursa'nın iskelesi olan Mudanya, Gemlik ve Yalova'nın karayoluyla Bursa'ya bağlanarak, ticaret ilişkilerinin bu iskeleler ile sürdürülmesi sonucu önemini yitirmiştir. Ancak 1970'lerden sonraki sanayileşme sürecinde yeniden canlanmış ve nüfusunda artış gözlenmiştir. İskelesi bugün yakın fabrikaların hammadde ihtiyacını karşılamaktadır.

Bu canlanma ve iklimin güzelliği sonucu Bursa'nın sayfiye yeri olması nedeniyle Mudanya'da yeni yapılaşma hızlanmıştır. Bugün tamamen sayfiye ihtiyacıyla kurulan Güzelyalı yazları 40-50 bin nüfusu barındırır.

Bu ihtiyaçlar şehir içine de yansımıştır. Yoğunlukta olan 2-3 katlı tek aile kullanımlı evler ihtiyaçlara cevap verememektedir.

III. 4. I. İMAR PLANI AŞAMALARI

Cumhuriyet sonrasında yapılan imar planı çalışmaları konusunda Mudanya Belediyesi ve Bursa İller Bankası'nın yaptığı çalışmalardan bilgi edinilmektedir.

İLLER BANKASI :

Müh. Müteahhit İhan Serpen'e hazırlatılan 1/1000 ölçekli, 7 paftadan ibaret Mudanya ilçesi halihazır haritaları İller Bankası tarafından incelenerek 27.07.1970 tarihinde onaylanmıştır.

İlçenin büyüyüp gelişmesiyle halihazır paftalara ilave olarak hazırlanan paftalar 11.04.1980'de onaylanmıştır.Meydana gelen değişimler 22.05.1984 ve en son 31.10.1985 tarihlerinde onaylanarak İller Bankası'nca kabul edilmiştir.

MUDANYA BELEDİYESİ :

Belediyenin 1980 yılında onayladığı imar planı zamanla ihtiyaçlar karşısında yetersiz kalmıştır.Bu durum yeni bir imar planı hazırlanmasını gerektirmiştir.

Şehir plancısı Gülay Bozkurt tarafından hazırlanan yeni imar planı 18.06.1992'de Mudanya Belediyesi tarafından onaylanmıştır.

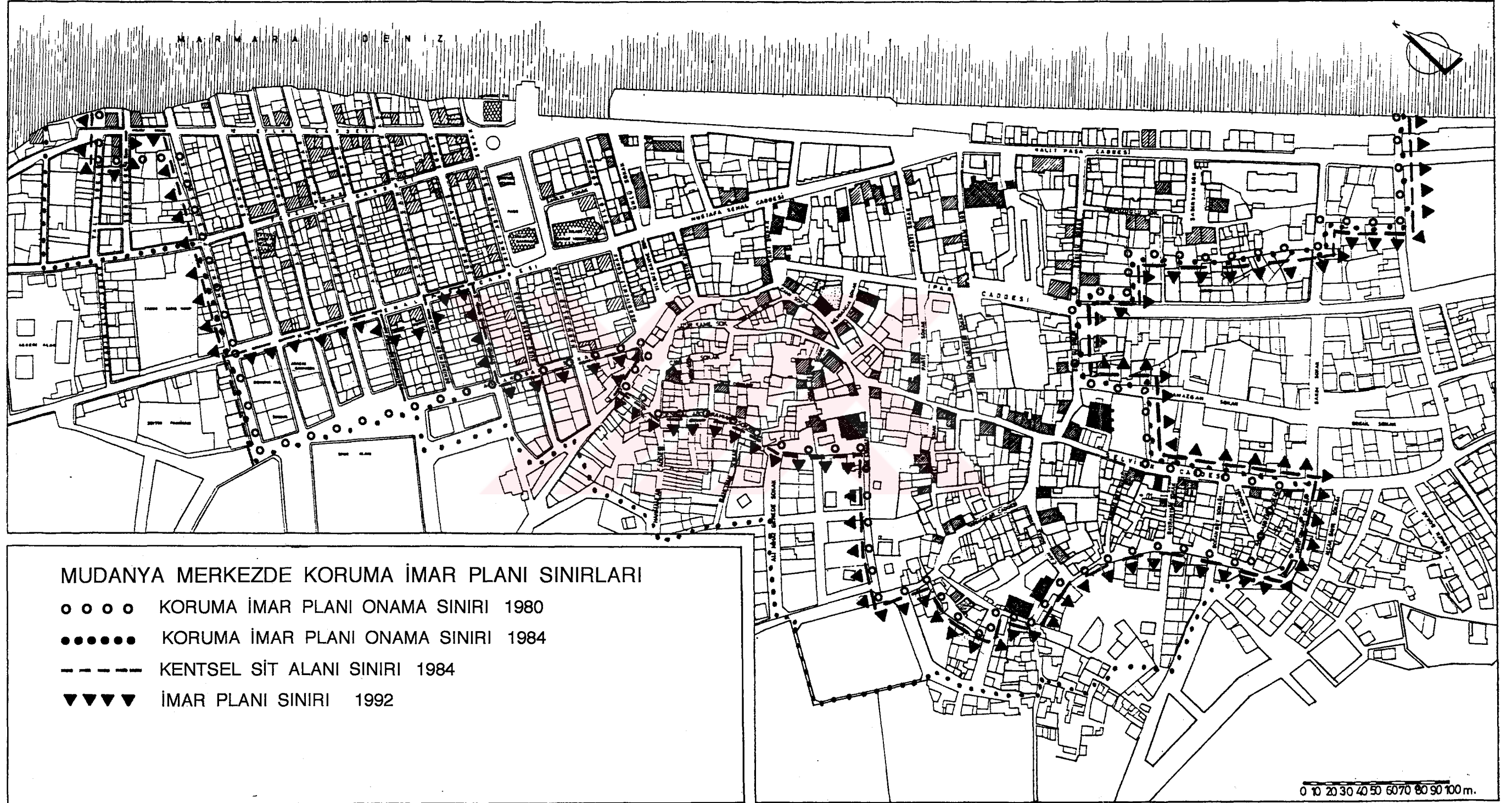
III. 4. II. KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI UYGULAMALARI

Mudanya'da korunması gerekli kültür varlıkları Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 11.11.1977 gün ve A.886 sayılı karar ile tescil edilmiştir. Yapıların bir kısmı tescile değer bulunmayıp daha sonra tescilden düşürülmüştür. Tescil edilen kültür varlıkları; anıtsal yapılar, doğal anıtlar ve sivil mimarlık örnekleri olarak üç grupta toplanmışlardır.

Sivil mimarlık örneklerinin bir kısmı bakımsızlık ve gerekli tedbirler alınmadığı için yıkılmış ve tescilden düşmüşlerdir. Bir kısmı ise tescile değer bulunmayıp tescilden düşürülmüşlerdir.

1980 yılında belediye tarafından onaylanan imar planında kentsel sit alanı sınırı belirlenmiştir. Bu sınır G.E.E.A.Y. Kurulu tarafından onaylanmıştır. 1987 yılında aynı alanda Kentsel Sit Alanı uygulamasının devamına, 1992 yılında yeni hazırlanan Koruma Amaçlı İmar Planının kabul edilmesine Kurul tarafından karar verilmiştir (Bkz. Harita III. 7)

BURSA G.E.E.A.Y. Kurulu'nun 2.07.1987 Gün ve 3439 Sayılı Kararı:

G.E.E.A.Y. Kurulu Bursa ili, Mudanya ilçesine ilişkin ekli 1/1000 ölçekli paftalarda sınırları belirtilen alanın Kentsel Sit alanı olarak yeniden belirlenmesinin uygun olduğuna;

Ekli liste I'de adresleri ve kadastral durumları belirtilen Dini ve Kültürel(anıtsal) yapıların korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı özelliği gösterdiğinden tescilinin devamının uygun olduğuna,

Ekli liste II'de adresleri ve kadastral durumları belirtilen doğal anıtların korunması gerekli kültür ve tabiat varlığı özelliği gösterdiğinden tescilinin devamının uygun olduğuna,

Ekli liste III'de adresleri ve kadastral durumları belirtilen sivil mimarlık örneklerinin korunması gerekli kültür ve tabiat varlığı özelliği gösterdiğinden tescilinin devamının uygun olduğuna,

Ekli liste IV'de adresleri ve kadastral durumları belirtilen G.E.E.A.Kurulu'nun 11.11.1977 gün ve A - 886 kararı ile tescilli bulunan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarında izinsiz olarak onarım yapılmak suretiyle özgün görünümünü kaybeden yapıların özgün haline (kapı ve pencere vb) kavuşturulmasına; tescil kaydının devamının uygun olduğuna;

Ekli liste V'de adresleri ve kadastral durumları belirtilen G.E.E.A.Kurulu'nun 11.11.1977 gün ve A - 886 kararı ile tescilli bulunan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının izinsiz olarak yıkıldıkları anlaşıldığından, yıkanlar hakkında 2863 sayılı yasa uyarınca Valilikçe soruşturma açılmasına; açılacak soruşturma sonucuna göre bu yapılar hakkında yeniden değerlendirme yapılabileceğinin uygun olduğuna;

Ekli liste VI'de adresleri ve kadastral durumları belirtilen yapıların korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı özelliğini yitirdiğinden 2863 sayılı yasa uyarınca tescil kaydının kaldırılmasının uygun olduğuna;

Kentsel Sit Alanı içerisinde Belediyesince koruma amaçlı imar planının en kısa zamanda yapılarak Kurulumuzun onayına sunulmasına; Koruma Amaçlı İmar planının yapılıncaya kadar, G.E.E.A.Y. Kurulu'nun 11.11.1977 gün ve A-886 sayılı, kararında belirtilen geçit dönemi geliştirme plan hükümlerinin aynen uygun olduğuna, karar verildi. Bursa G.E.E.A.Y. Kurulu'nun Mudanya'da tespit ettiği yapıların listesi aşağıdadır :

Mudanya İlçesindeki Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının
Tescil Kaydı Devam Eden Dini ve Kültürel Yapıların Listesi :

Envanter No	Adı	Adresi	Pafta / Ada / Parsel
1	Yeni Cami	Feyzipaşa cad.-Toprak sok.	12 / 100 / 16-17-18-19
2	Mütareke Evi	12 Eylül Cad.	10 / 76 / 2
3	Kilise (Belediye Sineması)	Mustafa Kemal Paşa Cad.	9 / 68 / 1
4	Çeşme	Harmanlar Cad.	
5	Tahir Paşa Konağı	Köşk Sok. No: 6	2 / 65 / 16
6	Kenan Doğruöz Konağı		7 / 41 / 17
7	Hasan Fethi Bey Çeşmesi		
8	Eski Camii ve meşrutası		6 / 43 / 13-10
9	Sinan Bey Çeşmesi		6 / 43 / 11
10	Halil Ağa Konağı		7 / 41 / 25-26
11	Tekke-i Cedid Camii	Eski Su Sok. - İpar Cad.	4 / 22 / 1
12	Tekke-i Atik Camii	Şadırvan Sok.	4 / 15 / 14
13	Eski Hamam	Selanik Cad.	4 / 16 / 1
14	Hasan Bey	Cami Sok. - Türbe Sok.	5 / 32 / 1
15	Hasan-Hüseyin Türbesi	" "	5 / 32 / 1
16	Kubbeli Antik Mezar		
17	Ömer Çavuş Camisi	Halit Paşa Cad. - Türbe Sok.	38/ 13 / 5
18	İnönü Anıtı	12 Eylül Cad.	
19	Şehitler Anıtı		
20	Aşağı Hamam	Aşağı Hamam Sok.	4 / 22 / Eski : 7 Yeni : 31
21	Hasan Ağa Konağı	Mustafa Kemal Paşa Cad.	6 / 43 / 31

22	Eski Belediye Binası	Cami Sok. - Harmanlar Cad.	6 / 51 / 1
23	Çeşme	12 Eylül Cad.	6 / 46 / 2
24	Jandarma Binası	12 Eylül Cad.	6 / 49 / 15
25	Yeldeğirmeni Kalıntısı		3 / 7 / 1
26	Kilise Kalıntısı		16 / 364 / 8 - 9
27	Nekropol Alanı		
28	Yeni Cami		25 / 234 / 1
29	Burgaz Köyü Camisi		25 / 227 / 1
30	Çeşme		25 / 237 / 11
31	Şeyh Mehmet Mezarı		25 / 237 / 10
32	Ziraat Bankası		10 / 152 / 1

Mudanya İlçesindeki Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının
Tescil Kaydı Devam Eden Doğal Anıtların Listesi :

Envanter No	Adı	Adresi	Pafta / Ada / Parsel
32	Çınar	Yeni Cami karşısında Alay Sokakta	12/ 100/ 22 önünde yolda
33	Çınar	Mustafa Kemal Paşa Bulvarı, Sağlık sokak köşesi	9/ 68 / 1 köşesinde yolda
34	Çınar	Yeni Yol Caddesi üzerinde Aşağı Hamam kuzeyinde	4 / 22 / 51 içinde
35	Çınar	Aşağı Hamam doğusunda	4 / 22 / 51 içinde
36	Çınar	Tekke Cami kuzeyinde Şadırvan sokak başında	15 - 17 Ada arasında
37	6 Adet Servi	Eski Hamam ile Tekel Yaprak Tütün Deposu arasında	17 / 146 / 6 içinde
38	Park		38 / 2 / 6 içinde
39	Servi ağaçları	Şehitler anıtının kuzey doğusunda	38 / 3 / 6
40	Yeşil alan	Sanat Okulu Bahçesi	5 / 156 / 1 içinde
41	Çınar	Hasan Baba Türbesi önünde	32 / 32 / 1 içinde
42	Çınar	Mudanya Emniyet Amirliği avlusunda	6 / 42 / 4 içinde
43	Çınar	Bilgi Sk+İkiz Çeşme Sk.	9 / 68 / 3 önünde yolda

44	Çınar	Tekke Cami önünde	15 - 16 - 17 ada arasındaki alanda
45	Üç çınar	Fevzi Paşa Caddesinde	11 / 93 / 18 önünde
46	Ulu çınarlar		6 / 359 / 13 içinde
47	Çınar		6 / 140 -135 -137 -134 adalar arasındaki sokakta
48	Çınar	Burgaz Köyü Çakal deresi	25 / 201 / 23 içinde
		ağzının solunda	
49	Çınar	Burgaz Köyü Çakal deresi	25 / 201 / 23 içinde
		ağzının solunda	
50	Çınar	Burgaz Köyü Çakal deresi	25 / 201 / 23 içinde
		ağzının solunda	
51	Çınar	Burgaz Köyü Cami güneyinde	226 - 227 - 228 adalar arasında yer alan meydanda
52	Çınar	Eski İstasyon ve Gümrük	38 / 4 / 1 köşesinde
		binasının kuzeyinde	
53	2 adet çam	Kuyu Sokakta 164 env. nolu smö civarında	

Mudanya İlçesindeki Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının
Tescil Kaydı Devam Eden Sivil Mimarlık Örneklerinin Listesi :

Envanter No	Adı	Adresi	Pafta / Ada / Parsel
53	Konut	Fabrika Sok. no: 20	14 / 123 / 21
54	"	İsmet Paşa Cad. no: 122/124	13 / 118 / 7
55	"	" " " no: 118	13 / 113 / 1
56	"	İsmet Paşa Cad. no:87	
		Şeref Sok. no:2	13 / 114 / 11
57	"	Şeref Sok. No : 4	13 / 114 / 12
58	"	İsmetpaşa Cad. No: 116	13 / 112 / 4
59	"	12 Eylül Cad. no: 102	12 / 103 / 1
61	"	" " " 76	12 / 95 / 1
62	"	Fevzipaşa Cad. No : 30	12 / 96 / 1
63	"	" " " :32	12 / 96 / 2
64	"	" " " 34 - 36	12 / 101 / 1-2
65	"	Alay Sok. No : 26	12 / 100 / 24
66	"	Mustafa Kemal Paşa Cad. No : 84 Geniş Sok. No : 39	12 / 100 / 4

68	Dükkan	Mustafa Kemal Paşa Cad. No : 181	12 / 98 / 3 12 / 98 / 3
69	Konut	Mustafa Kemal Paşa Cad. No: 76 - 76A Çınarlı Kahve Sok. No : 26	12 / 97 / 1
70	"	Çınarlı Kahve Sok. No : 12	12 / 97 / 13
71	"	12 Eylül Cad. No : 69	11 / 93 / 8
72	"	" " " : 67	11 / 93 / 9
73	"	" " " : 63	
		Ali Fuat Sok. No :	11 / 88 / 11
74	"	12 Eylül Cad. No : 61	11 / 88 / 12
75	"	" " " : 57	11 / 88 / 29
76	"	" " " : 62 -64	11 / 87 / 5-6
78	"	Çardaklı Kahve Sok. No : 26 12 Eylül Cad. No : 53	11 / 84 / 14
80	"	" " " : 46	11 / 86 / 5 - 7
81	"	" " " : 38 - 38A	10 / 77 / 3
82	"	" " " : 36	10 / 77 / 2
84	Konut	12 Eylül Cad. No: 41 Akıncı Abidin Sok. No : 2	12 / 78 / 7 - 8
85	"	Fevzipaşa Cad. No : 10	11 / 85 / 2
86	"	12 Eylül Cad. No : 34	10 / 77 / 1
87	"	" " " : 32	10 / 77 / 5
88	"	Fevzipaşa Cad. No : 2	10 / 78 / 1
89	"	" " " : 4	10 / 78 / 2
90	"	Fevzipaşa Cad. No : 6 Şükrü Çavuş Sok. No : 5	10 / 78 / 3
91	"	Fevzipaşa Cad. No : 8 Şükrü Çavuş Sok. No : 6	11 / 85 / 1
92	"	Fevzipaşa Cad. No : 16 Çardaklı Kahve Sok. No : 9	11 / 85 / 3
94	"	" " " " : 12	11 / 89 / 24
95	"	Fevzipaşa Cad. No : 23 - 25 Çardaklı Kahve Sok. No : 11	11 / 84 / 30 - 31
96	"	Fevzipaşa Cad. No : 19	11 / 84 / 39
97	"	Şükrü Çavuş Sok. No : 10	11 / 84 / 20
98	"	Mustafa Kemal Paşa Cad. No : 107 - 107A	11 / 90 / 11

99	"	Mustafa Kemal Paşa Cad. No : 113	11 / 90 / 9
100	"	Kuruçeşme Sok. No : 6 - 6A	10 / 80 / 20
101	"	" " " : 20	10 / 80 / 33
102	"	Mustafa Kemal Paşa Cad. No : 52 - 52A Şükrü Çavuş Sok. No : 33	10 / 79 / 38
103	"	Akıncı Abidin Sok. No : 20- 22	10 / 79 / 30
104	"	" " " " : 24	10 / 79 / 31
105	"	Fevzipaşa Cad. No : 13	10 / 79 / 20
106	"	" " " : 15	10 / 79 / eski : 19 yeni : 39
107	"	Eski Su Sok. No : 34	7 / 37 / 24
108	"	Şükrü Çavuş Sok. No : 7	10 / 79 / 18
109	"	Bilgi Sok. No : 7 İkiz Çeşme Sok. No : 6	9 / 67 / 4
110	"	Sağlık Sok. No : 6	9 / 68 / 4
111	"	Mustafa Kemal Paşa Cad. No: 61-63 Merdivenli Sok. No: 2	9 / 69 / 24
112	"	Merdivenli Sok. No : 8 - 8A	9 / 69 / 27
113	Konut	2. Harmanlar Sok. No : 19 Aslanbaba Sok. No : 4	9 / 69 / 4
114	"	Merdivenli Sok. No : 15 - 15A	9 / 63 / 6
116	"	Sağlık Sok. No : 103	9 / 64 / 4
117	"	Ünlü Sok. No : 16	9 / 64 / 19
118	"	Ünlü Sok. No : 12	9 / 64 / 17
119	"	" " " : 4	9 / 64 / 14
120	"	12 Eylül Cad. No : 39	9 / 64 / 13
121	"	" " " : 37 Ünlü Sok. No : 1 - 1A	6 / 50 / 7
122	"	12 Eylül Cad. No : 33	6 / 49 / 14
123	"	Mahkeme Sok. No : 1	6 / 49 / 13
124	"	Yıldız Kahve Sok. No : 4	9 / 63 / 16
125	"	" " " " : 13	9 / 61 / 3
130	"	Mustafa kemal Paşa Cad. No : 22	6 / 153 / 4
131	"	Mustafa Kemal Paşa Cad. No : 20	6 / 153 / 3
132	"	Mustafa Kemal Paşa Cad. No : 47	6 / 51 / 10

133	"	Mustafa Kemal Paşa Cad. No : 45	6 / 51 / 11
134	"	Cami Sok. No : 10	6 / 51 / 21
135	"	" " " : 3	6 / 43 / 9
136	"	" " " : 14	2 / 41 / 4
137	"	Yokuş Çeşme Sok. No : 4	2 / 41 / 7
138	"	" " " " : 8	2 / 62 / 14
139	"	" " " " : 12	2 / 62 / 34
140	"	" " " " : 3	2 / 65 / 10
141	"	" " " " : 30	2 / 62 / 24
142	"	Nalbant oğlu Sok No : 13	2 / 62 / 28
143	"	Harmancılar Cad. No : 13	2 / 63 / Eski : 10 Yeni : 1
144	"	Harmanlar Cad. No : 16	2 / 38 / 10
145	Yeni Bina	" " " : 47	2 / 64 / 19
146	Konut	Köşk Sok. No : 2	2 / 65 / 13
147	"	Meydancık Sok. No : 5	7 / 150 / 3
148	"	" " " : 3-3A	7 / 41 / 16
149	"	Selvilik Cad. No : 1	7 / 41 / 8
150	"	Parti sok. No : 24-24A	7 / 41 / 8
151	Konut	Selvilik Cad. No : 3	7 / 41 / 13
152	"	" " " : 2	2 / 65 / 25
153	"	" " " : 10	2 / 65 / 28
154	"	İğneci Sok. No : 8-8A	2 / 65 / 22
155+	"	" " " : 14	2 / 65 / 33
156	"	Harmanlar Cad. No : 10	2 / 65 / 42
157	"	" " " : 12	2 / 65 / 38
158	"	" " " : 16	2 / 65 / 47
162	"	Cami Sok. No : 14	5 / 32 / 15
163	"	Türbe Sok. No : 2	2 / 67 / 4-5
164	"	" " " : 6	2 / 67 / 6
165	"	Cami sok. No : 17-17A	5 / 31 / 6
166	"	" " " : 11-13	5 / 31 / 23
167	"	İğneci Sok. No : 22	2 / 65 / 39
168	"	Selvilik Cad. No : 12	2 / 40 / 3
169	"	" " " : 14	2 / 40 / 5
170+	"	Rıfat Efendi sok. No : 2	2 / 40 / 6
171	"	Selvilik Cad. No : 20	2 / 38 / 21
172+	"	" " " : 24	2 / 38 / 18

173+	Konut	Selvilik Cad. No :30 Cami Sok. No : 1	5 / 31 / 12
174	"	Selvilik Cad. No : 36 - 38	5 / 31 / 15
175	"	" " " : 31	
176	"	Selvilik Cad. No : 27	7 / 37 / 4
177	"	" " " : 23	7 / 37 / 6
178	"	" " " : 21	7 / 37 / 7
179	"	" " " : 17	7 / 37 / 9
180*	Arsa	Rüştüye Mektep Sok.	7 / 37 / 28
181	"	" " " No : 3	7 / 37 / 12
183	"	Hamam Sok. No : 20	6 / 42 / 1
184	"	" " " : 10	6 / 42 / 14
185	"	" " " : 4	6 / 42 / 11
186	Dükkan	Mustafa Kemal Paşa Cad. No : 3	6 / 42 / 6
187	Karakol	Parti Sok. No : 5	6 / 42 / 4
188	Konut	" " " : 2	6 / 43 /
189	"	Mustafa Kemal Paşa Cad.No: 9	6 / 43 / 23
190	"	Mustafa Kemal Paşa Cad. No : 11	6 / 43 / 35
191	"	Mustafa Kemal Paşa Cad. No : 13 - 15	6 / 43 / 22
192	"	Halitpaşa Cad. No : 12 - 14 16 - 18 - 20	4/ 22/ 14-15 -16-17-18
193*	İşyeri	Halitpaşa Cad. No : 6	4 / 23 / 46
194	Konut	Eski Su Sok. No : 14	4 / 22 / 25
195	"	" " " " : 18	4 / 22 / 28
196	"	" " " " : 17	4 / 16 / 12
197	"	Karpuzoğlu Sok. No : 4 - 6	4 / 16 / 19 - 90
198	"	" " " " : 8 -10	4 / 16 / 20
199	"	Şadırvan Sok. No : 8	4 / 17 / 30
200	"	Karpuzoğlu Sok. No : 20	4 / 16 / 26
201	"	Şadırvan Sok. No : 14	4 / 16 / 28
202	"	" " " " : 16	4 / 16 / 29
203	"	Halitpaşa Cad. No : 75	4 / 14 / 1
204	"	Cami Sok. No : 14	38 / 13 / 12
205	"	" " " " : 24	38 / 12 / 8
206	"	Göçmen Sok. Abidin Özmen Sokak Köşesi	38 / 11 / 7

207	Okul	Bursa Mudanya Yolu No : 1 - 1A	38 / 156 / 1
208	Konut	Selvilik Cad. No : 64	5 / 27 / 2
209	"	" " " : 58 - 60	5 / 29 / 7 - 8
210+	"	Bayramyeri Sok. No : 1	5 / 29 / 6
211+	"	Bayramyeri Sok. No : 3	5 / 29 / 4
212	"	" " " : 4	5 / 30 / 15
213+	"	Selvilik Cad. No : 48 - 50	5 / 30 / 10
214	"	Harmanlar Cad. No : 1	2 / 40 / 5
215	"	Arnavutköy No : 5	16 / 134 / 10
216	"	Fabrika Sok. No : 32	14 / 123 / 29
217*	Arsa	Mud.- Zeytinbağı Karayolu Üze.	16 / 154 / 1
218*	"	-	25 / 203 / 1
219*	Bina	Burgaz Cad.	25 / 206 / 4- 5
220	Konut	" "	25 / 285 / 1 - 2
221	-	Eski İstasyon Binası	35 / 4 / 1 - 2
222	-	Gümrük Binası	35 / 4 / 1 - 2
223	-	Halitpaşa Cad.	4 / 14 / 2
224		Mustafa Kemal Paşa Cad.	9 / 60 / 33
225	Konut	Çınarlı Kahve Sok.	12 / 92 / 17
226	"	Hamam Sok.	6 / 42 / 3
227	"	Ünlü sok.	6 / 50 / 2
228	Konut	Ünlü sok.	6 / 50 / 3
229	"	Çardaklı Kahve Sok.	11 / 84 / 14
230	"	Toprak sok.	12 / 100 / 15
231	"	Ali Fuat bey Sok.	11 / 93 / 15
232	"	Çınarlı Sok.	12 / 97 / 15
233	"	Çardaklı Kahve Sok.	11 / 89 / 36
234	"	Çınarlı Sok.	11 / 93 / 7
235	"	12 Eylül Cad.	12 / 87 / 2
236	"	Selvilik Cad.	5 / 30 / 13
237	"	Cami sok.	5 / 31 / 9
238	"	-	11 / 86 / 7

(*) İşareti taşıyan yapılar sahipleri tarafından izinsiz olarak yıktırıldığı için valilikçe yasal soruşturma açılmıştır. Bu yapıların durumu soruşturma sonucuna göre yeniden değerlendirilecektir.

(+) İşareti verilen yapılar sahipleri tarafından izinsiz onarılan yapılardır. Bu yapıların tescil kaydının devamına ve onarım sırasında yapılan değişikliklerin eski haline getirilmesine karar verilmiştir.

1992 yılında şehir plancı Önder Batkan tarafından Mudanya Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanmıştır. Aşağıda dökümü yapılan koruma kararları şehir plancı Önder Batkan tarafından hazırlanan koruma amaçlı imar planının kararları olup Bursa, G.E.E.A.Y. Kurulunun 9.5.1992 Gün ve 2454 Sayılı Kararı ile kabul edilmiştir.

1992 yılında hazırlatılan Mudanya koruma amaçlı imar planı Bursa Koruma Kurulunca onaylanmakla beraber iptali için Mudanya Belediye Başkanlığı tarafından dava açılmıştır (29. Mimarlık Posta, 1994 : 1).

Bursa, G.E.E.A.Y. Kurulunun 9.5.1992 Gün ve 2454 Sayılı Kararı :

Koruma planında belirlendiği haliyle önerilen kentsel sit alanı sınırının uygun olduğuna; Koruma Amaçlı İmar Planı ve Yönetmeliği'nin yapılan değişikliklerle uygun olduğuna; Mudanya Koruma Amaçlı İmar Planı ve Yönetmeliği'nin ve Kurul'un aldığı kararın bir bütün olduğuna ve birlikte uygulanmasına Kurul tarafından karar verilmiştir.

Mudanya koruma amaçlı imar planı yönetmeliği aşağıdadır.

MUDANYA KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI YÖNETMELİĞİ

A-KORUNACAK KENTSEL UNSURLAR VE YÖNETMELİĞİ:

1 - Mudanya koruma amaçlı imar planı onama sınırları içinde yer alan tescilli anıtsal ve sivil mimarlık örnekleri yapılar ile bunları tamamlayan, bahçe duvarı vb. ilavelerinde yapılacak her türlü restorasyon ve tadilat hususunda binanın tekniğine uygun 1/50 ölçekli rölöve ve restorasyon projesi ile içten, dıştan ve yakın çevresi ile birlikte Koruma Kurulundan karar alınması zorunlu olup alınacak karara göre uygulama yapılacaktır.

2 - Koruma amaçlı imar planı kapsamında yer alan tescilli ve bitişigindeki yapılarda yapılmak istenen onarımlarda; onarımın, basit ve esaslı onarım kapsamında olduğu K.T.V.K.Y.K. 4.3.1988 / 10 sayılı ilke kararı esaslarına göre yapılarak onarımlar sonrası durumu gösteren fotoğraflar ve onarım raporu Belediyesince hazırlanarak Koruma Kurulu Müdürlüğüne iletilecektir.

3 - Her türlü onarımda dış cepheelerde pencere, kapı, saçak, pervaz, eliböğründe, furuş, bahçe duvarı, harpuşta, kiremit, kafes, dikme vb. gibi esas mimariyi yok edecek değişiklikler yapılamaz ve teklif edilemez. Bina içinde merdiven, ta-

van süslemesi, ahşap oymacılık, duvar resmi, alçı kabartma vb. gibi korunması gerekli özelliklere sahip mimari unsurlar yok edilemez. Bina içindeki ve cephesindeki bu mimari unsurlar ölçü, biçim ve malzeme olarak değiştirilemez.

4 - Koruma planı alanı içindeki karakteristik yapıların yanı sıra bunlarla bütünlük sağlayan sokak unsurlarının da korunması sit korumasının en önemli gereklerinden birisidir.

Sit alanı dahilindeki orijinal yol kaplaması korunacaktır. Bu sokaklardaki kaplama örtüsünün onarım ve yenilenmesinde orijinal malzeme cinsi kullanılacak, kesinlikle düz beton ve asfalt kaplama yapılmayacaktır.

5 - Koruma Planı alanı içinde kalan tek ve toplu halde bulunan ağaçlar zorunlu bir durum olmadıkça korunacaktır. Koruma planı alanı içinde ve dışındaki anıt ağaçlarla ilgili konularda Bursa K.T.V.K. Kurulu'nun görüş ve kararları doğrultusunda işlem yapılacaktır.

B - GENEL HÜKÜMLER :

1 - Mudanya Koruma Amaçlı imar planı onama sınırları dahilindeki " Kentsel Sit " ve kentsel sit etkinleme alanı içinde yapılmak istenen plan tadilatlarında Koruma Kurulu kararı alınması zorunludur.

2 - Koruma planı dahilinde; tescilli parseller ve bunlara bitişik parsellere ilişkin müdahalelerde Bursa K.T.V.K. Kurulu, diğer parsellerde ise Mudanya Belediyesi yetkilidir.

3 - Kentsel sit etkinleme alanı içinde " 3030 sayılı yasa kapsamı dışında kalan Belediyeler tip imar yönetmeliği " hükümleri geçerlidir.Kentsel sit alanında ise bu koruma imar planı yönetmeliğine uygulanacaktır.

4 - Koruma planı dahilindeki çeşitli nedenlerle maili inhidan durumunda olan tescilli yapıların yıkılması gerektiğinde Koruma Kurulu kararına göre işlem yapılacaktır.

C - YENİ YAPILANMA KOŞULLARI :

1 - ARSA İLE İLGİLİ HÜKÜMLERİ :

İfraz ve tevhid koşulları

Parsel cephesi : max. 12 m. min. 6 m.

Parsel derinliği : max. 18 m. min. 10 m.

- Tescilli parsel ile bunlara bitişik parsellerde tevhid ve ifraz ilerinde Koruma Kurulu kararı alınması zorunludur. Bunun dışındaki parsellerde yukarıdaki koulla-

ra uymak kaydıyla Belediyesi yetkilidir.

2 - BİNA İLE İLGİLİ HÜKÜMLER :

a - Bina derinlikleri :

max. bina derinliği : 15 m.

min. bina derinliği : 7 m.

Ancak planda (a) lejantı getirilen yapı adalarında inşaat taban alanı katsayısı (TAKS) : 1 olup parsel cephe ve derinliği bütünüyle kullanılacaktır.

b - Arka bahçe mesafesi : En az 3 m.'dir.

- Arka bahçe mesafesi çıktıktan sonra bina derinliği 7 m.'den az kalması halinde bina derinliği 7 m. olacak şekilde arka bahçe mesafesi 2 m. kadar azaltılabilir.

c - Bina yükseklikleri : Koruma planı alanı içinde yapılanma nizamı ve kat adedi planda belirtilmiştir. Bunun dışına çıkılamaz.

Su basman yüksekliği max. 1 m. olup bu yükseklik max. bina yüksekliğine dahildir.

2 kat : max. 6.50m

3 kat : max. 9.50m

4 kat : max. 12.50m

5 kat : max. 15.50m

d - Çıkmlar :

1- Yol cephelerinde ve yan cephelerinde balkon şeklinde açık çıkma yapılamaz, açık çıkma ancak arka cephelerde yapılabilir. Arka cephenin yola ve kamuya açık alanlara bakması durumunda bu cephelere açık çıkma yapılamaz.

2- Çıkmlar birinci kattan başlayabilir, çıkma altı ile zemin arası mesafenin min. 2.40 m'den az olamaz.

3- Kapalı çıkmlar cumba karakterinde olup bir cephede yapılacak açık ve kapalı çıkma uzunlukları toplamı, o cephe uzunluğunun 2/3'sini aşamaz.

4- Çıkma derinliği tüm cephelerde 1 m.'den fazla yapılamaz, her bir çıkma uzunluğu max. 4m'den fazla olamaz.

5- Bir bina cephesinde oluşacak iki çıkma arasında mesafe 1 m.'den az olamaz.

6- Bitişik nizamda ön ve arka cephede yapılacak çıkmlar komşu yan parselde, komşu yan parselden muvaffakat olsa dahi 1 m. 'den fazla yaklaşamaz.

7- Bir sokakta yapılacak karşılıklı çıkmlar arası 4 m. 'den az olmaz.

8- Arka cephede yapılacak çıkmlar arka bahçe sınırına , yan bahçede yapılacak çıkmlar da yan bahçe sınırına 2 m.'den fazla yaklaşamaz.

9- Verevine çıkmalarda verevin dar ucu 0.20 m.'den fazla olamaz, bitişik nizamda ön ve arka cephede yapılacak verevine çıkmalarda verevin dar ucunda komşu yan parselde yaklaşma mesafesi aranmaz.

10- Birbirinin devamı halinde olan verevine çıkmlar arasında 1 m. mesafe bırakılması koşulu aranmaz.

11- Verevine çıkmalarda " Açık ve kapalı çıkma uzunlukları toplamı o cephe uzunluğunun 2 / 3 'sini aşamaz. " Koşulu aranmaz.

e - Pencereler

1- Pencerelerde genişliğin yüksekliğe oranı en çok 1 / 2 , en az 2 / 3 'tür.

2- Pencereler çift kanatlı ve giyotin tipinde olabilir.

f- Çatı - çekme kat

1- Yapıların üzerini en fazla % 30 meyilli , kiremitli, kırma veya beşik çatı ve saçakla bitirilmesi zorunludur.

2- Teras katı ve çekme kat yapılamaz.

3- Çatı meyilinden yararlanılarak kat kazanılamaz. Çatı araları müstemilat ve iskan amacıyla kullanılamaz

4- Saçak genişliği en az 0.60 m. en çok 1.20 m. 'dir. Saçak ucu son kat döşemesi üst seviyesini geçemez.

g- Cephe özellikleri :

Koruma planı alanı içinde yapılacak yapılar yerel mimariye uygun modern mimari tarz ve malzeme ile yapılabilecek sarı, mavi, tahir, krem, kırmızı, beyaz gibi yerel tipik renkler kullanılacak ve uygulama projelerinde renk belirtilecektir.

Koruma planında birden fazla yola cephe parselde binanın yol cephesi gösterilmiş olup bunun dışında uygulama yapılamaz.

3- BİNALARA KOT VERİLMESİ

Parsellerin onanlı kotesi üzerinden %15 meyile kadar olan yol ve araziler düz, %15'den fazla olan yol ve araziler eğimlidir. İmar yolu kırmızı kotu teşekkül etmemişse arsa tesviyesi yapılamaz, binanın kot alma biçimini değiştirmek amacıyla hafriyat ve dolgu yapılamaz, setler tanzim edilemez. Bu gibi hallerde 1/1000 ölçekli halihazır haritasındaki doğal zemin ve çevre esas alınır.

a- Eğimli yollarda tek yola cephesi olan parsellerde kot parselin cephe aldığı yolun orta noktasından verilir.

b- Düz yollarda tek yola cephe parsellerde kot parselin cephe aldığı yolun üst noktasından verilir.

c- Eğimli ve düz yollarda tüm köşe parsellerinde kot iki yolun birleştiği yerdeki köşe noktasından verilir.

d- Eğimli yollarda tek yola cephe parsellerde parselin cephe üzerindeki iki ucu arasındaki kot farkı 3.00 m.'yi geçtiği takdirde bina kademelendirilir. Binanın cephesi boyunca en düşük kademe boyu min. 3.00 m. dir.

e- İki yol arasında kalan parsellerde ve blok başı durumunda olan parsellerde kot ; karşılıklı 2 yol arasındaki kot farkı 3 metreyi geçtiği takdirde bina kademelendirilir ve her yolun kendine göre kot alma biçimi uygulanır. Bu durumda yapılacak kademelendirmede düşük kottaki yoldan çekme mesafesi min. 3m dir.

f- Yol ve arazi eğiminden dolayı en fazla bir bodrum katı kazanılabilir. Kazanılan bu bodrum kat iskan edilmek isteniyorsa tabii zemine 0.50m.'den fazla gömülemez, gömüldüğü takdirde bu kısımlar depo ve müştemilat alanı olarak kullanılabilir.

4) DİĞER HÜKÜMLER

a) Özel proje alanları :

Koruma planı dahilinde

1 - Tahirpaşa Konağı civarı

2 - Mütareke evi ve eski kilise binası civarı

3 - Pazaryeri olmak üzere 3 adet özel proje alanı belirlenmiştir.

Bu alanlarda alt ölçeklerde planlama ve silüet çalışmaları yapılarak Koruma Kurulunca onanmadan yeni yapılanmaya ve kentsel tasarımlarla ilgili uygulamalara gidilemeyecektir. Ancak bu süreç içinde tescilli parsellere komşu durumda olan parsellerde Koruma Kurulu onayı ile uygulama yapılabilecektir.

b) Dış cephe boya ve kaplaması yapılmamış ve çatı örtüsü tamamlanmamış yapılara yapı kullanma izni verilemez

c) Mudanya koruma planının yürürlüğe girmesinden sonra ortaya çıkabilecek plan değişikliği (Tadilatı) önerilerinde plan müellifinin önerileri alınacaktır.

d) Mudanya koruma planı dahilinde yapılacak trafo binalarında projesi ile birlikte Koruma Kurulundan izin alınacaktır.

e) Koruma imar planı onama sınırları içinde bu yönetmelik maddelerinin uygulanmasında zorluklarla karşılaşılan konularda Koruma Kurulu kararına göre uygulama yapılacaktır.

f) Koruma planı alanı içinde 4. 4. 1990 gün ve 3621 sayılı kıyı kanunu hükümlerine uymak kaydıyla kıyılarda yapılacak her türlü tasarruflarda Koruma Kurulu kararı alınacaktır.

g) Bu yönetmelikte belirtilmeyen hususlarda 3030 sayılı yasa kapsamı dışında kalan Belediyeler tip imar yönetmeliği hükümlerine uyulacaktır.

Bursa ili Mudanya İlçesi sınırlarında yer alan Myrleia (Apameia) Antik kentinin yayılma alanları ve sit sınırları ; Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu üyesi Dr. Bedri Yalman , Bursa Müzesi Müdürlüğü elemanları ve Koruma Kurulundan elemanların birlikte hazırladığı 24.02.1991 tarihli rapor 4.03.1988 gün ve 6 sayılı ilke kararı doğrultusunda 1. derece arkeolojik sit alanı olarak ilan edilmiştir. 1. derece arkeolojik sit alanları için geçerli olan kararlar bu sınırlar içindeki alan içinde uygulanmaktadır.

Bu kararlarda genel olarak 1. derece arkeolojik sit alanı sınırları içinde kesinlikle hiçbir yapılaşmaya izin verilemez. Tarımsal faaliyette bulunulamaz, ağaçlandırma yapılamaz. Bilimsel amaçlı olanların dışında hertürlü kazı yasaktır. Zorunlu durumlarda ilgili resmi ve özel kuruluşlarca dikilecek direk, açılacak kanal, boru hattı, karayolu vb. uygulamalar için Koruma Kurulundan özel izin alınması gibi arkeolojik sit alanını korumaya yönelik hükümler ağırlıktadır. Ancak bu I. derece arkeolojik sit alanının sınırlarının belirlenmesi, tanıtıcı levhaların konulması, koruyucu önlem olarak bekçi sağlanması yolunda Koruma Kurulunun kararı halen yerine getirilmemiştir.

Korunması gereken, ancak kullanma şekil ve ölçüleri Koruma Kurulunca belirlenen alanlara II. derece arkeolojik sit alanı denilmiştir. Bu alanlarda da yeni yapılaşmaya izin verilmez mevcut yapıların adi onarımı müzenin denetiminde yapılabilir.

Gelişmeye yönelik koruma-kullanma plan kararlarının getirilmesine, Koruma kurulunca izin verilecek alanlara III. derece arkeolojik sit alanı denilmiştir. Bu alanlarda müze elemanlarının denetiminde yapılacak hafriyatın sonunda hazırlanacak raporlara göre inşaat izni verilebilecektir.

Bursa Koruma Kurulu Mudanya'da Dramoslu Mezar olarak bilinen mezar odasının bulunduğu alanı I. derece Arkeolojik Alan olarak kabul edip korumaya alınmıştır. 24.01.1992 gün ve 2272 sayılı kararla mezar odasının bulunduğu 1 pafta 24 ada 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 19, 20, 21, 22, 23, 25 parseller ile 1 pafta 148 ada 6, 7, 8, 9 parsellerin aynen korunacak sit alanı olarak belirtilmesine ve hiç bir yapılaşmaya izin verilmemesine karar verilmiştir. Bu alanda yukarıda belirtilen I. derece arkeolojik sit alanı kararları geçerlidir.

I., II. ve III. derece arkeolojik alanların korunması için gerekli kararlar alınmış ancak bunlar uygulamaya geçirilememiştir. Mudanya'nın kültür ve tabiat varlıkları, ilçenin yakın tarihimizdeki yeri bu alanın, önemli bir turizm merkezi olmasına çok elverişlidir. Bu potansiyelin değerlendirilmesi için halkın katılımını sağlayacak şekilde arkeolojik sit alanlarıyla ilgili kararlar hayata geçirilmelidir.

IV. ARAŞTIRMA BÖLGESİNİN SEÇİMİ VE ÖZELLİKLERİ

19. y.y.'dan sonra sanayileşme ve teknolojinin getirdiği sosyal ve ekonomik değişimlerden etkilenen kentlerimizden biri de Mudanya olmuştur. Yüzyıllar boyunca oluşturduğu kültürünün önemli bir ögesi olan sivil mimarlık örnekleri bu değişimden payını alarak hızla yok olduğu görülmektedir.

Teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişme insanların yaşam biçimlerinde büyük değişimlere neden olmuştur. Kentlerde artan nüfus, insanların farklılaşan ihtiyaçları ve aile yapılarında meydana gelen değişim, eskinin ataerkil ailelerine hizmet veren konutları; artık ihtiyaca cevap veremez hale getirmiştir. Tüm bu nedenler sivil mimarlık örneklerimizin bilinçli yada bilinçsiz yokolmasına neden olmaktadır.

Çağdaş bir yaşam oluştururken ulusal kültürümüz geçmişten günümüze bir köprü oluşturmalıdır. Kültürümüzün devamlılığını sağlamak ancak onu korumak, değerlendirmek ve yaşatmakla olacaktır.

Koruma, değerlendirme ve yaşatma kavramları mimarlık alanında uygulandığı takdirde geçmişle günümüz arasında daha somut bağlantılar kurulacaktır. Böylece mimarlık örneklerimizin yok olması engellenerek var olan konut ihtiyacının bir bölümüne hizmet vermesi sağlanacaktır.

Mudanya'da halkın koruma bilincinin oluşmasını sağlamak ve sivil mimarlık örneklerinin yokolmasını önlemek amacıyla, geçmişin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısının oluşturduğu fiziksel özelliklerini hala koruyan merkez ilçe yerleşimi üzerinde araştırma yapılmasına karar verilmiştir.

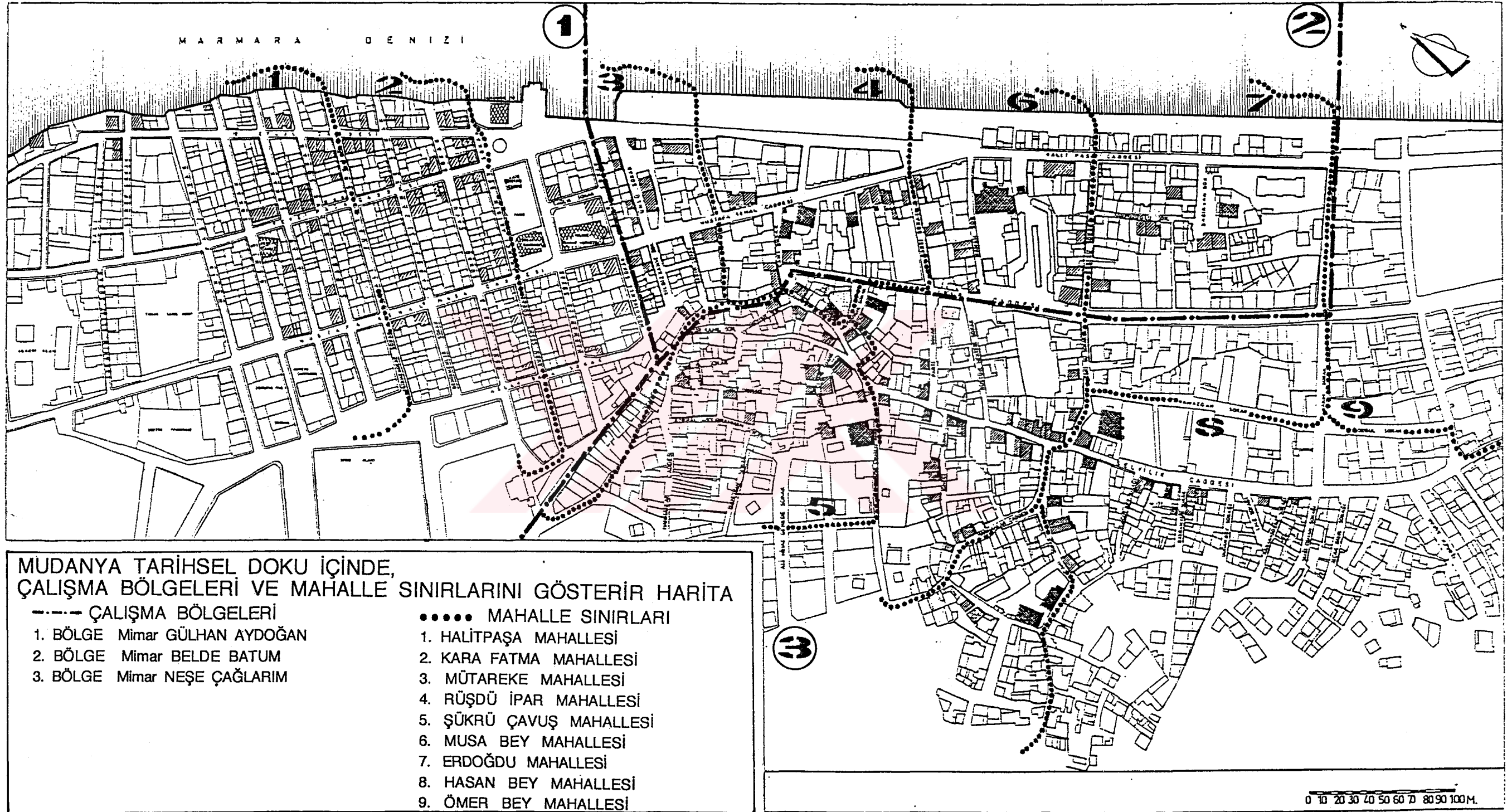
Merkez yerleşim üç bölgeye ayrılarak çalışmalar sürdürülmüştür:

Birinci Bölge : Mimar Gülhan Aydoğan'ın çalıştığı bu bölgedir. Merkez yerleşimin batısında kalan alan 18. yüzyıl sonlarında büyük bir yangın geçirmiş, daha sonra bir İtalyan mimarın planına uygun olarak grid planda yeniden kurulan bugün genel olarak Giritli Mahallesi diye bilinen Halit Paşa, Kara Fatma ve Mütareke Mahallelerini içine alan bölgedir.

İkinci Bölge : Mimar Belde Batum'un çalıştığı bölgedir. Birinci Bölgenin bittiği yerden başlayarak kıyı kesiminin doğusuna doğru uzanır. Bugün kültür merkezi olan eski kiliseden, doğuda 12 Eylül İlkokuluna kadar uzanan bölgenin arka sınırını İpar Caddesi çizer.

Üçüncü Bölge : Mimar Neşe Çağlarım'ın çalıştığı bölgedir. İkinci Bölgenin hemen arkasında yer alır. Her iki bölge arasında İpar Caddesi sınır oluşturmaktadır. Güneyde ise zeytinlikler ve Mudanya Dağları başlamaktadır (Bkz. Harita IV. 1).

IV. 1. BÖLGENİN KENT İÇİNDEKİ KONUMU VE SEÇİM NEDENLERİ

Bu tez kapsamında üzerinde araştırma yapılan Üçüncü Bölge geleneksel yaşantı ve kültürümüzün etkilerini yansıtmaktadır.

Bölgenin kuzeyinde denizle arasında kalan bölgede ticaret yoğunlaşmıştır. İkinci ve Üçüncü Bölgeyi İpar Caddesi ayırmaktadır. Üçüncü Bölgenin batısında ise Birinci Bölge yer almaktadır. Güneyde, bölge ile birlikte başlayan eğim gittikçe artarak arkadaki tepelere ulaşılır. Yerleşim bölgesinin bittiği yerde zeytinlikler başlar.

Bölgenin içinden geçen Selvilik Caddesi geleneksel mimarlık örneklerinin yoğunlaştığı bir aks oluşturmaktadır. Caddenin iki yanında ve ara sokaklarda yer alan geleneksel mimarlık örneklerimizin oluşturduğu sokak dokusu korunmalıdır.

Tespit edilen 77 adet Kültür Değeri üzerinde araştırmalar sürdürülmüştür. İncelenen Kültürel Değerler anıtsal yapı, doğal anıtlar ve sivil mimarlık örnekleri olmak üzere üç grupta toplanırlar. İncelenen yapıların harita üzerinde pafta, ada, parsel olarak tespitleri yapılarak her birine inceleme numarası verilmiştir (Bkz. Harita IV. 2 ; Harita IV. 3). Yapılara verilen inceleme numaralarının listesi aşağıda verilmiştir :

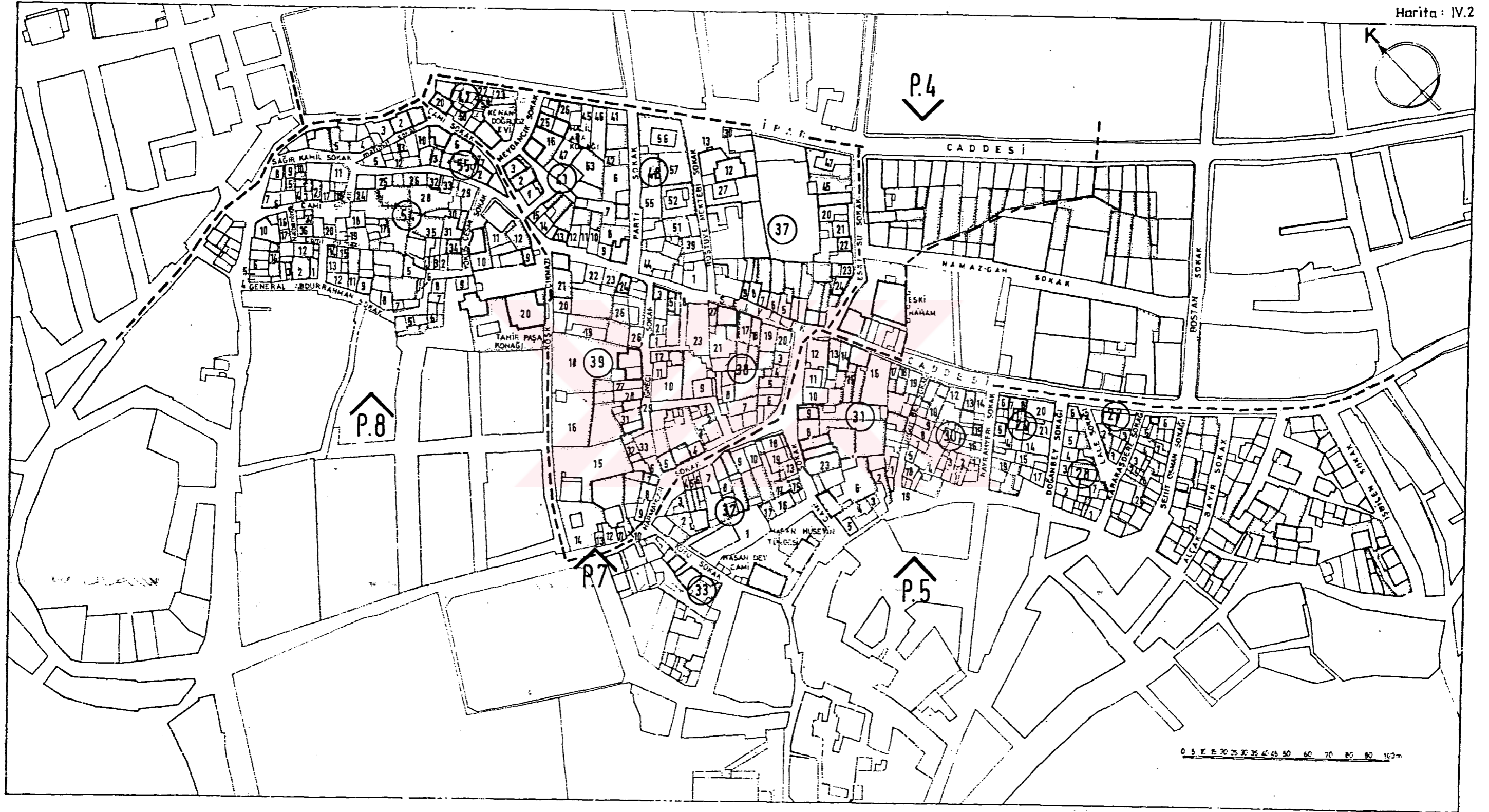
3. BÖLGEDE İNCELENEN KÜLTÜREL DEĞERLER LİSTESİ

ANITSAL YAPILAR:

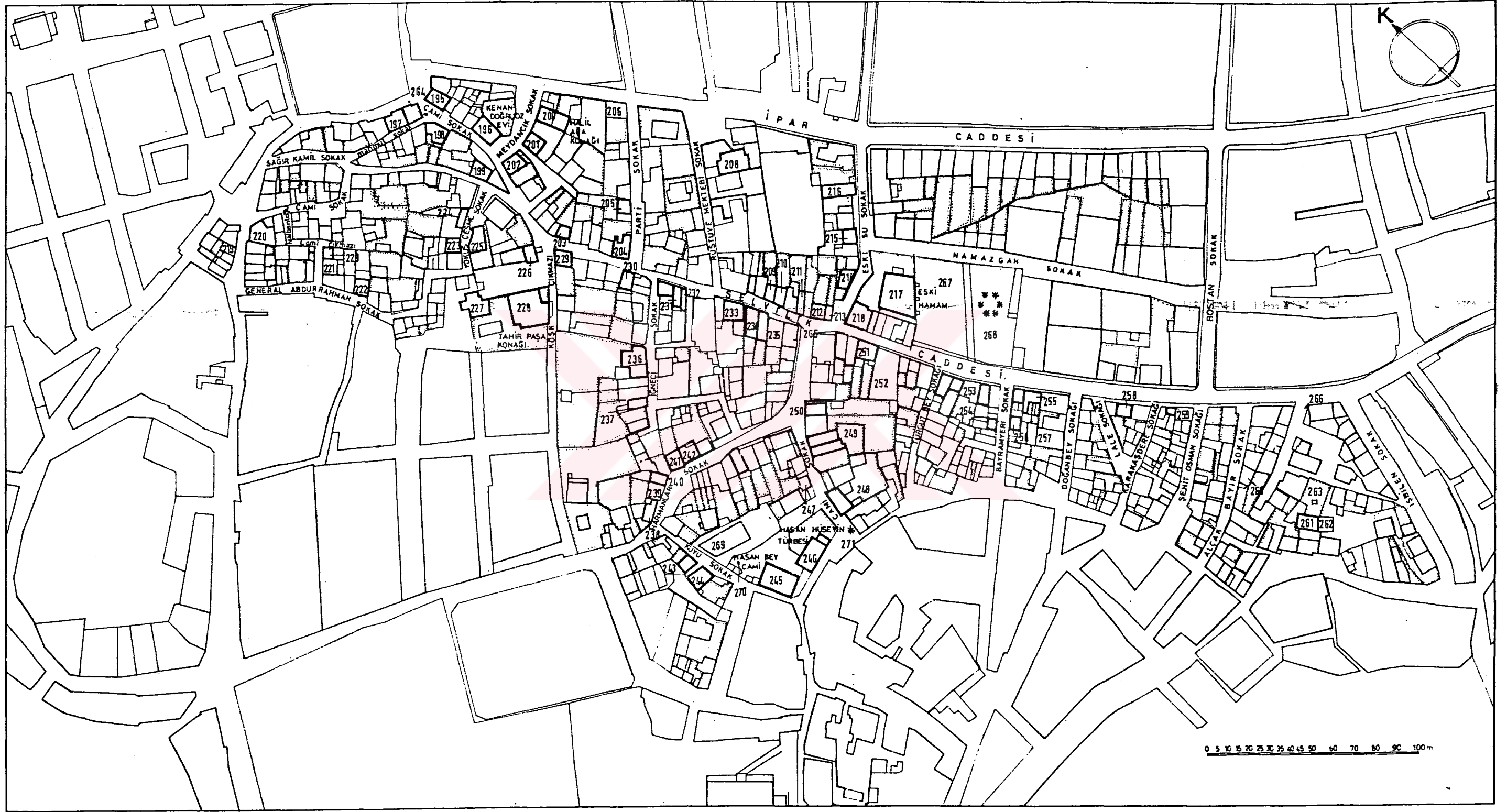
İ. K. D. No	Envanter No	Adı	Adres	Pafta / Ada / Parsel
196	6	Kenan Doğruöz	7 / 41 / 17	
		Konağı		
200	10	Halil Ağa		7 / 41 / 25-26
		Konağı		
217	13	Eski Hamam	Selanik Cad.	4 / 16 / 1
228	5	Tahir Paşa	Köşk Sok. No: 6	2 / 65 / 16
		Konağı		
245	14	Hasan Bey Camisi	Cami Sok. - Türbe Sok. Türbe Sok.5	5 / 32 / 1
246	15	Hasan-Hüseyin Türbesi	" "	5 / 32 / 1
263	16	Kubbeli Antik Mezar		
264	7	Hasan Fethi Bey Çeşmesi	Cami Sok	

MUDANYA • 3. bölge PAFTA ADA PARSEL NUMARALARI

Harita : IV.2

DOĞAL ANITLAR :

İ. K.D. No	Envanter No	Adı	Adres	Pafta / Ada / Parsel
267		8 Adet Çam	Eski Hamam ile Tekel Yaprak Tütün Deposu arasında	17 / 146 / 6
268	37	6 Adet Servi	Eski Hamam ile Tekel Yaprak Tütün Deposu arasında 53içinde	17 / 146 / 6
269		2 Adet Çam	Kuyu Sokakta 164 env. nolu smö civarında	
270		1 Adet Çınar	Cami Sok. - Türbe Sok. Türbe Sok.5 Caminin bahçesinde	5 / 32 / 1
271		1 Adet Akasya	Cami sok.	

SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİ

İ. K.D. No	Envanter No	Adı	Adres	Pafta / Ada / Parsel
195		Konut	Cami sok. No : 5	7 / 41 / 20
197		"	Harmanlar cad. No :1	8 / 52 / 2
198	136	"	" " " : 14	2 / 41 / 4
199	137	"	Yokuş Çeşme Sok. No : 4	2 / 41 / 7
201	148	"	" " " : 3 - 3A	7 / 41 / 16
202	147	"	Meydancık Sok. No : 5	7 / 150 / 3
203	151	Konut	Selvilik Cad. No : 3	7 / 41 / 13
204	149	"	Selvilik Cad. No : 1	7 / 41 / 8
204	150	"	Parti sok. No : 24-24A	7 / 41 / 8
205		"	Parti sok. 22	7 / 41 / 7
206		"	Parti sok. 16	7 / 41 / 41
207	181	"	" " " No : 3	7 / 37 / 12
208	179	"	" " " : 17	7 / 37 / 9
209	178	"	" " " : 21	7 / 37 / 7
210	177	Konut	Selvilik Cad. No : 23	7 / 37 / 6
211	176	"	Selvilik Cad. No : 27	7 / 37 / 4
212	175	"	" " " : 31	
213	175	"	Eski Su sok. No :	7 / 37 / 24
214	107	Konut	Eski Su Sok. No : 34	7 / 37 / 24
215		"	" " No :	7 / 37 / 22

216		"	" " No :	7 / 37 / 45
218		"	" " No :	4 /
219	144	"	Harmanlar Cad. No : 16	2 / 38 / 10
220	143	"	Harmanlılar Cad. No : 13	2 / 63 / Eski:10 Yeni: 1
221	142	"	Nalbant oğlu Sok No : 13	2 / 62 / 28
222	141	"	" " " : 30	2 / 62 / 24
223	139	"	" " " : 12	2 / 62 / 34
224	138	"	" " " : 8	2 / 62 / 14
225	140	"	" " " : 3	2 / 65 / 10
226	146	Konut	Koşk Sok. No : 2	2 / 65 / 13
227		"	Koşk sok. No :	2 / 65 /
229	152	"	" " " : 2	2 / 65 / 25
230	153	"	" " " : 10	2 / 65 / 28
231	169	"	Selvilik Cad. No : 14	2 / 40 / 5
232	170+	"	Rıfat Efendi sok. No : 2	2 / 40 / 6
233	171	"	Selvilik Cad. No : 20	2 / 38 / 21
234	170+	"	Rıfat Efendi sok. No : 2	2 / 40 / 6
235	172+	"	" " " : 24	2 / 38 / 18
236	154	"	iğneci Sok. No : 8-8A	2 / 65 / 22
237	155+	"	" " " : 14	2 / 65 / 33
238		"	Harmanlar cad. No :	2 / 65 / 9
239		"	" " No :	2 / 65 / 8
240	158	"	Harmanlar Cad. No : 16	2 / 65 / 47
241	157	"	Harmanlar Cad. No : 12	2 / 65 / 38
242	156	"	Harmanlar Cad. No : 10	2 / 65 / 42
243	163	"	Türbe Sok. No : 2	2 / 67 / 4 - 5
244	164	"	" " " : 6	2 / 67 / 6
247	162	"	Cami Sok. No : 14	5 / 32 / 15
248	165	"	Cami sok. No : 17 -17A	5 / 31 / 6
249	166	"	" " " : 11- 13	5 / 31 / 23
250	237	"	Cami sok.	5 / 31 / 9
251	174	"	Selvilik Cad. No : 36 - 38	5 / 31 / 15
252		Mağaza	Selvilik cad. No :	5 / 31 / 16
253	236	"	Selvilik Cad.	5 / 30 / 13
254	212	"	" " " : 4	5 / 30 / 15
255	209	"	" " " : 58 - 60	5 / 29 / 7 - 8
256	211+	"	Bayramyeri Sok. No : 3	5 / 29 / 4
258	208	Konut	Selvilik Cad. No : 64	5 / 27 / 2
259		"	Selvilik cad. No : 70	5 / / 5

260	"	Alçak Bayır sok. No :
261	"	Yüksek Bayır sok. No:
262	"	Yüksek Bayır sok. No:

IV. 2. İNCELEME BÖLGESİNDE KORUNMASI GEREKLİ KÜLTÜREL DEĞERLER

IV. 2 . I. ANITSAL YAPILAR

Kenan Doğruöz Evi

İncelenen Kültürel Değer No: 196

Envanter No: 6

Adres: Cami sok. No: 13

7 Pafta, 41 Ada, 17 Parsel

Mudanya demiryollarında görevli mustahdem Kenan Doğruöz'ün evidir.

S. H. Eldem, Kenan Doğruöz ve Halil Ağa evlerinin Bursa'daki Muradiye Evi ile aynı dönemde 17.yüzyılın ikinci yarısında inşa edildiklerini söylemektedir.

Hüsrev Tayla ise " Bursa ve Mudanya Evleri " makalesinde Kenan Doğruöz evnin 17. yüzyılın birinci yarısında yapıldığını yazmıştır (Tayla, Yurt Ans., 1982 - 83 :1756).

Ev üç katlıdır. Zeminin eğiminden dolayı yarım bodrum katı vardır. Bodrum katı bugün atelye olarak kullanılmaktadır. Bodrum kattan zemin kata bir merdiven ile ulaşılır. Zemin katın sokak cephesi tamamen sokağa kapalı olarak yapılmıştır. Dışarıya sadece sokak kapısı ile açılmaktadır (Bkz. Resim IV. 1, 2).

Zemin ve 1. kat arasındaki alçak tavanlı kat, kışlık kattır. Kışlık kat ve 1. kat planları aynıdır. Birbirine bitişik iki odanın önünde sofa vardır. 1. katta odaların sokağı ve sofayı gören pencerelerinin üzerinde tepe pencereleri vardır. Sofaya bakan pencereler sonradan kapatılmıştır, sadece tepe pencereleri mevcuttur. Dışarıya bakan duvarlarında ortada ocak ve iki yanında tepe pencereleri vardır. Ocakların külahları ve yaşmakları yıkılmış, yıkılan yerler sıva ile kapatılarak, kullanım dışı bırakılmıştır (Bkz. Resim IV. 3, 4).

Odaların biri mutfak, diğeri yatak odası olarak kullanılmıştır. Yatak odası ola-

rak kullanılında bezeme büyük ölçüde korunmuştur. Bu odanın diğerine bitişik olan duvarında bulunan iki yanı dolaplı üzeri parmaklıklı musandıra bugün mevcut değildir. Odanın tavan kaplamasına şişhane çitalarla geometrik desenler yapılmıştır. Tavanın duvarla birleşen kenarlarında silme vardır. Alçı pencereler ile ocağın muskaları ve bunları üç yandan kuşatan bordürler kırmızı üzerine beyaz alçı bezemelidir.

Odanın sofaya birleşik olan duvarlarında iki alçı pencerenin arasında bir pano göbeği ve iki muska vardır. Badana ile kapatıldığı için bezeme hakkında bir bilgi edinilememektedir. Alçı pencerelerde renkli cam ile desen yapılmıştır (Bkz. Resim IV. 5, 6, 7, 8).

Sofanın iki yanı köşk odası gibi duvarlıdır. Yan yüzlere ve avluya üzeri tepe pencere ile ikişer pencere açılır. Sofadaki ahşap merdivenle katlar arası bağlantı sağlanır.

K. Doğruöz evinin taş duvarlar ve dolgu duvarlardan oluşmaktadır. Genellikle sağır kısımlar kalın moloz, pencerelerin olduğu duvarlar hımıştır. Zemin kat duvarlarının moloz dolgusu üst kattaki odalarda ocakların olduğu duvarlarda devam etmektedir. Binanın diğer duvarları ahşap karkas arasına tuğla örgüdür. Tuğla bezeme oluşturacak şekilde örülmüştür. Tuğlaların arasında nitelikli sıva işçiliği görülmektedir.

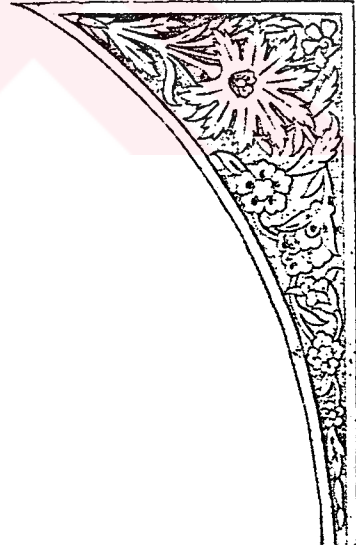
Ev mirasçıları tarafından düşeyde ikiye bölünmüştür. Bir bölüm tamamen yeni lenerek plan özelliklerini kaybetmiştir. Bugün sadece bir oda bezemesi hakkında bilgi verecek kadar korunmuştur. Oldukça tahribata uğrayan odada bezemelerin bir kısmı badana ile örtülmüştür. Musandırası yokolmuştur. Açık olan sofa kapatılmış, sofanın köşk olarak kullanılan bölümleri duvar örülerek odaya dönüştürülmüştür. Zemin katta plan üzerinde büyük değişiklikler yapılmıştır. Bu kata mutfak, banyo, wc gibi hizmet bölümleri eklenmiştir.

Yapı içinde büyük değişiklikler olmakla beraber cephe özelliklerinin çoğunu korumaktadır.

Resim: IV. 1 _İ.K.D.N. 196

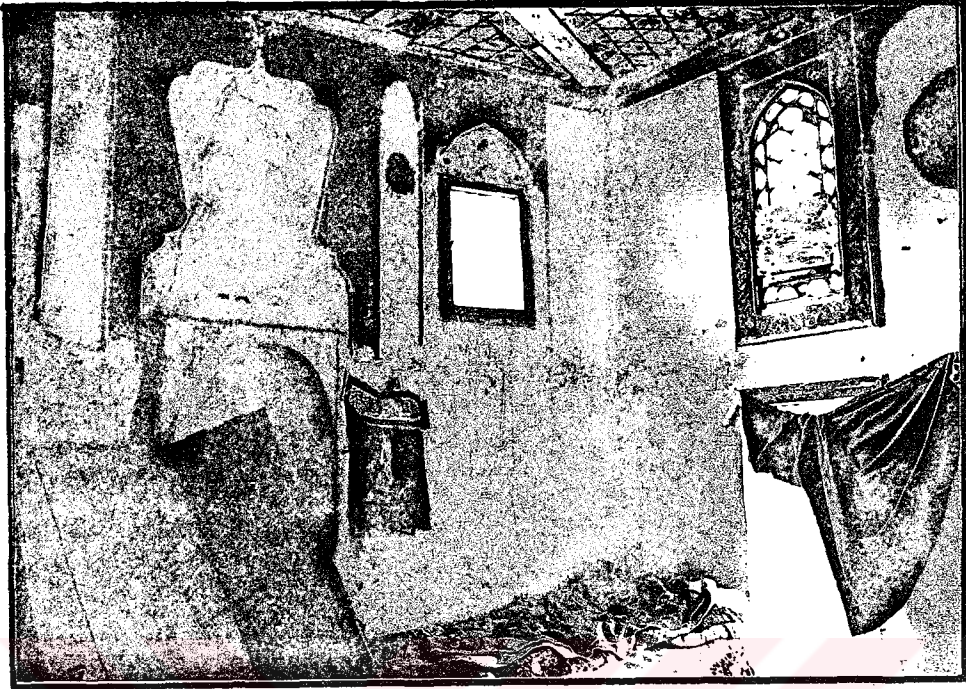
Resim: IV. 2

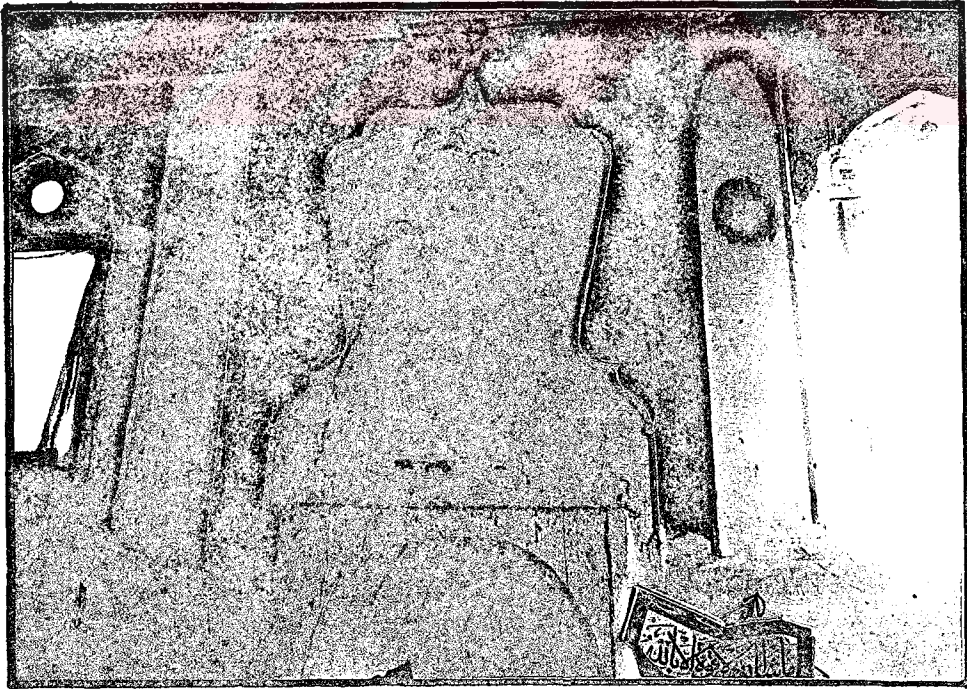
Kenan Doğruöz evi Kapı muskezi

Resim: IV. 3 - İ.K.D.N. 196

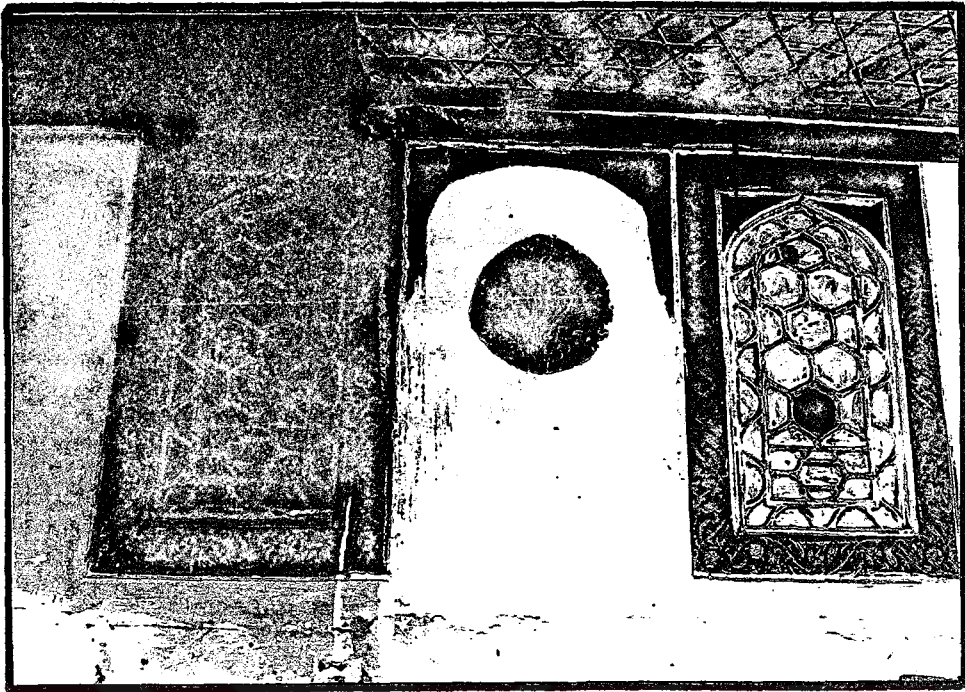

Resim: IV. 4

Resim: IV. 5 - İ.K.D.N.196

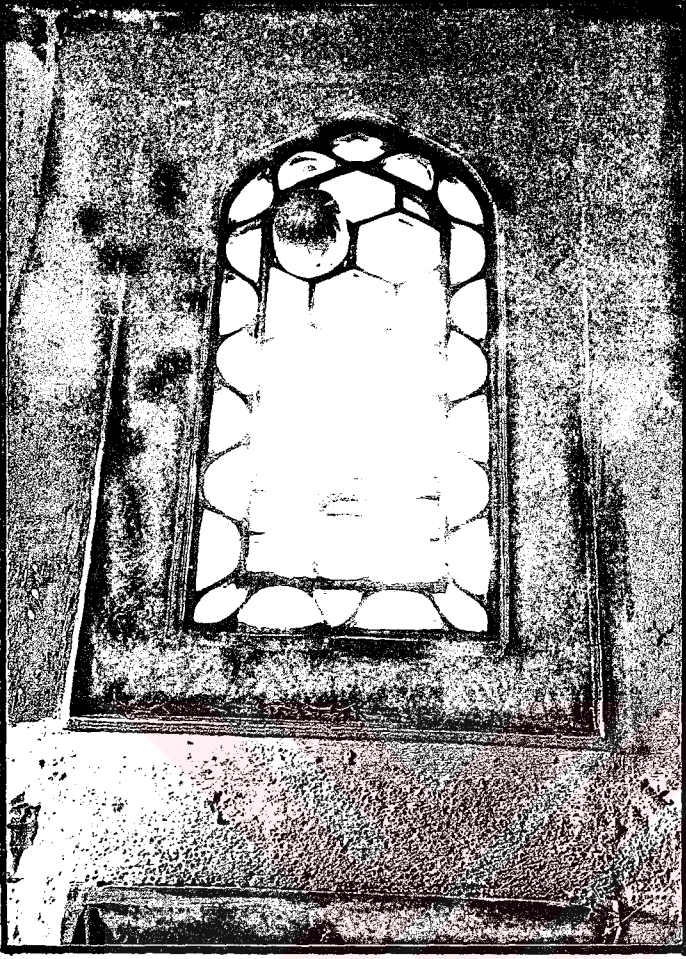

Resim: IV. 6

Resim : IV. 7 - İ.K.Đ.N.196

Kenan Doğruöz evi
tavan bordürü

Resim : IV. 8

Halil Ağa Evi

İncelenen Kültürel Değer No: 200

Envanter No: 10

Adres: İpar cad. No:

7 Pafta, 41 Ada, 25-26 Parsel

Halil Ağa Konağı'nın oda kapısında yazılı kitabeden 17. yüzyılın(Miladi 1644) birinci yarısında yapıldığı anlaşılmaktadır.

Üç katlı binanın zemin katı daha çok ahır, samanlık, depo, odunluk vb. gibi amaçlar için kullanılmıştır. Mutfak avluda yer almaktadır. Avluda direkler üzerinde yükselen çatının altında bir ocaktan ibarettir (Bkz. Resim IV. 11, 12).

1. kat ile zemin kat arasında kışlık ara kat vardır. Daha alçak tavanlıdır. Kışlık kat, 1. kat ile aynı plana sahiptir. Sofanın ucuna sonradan tuvalet, lavabo bölümleri eklenmiştir.

Üst katta ön yüzde yer alan sofanın gerisindeki iki oda, sofaya eyvanla bağlanmıştır. Sofa iki uçtaki seki bölümleri ile eyvan tavanından, Bursa kemerleri ile ayrılmıştır (Bkz. Resim 13, 14).

Tavan bezemesi sadece sofanın tavan ve kenar bordürlerinde kalmıştır. Tavanda çitalarla geometrik desenler oluşturulmuştur. Bursa kemerleriyle ayrılan tavan bölümlerinin her birinde farklı geometrik desen görülür. Tavanın duvarla birleştiği yerlerde kalem işi nakışlarla süslü iki sıra silme vardır (Bkz. Resim IV. 15, 16, 17, 18).

Sofanın bahçeye bakan yüzünde bulunan iki pencerenin üzerindeki kitabelerden birinde bu evin Hicri 1054 (1644) yılında yapıldığını gösteren talik yazı bulunmaktadır(Dayıgil, Orgun, 1939 :115). Bugün yazı oldukça silinmiştir (Bkz. Resim IV. 19, 20).

Önceleri açık olan sofa daha sonra kapatılmıştır. Sofa önündeki geniş saçak eski hali ve bezemesi hakkında bilgi vermektedir.

S. H. Eldem, Halil Ağa Evi'nin restitüsyon çizimlerini TÜRK EVİ 1 adlı kitabında vermektedir. Restitüsyon çizimleri ile evin bugünkü hali arasında farklılıklar vardır. Odalardaki ocaklar ve üst kata kadar çıkan kalın beden duvarlarına ilişkin bir iz yoktur. odanan sofaya bakan duvarında gösterilen pencerelerin izleri görülmemektedir. Sofadaki tepe pencereleri kapatılmış olmakla birlikte cepheden izleri görülmektedir.

Ahşap karkas sistemde yapılan evin zemin katında kerpiç, diğer katlarda tuğla dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır. Tuğla örgü ile cephede çeşitli şekiller,

Resim: IV.9 - İ.K.D.N. 200

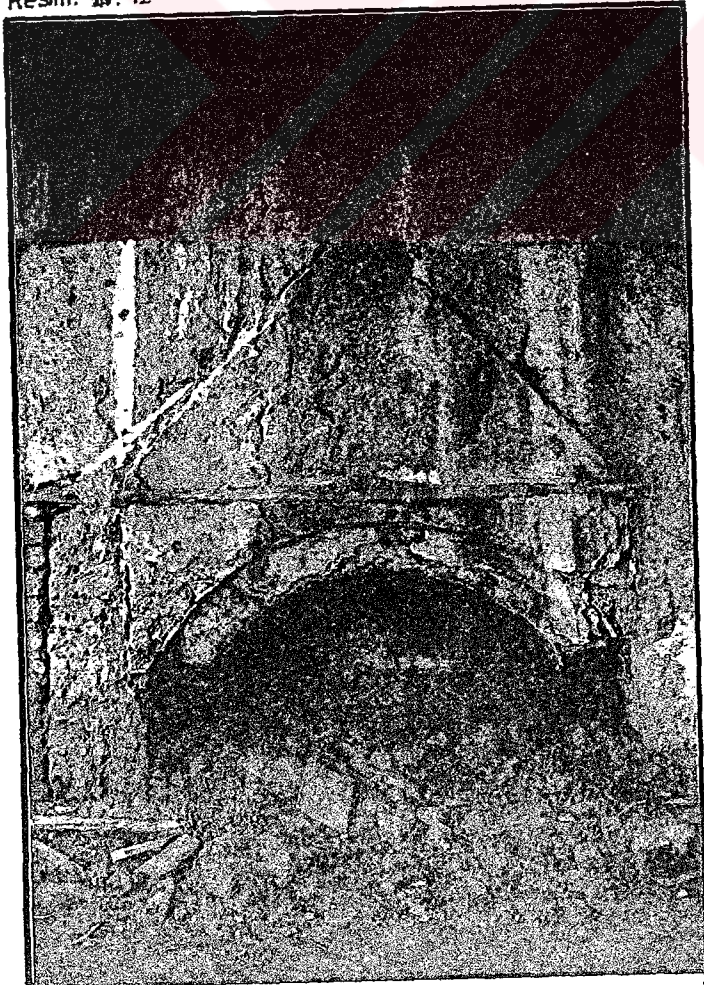
Resim: IV.10

Resim: IV. 11 - İ.K.D.N. 200

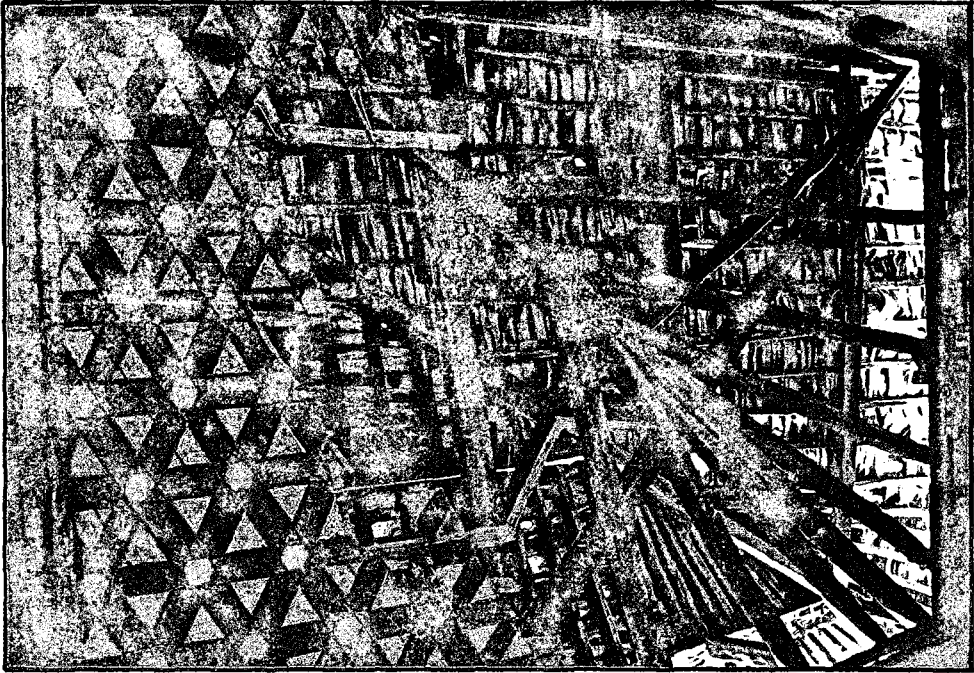

Resim: IV. 12

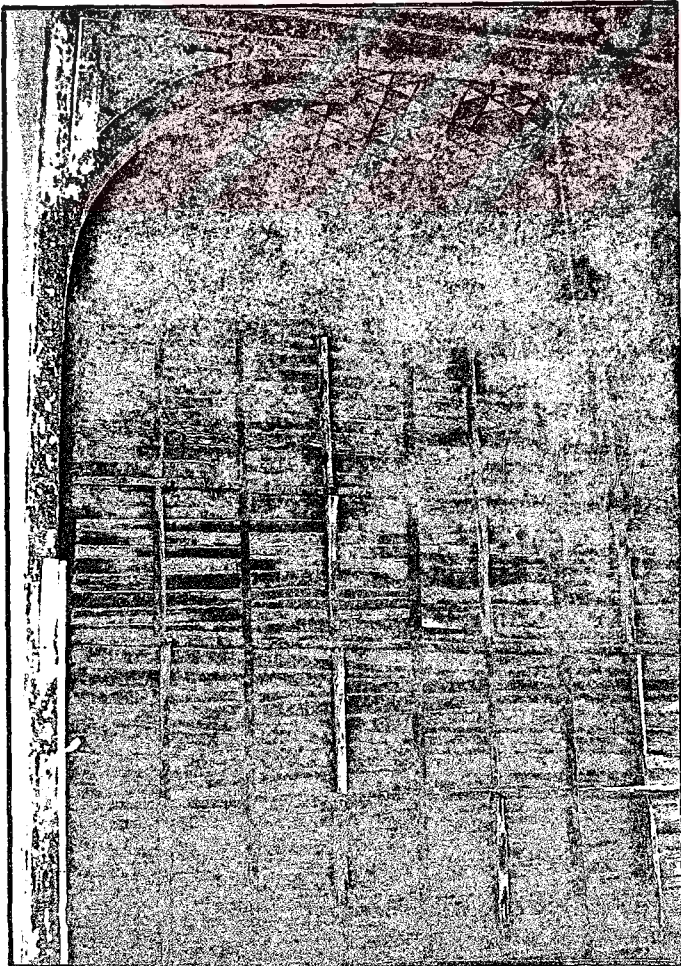

Resim: IV. 13 - İ. K.D.N. 200

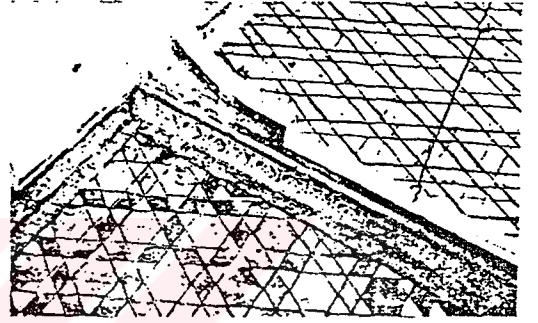
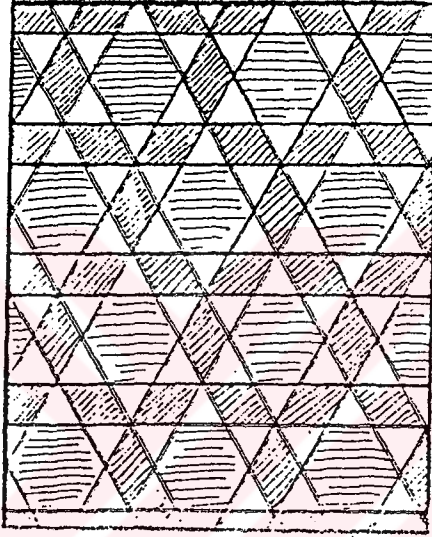
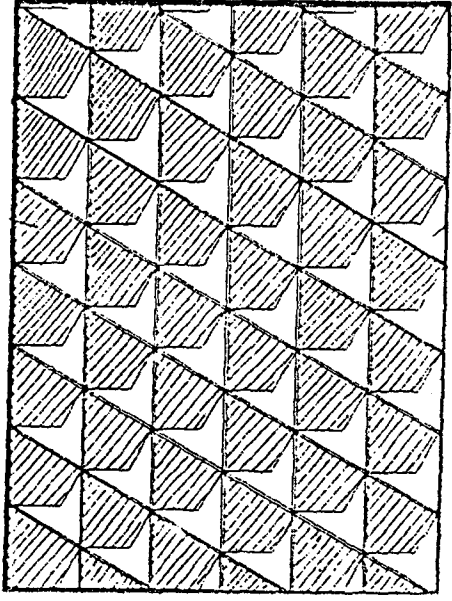
Resim: IV. 14

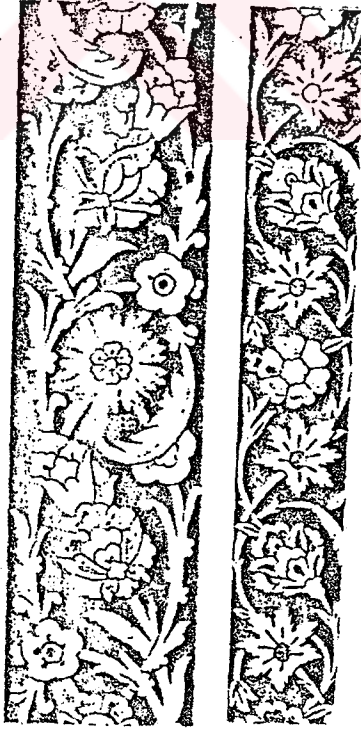
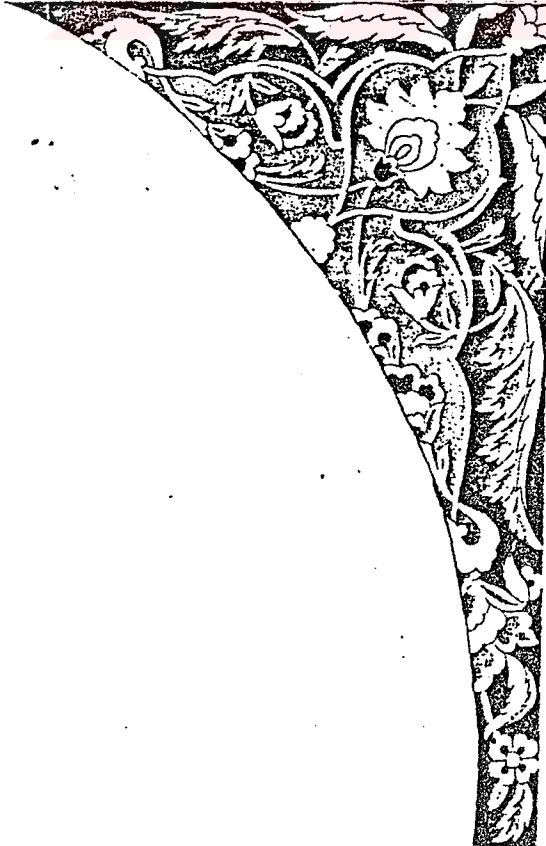
Resim: IV. 15 - İ.K.O.N. 200

Halil ağa evi: Çita ile yapılmış tavan tezyinatı.

Halil ağa evi: Çita ile yapılmış tavan tezyinatı ve sofayı bölen Bursa kemeri.

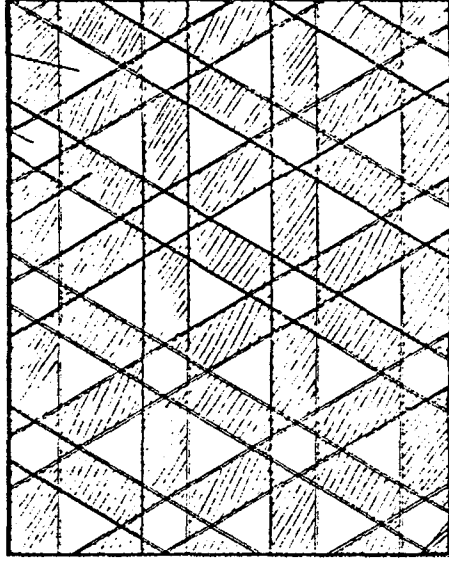

Halil ağa evi: Bordür

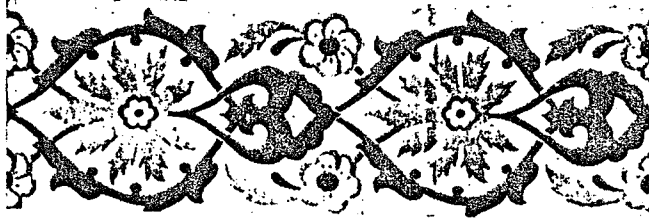
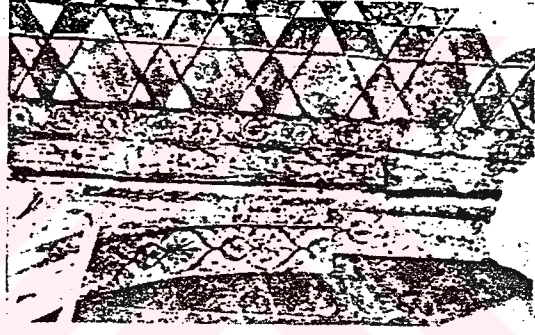
Halil ağa evi: Bursa kemeri muskası

Resim: IV. 16 - I.K.D.N. 200

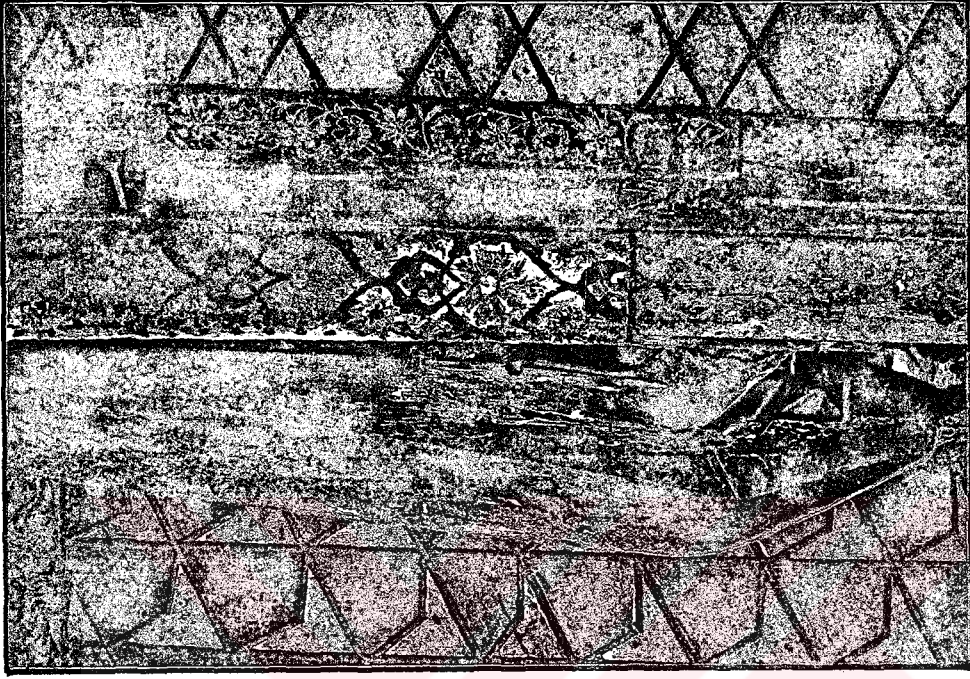

Halil ağa evi: tavan teziniati

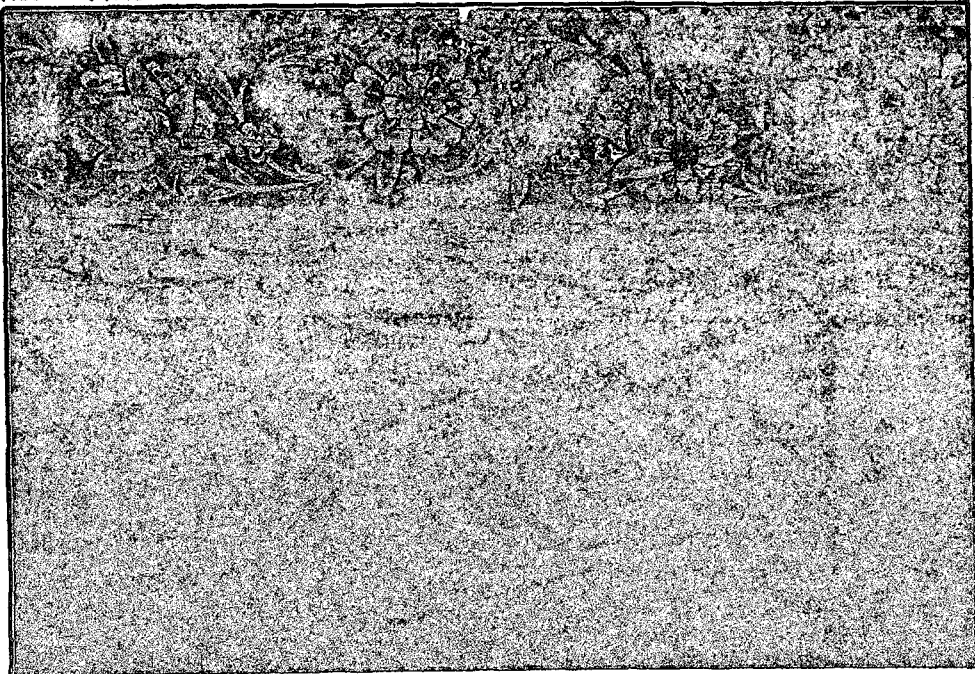

Halil ağa evindeki bordürlerden nümüneler.

Resim: IV. 17 - İ.K.D.N. 200

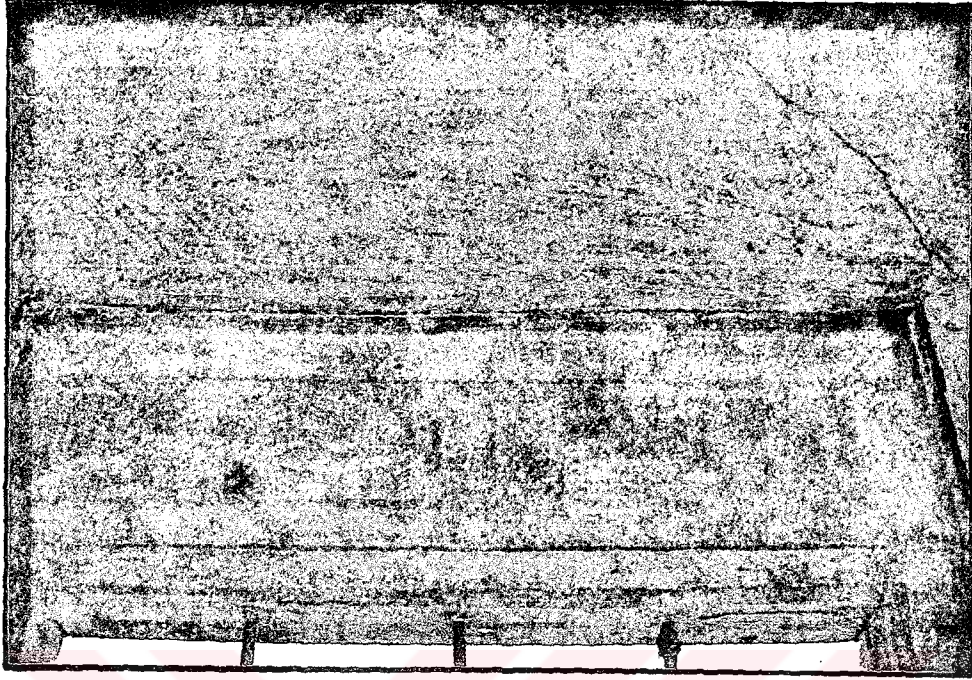

Resim :IV.18

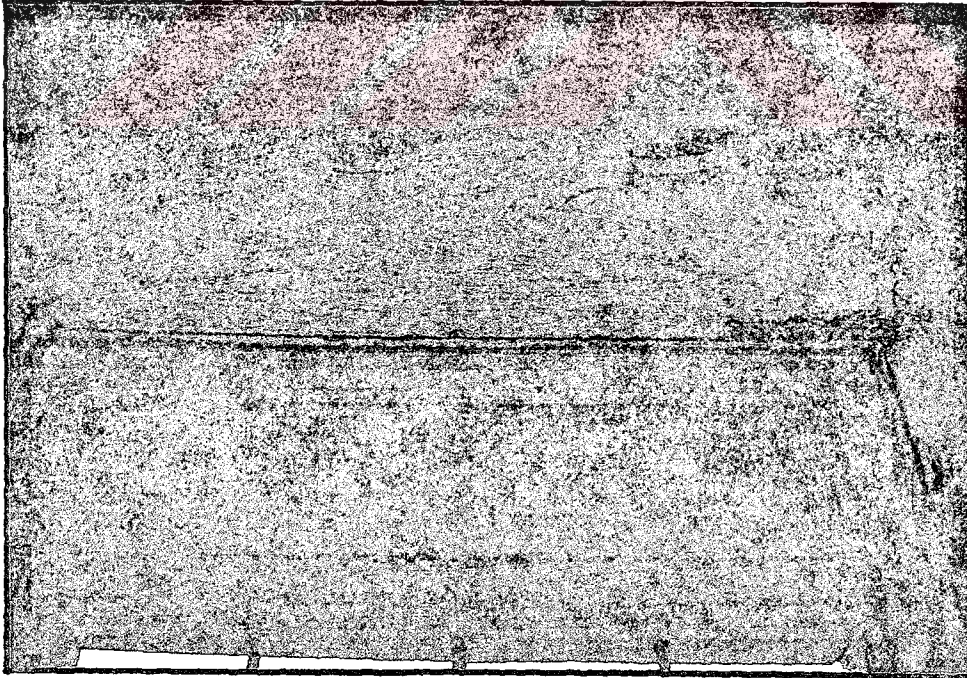

Resim: IV. 19 _ İ. K.D.N. 200

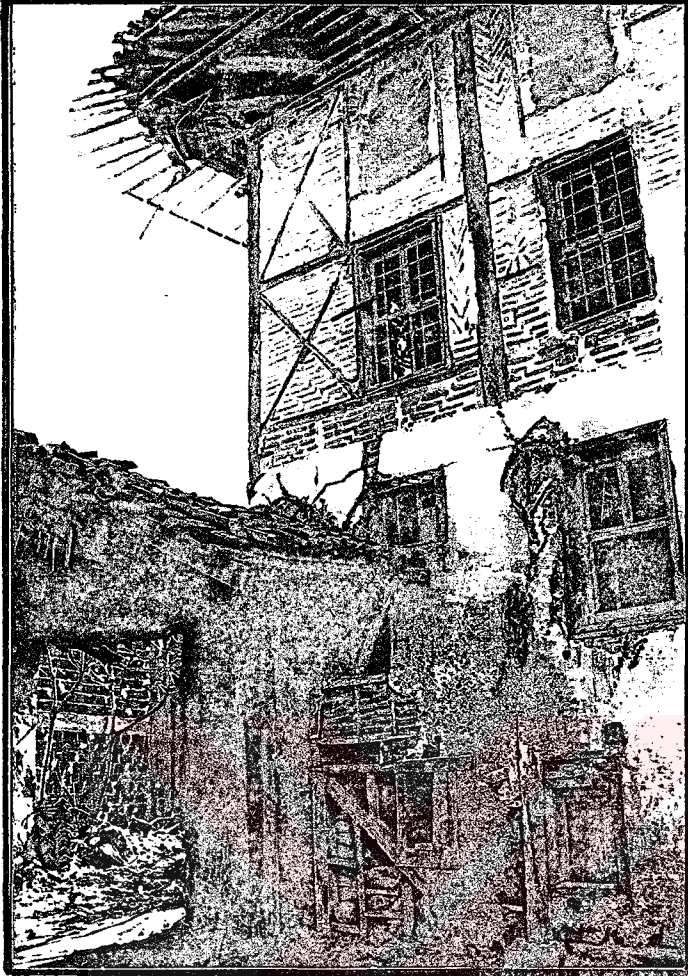

Resim : IV. 20

Resim: IV.21 - İ.K.D.N. 200

Resim: IV.22

desenler yapılmıştır (Bkz. Resim IV. 21, 22). Dış duvarda bir arma görülmekle beraber okunamayacak ölçüde silikleşmiştir.

Halil Ağa Evi de KenanDoğruöz Evi gibi ikiye bölünmüştür. Bir tarafı tamamen terkedilmiş olmakla beraber özgünlüğünü hala korumaktadır. Diğer tarafın üst katına balkon ilave edilmiştir. Alt katta balkonun altı tuvalet ve banyo birimlerinin yer aldığı bir kapalı mekana dönüşmüştür. İçeride de plan özellikleri çok bozulmuştur. Burada sofanın devamı olan bölümün tavan kaplaması hala mevcuttur. Pencereleler tamamen değişmiştir.

Çok büyük tahribata uğramakla beraber mimarisi ve bezeme özellikleri açısından oldukça bilgi edinebiliyoruz. Yapının nitelikli bir restorasyona ihtiyacı var.

Tahir Paşa Konağı

İncelenen Kültürel Değer No: 228

Envanter No: 5

Adres: Köşk sok. No: 6

2 Pafta, 65 Ada, 16 Parsel

Konağın asıl bölümü Hicri 1137 (1724) yılına tarihlenmektedir. Sonradan eklenen bölümü ise 19. yüzyılda yapılmıştır.

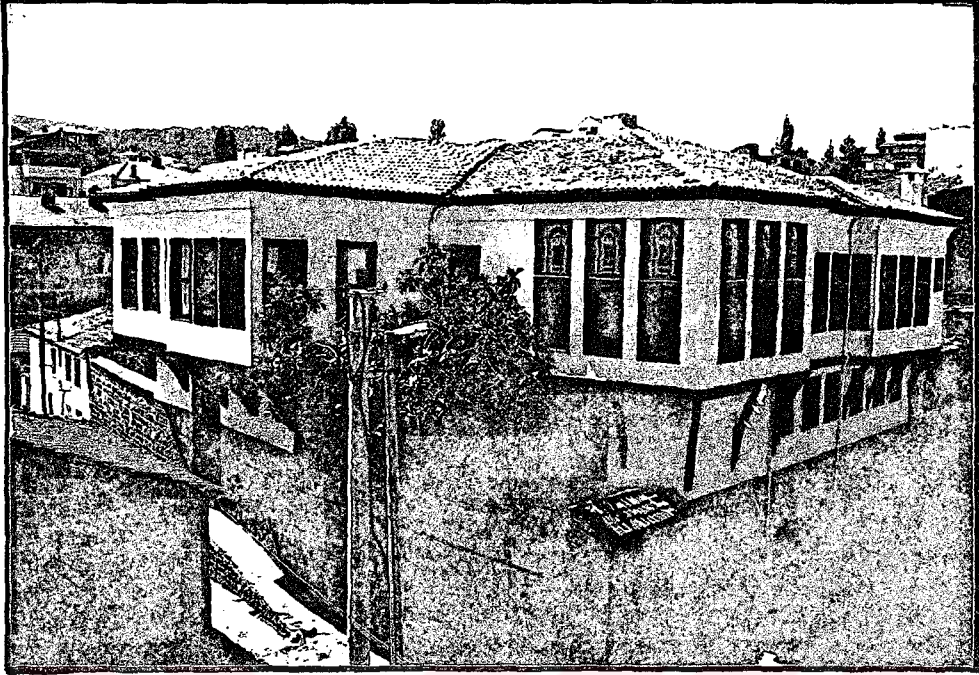
Zemin katta taşlık ve etrafında selamlık, sonradan eklenen bölümde ise harem bulunmaktadır. Esas bölüm 1. katta plan olarak Halil Ağa evinin plan özelliklerini taşır (Tayla, Yurt Ans., 1982 - 83 :1756). İki odanın arındaki eyvan sofa ile bağlantıyı sağlar.

Sokağa bakan köşe oda baş oda olarak düzenlenmiştir. Baş odada Lale Devri özelliği taşıyan süslemeler vardır. Topkapı Sarayı, Harem dairesi, III.Ahmet'in yemek odası, Meşruta ve Zarif Mustafa Paşa yalılarındaki süslemelerle aynı özelliği taşımaktadır. Başodanın dışarıya bakan iki duvarında üzerinde alçı tepe pencereleri olan üçer pencere bulunmaktadır. Odanın eyvana açılan kapısı seki altındadır. Kapı üzerindeki kitabede evin hicri 1137 senesinde yapıldığı yazılıdır (Dayıgil, Orgun, Arkitekt, 1939 :119). Kitabe bugün okunamamaktadır, boya ile üzeri kapatılmıştır (Bkz. Resim IV. 25). Seki altının diğer bölümünde dolaplar bulunmaktadır. Dolaplar odadaki tepe pencerelerinin alt hizasında biter. Dolapların üstünde kalan duvarlarda modüllere bölünmüş panolar vardır. Panoların içi kasede yemiş saksıda çiçek motifleriyle bezenmiştir. Tüm bu bezemeler malakari tekniğinde yapılmıştır (Bkz. Resim IV. 27, 28)

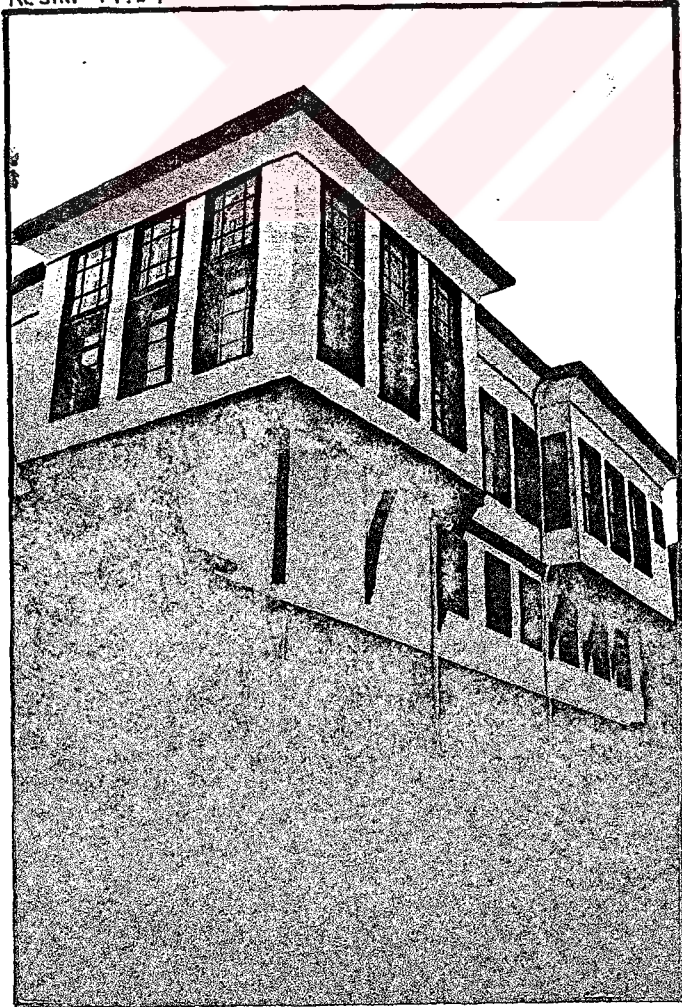
Tavanda dört sıra geniş bordürle çevrelenen şişhane çitalarla karelere bölünmüş ahşap kaplama vardır. Her karenin içinde çiçek demeti halinde desenler bu-

Resim : IV. 23 - I.K.D.N. 228

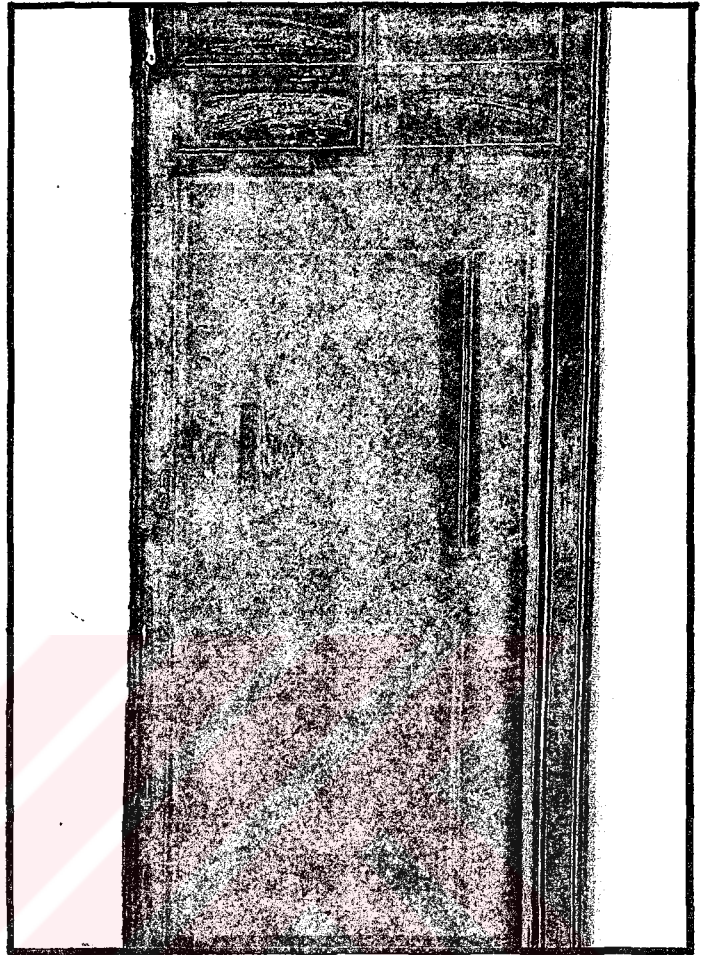

Resim : IV.24

Resim:IV. 25 - İ.K.O.N. 228

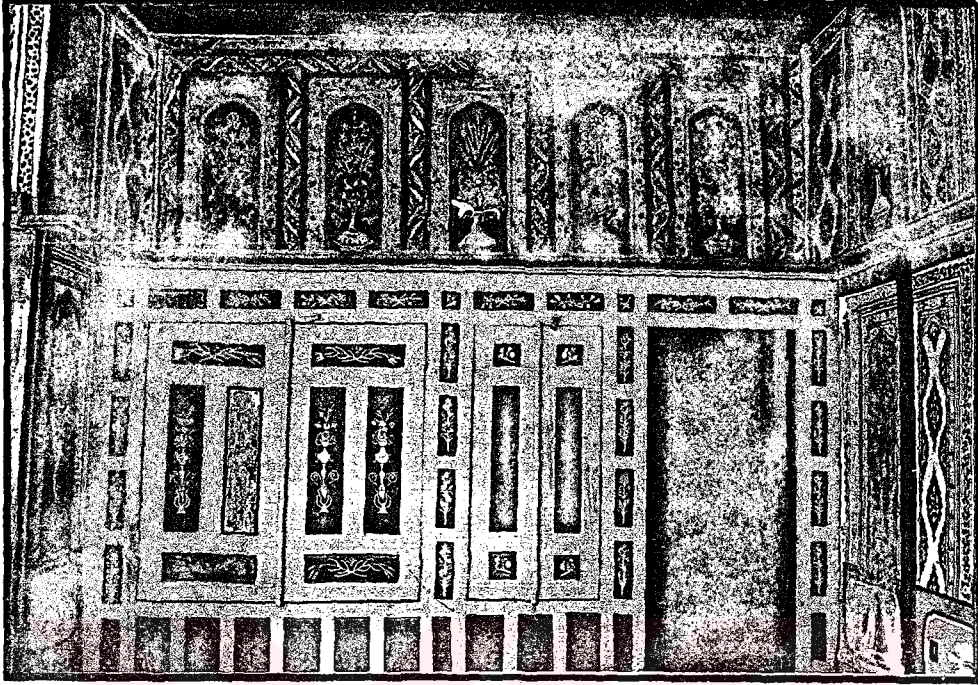

Resim:IV. 26

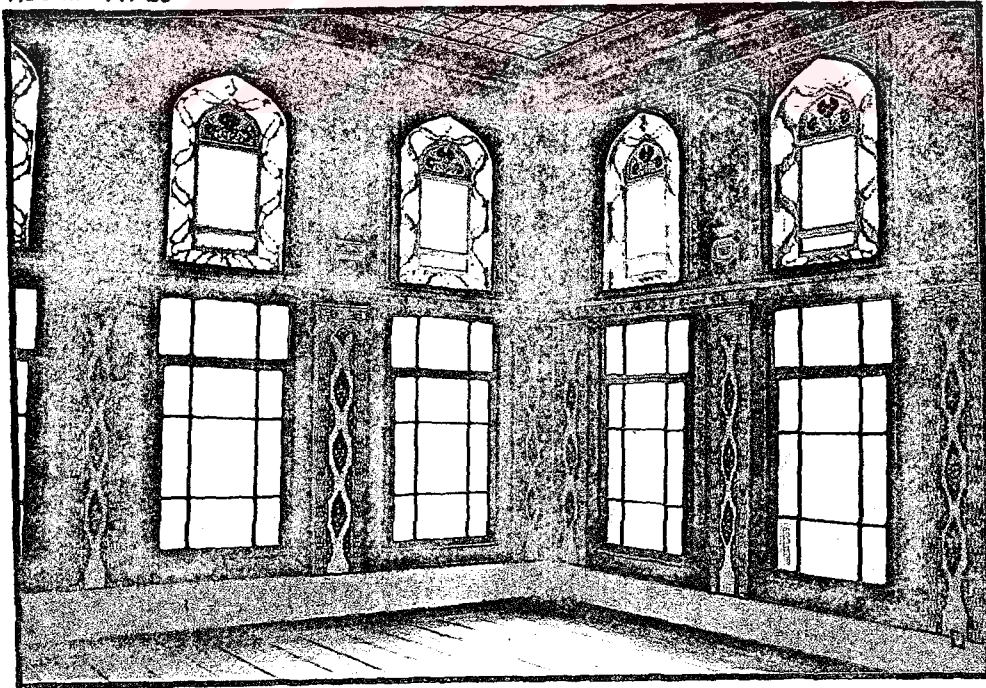

Resim : IV. 27 - İ.K.O.N. 228

Resim : IV. 28

İnür (Bkz. Resim IV. 26). Diğer odalarda herhangi bir bezeme izi yoktur.

Tahir Paşa Konağı , Kùltür Bakanlığı tarafından koruma altına alınmıştır. Yapı 1974 yılında onarıma alınmış, 1993 yılında restorasyon bitmiştir. Yapı restorasyon sonrasında müze ev haline getirilmiştir. Konağın sonradan eklenen bölümü misafirhane olarak düzenlenmiştir. Yapılan restorasyonda yapı mimari ve süsleme özelliklerini yitirmiştir. Özellikle bezemede renklerin fazla abartıldığı gör÷lmektedir.

Eski Hamam

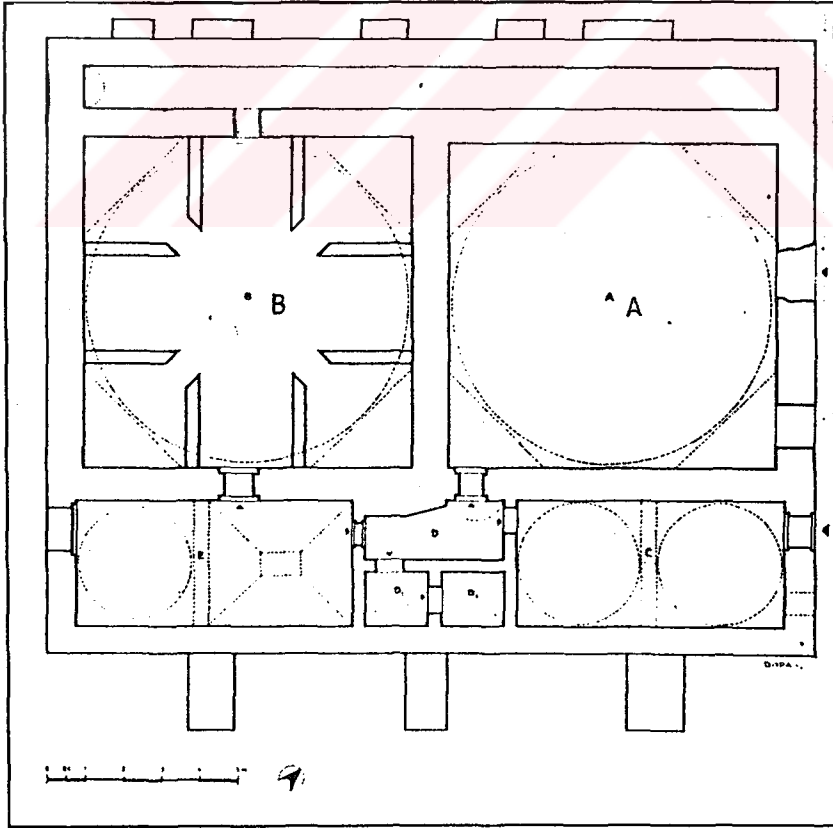
İncelenen Kùltürel Değer No: 217

Envanter No: 13

Adres:Selenik cad. (Namazgah sok.)

4 Pafta, 22 Ada, 31 Parsel

Doğu - batı doğrultusunda kare planlı iki mekan ile bunların güneyinde yer alan dikdörtgen planlı üç mekandan oluşmaktadır. Ayrıca kuzeyinde su deposu vardır (Bkz. Resim IV. 29).

Resim IV. 29 :Eski Hamam'ın planı.

Yapının doğu cephesinde iki girişi vardır. Bunlardan biri batıdaki kare mekânın ekseninde olup oldukça harap durumdadır. Kapının güneyinde bir pencere yer alır. Tromp geçişli bir kubbe ile örtülü mekân güney duvarının batı köşesindeki bir kapı ile diğer mekânlara bağlanır. Yapının güneyinde yer alan dikdörtgen planlı mekânlardan Doğu kenarında olanı kuzey-güney doğrultusunda sivri bir kemerle bölünmüş ve iki kubbe ile örtülmüştür. Kubbelere geçiş pandantiflerle de bir üstlük penceresi yer almaktadır. Bu mekânın simetriği de aynı planlıdır. Fakat sivri kemerle ayrılmış olan bölümlerinden biri aynalı tonola örtülmüştür. Bu mekânın kuzey duvarındaki kapı ile hamamın ikinci kare planlı mekânına geçilir. İki uçtaki dikdörtgen planlı mekânların arasında kalan bölümde temizlik bölümleri yer almakta ve buradan diğer mekânlara geçişler sağlanmaktadır. Üst örtüsü tromplarla geçilen bir kubbedir. Burada, sonraki bir dönemde eklenen duvarlarla dört eyvanlı ve köşe hücreli bir mekân elde edilmiştir. Bu mekândan geçilen hamamın kuzeyinde yer alan uzun dikdörtgen planlı bölüm hamamın su deposudur. Üzeri doğu-batı yönünde atılmış beşik tonozla örtülüdür. Yapının kuzey ve güney duvarlarında değişik aralıklarla yerleştirilmiş dikdörtgen payandalar vardır.

Kare mekânların kubbe kemerleri altta ve köşelerde mukarnaslarla bezelidir. Yapının içi sıvalı olduğu için bezeme hakkında bir fikir edinilememektedir.

Hamam bu gün oldukça kötü durumda olup marangozhane olarak kullanılmaktadır. Doğudaki kare planlı mekânın mermer döşemeleri sökülmüş marangoz makinaları yerleştirilmiştir. Arkadaki diğer kare mekân ise depo olarak kullanılmaktadır. Yapıda sütrüktür bozuklukları görülmektedir. Kubbelerde çatlaklar mevcuttur. Dış cephede bakımsızlık sonucu yüzeylerde bitkilenme başlamıştır (Bkz. Resim IV. 30, 31, 32, 33).

Hasan Bey Camisi

İncelenen Kültürel Değer No: 245

Envanter No: 14

Adres: Cami Sok. Türbe sok.

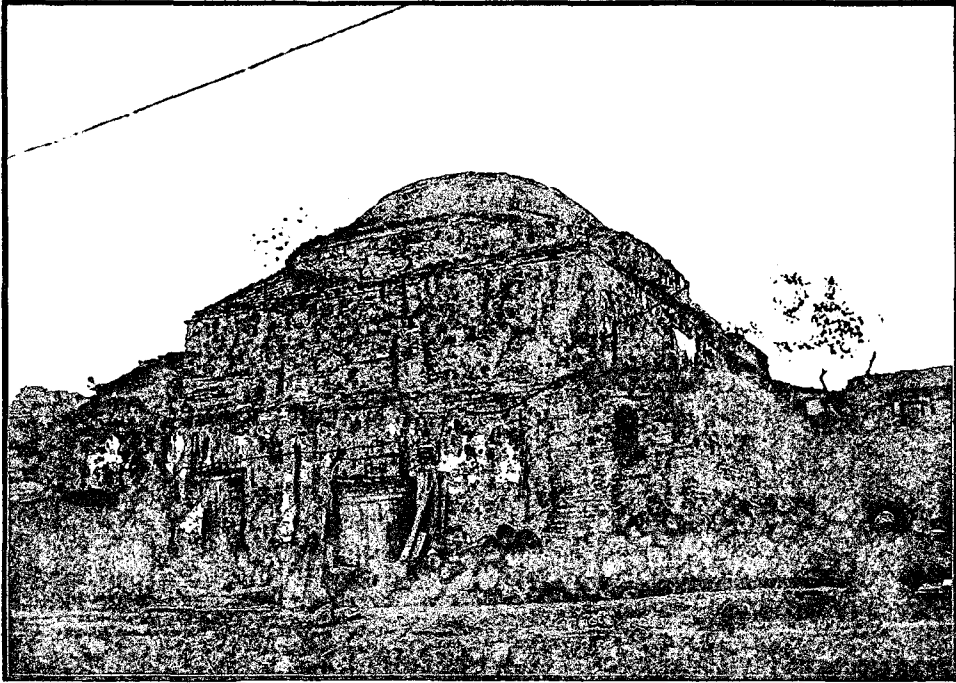
5 Pafta, 32 Ada, 1 Parsel

Caminin giriş kapısı üzerindeki taş kitabede Hasan Bey tarafından Hicri 1063-Miladi 1652-53 yılında inşa edildiği yazılıdır. Kuzeyde kapı üzerindeki Türkçe yazıda yapılış tarihinin 1644, onarım tarihinin 1975 olduğu yazmaktadır. Yazının tamamı okunamamıştır (Bkz. Resim IV. 35, 37).

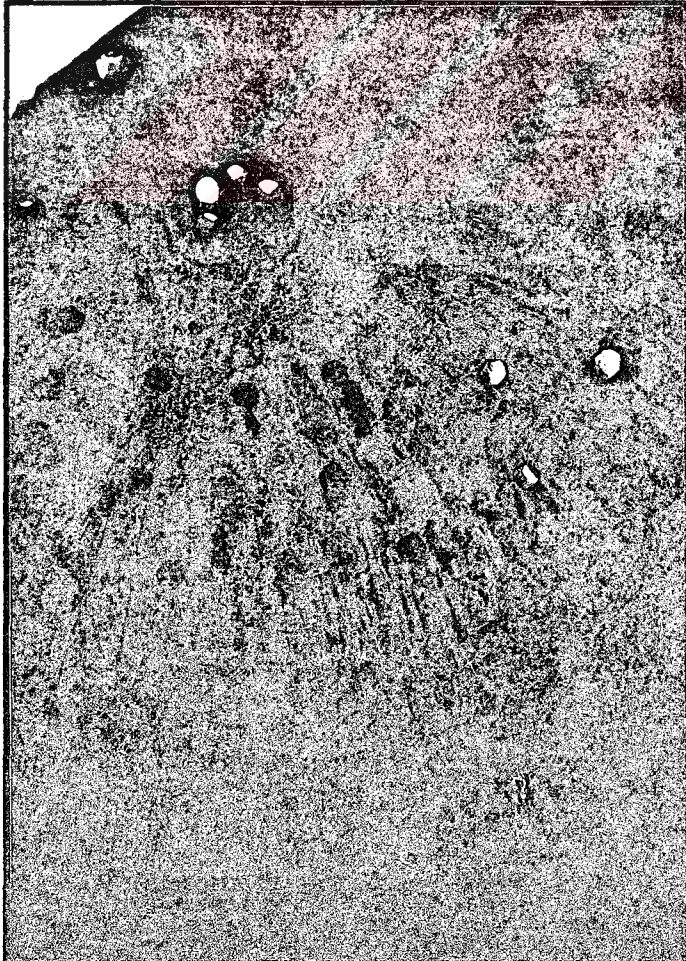
Cami kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Kuzey ve doğusunda "L" biçiminde bir son cemaat yeri vardır. Caminin giriş kapısı kuzey cephesinin eksenindedir. Kapının iki yanında iki üstlük pencere vardır. Harimin güney duvarı

Resim: IV.30 - I.K.D.N. 217

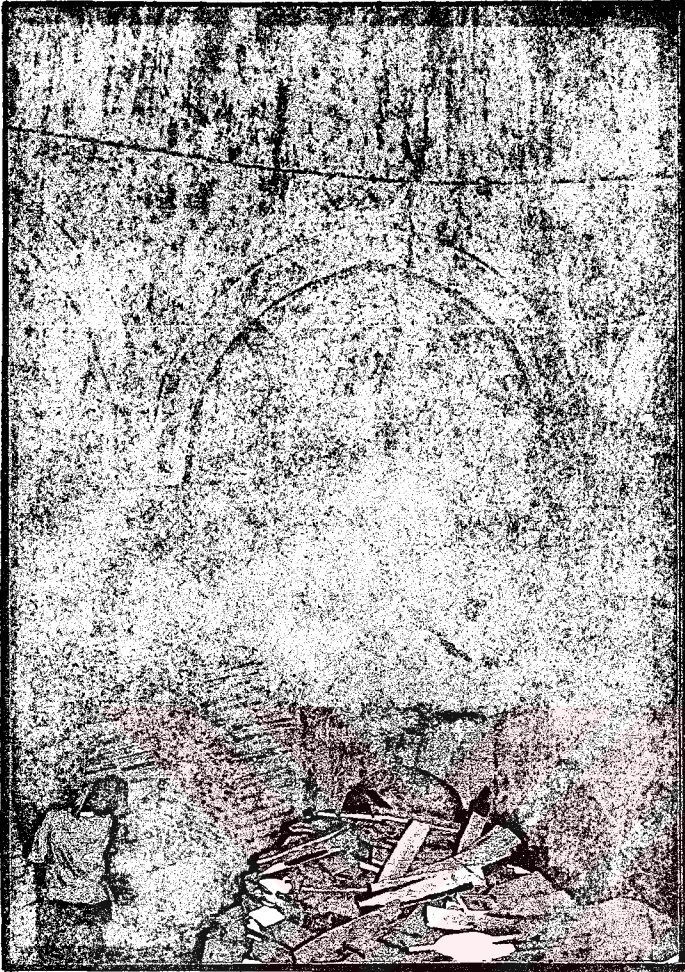

Resim: IV.31

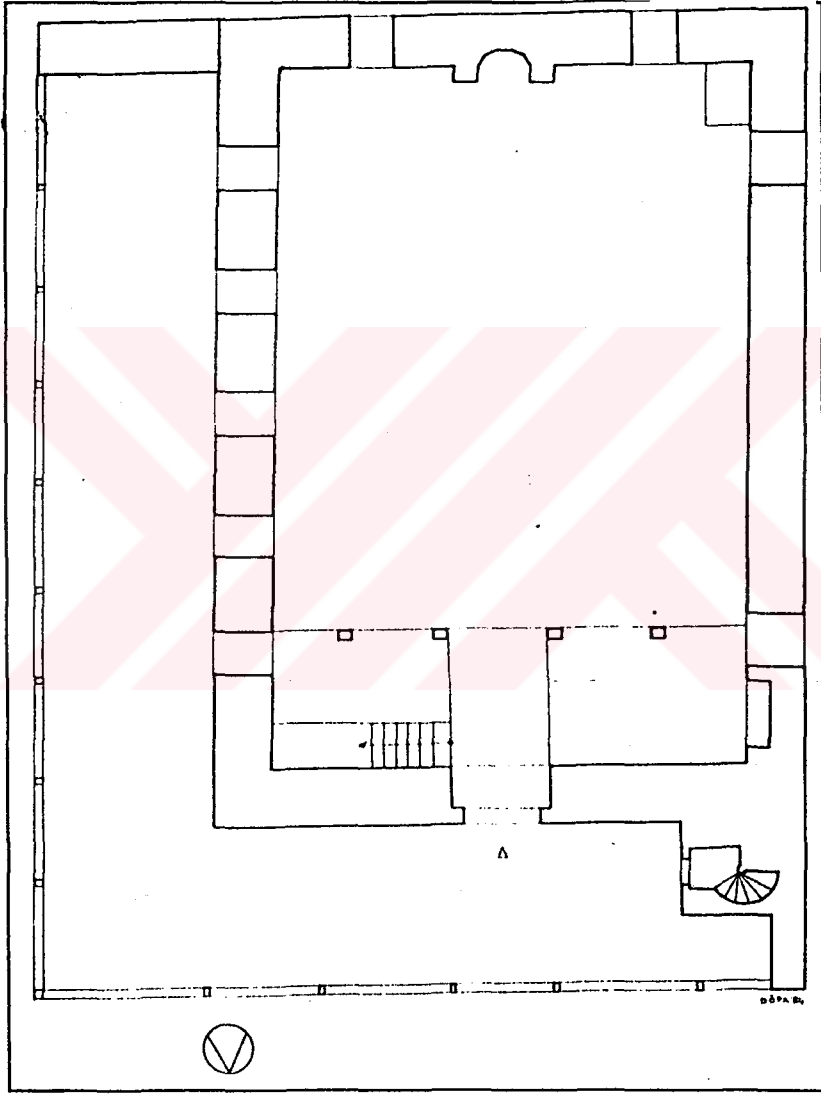
Resim: IV. 32 - İ.K.D.N. 217

Resim: IV. 33

ortasında dışa çıkıntılı, yedi kenarlı bir mihrap nişi ve ona simetrik iki altlık pencere, doğu duvarda eş genişlik ve aralarla beş altlık, batı duvarda ise güney ve kuzey köşelerde daha geniş birer pencere ile, kuzeydeki pencerenin yanında dikdörtgen bir niş yer alır. Harimin güneybatı köşesinde minber, kuzeyinde dört desteğe oturan bir mahfil bulunur. Mahfil merdiveni kuzey duvarın doğusuna bitişiktir (Bkz. Resim IV. 34).

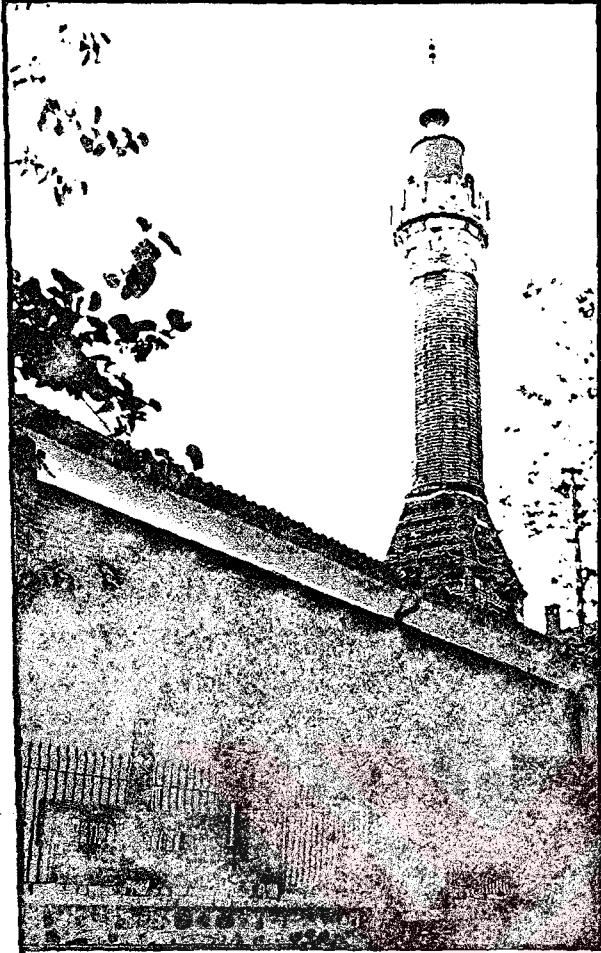

Resim IV. 34 : Hasan Bey Camisi Planı.

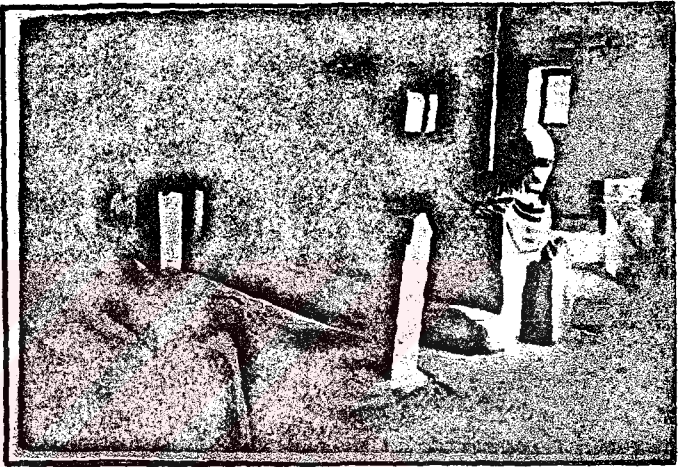
Giriş kapısının sağında son cemaat yeriyle harimin birleştiği yerde kare kaideli, pahlı pabuçlu, silindirik gövdeli minare yer alır. Tek şerefeli olan minaredeki merdivenin strüktürü ahşaptır.

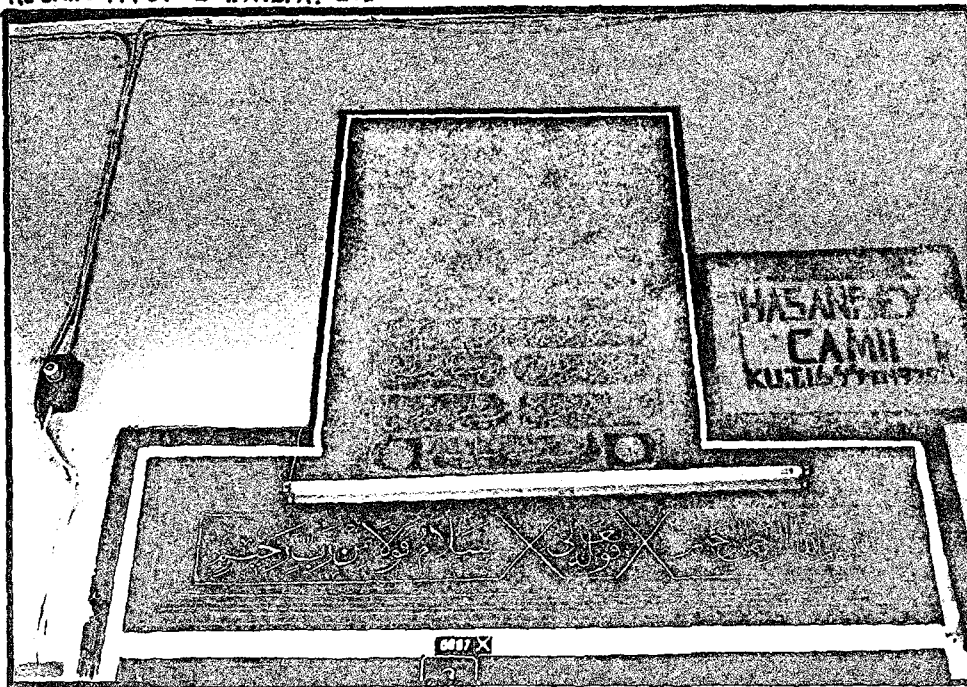
Resim: IV. 35 - İ.K.D.N. 245

Resim: IV. 36 - İ.K.D.N. 246

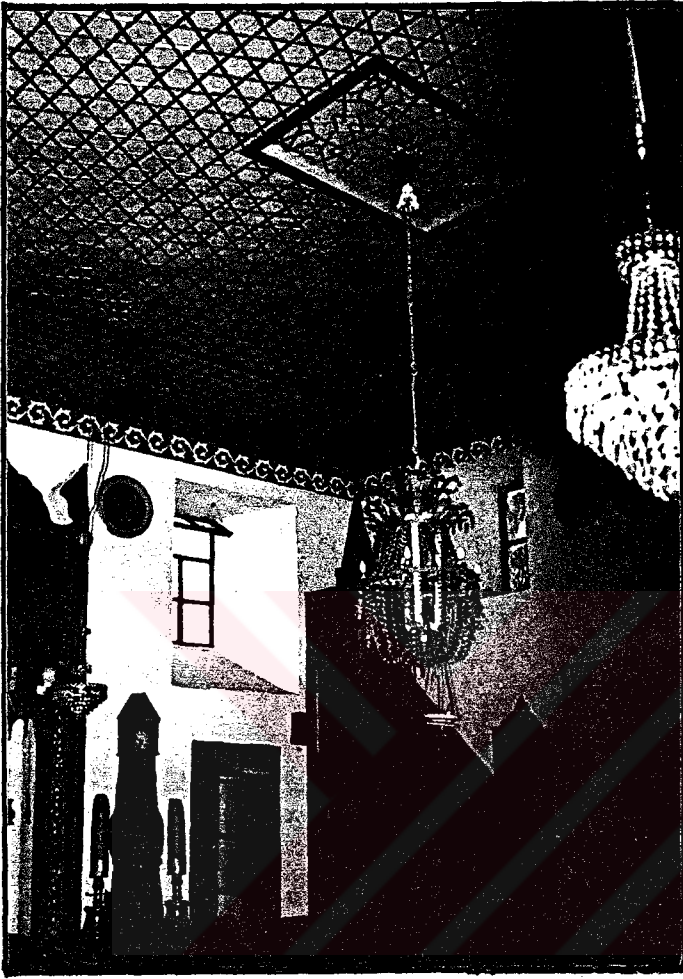

Resim: IV. 37 - İ.K.D.N. 245

Resim: IV.38 - İ.K.D.N. 245

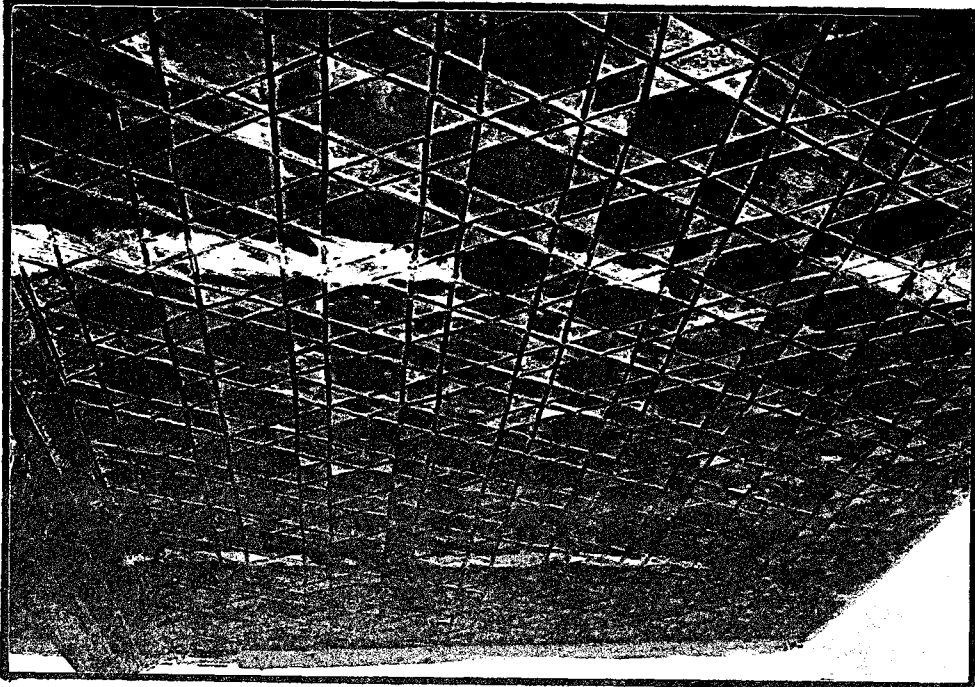

Hasan Bey camii pencere üstü

kenar motifi

Resim: IV.39

"Caminin ahşap tavanı, kirişlemesi alttan kaplama tekniğiyle yapılmıştır.Kavsarası yedi sıra mukarnaslı mihrap nişi, bitkisel motiflerle bezeli iki şeritle kuşatılır. Kavsarain köşeliklerinde birer madalyon, üstünde bir dua kitabesi vardır. Tepelik kısmı ortada tam, iki köşede yarım palmet olmak üzere üç parçalıdır" (Ötüken, Pekak, 1986 : 461).

Altlık pencerelerinin ahşap çerçevelerinde kalem işi bezeme vardır. Mahfil altı tavanı ahşap kaplamadır. İnce çitalarla geometrik biçimlere bölünmüş, her şeklin içi kalem işi ile bezenmiştir (Bkz. Resim IV. 38, 39).

Duvarlar sıvalı olduğu için kullanılan malzeme hakkında bilgi edinemiyoruz. Sadece güney duvarında ahşap kirişler arasında moloz taş örgüsü görülmektedir. Bu duvarın devamı olan son cemaat yerinin yanını kapatan duvar ise ahşap karkas arasına tuğla örgüdür. Minaresinin kaidesi almaşak teknikte kesme taş ve tuğla, gövdesi ise tuğla örgüdür. Doğramalar ve tavan kaplamaları ile son cemaat yerinin destekleri ahşaptan yapılmıştır.

Yapılan onarım caminin özgünlüğünü kısmen yitirmesine neden olmuştur. Pencere kenarlarındaki kalem işi bezemelerde büyük ölçüde silinme görülür. Mahfil altı tavanındaki kalem işi bezemelerde de bozulmalar vardır.

Hasan - Hüseyin Türbesi

İncelenen Kültürel Değer No: 246

Envanter No: 15

Adres: Cami Sok. Türbe sok.

5 Pafta, 32 Ada, 1 Parsel

Türbe caminin güneydoğusunda yer alan dikdörtgen planlı bir yapıdır. İçinde yer alan kitabeli iki lahitten birinde "Mirliva-i Mısır Hasan Beğ" adı yazılıdır (Bkz. Resim IV. 36). İçeride kitablesiz başka lahitler de vardır. Yapıda herhangi bir bezeme yoktur.

Kubbeli Antik Mezar

İncelenen Kültürel Değer No: 263

Envanter No: 16

Adres: Yüksekbayır Sok. No:

1 Pafta, 24 - 148 Ada,

Arif Müfit Mansel tarafından 3 Temmuz 1942' de başlayarak bir hafta süren kazı sonucu ortaya çıkarılmıştır. Mezar odasının plan ve kesitlerini Ernest Mam-

boury çizilmiştir (Bkz. Resim IV. 40).

Kazı sonunda ortaya çıkarılan bina , kenarları 2.60 m. yi bulan bir kare oda, 8.82 m. uzunluğunda başlangıcında 0.97 sonunda ise 1.04 genişliğinde bir koridordan ibarettir.

Odanın duvarları çok iyi işlenmiş kesme kalker taşı bloklarından örülmüştür. Duvarlarda görülen yedi sıra taş birbirini takib eden biri ince diğeri kalın sıralardan oluşmaktadır. En alt sıra 2 cm. dışarıya taşkın olup temel sövesi niteliğindedir. Kullanılan kalker blokların ebatları çok çeşitlidir. Duvar kalınlığı hakkında kesin bir bilgi edinilememekle beraber, kapının olduğu duvarın kalınlığı 0.46 m. olmasından yola çıkılarak diğerlerinin de buna yakın olduğu A. M. Mansel tarafından belirtilmiştir.

Odanın yüksekliği 2.18 m. dir. Bundan sonra tavan başlamaktadır. Tavan köşelere aykırı yerleştirilen taşların örtülecek alanı yukarıya doğru gittikçe küçülterek en üst tabakaya tek bir taşın kapatılmasıyla oluşturulmuştur. Beş tabaka halinde yükselen tütelikli(çökertme) tavanda malzeme olarak ottaşı kullanılmıştır (Bkz. Resim IV. 41, 42, 43).

Mezar odasının duvarlarındaki taş blokların kenarları 4 cm. genişliğinde raspa edilerek düzeltilmiş, orta kısım kabaca düzeltilmiştir. Taş bloklar arasında harç veya metal kenet kullanılmamıştır. Yapının dış yüzünde duvarların aynı incelikle işlenmediği görülmektedir.

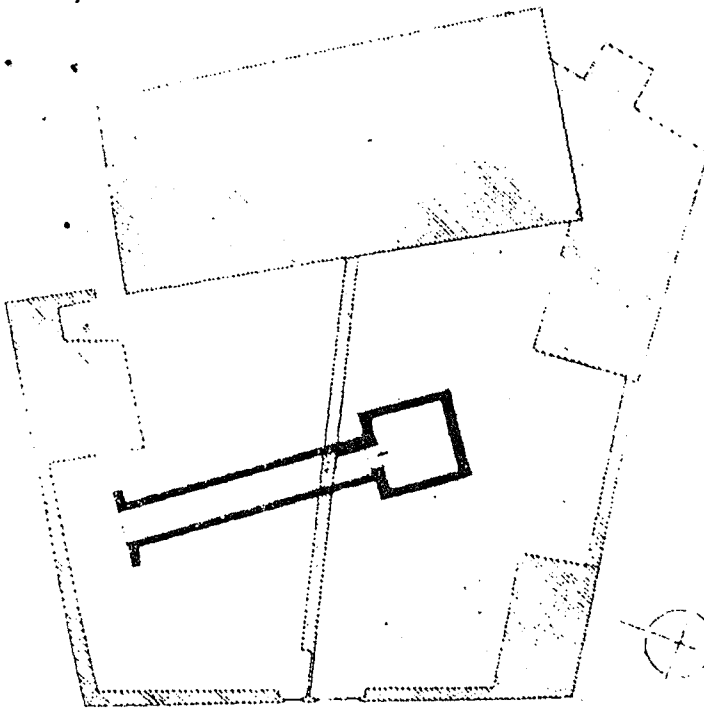
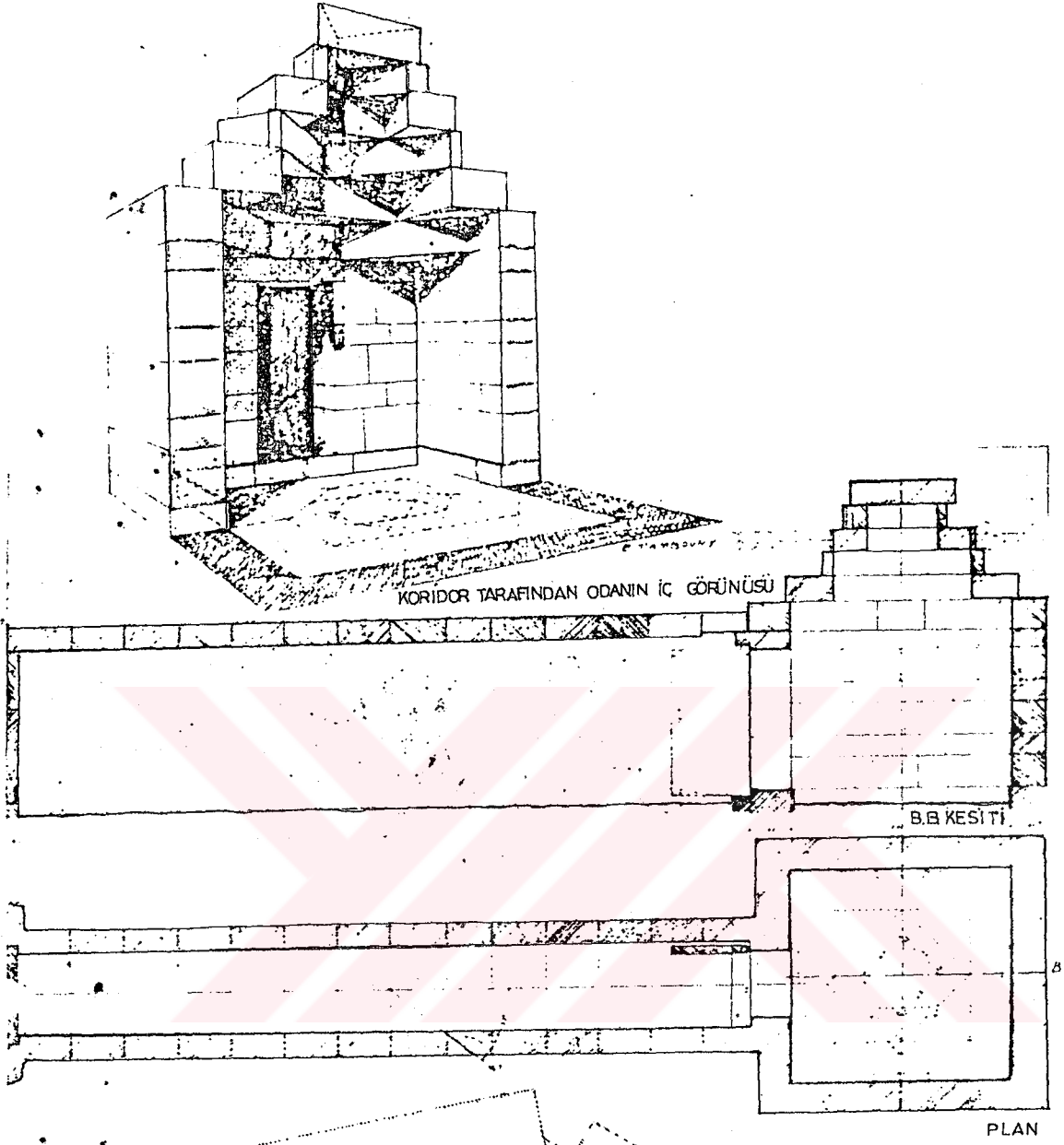
Koridor ile oda arasında yüksekliği 1.73 m. genişliği yaklaşık 0.78 m. ve derinliği 0.46 m. olan bir kapı vardır. Duvarların temel sövesi görevini gören birinci taş sırası kapının altında da devam edip kapı eşiği görevini üstlenmektedir. Üstünde ise 1.53 m. uzunluğunda ottaşı lento bulunmaktadır. Kapı koridora açılan yekpare bir ottaşı levhadan oluşmaktadır. Levhanın üzerindeki miller taş çıkıntısı içine oyulmuş yuvalar içerisine oturmuştur.

Koridorun yan duvarları siyah andezit taşından poligonal teknikte yapılmıştır. Taşların arasındaki boşluklar sarı renkli bir siva ile kapatılmıştır. Koridorun yüksekliği 2.05 m. olup, üzeri ottaşı ile kapatılmıştır.

"Odanın ve koridorun zemini dövülmüş toprakla örtülüdür. Odanın zemininde iyice araştırılmış olmasına rağmen hiç bir mezar izine rastlanmamıştır. Mezarın toprak altında olmayıp bir taş lahit yada ölü yatağı şeklinde olduğu düşünülmektedir" (Mansel, 1949 : 4 - 5).

Arif müfit Mansel yapıyı İ. Ö. IV. yüzyıla tarihlendirmektedir. Koridor ve odanın farklı tarihlerde yapıldığı iddia edilmektedir. Ancak koridor, Alçakbayır tepesinin özünü teşkil eden siyah andezit taşından yapılmış ve inşa sırasında odadan

Resim: IV 40 _İ.K.D.N. 263

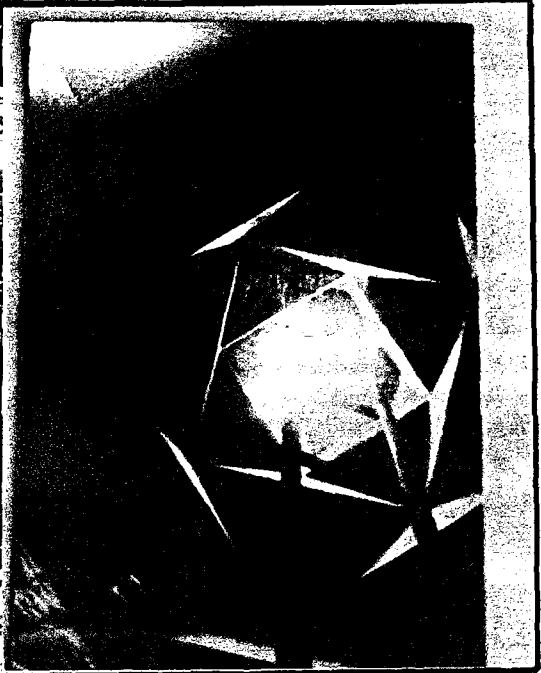
KUBBELİ ANTİK MEZAR ODASI

Resim: IV. 41 - İ.K.D.N. 263

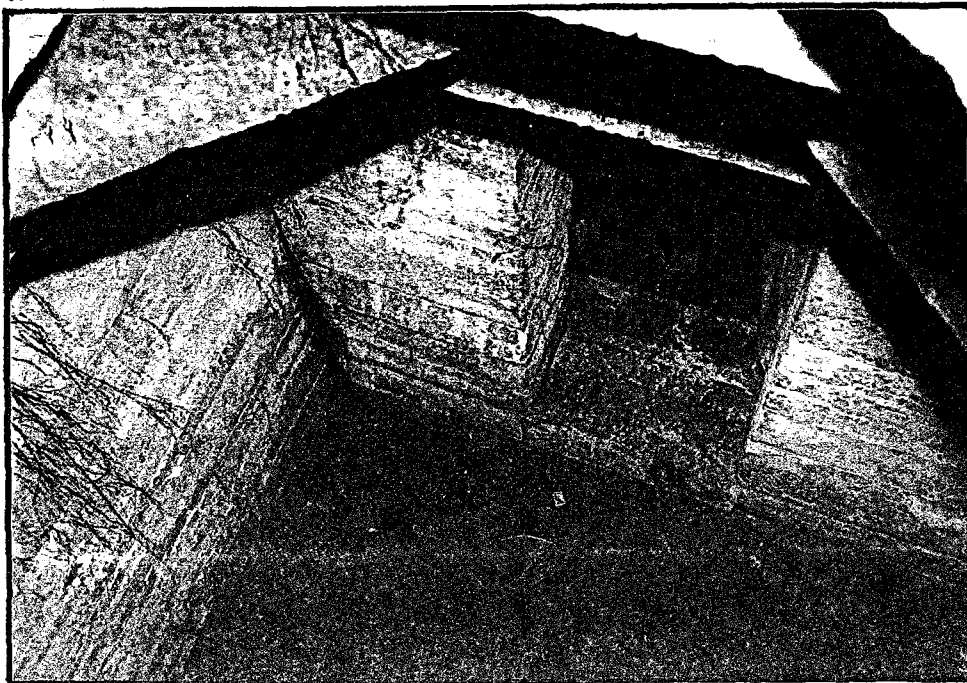

Resim: IV. 42

1977.

Resim: IV. 43

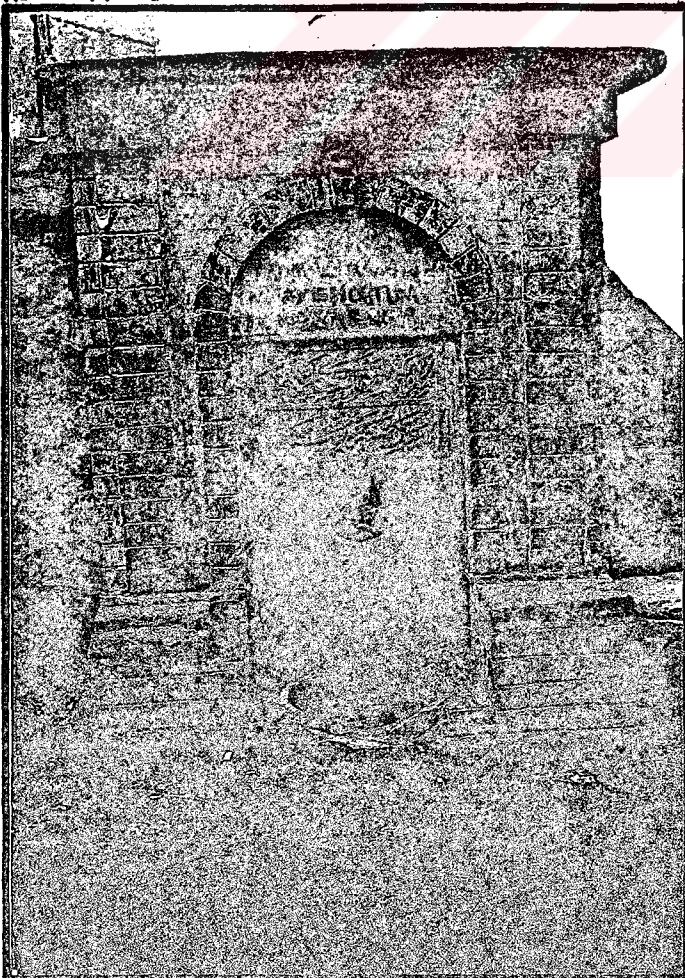

Resim: IV. 44 - İ.K.D.N. 264

.1977.

Resim: IV. 45

artan bazı kalker taşlarının andezit bloklar arasına karıştırılmış olduğu anlaşılmıştır. Böylece oda ile koridorun aynı zamanda yapıldığı tespit edilmiştir.

Mezar odası plan açısından Lidya ve Karya mezar binalarıyla benzerlik göstermektedir. Benzerleri tümülüs altına gizlendiği için Mudanya mezar odasının böyle bir yığma tepenin altında olduğu düşünülebilir. Her tarafa hakim bir sırt üzerinde bulunması bu ihtimali kuvvetlendirmektedir. Kazıdan önce mezar odasından çıkarıldığı iddia edilen objeler Bursa Arkeoloji Müzesindedir. Bu eserler biri tunç, diğeri toprak iki vazo, iki toprak kandil ve bir toprak heykelcik olmak üzere beş parçadan ibarettir.

Hasan Fethi Bey Çeşmesi

İncelenen Kültürel Değer No: 265

Envanter No: 7

Adres: Cami sok.

Çeşme günümüzde de mevcuttur. Su haznesi tuğla ile kargir sistemde örülmüştür. Yalağı mermerdir. Çeşmenin bulunduğu duvarda kitabesi mevcuttur (Bkz. Resim IV. 44, 45). Kitabede Hicri 1311 (Miladi1894 - 5) tarihi tespit edilmiştir.

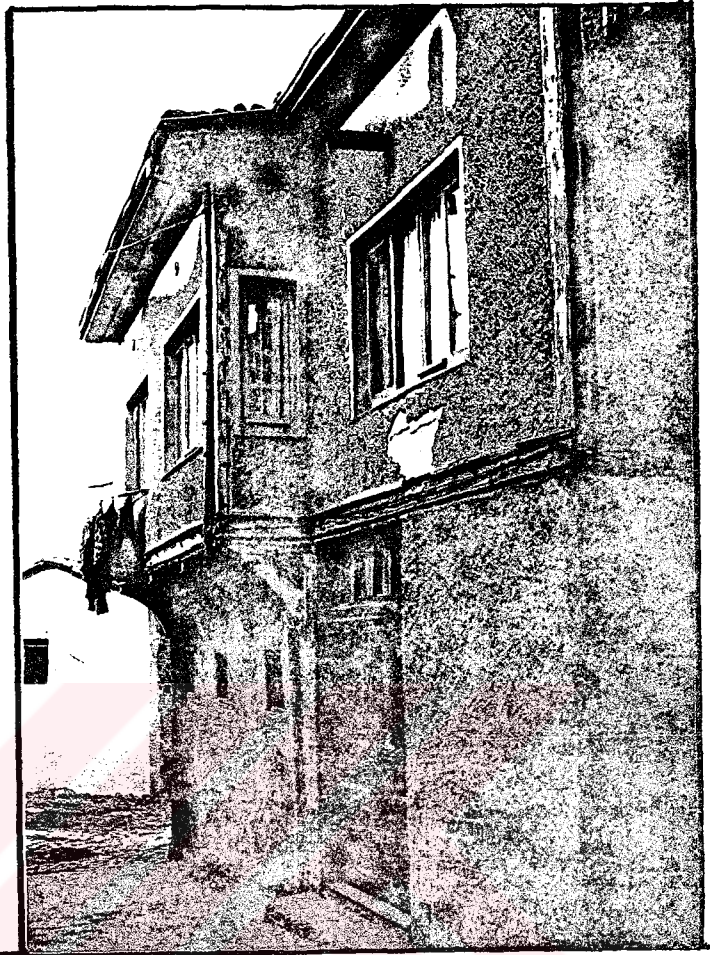
IV. 2. II. DOĞAL ANITLAR

Tez kapsamı içine giren bölgede Bursa Koruma Kurulu tarafından tescil edilmiş 8 adet ağaç bulunmaktadır. Ağaçların cinsleri çam ve servidir. 2 adet çam ağacı Kuyu sokaktadır. 6 adet servi ağacı ise hamamın yanındaki açık alandadır.

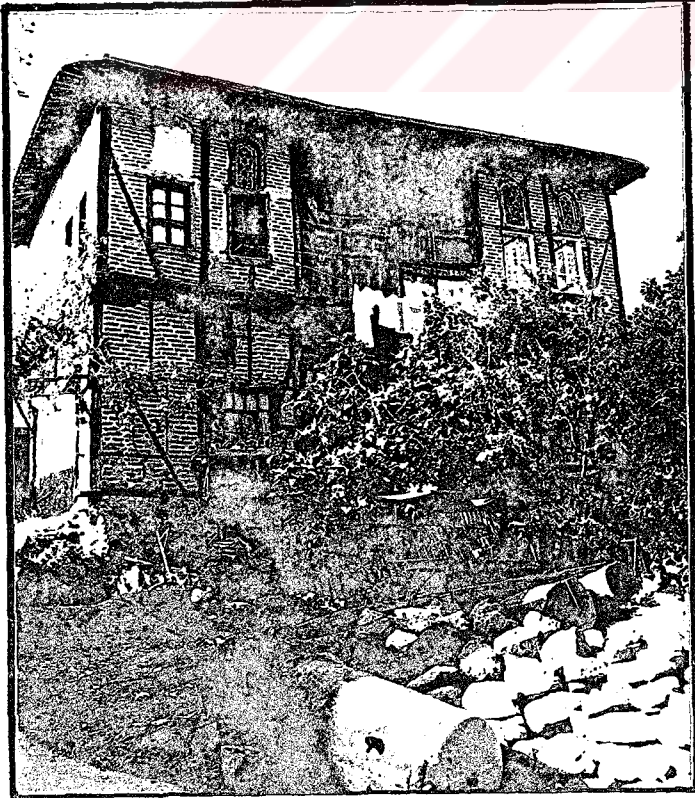
IV. 2. III. SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİ

Bölgede 65 adet sivil mimarlık örneği belirlenerek, tez çalışmaları bu örnekler üzerinde yürütülmüştür. Kurulun tescil ettiği konutların dışında bölgenin önemli bir özelliği olan 3 adet mağaza ve 15 adet konut tespit edilerek tez kapsamı içine dahil edilmiştir(Bkz. Resim IV. 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73). Bölgenin karakteristiği olan Mağazalar hala işlevini sürdürmektedir. Mağazalarda zeytin işlenerek depolanmaktadır. Geleneksel konutların bir kısmı terk edilmiş olmakla beraber bir çoğu hala kullanılmaktadır. Terk edilenlerde strüktürel bozulmalar başlamıştır. Kullanılır durumda olanların bazıları iyi durumda olmakla beraber, bazıları küçük onarımlar gerektirmektedir.

Resim: IV. 46 - İ.K.D.N. 195

Resim: IV. 47 - İ.K.D.N. 196

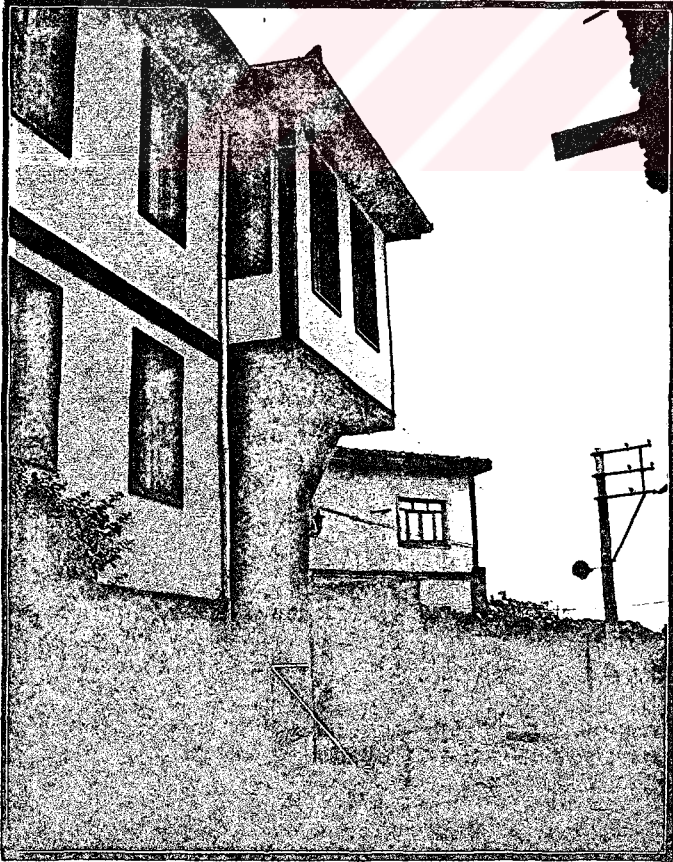

Resim: IV. 48 - İ.K.D.N.197

Resim: IV.49 - İ.K.D.N. 198

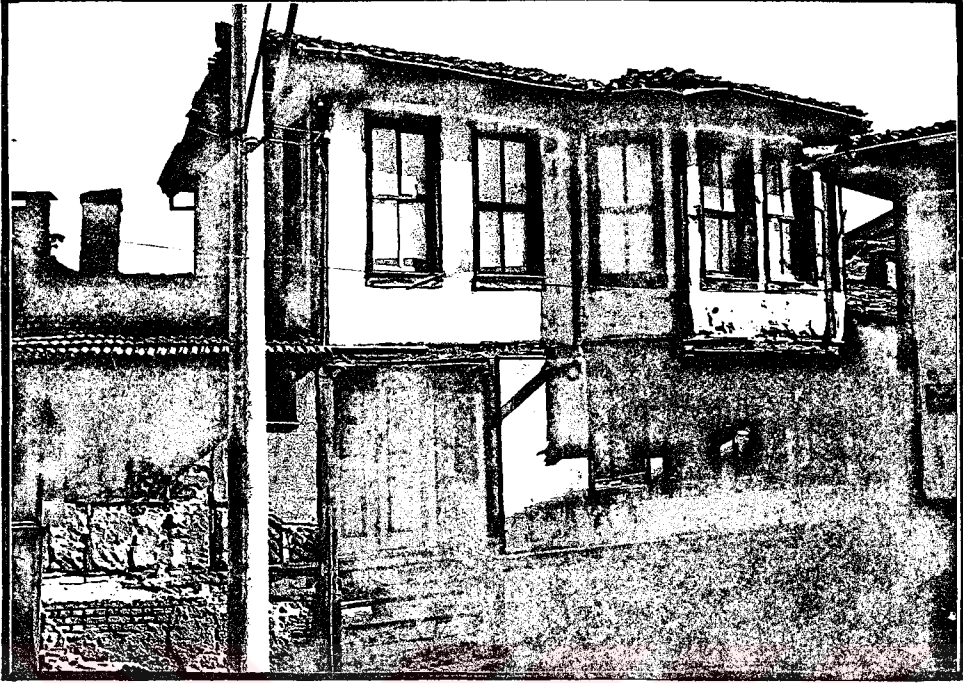
Resim: IV. 50 - I.K.D.N. 199

Resim: IV. 51 - I.K.D.N. 201-202

Resim: IV. 52 - I.K.D.N. 203

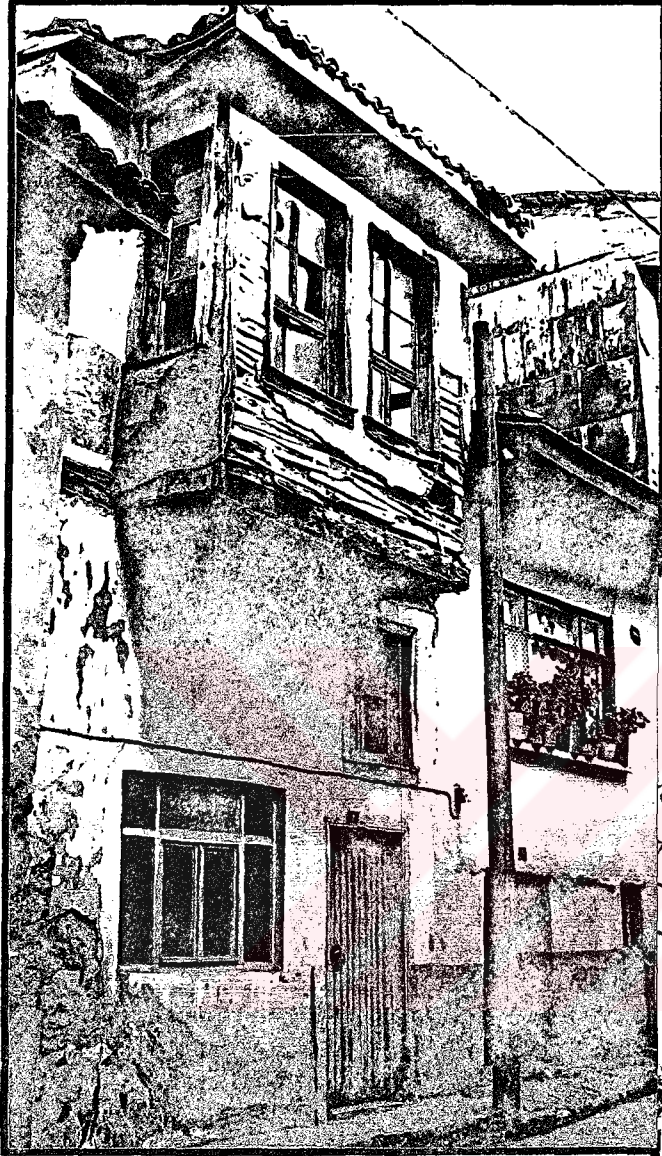

Resim: IV. 53 - I.K.D.N. 204

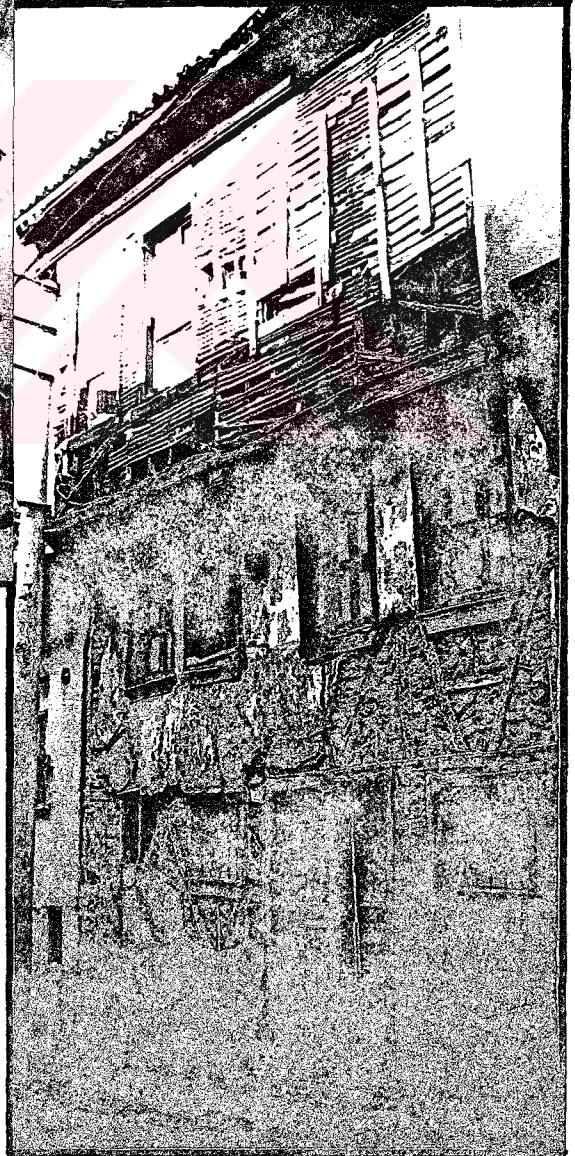

Resim : IV. 54 - I.K.D.N. 208

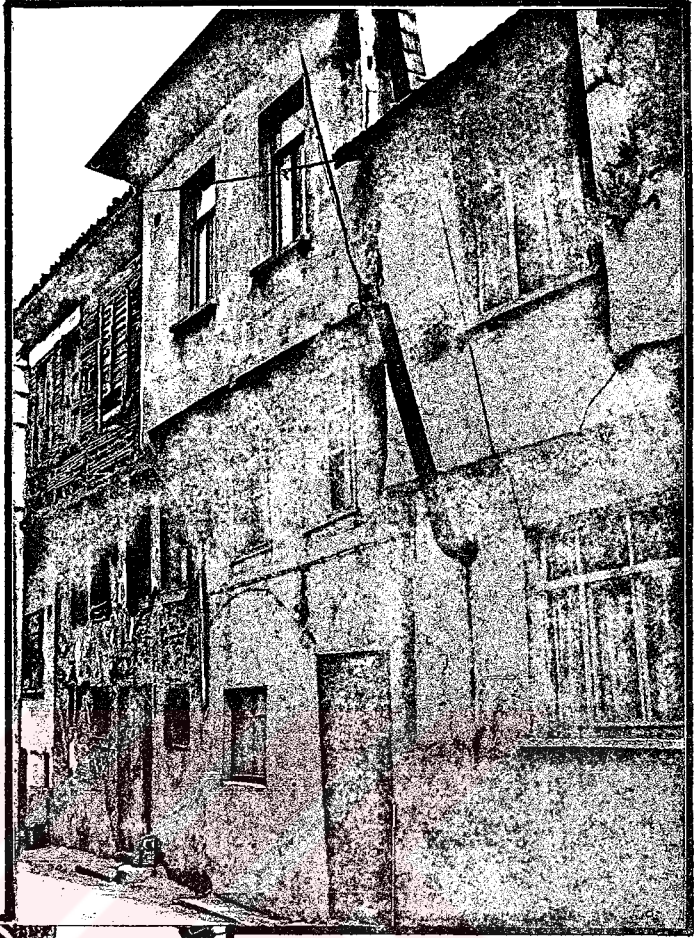

I.K.D.N. 209
Resim : IV.55

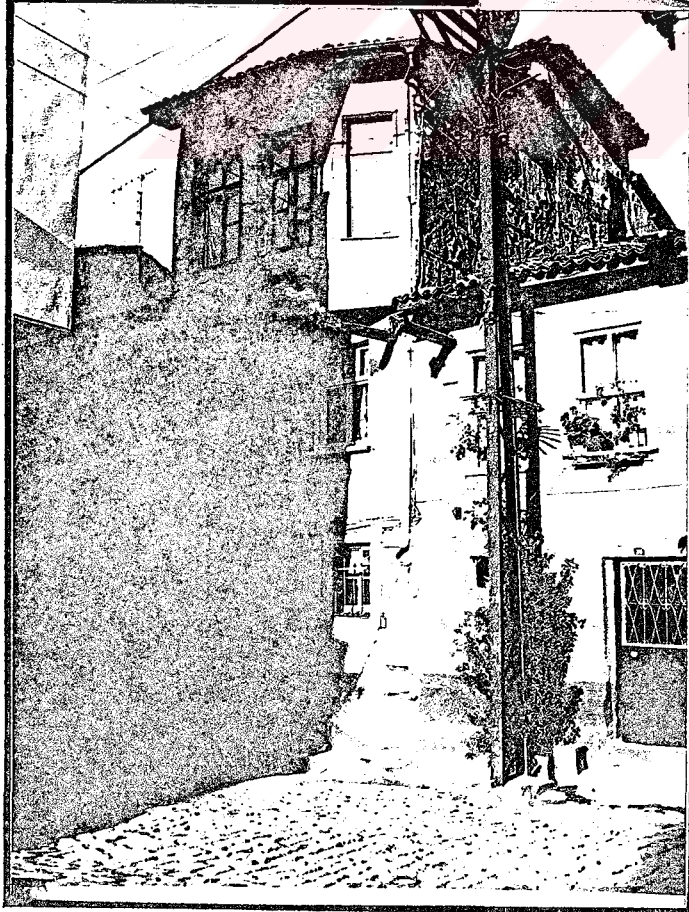

Resim: IV.56 - İ.K.D.N. 210

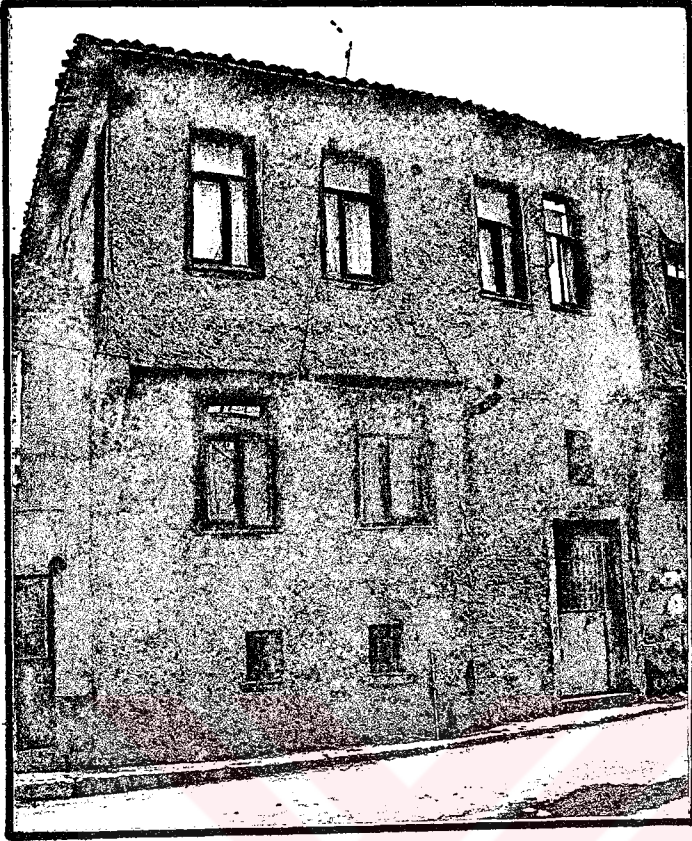

Resim: IV.57 - İ.K.D.N. 211

Resim : IV. 58 - İ.K.D. N. 202

Resim : IV. 59 - İ.K.D.N. 213

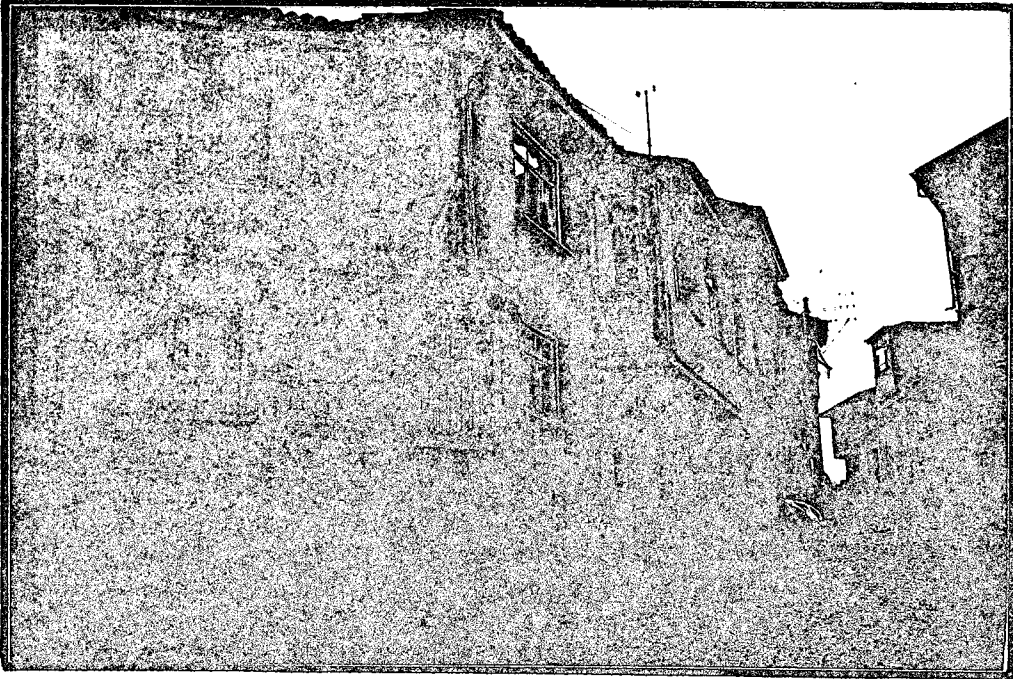

Resim: IV. 60 - İ.K.D.N. 219

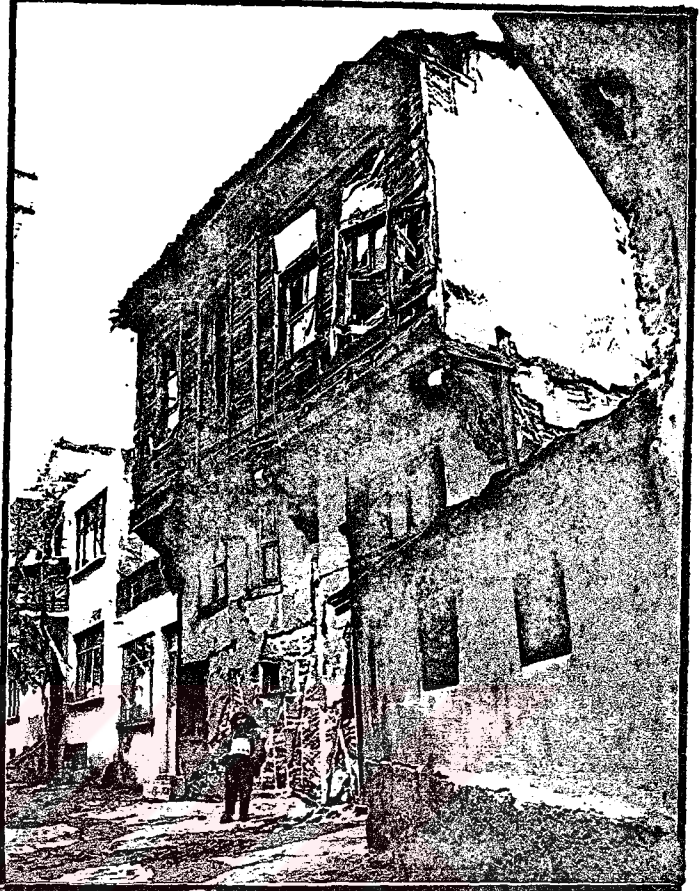

Resim: IV. 61 - İ.K.D.N. 220

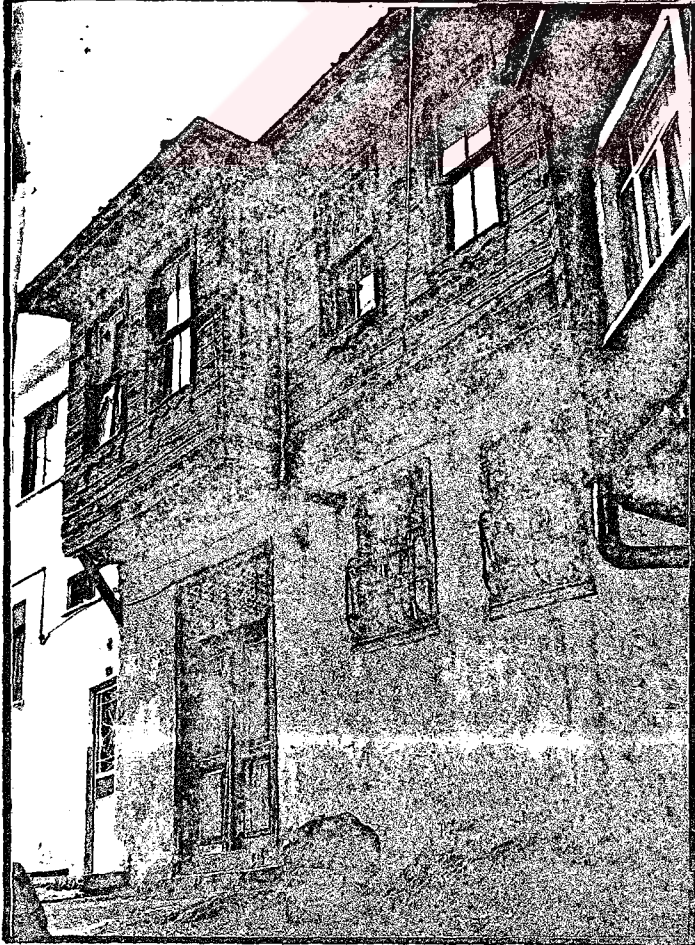

Resim : IV. 62 - İ.K.D.N. 222

Resim : IV. 63 - İ.K.D.N. 223

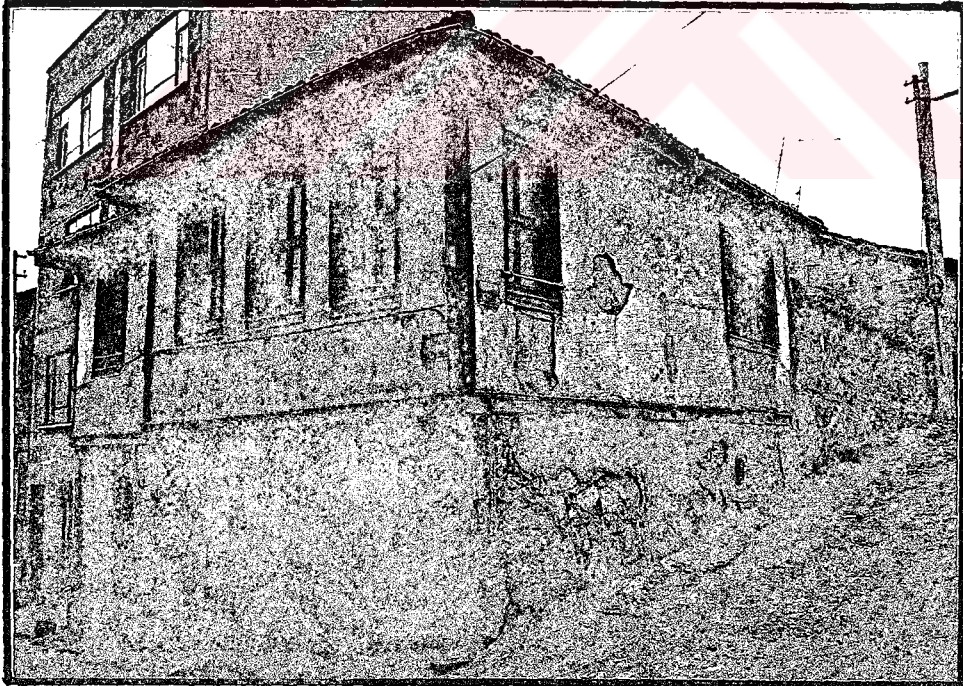

Resim: IV. 64 - İ.K.D.N. 226

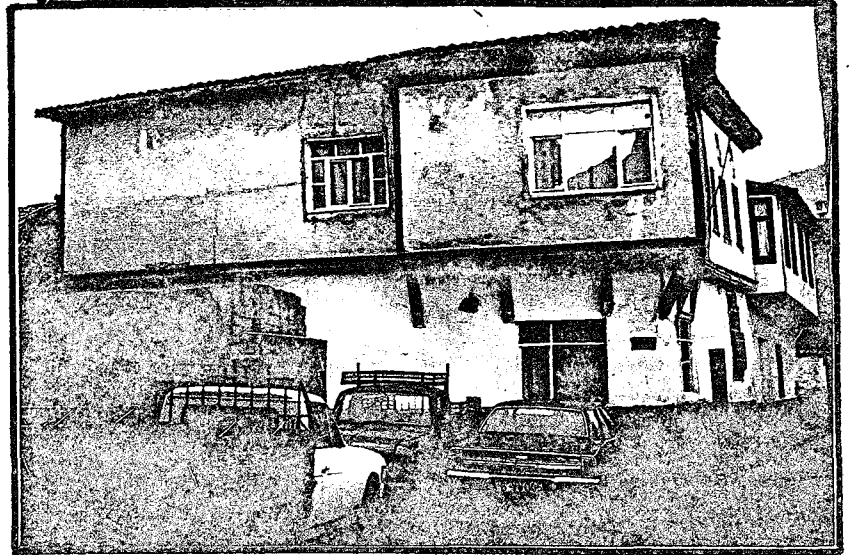
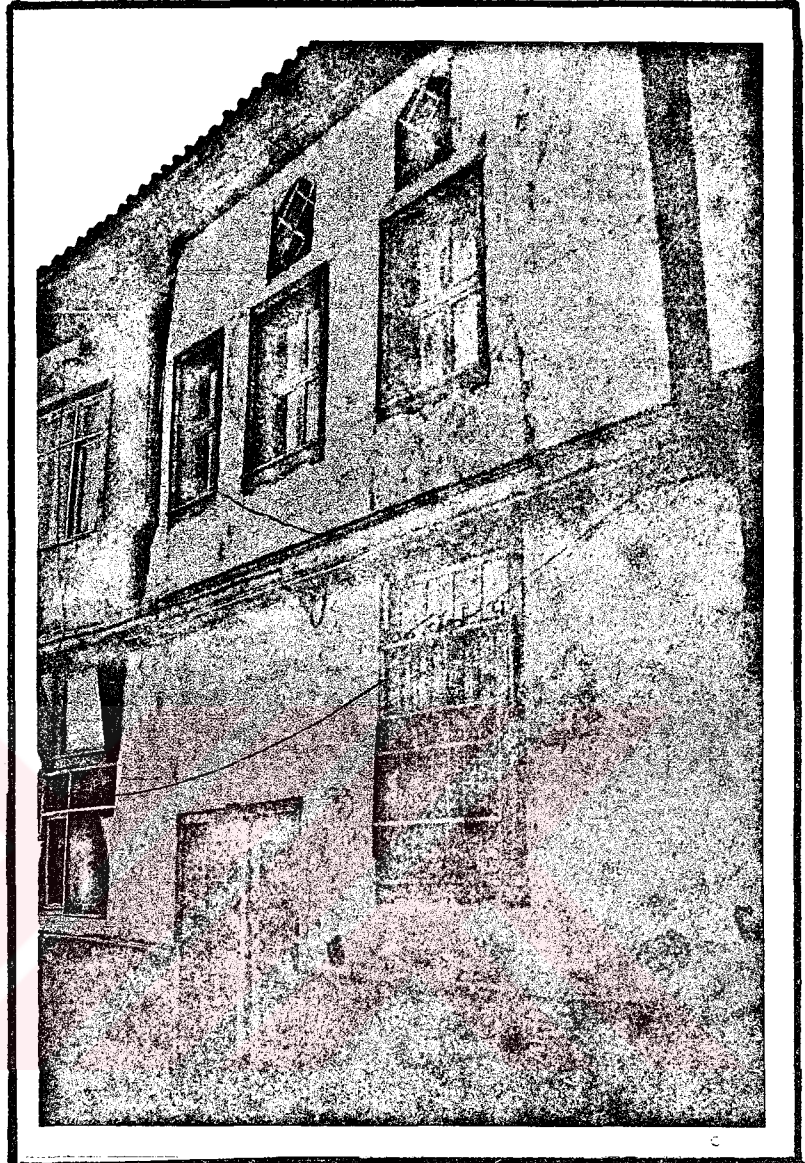

Resim: IV. 65 - İ.K.D.N. 229

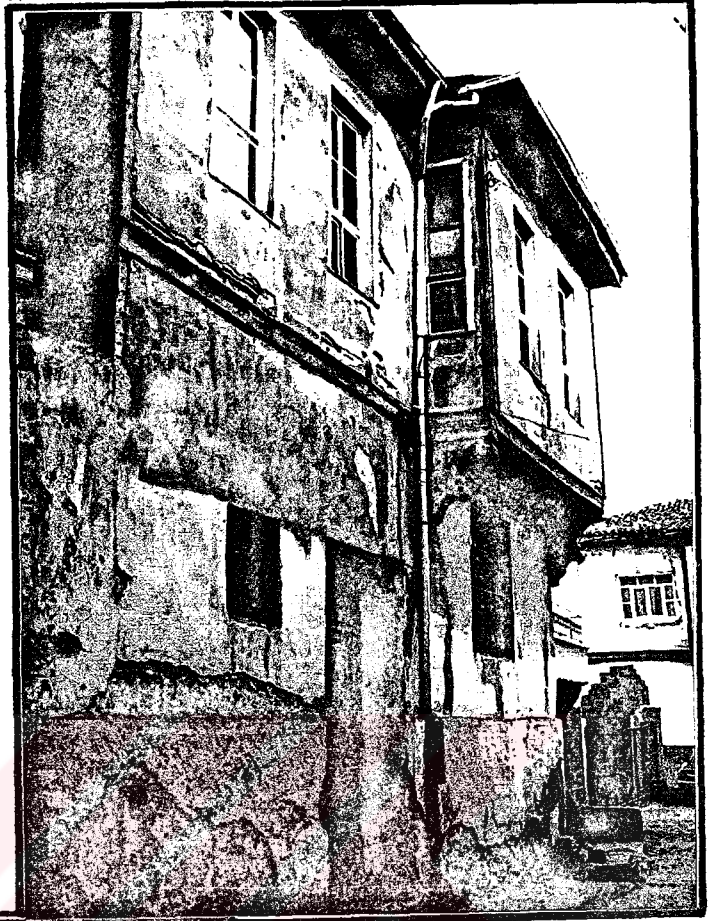
Resim : IV. 66 - İ.K.D.N.231

Resim : IV. 67 - İ.K.D.N. 232

Resim : IV. 68 - İ.K.D.N. 233

Resim : IV. 69 - İ.K.D.N. 234 - 235

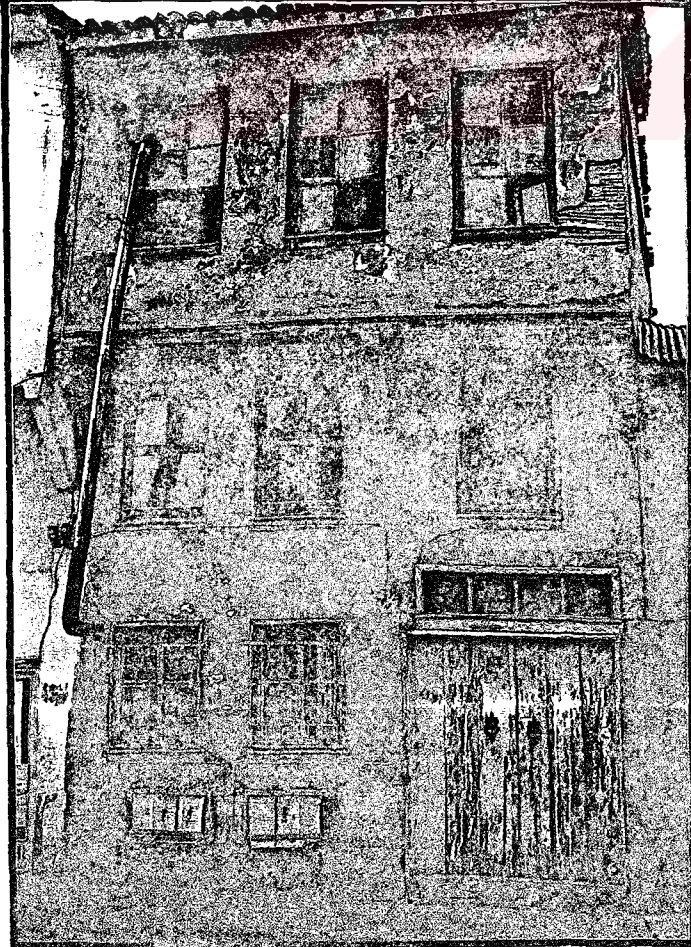

Resim: IV. 70 - İ.K.D.N.251

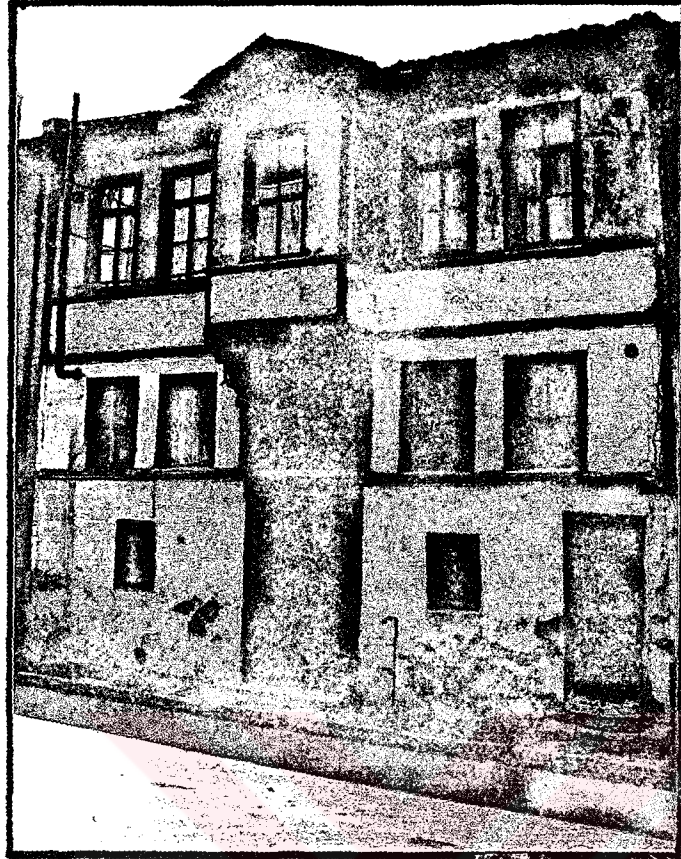

Resim: IV. 71 - İ.K.D.N. 253

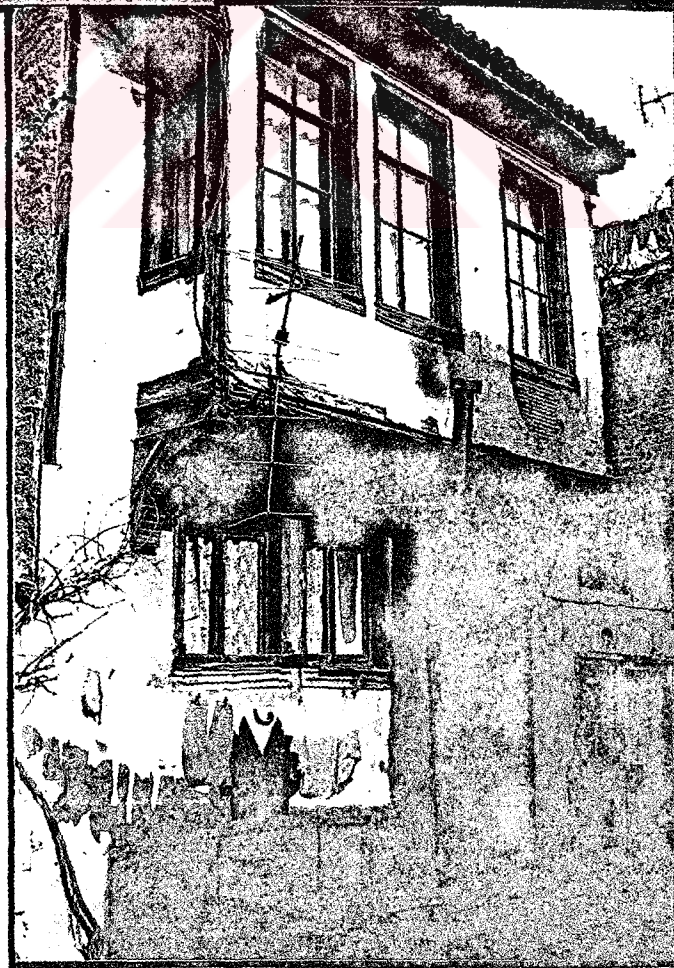

Resim: IV.72 - İ.K.D.N. 253

İ.K.D.N. 254
Resim: IV.73

V. ARAŞTIRMA BÖLGESİNİN MEVCUT DURUMUNUN İRDELENMESİ

V. 1. TESCİL DURUMU

Tez kapsamına giren bölgede Bursa Koruma Kurulu tarafından tescil edilen 57 adet yapı mevcuttur (Bkz. Pafta V.1).

A. Tescilli Anıtsal Yapılar:

Araştırma bölgesinde 8 adet anıtsal yapı bulunmaktadır. Bölgedeki anıtsal yapılar Tahir Paşa Konağı, Kenan Doğruöz Konağı, Hasan Fethi Bey Çeşmesi, Halil Ağa Konağı, Eski Hamam, Hasan Bey Camisi, Hasan - Hüseyin Türbesi, Kubbeli Antik Mezar'dır. Adı geçen konaklar 17. yüzyılda yapılmış tepe pencere- li evlerdir. Bezeme ve mimari açısından önemli örneklerdir. Eski hamam maran- goz atelyesi olarak kullanılmaktadır. Oldukça tahribata uğramıştır. Cami sokakta bulunan Hasan Fethi Bey Çeşmesi hala çalışır durumdadır. Sokağın deniz yö- nünden bakıldığında çeşme ve arkasındaki geleneksel konutlar vista noktası oluşturmaktadır. 2 dini yapı güneyde bölgeye hakim bir yamaç üzerindedir. son- radan yapılan yapılar tarafından çevrelenmiştir. Antik mezar ise şehrin bir başka tepesi olan Alçakbayır tepesindedir. Anıtsal yapılar tescilli yapıların arasında % 10.67' lik bir orana sahiptir.

B. Tescilli Sivil Mimarlık Örnekleri:

Bursa Koruma Kurulunca inceleme sahasındaki sivil mimarlık örneklerinin ço- ğu tespit edilmiştir. Tescilli 47 yapı. bölgede % 62.67' lik bir orana sahiptir. Ge- leneksel yapıların plan ve cephe özelliklerinin iyi bir örneği olan bu yapıların bir kısmında tescilden düşmeyi gerektirecek kadar bozulmalar tespit edilmiştir.

C. Tescilli Olup Yıkılan Yapılar:

Kurul tarafından tescil edilen yapılardan ikisi mevcut değildir. Yıkılan yapılar- dan birinin yerine betonarme yapı yapıldığı için sahibi mahkemeye verilmiştir. Yıkılan yapılar bölgede % 2.66' lik orana sahiptir. Diğer yapılara gereken özenin gösterilmemesi bu oranın artmasına neden olacaktır.

D. İncelenen Diğer Yapılar:

Yörenin karakteristik özelliğini taşıyan mağazalar ile iyi birer örnek durumun- daki bazı geleneksel konutların tescil edilmediği görülmüştür. Kurul tarafından tescil edilmeyen 18 adet sivil mimarlık örneği belirlenmiş ve tez kapsamına alınmıştır. 3 adet mağaza, 15 adet geleneksel yapıdan oluşan bu grup bölgede % 24 oranındadır.

E. Tescilli Doğal Anıtlar:

Bölgede 8 adet doğal anıt (iki adet çam, altı adet servi) bulunmaktadır. Tescil edilen doğal anıtlardan 6 adet servi Eski Hamam ile tütün deposu arasındaki alandadır. Namazgah olarak kullanılan alanın kibleyi gösteren taşı mevcut değildir. Alan günümüzde park olarak düzenlenmiştir. İki adet çam Kuyu Sokak'ta Hasan Bey Camisi'nin bahçe duvarının dışındadır.

V. 2. YAPIM SİSTEMLERİ ANALİZİ

Bu tez kapsamında, bölgedeki 401 adet yapı üzerinde araştırmalar sürdürülmüştür (Bkz. Pafta V. 2).

A. Ahşap Karkas Yapılar:

İnceleme yapılan bölgede ahşap karkas yapılar Selvilik Caddesi'nde yoğunlaşmıştır. Tespit edilen 150 adet ahşap yapı bölgenin % 37.4' ünü oluşturur. Tez kapsamında 65 adet ahşap yapı sivil mimari örneği olarak tespit edilmiştir. Ahşap yapıların diğer 85 adeti mimari açıdan bir değer taşımamaktadır.

B. Kargir Yapılar:

Kargir yapılar ahşap karkas yapıların arasına dağılmıştır. Mimari açıdan değeri olan yapılar değildir. Tespit edilen 146 kargir yapının bir kısmı konut bir kısmı ise konutlara sonradan eklenen depo ve bunun gibi ek yapılar olarak kullanılmaktadır.

C. Betonarme Yapılar:

İpar Caddesi ve yakın çevresinde yoğunlaşan 105 adet betonarme yapı bölgenin % 26.2' sini kapsar. Selvilik Caddesine ilerleyen betonarme yapılar buranın geleneksel dokusunu tehdit etmektedir. Ahşap yapılar arasına giren betonarme yapılar sokak silüetlerini bozmaktadır. Bölgede inşa edilecek olan binaların yapılanma şartları yeniden düzenlenmelidir.

V. 3. KAT ADETLERİ ANALİZİ

Tez araştırma bölgesinde kat yoğunluğu 1-2 kat arasındadır. Bunların arasına giren 4-5 katlı betonarme yapılar sokak silüetini bozmaktadır (Bkz. Pafta V. 3).

A. 1 Katlı Yapılar:

109 adet 1 katlı yapı tespit edilmiştir. Bölgenin %27.2'sini teşkileden 1 katlı yapıların büyük bir bölümü konut olarak kullanılmaktadır. Bölgedeki cami, türbe, mağaza ve depolar da tek katlı yapılardır. Konut ve depo olarak kullanılan tek katlı yapılar geleneksel dokuyu bozan, mimari değeri olmayan sağlıksız yapılardır.

B. 2 Katlı Yapılar:

198 adet 2 katlı yapı tespit edilmiştir. 2 katlı yapıların bir kısmı sivil mimarlık örneği olarak korumaya alınmıştır. Bunun dışındaki 2 katlı yapılar mimari niteliği olmayan yapılardır. Araştırma bölgesinin doğusunda yoğunlaşan bu yapıların iyileştirilmesi gerekmektedir. Bölgenin % 49.37' si 2 katlı yapılardır.

C. 3 Katlı Yapılar:

Bölgede 56 adet üç katlı yapı tespit edilmiştir. Üç katlı yapıların bir kısmı geleneksel yapı olarak tescil edilmiştir. Yeni olan üç katlı yapılar ise kitle olarak geleneksel doku içinde aykırı olmamakla birlikte cephe oranlarında uyumsuzluk gözlenmektedir. Üç katlı yapılar bölgenin % 13.96' sını oluşturur.

D. 4 Katlı Yapılar :

14 adet 4 katlı yapı tespit edilmiştir. Betonarme olan bu yapılar bölgenin % 3.49' unu oluşturur. Geleneksel doku içinde bulunanları bölgenin silüetini bozmaktadır.

E. 5 Katlı Yapılar:

Çok katlı yapılar İpar Caddesi ile Namazgah Sokakta yoğunlaşmıştır. Bölgenin % 5.73' ünü oluşturan 23 adet, 5 katlı yapı tespit edilmiştir. Koruma imar planı sınırı dışında kalması çok katlı, betoarme yapıların bu sokaklarda yoğunlaşmasında etkili olmuştur. Geleneksel doku içerisine girmeleri düzenlenecek yapılaşma koşulları ile engellenmelidir.

F. 6 Katlı Yapılar :

Bölgenin % 0.25' ini oluşturan 1 adet 6 katlı yapı tespit edilmiştir.

Tespiti yapılan 401 yapıdan 52 adeti bodrum katına sahiptir. Bunların tüm

yapılar içindeki oranıda % 12.96' dır. Bodrum katları depo v.b. amaçlarla kullanılmaktadır.

Yukarıda bahsedildiği gibi Koruma Amaçlı İmar Planı dışında kalan mahallelerde çok katlı betonarme yapılar hızla artmaktadır. Bu da şehrin silüetini bozduğu gibi, geleneksel yapı sahiplerinin daha fazla rant elde edebilmek amacıyla eski yapıları yıkarak yerine yeni çok katlı yapılar yapmak istemelerine neden olmaktadır. Yapılaşma koşullarının geleneksel şehir dokusu dikkate alınarak yeniden düzenlenmeli ve kaçak yapılar hakkında yaptırıcı cezalar uygulanmalıdır.

Geleneksel yapıların kat sayısı 2 - 3 arasında değişmektedir. Arazinin eğiminden dolayı bazen tam bazen de yarım bodrum katı elde edilmiştir. Bodrum katları depo , ahır , samanlık gibi amaçlar için kullanılmaktadır. Işıklandırılması ve havalandırılmaları için zemin katların yarım kat kadar yükseltildiği, bazen de arazinin eğiminden dolayı doğrudan bahçeye açıldığı görülmektedir. Zemin katlar dışarıya kapalıdır. Taşlık diye anılan bu katlar servis mekanları olarak düzenlenmiştir. Bazı evlerde taşlıklarda zeytin depolamakta kullanılan zeytin havuzları bulunmaktadır. Günümüzde ise bazı yapılarda taşlıklar yeniden düzenlenerek günlük yaşama katılmıştır. Üst katlar ise asıl yaşamın geçtiği yerlerdir. Odalar birkaç işleve hizmet edecek şekilde düzenlenmiştir. Odalar ve katlar arasındaki bağlantı sofa ile sağlanmaktadır. Bazı evlerde birinci kat ile zemin kat arasında yer alan bir kışık kat vardır. Daha alçak tavanlı olan bu katlar zamanla normal kata dönüşmüştür.

V . 4 . İŞLEVSEL ANALİZ

Bölgedeki yapılar işlevlerine göre değerlendirilmiştir (Bkz. Pafta V. 4).

A. Konutlar :

Tez kapsamı içine giren alanda konutlar yoğunluktadır. Bölgede 347 adet konut vardır. Bu konutların 159 adeti geleneksel yapı olup diğerleri betonarme ve kagir sistemle yapılmış yapılardır. Konutlar bölgenin % 86.53 'lük oranını kapsar. Geleneksel yapıların 50 adeti Bursa Koruma Kurulu tarafından sivil mimarlık örneği olarak tescil edilmiştir.

B . Konut + Ticaret Yapıları :

Önemli bir arter olan İpar Caddesi üzerinde ticaret gittikçe yoğunlaşmaktadır. Buradaki yapıların alt katları tamamen ticaret amaçlı kullanılmaktadır. Üst katlar ise konut olarak düzenlen yapılar 31 adet olup bölgenin % 7.73' ünü kapsarlar.

C. Ticaret Yapıları :

Tez kapsamındaki bölgede 8 adet ticari işlevli yapı tespit edilmiştir. Küçük imalathane ve atelyelerden oluşan ticaret birimleri geleneksel dokunun içinde dağınık durumdadır. 8 adet ticaret birimi bölgenin % 1.9'unu oluşturur. Zeytinyağı imalathaneleri hala işler durumdadır. Ticaret yapılarının 3 adeti zeytinyağı imalathanesi 1 adeti marangoz atelyesidir. Marangoz atelyesi hamamda faaliyet göstermektedir.

D. Mağazalar :

Bölgede 11 adet depo ve zeytin depolamakta kullanılan mağaza yapısı tespit edilmiştir. Yapıların % 2.74' ünü oluşturan zeytin depoları (mağazalar) bölgede konutların arasına dağılmıştır. Hepsi kullanılır durumdadır. Mağazalar içerisinde önceleri büyük boyutlu ahşap fiçiler kullanılmaktaydı. Bugün bunların yerine toprağa gömülen betonarme havuzlar yapılmıştır. Depolama işlemi havuzlarda yapılmaktadır.

E. Dini Yapılar :

Hasan Bey Camisi ve Hasan - Hüseyin Türbesi bölgedeki dini yapılardır. 2 adet dini yapı bölgedeki yapıların % 0.5' ini oluşturur.

F. Kamu Yapıları :

Biri Kur'an kursu, diğeri öğrenci yurdu olarak kullanılan 2 adet kamu yapısı tespit edilmiştir. Betonarme yapılarıdır. Ayrıca 8 adet konut kullanılmamaktadır. Kullanılmayan yapılar bölgedeki yapıların % 5 'ini oluşturur.

G. Kullanılmayan yapılar:

Bölgede 8 adet geleneksel konut kullanılmamaktadır. İlgisizlik sonucu yok olma tehlikesiyle karşıkarşıya kalan yapıların restorasyona ihtiyacı vardır. Konutların % 2.03' ü kullanılmayan yapılardır.

H. Konutlara Eklenen Hizmet Mekanları:

73 adet konuta sonradan çeşitli hizmet mekanları eklenmiştir. Konutların günümüz koşullarında banyo, wc, mutfak gibi ihtiyaçları bazen ev içinde yeterli alan olmaması bazen de ıslak mekan çözümlerinin ev içinde yapılmak istenmemesi nedeniyle konuta eklenerek bitişik veya bağımsız olan ek mekanlarda çözümlenmiştir. 347 adet konutun % 21.03' ünde ek hizmet birimi vardır.

V.5. FİZİKSEL ÇEVRE ANALİZİ

(Bkz. Pafta V. 5)

A. Geleneksel Yapılar:

Bölgede incelenen 401 yapının 159 adeti geleneksel yapıdır.

A.1. Kitleleri ve cephesi ile korunması gereken yapılar:

Bölgenin plan ve cephe özelliklerini yansıtan bu yapıların sivil mimarlık örnekleri olarak korunması gereklidir. Bu özelliklere sahip 47 adet ev tespit edilmiştir. 8 ev kullanılmamaktadır. Sahipleri tarafından terk edilen evler ilgisizlikten dolayı yok olmaktadır. Diğer evler ise sahiplerinin gayretleriyle ayakta durmaktadır.

Evlerin çoğunun restorasyona ihtiyacı vardır. Çok az sayıdaki ev restorasyon görmüştür. Plan ve cephe özelliklerinin aynen korunmasına çalışılmakla beraber yapılan restorasyonlar çok başarılı değildir. Bu gruba giren yapılar bölgedeki tüm yapıların % 11.72'sini oluşturur.

A. 2. Kitleleri ve cephesi ile ıslah edilmesi gereken yapılar:

112 konutun kitle ve cephesinde bozulmalar tespit edilmiştir. Halkın kendi ihtiyaçları doğrultusunda yaptıkları değişiklikler yapıların özelliklerini yitirmesine neden olmuştur. Meydana gelen bozulmalar sıva dökülmeleri, pencere boyutları, konsolların özgünlüklerini yitirmesi, kapı pencere doğramalarının değiştirilerek kötü nitelikli doğrama kullanılması, saçak kenarlarının bozulması olarak tespit edilmiştir. Geleneksel sistemde yapılmakla beraber mimari açıdan bir özelliği olmayan yapılar da bu gruba girmektedir. Tüm yapıların % 27.93'lük bölümünü oluşturmaktadır.

B. Yeni Yapılar:

Bölgede 242 yeni yapı mevcuttur. Yeni yapılar Erdoğdu mahallesinde yoğunlaşmıştır. Koruma imar planı dışında kalan bu bölgede çok katlı yapılar hemen sokağın karşısındaki geleneksel yapıların yanında bir duvar gibi yükselmektedir.

B. 1. Kitleleri ve cephesi ile çevreye uyumlu yeni yapılar:

Bu gruba giren 8 adet ev tespit edilmiştir. Bölge içinde % 2'lik bir orana sahiptir. Geleneksel doku içinde iki yada üç katlı olan bu yapıların cepheleri yapıldıkları dönemin (1950-1960) cephe özelliklerini taşımaktadır. Kat yüksekliği olarak geleneksel yapıya aykırı düşmeyen bu yapıların kitle ve cephesiyle çevreye uyumlu oldukları tespit edilmiştir.

B. 2. Kitleli uyumlu cephesi aykırı yapılar:

Bölge içinde % 10.22' lik oranı kapsayan 41 adet evin bu gruba girdiği tespit edilmiştir. Kitle olarak çevreye uymakla beraber, cephe elmanlarında orantı bozuklukları vardır.

B. 3. Geleneksel çevreye aykırı yapılar:

Bölgedeki 193 yeni yapı kitle ve cephesiyle geleneksel çevre uyumsuz kalmaktadır. Bu grup diğer yapıların % 48.13' ünü oluşturur.

C. Yapılanmamış Alanlar:

C. 1. Düzenlenmiş kamuya açık yeşil alanlar:

Sadece Eski hamamın yanındaki alan kamuya açıktır. Peysaj ve şehircilik açısından halkın yararlanabileceği şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

C. 2. Özel bahçeler:

Konut sahipleri tarafından kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere sebze ekilmektedir. Bahçelerin bir kısmında odunluk, alet deposu gibi küçük yapılar vardır.

C. 3. Boş alanlar :

Bölgede çok az sayıda boş alan bulunmaktadır. Bu alanlarda bulunan yapılar tescilli olduğu halde yıkılmış oldukları için yerlerine yeni yapı yapılamamaktadır.

D. Yollar :

D. 1. Korunması gerekli arnavut kaldırımı yollar :

Günümüzde çok az örneği kalmıştır. Tez kapsamındaki bölgede sadece İğneci sokağın yanındaki iki ara sokak ile Hasan Bey Camisi yanındaki Kuyu sokakta Arnavut kaldırımı yol kaplaması mevcuttur.

D. 2. Korunması gerekli parke taşı yollar :

Parke taşı yollar Harmanlar Caddesi, Selvilik Caddesinin bir kısmı, Parti Sokak, Rüştüye Mektebi Sokak ve Kenan Doğruöz Evinin önündeki Cami sokakta görülür. Meydancık sokaktan, Cami sokağa çıkan merdivenler ile İğneci Sokaktan Harmanlar Caddesine çıkan merdivenler parke taşı ile düzenlenmiştir.

D. 3. Beton yollar :

Beton kaplama daha çok ara sokaklarda görülmektedir. Bölgenin doğusunda,

Selvilik Caddesinin güneyinde kalan alandaki tüm ara sokaklarda kaplama malzemesi olarak beton kullanılmıştır.

D. 4. Asfalt yollar :

Ana caddelerde asfalt kaplama kullanılmıştır. Maliyet ve zamandan yapılan tasarruf kaplama malzemesi olarak asfaltın tercih edilmesini sağlamaktadır. Arnavut kaldırımı ve parke taşı kaplamalı yolların üzerleri asfalt kaplama ile kapatılmıştır.

E. Korunması Gerekli Çeşmeler :

Kurul tarafından tescil edilen Hüseyin Fethi Bey çeşmesi Cami sokaktadır. Çeşme arkasındaki geleneksel yapılarla güzel bir vista noktası oluşturmaktadır. Bundan başka bölgede yakın dönemden kalma iki çeşme daha bulunmaktadır. Hepsisi çalışır durumda ki çeşmelerin sokak elemanı olarak korunması gereklidir.

F. Korunması Gerekli Ağaçlar :

Hamamın yanındaki namazgahta 6 tane servi ağacı vardır. Bunun dışında yeni yetişmekte olan 4 adet çam, 4 adet değişik türde ağaç vardır. Kuyu sokaktaki iki adet çam ağacından başka caminin bahçesinde yetişmekte olan 1 adet çınar ağacı ile Cami sokakta bir evin önünde 1 adet akasya ağacı vardır. Tescilsiz ağaçların korunmaya alınması gereklidir.

Bölgedeki sokaklarda yüksek, beton elektrik direkleri vardır. Bunlar sokak silüetlerini bozmaktadır.

V. 6. GELENEKSEL YAPILARDA STRÜKTÜR ANALİZİ

Tez kapsamı içinde 159 geleneksel yapı tespit edilmiştir (Bkz. Pafta V. 6).

A. İyi Durumda Olan Yapılar :

İyi durumda olup onarım gerektirmeyen yapılar oldukça azdır. Bölgede % 30.19' luk orana sahip, 48 adet yapı bu gruba girer. Yapıların iyi durumda olmasında içinde yaşanılıyor olması ve sahiplerinin ellerinden geldiğince korumaya çalışmaları etkili olmuştur.

B. Kısmen Onarım Gerektiren Yapılar :

Bölgede 76 adet yapı, geleneksel yapılar içerisinde % 47.8' lik bir oranla bu grubu oluşturmaktadır. Ev sahipleri eski ve kullanımsız olduğunu düşündükleri evlerine gereken özeni göstermemelerine neden olmaktadır. Konsollardaki ve doğramalardaki çürümeler, saçak ve kat silmelerindeki bozulmalar, sıva dökülme-leri gibi hafif onarım gerektiren durumlardır.

C. Önemli Oranda Onarım Gerektiren Yapılar :

Hemen müdahale gerektiren yapılardır. Bölgede 27 adet olup % 16.98' lik bir oranı kapsarlar. Bazı binalarda strüktürel bozulmalar tespit edilmiştir. Yapıların duvarları ve döşemeleri kısmen yıkılmıştır. Saçaklardaki bozulmalar özgünlüklerini kaybettirmiştir. Bu yapılar maddi olanaksızlıklar ve ilgisizlik sonucu gün geçtikçe kötüleşmektedir. Bazı evler ise tamamen terk edilmiştir. Önemli bir kültürel değer olan Halil Ağa evi'nin bir bölümü tamamen terk edilmiş olup zemin kat duvarları yıkılmıştır. Ev hızla tahrip olmakta ve mimari özelliklerini yitirmektedir.

D. Restorasyon Geçirmiş Yapılar :

Bölgedeki yapıların ancak 8 tanesi restorasyon görmüştür. Tüm yapıların % 5.03' ünü oluşturmaktadırlar. Yapılan restorasyonlar nitelikli değildir. Cephe elemanlarının oranlarında ve bezemelerde bozulmalar, malzeme seçiminde yanlışlıklar vardır. Kültür Bakanlığı tarafından restore edilen Tahir Paşa Konağı bu durumun somut bir örneğidir.

V.7. GELENEKSEL YAPILARDA ÖZGÜNLÜK DURUMU ANALİZİ

(Bkz. Pafta V.7)

A. Özgünlüğünü Koruyan Yapılar :

İncelenen geleneksel yapıların 44 adeti mimari ve bezeme özelliklerini korumaktadır. Bunlar tüm yapıların % 39.62' sini oluştururlar. Ciddi ve nitelikli restorasyonlarla yapıların özgünlüğünün korunması sağlanabilir.

B. Özgünlüğünü Kısmen Yitirmiş Yapılar :

Ev sahiplerinin bakım ve onarımların yaptığı 63 adet ev dış cephe özelliklerini değişmesiyle, özgünlüklerini az da olsa yitirmişlerdir. Çok az bir müdahale ile eski hallerine gelebilecek bu yapılar geleneksel yapıların % 39.62' sini oluştururlar.

C. Özgünlüğünü Kaybetmiş Yapılar :

Yapıların miras yoluyla paylaşılması, bilinçsiz yapılan onarımlar yapıların özgünlüklerini yitirmesine neden olmuştur. Bu durumda tespit edilen 52 adet ev geleneksel yapılar içerisinde % 32.71 oranında yer tutar.

V. 8. DEĞERLENDİRME

(Bkz. Pafta V. 8)

A. Mimari Özellikleri Aynen Korunması Gereken Geleneksel Yapılar :

İncelenen bölgenin sivil mimarlık örnekleri olan bu yapıların sokak dokuları ile korunması gereklidir. Bu özellikleri taşıyan 48 adet yapı tüm yapılar içinde % 11.72' lik bir oranı kapsar. Bir bölümü gerekli onarımı görmedikleri için her geçen gün daha çok tahrip olmakta ve mimari özelliklerini hızla yitirmektedirler. Bir kısmı tescilli olan yapıların tamirati veya restorasyonu için çok uzun süren prosedürler gerektirmesi ve maliyetin yüksek olması sahipleri tarafından kaderlerine bırakılmasına neden olmaktadır. Devletin oluşturacağı koruma programı çerçevesinde halkta koruma bilinci oluşturularak yapıların tahribati önlenmeli ve restorasyon konusunda halka mali destek sağlanmalıdır.

B. Dış Mimarisinin Islahı Gereken Geleneksel Yapılar :

Halkın ihtiyaçları doğrultusunda yaptığı tamiratlar sonucu yapıların bir kısmı özgünlüğünü kısmen yitirmiştir. Kitle olarak çevreye uyumlu olmakla beraber kapı, pencere gibi cephe elemanlarının boyutları değişmiş, çıkma sistemleri bozularak, konsolları özgünlüğünü yitiren 81 adet ev tespit edilmiştir. Tüm yapıların % 20.20' lik bir bölümünü oluştururlar.

C. Özgünlüğü Açısından Korunması Gerekli Olmayan Yıkılıp Yerine Çevreye Uyumlu Yeni Yapı İnşa Edilebilecek Olan Yapılar :

Tez kapsamı içinde geleneksel sistemle beraber hiç bir mimari özelliği olmayan yapılardır. Geleneksel yapı olarak nitelenemeyen bu yapılar 31 adet olup tüm yapılar içinde % 73' lük bir orana sahiptir. Çoğunlukla 1 katlı yapılardır. Çok az sayıda 2 katlı yapı bu gruba girmektedir. Gecekondu havasında olan bu yapıların cepheleri genel silueti bozmaktadır. Mimari açıdan hiçbir özelliği olmayan bu yapıların yerine önerilecek yeni yapılaşma koşulları içinde çağdaş yaşama uygun, geleneksel dokuya aykırı düşmeyecek yeni yapılar yapılmalıdır.

D. Çevreye Uyumlu Müdahale Gerektirmeyen Yeni Yapılar :

242 adet yeni yapının ancak 8 adeti bu gruba girmektedir. Tüm yapılar içinde % 2' lik bir orana sahip olan bu yapıların cephe ve kitle olarak geleneksel doku içerisinde çok uyumsuz olmadıkları görülmektedir.

E. Çevreye Aykırı Olup Kat Sayısı Ve Cephe Mimarisi Açısından Müdahale Gerektiren Yeni Yapılar :

Geleneksel dokunun içinde 4 - 5 katlı yeni yapılar hem kitle hemde cephe olarak çevreye aykırı kalmaktadır. Bu özellikteki 234 yapının tüm yapılar içerisindeki oranı % 58.35' dir. Tüm yapıların yarısından fazlasının çevreye uyumsuz yeni yapı olduğu görülmektedir. Bu gruba giren yeni yapıların bir kısmı İpar Caddesi üzerinde olup koruma imar planı dışında kalmıştır. Fakat hemen yanındaki yapıların aynı ranta sahip olmaması geleneksel yapı sahiplerini güç durumda bırakmaktadır.

Geleneksel doku içinde kalan bu çok katlı yapıların bir kısmı kaçak olarak yapılmıştır. Bu konuda devletin denetimlerini arttırarak gerekli önlemleri alması ve cezai yaptırımlar uygulaması gerekir.

Bu bilgiler ışığında bölge için hazırlanacak Koruma Amaçlı İmar Projelerinin 1 / 1000 ölçekten daha büyük ölçeklerde çalışılmasının zorunlu olduğu ortaya çıkmıştır. Halka; hazırlanan projelerin düşük ücretler karşılığında verilmesi, bölgedeki kullanılmayan konutlara başka fonksiyonlar verilerek projeler üretilmesi, devletin vereceği düşük faizli yada faizsiz kredilerle evlerin restorasyonu sağlanabilir. Koruma bilincinin halkta oluşması sağlanarak halkın projeye katılımı sağlanmalıdır.

	ADET	ORAN %
1-A	8	10.67
1-B	47	62.67
1-C	2	2.66
1-D	18	24
1-E	8	
TOPLAM	75	100

1 TESCİL DURUMU

- 1-A TESCİLLİ ANITSAL YAPILAR
- 1-B TESCİLLİ SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİ
- 1-C TESCİLLİ OLUP YIKILAN YAPILAR
- 1-D İNCELENEN DİĞER YAPILAR
- 1-E TESCİLLİ DOĞAL ANITLAR

	ADET	ORAN %
2-A	150	37.4
2-B	146	36.4
2-C	105	26.2
TOPLAM	401	100

2 YAPIM SİSTEMLERİ ANALİZİ

- 2-A AĞSAP KARKAS YAPILAR
- 2-B KARGİR YAPILAR
- 2-C BETONARME YAPILAR

	ADET	ORAN %	Bodrum Adedi	Bodrum Oranı %
3-A	109	27.2	13	11.93
3-B	198	49.37	31	15.65
3-C	56	13.96	3	5.35
3-D	14	3.49	2	14.28
3-E	23	5.73	3	13.04
3-F	1	0.25		
TOPLAM	401	100		

3 KAT ADETLERİ ANALİZİ

- 3-A 1 KAT
- 3-B 2 KAT
- 3-C 3 KAT
- 3-D 4 KAT
- 3-E 5 KAT
- 3-F 6 KAT

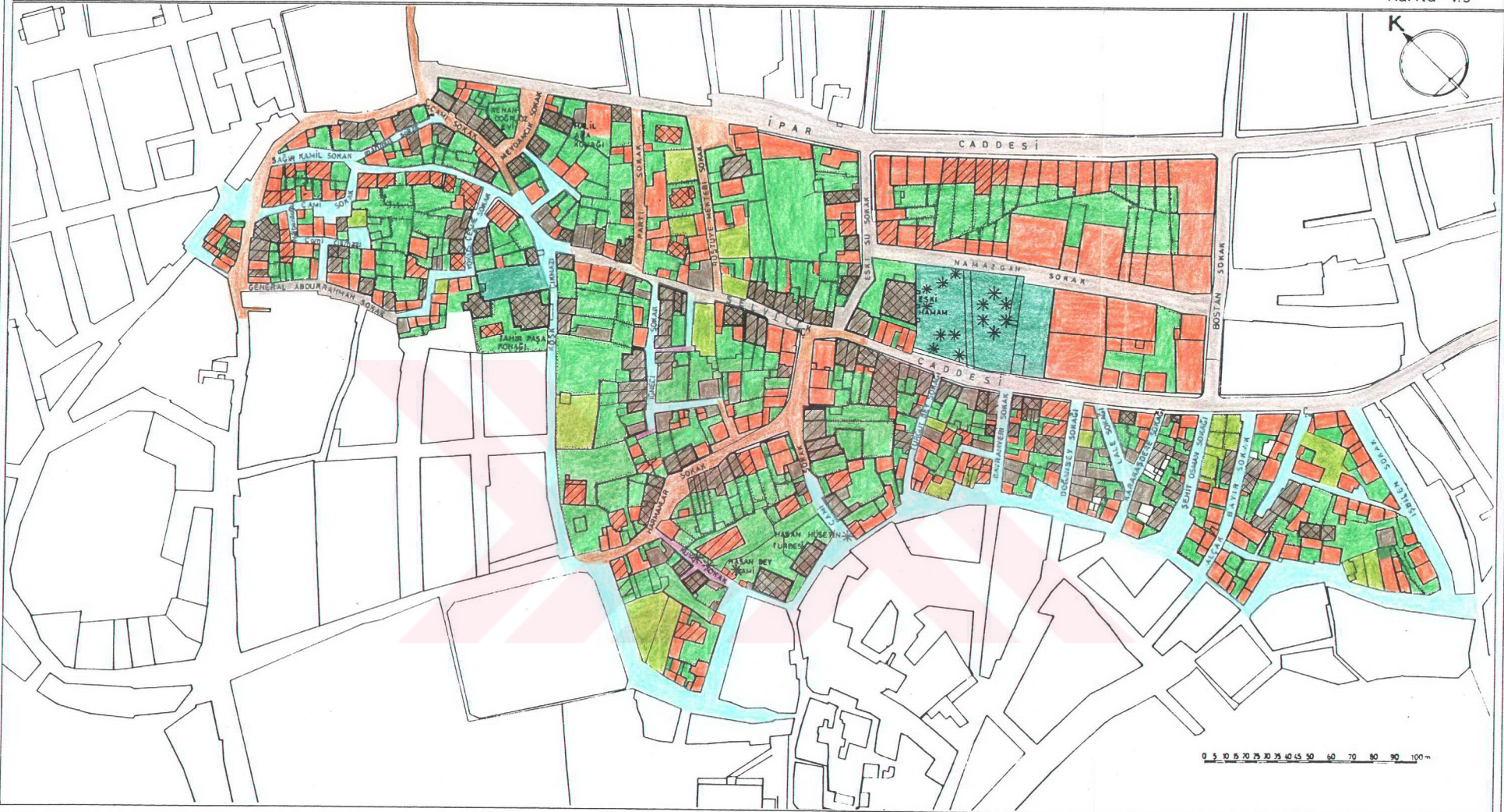

	ADET	ORAN %
4-A	347	86.53
4-B	31	7.73
4-C	8	2.24
4-D	11	2.5
4-E	2	0.5
4-F	2	0.5
4-G	8	
4-H	73	
TOPLAM	401	100

4 İŞLEVSEL ANALİZ

- 4-A KONUT
- 4-B KONUT+ TİCARET
- 4-C TİCARET
- 4-D MAĞAZA (Zeytin deposu)
- 4-E DİNİ YAPILAR
- 4-F KAMU YAPILARI
- 4-G KULLANILMAYAN YAPILAR
- 4-H KONUTLARA EKLENEN HİZMET MEKANLARI

		ADET	ORAN %
5-A	5-A.1	47	11.72
	5-A.2	112	27.93
5-B	5-B.1	8	2
	5-B.2	41	10.22
	5-C.3	193	48.13
TOPLAM		401	100

5 FİZİKSEL ÇEVRE ANALİZİ

5-A GELENEKSEL YAPILAR

- 5-A.1 Kitle ve Cephesi İle Korunması Gereken Yapılar
- 5-A.1 Kitle ve Cephesi İle Islah Edilmesi Gereken Yapılar
- 5-B YENİ YAPILAR**
- 5-B.1 Kitle ve Cephesi İle Çevreye Uyumlu Yapılar
- 5-B.2 Kitesel Uyumlu, Cephesi Aykırı Yapılar
- 5-B.3 Geleneksel Çevreye Aykırı Yapılar

5-C YAPILANMAMIŞ ALANLAR

- 5-C.1 Düzenlenmiş Kamuya Açık Yeşil Alanlar
- 5-C.2 Özel Bahçeler
- 5-C.3 Boş alanlar
- 5-D YOL KAPLAMALARI**
- 5-D.1 Korunması Gerekli Amavut Kaldırımı
- 5-D.2 Korunması Gerekli Parke Taş Kaplama
- 5-D.3 Beton
- 5-D.4 Asfalt

 5-E SOKAK ÇEŞMELERİ 5-F KORUNMASI GEREKLİ AĞAÇLAR

	ADET	ORAN %
6-A	48	30.19
6-B	76	47.8
6-C	27	16.98
6-D	8	5.03
TOPLAM	159	100

6 GELENEKSEL YAPILARDA STRÜKTÜR ANALİZİ

- 6-A İYİ DURUMDA OLAN YAPILAR
- 6-B KISMEN ONARIM GEREKTİREN YAPILAR
- 6-C ÖNEMLİ ORANDA ONARIM GEREKTİREN YAPILAR
- 6-D RESTORASYON GEÇİRMİŞ YAPILAR

	ADET	ORAN %
7-A	44	27.67
7-B	63	39.62
7-C	52	32.71
TOPLAM	159	100

7 GELENEKSEL YAPILARDA ÖZGÜNLÜK DURUMU ANALİZİ

- 7-A ÖZGÜNLÜĞÜNÜ KORUYAN YAPILAR
- 7-B ÖZGÜNLÜĞÜNÜ KISMEN YİTİRMİŞ YAPILAR
- 7-C ÖZGÜNLÜĞÜNÜ KAYBETMİŞ YAPILAR

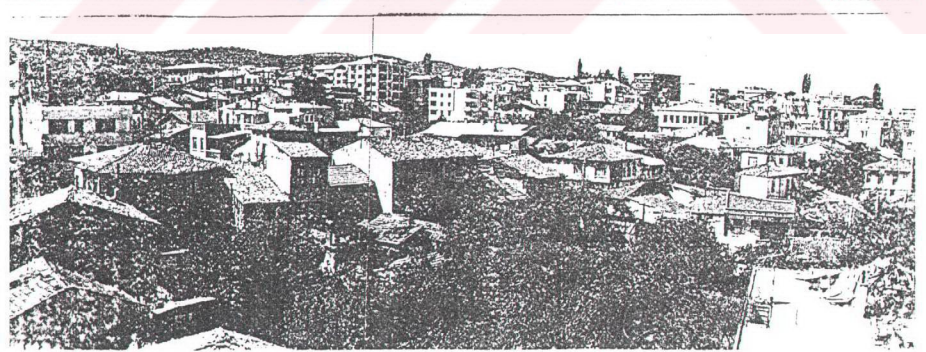

	ADET	ORAN %
8 A	47	11.72
8 B	81	20.2
8 C	31	7.73
8 D	8	2
8 E	234	58.35
TOPLAM	401	100

8 DEĞERLENDİRME

- 8-A Mimari Özellikleri Aynen Korunması Gereken Yapılar
- 8-B Dış Mimarisinin İslahı Gereken Geleneksel Yapılar
- 8-C Özellikleri Açısından Korunması Gerekli Olmayan ve Yıkılıp Yerine Yeni Yapı İnşa Edilebilecek Olan Yeni Yapılar
- 8-D Çevreye Uyumlu, Müdahale Gerektirmeyen Yeni Yapılar
- 8-E Çevreye Aykırı Olup Kat Sayısı ve Mimarisi Bakımından Müdahale Gerektiren Yeni Yapılar

VI. GELENEKSEL KONUTLARIN BİÇİMLENİŞİ

VI. 1. KÜTLE BİÇİMLENİŞİ

VI. 1. I. DOĞAL VERİLERİN BİÇİME ETKİSİ

VI. 1. I. 1. TOPOĞRAFYA

Tez araştırma bölgesi içine giren Şükrü Çavuş Mahallesi, Hasan Bey Mahallesi ile Musa Bey Mahallesi ve Erdoğan Mahallesi'nin İpar Caddesinin güneyinde kalan bölümü; Mudanya'nın güneyinde hafif bir eğimle yükselmeye başlayan arazi- de konulanmıştır.

Topoğrafya her yerleşimde olduğu gibi Mudanya'da da inceleme yapılan böl- gesinin yerleşimini etkileyerek yapıların konulanmasında ve mimarilerinde etkili olmuştur.

Eğimli arazide yerleşen yapıların ön ve arka cepheleri arasında kot farkı var- dır. Kot farkından yararlanarak elde edilen bodrum katlarında yapıların ahır, depo, kiler v.b. gibi hizmet bölümleri yer alır.

Bölgede eğime paralel sokaklar oluşturularak yapıların eğimden çok etkilenme- mesine çalışılmıştır. Buna rağmen eğim yapıların bazıları için özel çözümler üre- tilmesine neden olmuştur.

Yapıların çoğunda giriş kapıları zemin katta yer alır. Arazinin eğiminden elde edilen bodrum katı bahçe ile bağlantıyı sağlar. (Bkz. Şekil VI. 1)

Şekil VI. 1: İ.K.D. NO : 196

Kenan Doğruöz Konağı, Cami sok., no: 3

Eğimden yararlanılarak elde edilen bodrum katlarının havalandırılmasını ve ışık almasını sağlamak için konutların bazılarında, zemin katları yarım kat kadar yükseltilmiştir. (Bkz. Şekil VI. 2)

Şekil VI. 2 : İ.K.D. No :203

Selvilik cad., no :

Giriş kapısı zemin katta olduğu halde, bahçe ile bağlantı üst kattadır. (Bkz. Şekil VI. 3)

Şekil VI. 3 : İ. K. D. No :198

Cami sok. no :

Zemin katta bulunan yaşama mekanını sokak kotundan yükseltmek ve bu bölümün altını bodrum olarak değerlendirmek üzere zemin katta kot farkı yapılmıştır. (Bkz. Şekil VI. 4)

Şekil VI. 4 : İ. K. D. No : 204

Selvilik cad. no :

Zemin kat kotu bahçe kotundan daha düşüktür. Konuta birkaç basamak inilerek girilir. Bununla beraber eğimin yükselmesiyle üst kat arkada zemine oturmaktadır. (Bkz. Şekil VI. 5)

Şekil VI. 5 : İ. K. D. No : 200

İpar cad. No : 8 - 10

VI. 1. I. 2. YÖN VE MANZARA

Yön ve manzara yapıların konumlanmasında çok etkili değildir. Arazinin güneye doğru yükselmesi yapıların kuzeye yönelmesine neden olmuştur. Bununla beraber kuzeyde yer alan deniz manzarası yapıların yerleşmesinde etkili bir faktör değildir.

Tez alanı içindeki yapılar için sokak ilişkisi manzaradan daha önemlidir. Sokağın iki yanında yer alan yapılarda alt katlar günlük yaşamın geçtiği mekanlar olup içe dönük yada arkadaki bahçeyle birleşen mekanlardır. Üst katlarda ise mekanlar sokağa ; görebiliyorlarsa manzaraya yöneltilmişlerdir. Çıkmalarda sokağın daha iyi görülebilmesi, manzaranın içeriye taşınması sağlanmaya çalışılmıştır.

VI. 1. I. 3. İKLİM

Mudanya'da Akdeniz ve Karadeniz iklimleri arasında bir geçiş iklimi yaşamaktadır. Kışların çok soğuk olmaması, yazların ise Akdeniz ve Ege'ye göre daha serin olması nedeniyle yapılanmada iklim faktörü önemli bir etken olmaktan çıkmıştır.

Topoğrafya ve manzara etkenleriyle yapılar kuzeye yönelmiştir. Kuzey rüzgarları ve soğuk hava şartlarından korunmak için mimari çözümlerle önlem alınmıştır. Modüler pencereler kullanılarak, oda boyutları küçük tutulmuş, hatta bazı yapılarda kışlık basık ara katlar oluşturulmuştur. Kat yüksekliği düşük olan bu katların kışın ısıtılması daha kolaydır. Böylece daha çok kışın kullanılan katlar olarak ya-

pılmışlardır. Bazı konutlarda bu katların kışık kat olmaktan çıktığını ve normal kata dönüştüğünü görüyoruz.

VI. 1. II. SOKAK, PARSEL, YAPI İLİŞKİSİ

VI. 1. II. 1. Geleneksel Konutların Parsel İçindeki Konumları ve Sokakla Olan İlişkileri

Yapıların parsel içindeki konumları, yapıların birbirleriyle ve sokakla olan ilişkilerini etkiler. Yapıların konumlanmasıyla sokak dokuları oluşur. Bölgenin Mudanya'nın güneyinde hafif eğimli arazide konumlanması sokakların ve parsellerin biçimlenmesini belirleyen bir faktördür. Parsellerin geometrilerine göre biçimlenen konutların eğim yönünde, zemin yapısını fazla bozmadan konumlanmasına dikkat edilmiştir.

Araştırma yapılan bölgede konutların bahçeli ve bahçesiz olmak üzere iki grupta toplandığını görüyoruz. Bitişik nizamda yapılan konutların hemen hepsinin içinde müstemilatı da olan bahçesi vardır. Bahçesiz konutlar oldukça azdır (Bkz. Tablo VI. 1).

A. Bahçeli Yapılar

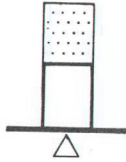
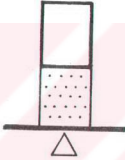
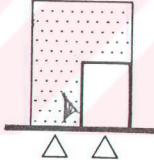
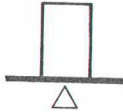

Yapıların parsel içindeki konumlarına göre bahçeler değişik şekillerde biçimlenmiştir.

A. 1. Sokaktan Girilen Yapılar : Bu yapılar parselin sokak cephesinde konumlanmıştır. Bahçe yapının arkasında kalmaktadır. Yapıya doğrudan sokaktan girilir. Bu düzenlemenin oluşumundaki etkenler parsellerin miras yoluyla bölünerek küçülmesi ve yoğunluğun artmasıdır. Bahçenin bir köşesinde genellikle tek katlı müstemilat vardır. Yapının uzantısı durumundaki servis birimleri ise bitişik düzendeki yapının devamında bahçenin bir duvarına bitişik olarak konumlandırılmıştır.

A. 2. Bahçeden Girilen Yapılar : Yapı ile sokak arasında bahçe vardır. Yapıya bahçeden girilir. Bölgedeki daha eski dönemden kalan yapılar bu şekilde konumlanmıştır. Mahremiyet sağlamak amacıyla yapı ile sokak arasında bahçe yer almıştır.

A. 3. Bahçeden ve Sokaktan Girilen Yapılar : Parselin sokak cephesinde yapı ile bahçe birlikte yer almaktadır. Sokaktan bahçe ve yapıya girilebilmektedir. Yapının bahçeden ayrıca bir girişi vardır.

SOKAK - PARSEL - YAPI İLİŞKİSİ

BAHÇELİ YAPILAR	SOKAKTAN GİRİLEN YAPILAR		İ.K.D. NO: 195-198-199-202-204-205-206- 208-209-210-211-212-214-215- 218-219-220-221-222-223-224- 225-226-227-229-231-232-233- 234-235-236-238-240-241-242- 243-244-248-249-250-251-253- 255-256-258-259-260
	BAHÇEDEN GİRİLEN YAPILAR		İ.K.D. NO: 197-200-207-216-261-262
	BAHÇEDEN VE SOKAKTAN GİRİLEN YAPILAR		İ.K.D. NO: 196-201-203-213-228-230- 237-254
BAHÇESİZ YAPILAR	SOKAKTAN GİRİLEN YAPILAR		İğneci Sokak, No:1
			

B. Bahçesiz Yapılar

Sokaktan girilen yapı, parselin tamamına oturmaktadır. Bölgede bu tip yapıların sayısı oldukça azdır. İnceleme dışında bıraktığımız birkaç yapıda bu özellikler görülmektedir. Kurul tarafından tescil edildiği halde cephe ve plan özellikleri bozulduğu için tez kapsamına almadığımız yapı, bahçesiz yapıdır. Miras yoluyla bölünen parsellerin çok küçülmesi yapıların bu şekilde konulanmasında en önemli etkidir.

VI. 1. II. 2. Sokak Profilleri

Hafif eğimli arazide konulan 3. Bölgede cadde ve sokakların eğime paralel olmasına dikkat edilmiştir. Bu şekilde konulan sokakların organik olarak geliştiğini görüyoruz. Sokakların organikliği parselleri de etkilemiştir. Çok düzgün olmayan parsellerde yapıların parsellerin şeklini aldığı görülmektedir.

Geleneksel dokuda sokaktan girilen yapılar yoğunluktadır. Sokağın iki yanında yer alan 2 - 3 katlı yapılarda parsellerden gelen bozuklukların her yapıda değişik şekillerde çözümlendiğini görüyoruz.

Sokağın organik düzeni içinde konulan geleneksel konutlar, değişik biçimlerdeki çıkmaları, geniş saçakları ve diğer cephe özellikleriyle sokak perspektiflerine zenginlik katmaktadırlar. Sokaklarda dolaşırken sürpriz olarak karşımıza çıkan bu görüntülerin arasında sokak dokusunu bozan yapıların kötü etkisi görülmektedir (Bkz. Resim VI.1).

VI. 1. II. 3. Bahçe Duvarları

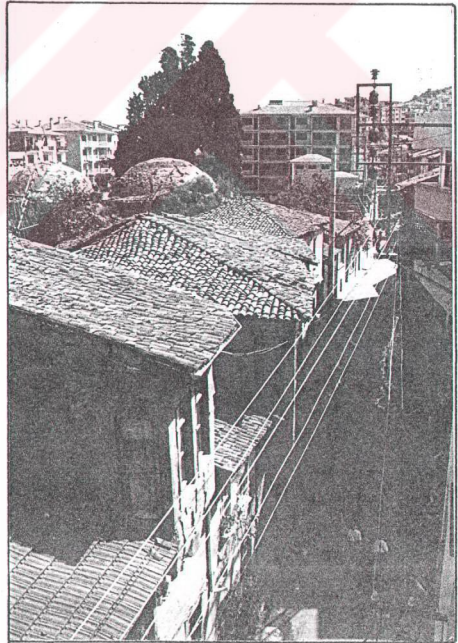
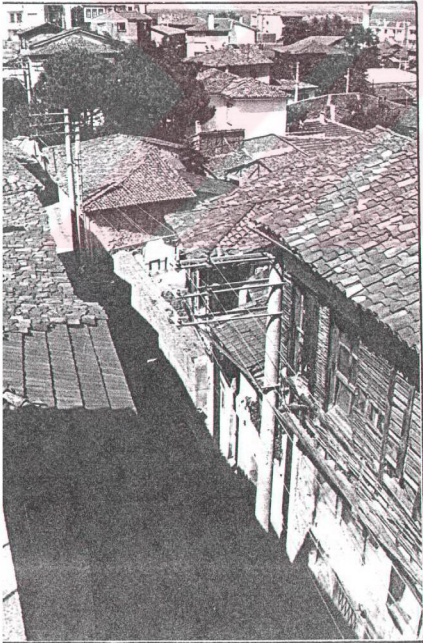
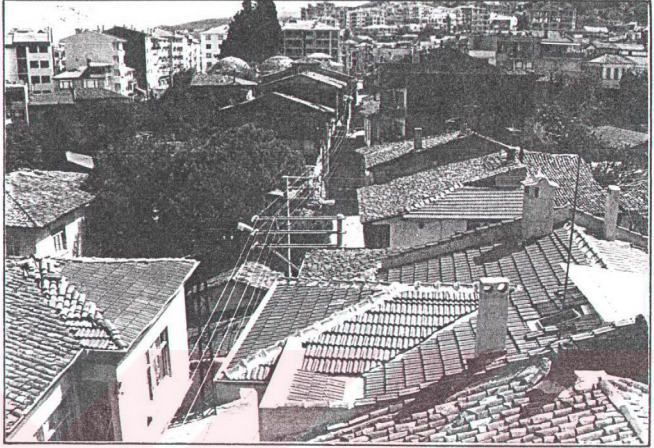
Bahçe duvarları yapıya bahçeden girilen yapılarda görülmektedir. Mahremiyeti sağlamak amacıyla bahçe duvarları yüksek yapılmışlardır. Malzeme olarak kerpiç blok veya taş kullanılmıştır. Kerpiç bloklar düzgün bir sırayla örülüp kıtıklı toprak sıvayla sıvanmıştır. Bölgenin kendine özgü bir taş örgüsü vardır. İrili ufaklı moloz taşlar, aralarına daha küçük taş veya tuğla parçacıklarının siva ile sıkıştırılmasıyla örülmektedir. Yörenin kendine özgü renkli taşları duvar içinde renk armonisi oluştururlar. Duvarların üzeri tuğla harpuşta ile örtülmüştür.

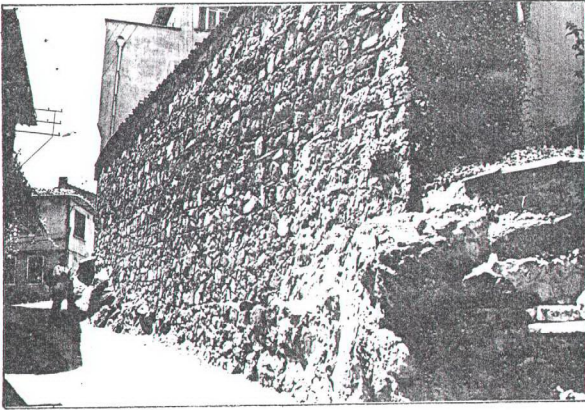
Sokaktan girilen yapılarda ise mahremiyet sağır zemin katlar ile sağlanmaktadır. Aynı taş örgüsünün burada da kullanıldığını görüyoruz (Bkz. Resim VI. 2).

VI. 1. II. 4. Yol Kaplamaları :

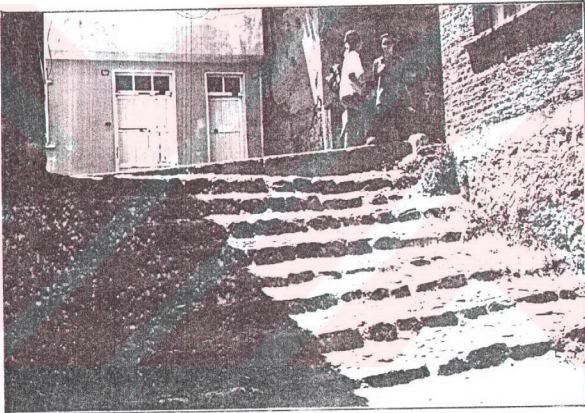
Bölgede asfalt kaplamalı yollar çoğunluktadır. Parke taşı kaplamalar asfalt ile

Resim VI.1

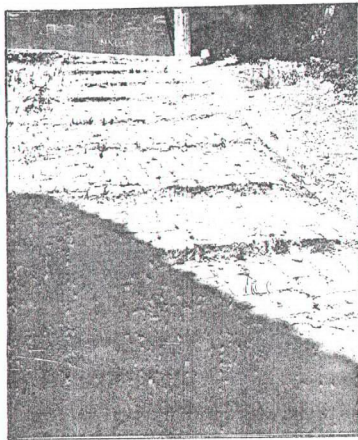

Resim: VI. 2

Resim VI. 3

Resim VI. 4

kapatılarak geleneksel doku içinde genişlikleri işlevine uygun olmamakla beraber bu yollar araç trafiğine açılmıştır. Arnavut kaldırımı sadece üç sokakta kalmıştır. Bunların ikisi genişliği 1.5 m.'yi geçmeyen 15 - 20 m.uzunluğundaki çıkmaz sokaklardır. Arnavut kaldırımı kaplamanın korunduğu diğer sokak Kuyu Sokak'tır. Çok fazla kullanılmayan yollar olmaları bugüne kadar korunmalarında en büyük etkindir. Bölgede parke taşı kaplamalı merdivenler vardır (Bkz. Resim VI. 3, 4).

VI. 2. GELENEKSEL KONUTLARDA PLANLAMA ÖZELLİKLERİ

Türkler I. Dünya Savaşı'na kadar Mudanya'da Ermeni ve Rumlarla birlikte yaşamıştır. Savaş sonunda bölgeyi terkederken Rumlar'ın her yeri yakıp yıkmaları sonucu yapılar oldukça tahrip olmuşlardır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapıların büyük çoğunluğu önemli tamirat ve değişimler geçirmiştir. Tez konusu olan 3. Bölge daha çok Türkler'in yaşadığı bir bölgedir. Bölgedeki yapılar Türk örf ve adetlerinin etkisini taşımaktadır. Halkın koruma konusunda yeterince bilinçlenmemiş olması devletin gerekli desteği sağlayamaması, yapıların ihmaline ve tahribata sebep olmaktadır.

Evlerin şimdiki durumları incelenerek planlama ilkeleri ve bölgeye has yapım teknikleri hakkında bilgilir edinilmiştir.

VI. 2. I. PLAN TIPLERİ VE PLANLAMAYI OLUŞTURAN MEKANLAR

Araştırma yapılan bölgede geleneksel konutlar 2 veya 3 katlıdır. Her katta farklı fonksiyonlara cevap veren mekanlar vardır.

A. Bodrum Kat

Eğimden yararlanılarak elde edilen yarım veya tam bodrum katları; odunluk, arabalık, samanlık, ahır ve depo olarak kullanılmıştır. Günümüzde sadece depo olarak kullanılmaktadır. Bazı konutlarda bodrum katları tamamen hizmet dışı kılarken, bazıları atelye olarak kullanılmaktadır.

B. Zemin Kat

Konutların giriş katları taşlık, üst katları ise yaşama katı olarak düzenlenmiştir. Türk örf ve adetlerinin etkisiyle, mahremiyet sağlamak amacıyla giriş katları sokağa sağırdır. Havalandırma ve ışıklandırma küçük boyutlu pencerelerle sağlanır

Taşlık : Taşlık olarak düzenlenen giriş katları asıl yaşama katını yerden yükseltmek amacıyla düzenlenmiştir. Taşlıklar depo, ahır veya samanlık gibi amaçlarla kullanılmıştır. Bazı konutların taşlıklarında beton zeytin havuzları vardır. Zeminleri dövülmüş toprak veya taş kaplı iken, bugün günlük yaşama katılan taşlıklarda döşeme kaplaması olarak ahşap veya beton kullanılmaktadır.

Günümüzde banyo, tuvalet, mutfak gibi servis mekanları taşlıklarda çözümlenmiştir. Diğer bir çözüm ise konuta bir ucundan eklenen tek katlı müştemilat tipi yapılarda bu gibi servis mekanlarının yeralmasıyla sağlanmıştır.

Bazı konutların taşlıklarında zeminin yükseltilmesiyle elde edilen kotta günlük oturma odası yeralmıştır. İçinde ocak bulunan bu odalar, günümüz mutfak ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenerek içinde oturulabilir mutfaklar elde edilmiştir. Zemin kotunun yükselmesiyle kat yükseklığının düşmesi bu odaların kışın ısıtılmasını kolaylaştırır.

Taşlığın bir kenarında yer alan merdiven ile üst katlara ulaşılır.

C. Normal Katlar :

Normal katlar bugün yatak odalarının bulunduğu katlardır. Yaşama katı olarak düzenlenen 1. katlarda dik kenarlı plan elde edebilmek için gerektiğinde sokağa çıkma yapılmıştır. Böylece parselayondan gelen bozukluklar düzeltilmiştir.

1. kat ile giriş katı arasında kalan daha alçak tavanlı bir kışık kat vardır. Kışık kat genellikle plan olarak 1. katın bir tekrarıdır. Alçak tavanlı olması kışık katın daha kolay ısıtılmasını sağlar. Bazı yapılarda kışık kat zamanla normal kata dönüşmüştür.

Normal katlarda odaların ve katların birbiriyle olan bağlantısını sağlayan önemli bir merkez konumundaki sofa bulunur.

Odalar : Çeşitli fonksiyonlara hizmet verebilecek şekilde düzenlenen birimlerdir. Her biri kendi içinde bir ev gibi olan odalar; yemek yeme, oturma, çalışma, yatma gibi fonksiyonların gerçekleştiği birimlerdir. Odalar bu fonksiyonların gerçekleşeceği mekanların bir araya gelmesiyle biçimlenirler. Odanın dış cepheye açılan yönünde sedir yer alır. Bir duvarında ise ocak ve iki yanında dolaplar vardır. Ocak mutfak ve ısınma ihtiyacını karşılarken iki yanındaki dolaplar yüklük ve

gusülhane olarak düzenlenmiştir.Odaların manzaraya ve sokağa hakim olmasını sağlamak, ebatlarını büyötmek için çıkımlar yapılmıştır.

Odalardan bir tanesi baş oda olarak düzenlenmiştir. Bugün bu odaların çok az örneği bulunmaktadır. Varolan birkaç örnek başodanın, diğer odalara göre daha özenilerek yapıldığını göstermektedir.Tavan, duvar ve dolaplar, çeşitli desen ve işlemlerle bezenmiştir.

Sofa: Evin merkezi konumundaki sofa, odalar ve katlar arasında bağlantı sağlar. Sofanın bir kenarında bulunan merdiven ile diğer katlara ulaşılır. Odalar kendi içinde ev gibi düzenlenirken, sofa onları birbirine bağlayan sokak gibidir.

Önceleri sofa açık olarak yapılmıştır. Üzerini örten tavanı direkler üzerinde yükselen sofanın yan duvarları rüzgar soğuk ve yağmura karşı kapatılmıştır. mahremiyeti sağlamak amacıyla direkler arasına kafesler yerleştirilmiştir. Açık olarak düzenlenen sofalar sonraları kapatılmışlardır.

Sofaların hareket alanı dışında kalan bölümlerinde eyvan, köşk, sekilik, taht gibi mekanlar düzenlenmiştir. Bu bölümler oturmaya ayrılmıştır. Evin merkezi ve bir buluşma toplanma yeri konumundaki sofada oturma bölümlerinin, manzaraya yönelik havadar köşeler olmasına dikkat edilmiştir. Oturma bölümleri sonradan duvarla kapatılarak odalar elde edilmiştir.

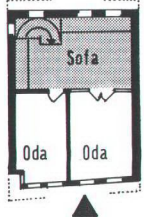
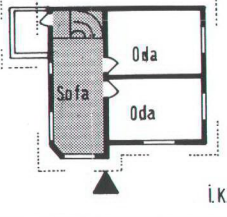
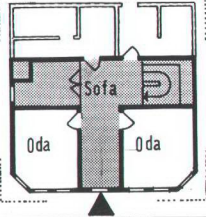
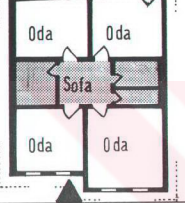

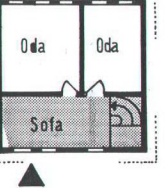
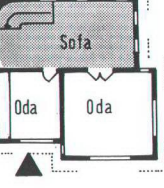
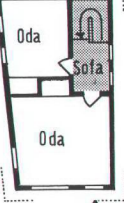
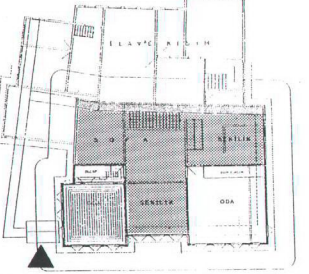
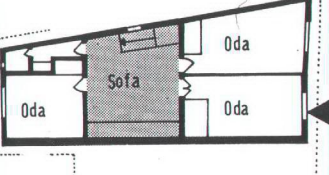
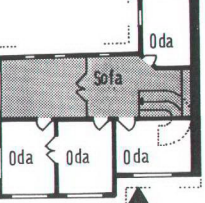
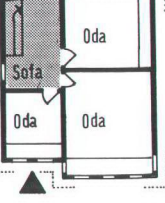
Planda Sofanın Konumu (Bkz. Tablo VI. 2).

Sofa yapıların parsel genişliğine göre planda değişik şekillerde konulanmıştır. Parseli dolayısıyla ön cephesinin geniş olduğu yapılarda sofa ön cepheyi görece şekilde düzenlenmiştir. Dar parsellerde ise sofa ön cephedeki yerini odalara bırakmıştır.

Çoğunlukla dikdörtgen planlı olan sofaların " T " planlı olanları da görölmekte dir. Sofaların orta aksında yer alan eyvanlar planın " T " şeklinde olmasını sağlamıştır.

İnceleme yapılan konutlarda planda sofaların bozulduğunu görüyoruz. Sofa koridor denecek kadar küçülmüştür. (İ.K.D. No: 230) Hareket alanı dışında kalan bölüm bir bölücüyle ayrılarak sofa odaya dönüştürölmüş, geri kalan alan ise merdiven holü olarak kalmıştır. (İ.K.D. No: 195) Bazı yapılarda ise katlar arası bağlantı kaldırılarak üst kat bağımsız daireye dönüştürölmüştür. Sofa ise mutfak, tuvalet, banyo gibi hizmet mekanlarının burada yer almasından sonra küçük bir hol olarak kalmıştır. (İ.K.D. No:243)

		"L" BİÇİMİNDE GİRİŞ CEPHESİNE PARALEL KONUMLU SOFA		"I" BİÇİMİNDE GİRİŞ CEPHESİNE DİK KONUMLU SOFA		"T" BİÇİMİNDE SOFA	
		GİRİŞ CEPHESİNE AÇILAN	GİRİŞ CEPHESİNE AÇILMAYAN	GİRİŞ CEPHESİNE AÇILAN	GİRİŞ CEPHESİNE AÇILMAYAN	GİRİŞ CEPHESİNE AÇILAN	
GİRİŞ KAPISI CEPHENİN ORTASINDA	2 oda		 İ.K.D. No:209	 İ.K.D. No:202		 İ.K.D. No:226	
	3 veya 4 oda		 İ.K.D. No:233				
GİRİŞ KAPISI CEPHENİN BİR YANINDA	1 oda				 İ.K.D. No:210		
	2 oda	 İ.K.D. No:205	 İ.K.D. No:204 196,199,203,208,231		 İ.K.D. No:230	 İ.K.D. No:229	
	3 veya 4 oda	 İ.K.D. No:234	 İ.K.D. No:195		 İ.K.D. No:201		

Sofalar konut içinde değişik şekillerde konumlanmıştır :

" " Biçiminde Giriş Cephesine Paralel Konumlu Sofa :

Dikdörtgen planlı olan sofa konutların giriş cephesine paralel yerleşmiştir. Çok az konutta sofanın ön cephede yer aldığı görülmektedir. Önceleri açık mekanlar olarak düzenlenen sofaların manzaraya veya bahçeye yönelmesine dikkat edilmiştir. Sokaktan girilen konutlarda sofa, bahçeye bakacak şekilde yerleşmiş, ön cepheyi odalara bırakmıştır. Bahçeden girilen konutlarda ise bahçeyi görecekt şekilde konumlanan sofa giriş cephesinde yer almıştır.

" " Biçiminde Giriş Cephesine Dik Konumlu Sofa :

Parsellerin geniş olduğu durumlarda sofaların giriş cephesini görmesine dikkat edilmiştir. Dar parsellerde ise sofa giriş cephesindeki yerini odalara bırakmıştır. Girişe dik konumlu sofaların gerçek özelliklerini kaybettiği gözlenmektedir. Araştırma bölgesindeki konutlarda sofaların küçülerek sadece katlar ve odalar arasında bağlantı sağladığı görülmektedir.

" T " Biçiminde Sofa :

T biçimli sofalar, sofanın orta aksına eyvan ilavesiyle elde edilmişlerdir. Eyvan yada sofanın kendisi giriş cephesini görmektedir. Sokağa göre parselin konumu ve manzara sofanın konumlanmasını etkileyen faktörlerdir.

D. Konutlara eklenen Hizmet Mekanları :

Zemin yada üst katlara banyo, tuvalet, mutfak gibi ihtiyaçların çözümü için sonradan eklenen birimlerdir. Konutun içinden yada bahçeden ulaşılabilen çözümleri mevcuttur. Bahçeden ulaşılabilir tek katlı müstemilat tipi yapılarıdır. Islak mekanların konut içinde çözümlenmesi istenmemiştir. Ek olarak yapılan bu bölümler alt kattında mutfak, üst katlarında banyo, tuvalet birimleri çözümlenmiştir.

Her yapıda farklı çözümler olduğu belirlenmiştir. İnceleme yapılan konutlarda planda sofaların bozulduğunu görüyoruz. Sofa koridor denecek kadar küçülmüştür. (Bkz. Resim VI. 10, İ.K.D.N.230) Hareket alanı dışında kalan bölüm bir bölümlü ayrılarak sofa odaya dönüştürülmüş, geri kalan alan ise merdiven holü olarak kalmıştır. (Bkz. Resim VI. 46 ,İ.K.D.N.195) Bazı yapılarda ise katlar arası bağlantı kaldırılarak üst kat bağımsız daireye dönüştürülmüştür. Sofa ise mutfak, tuva-

let, banyo gibi hizmet hizmet mekanlarının burada yer almasından sonra küçük bir hol olarak kalmıştır. (Bkz. Resim IV. 68 İ.K.D. No:233)

VI. 3. GELENEKSEL KONUTLARDA CEPHE OLUŞUMU

Konutların plan özellikleri cepheye yansımıştır. Cephelerin oluşumunda plan özelliklerinin yanısıra estetik kaygı ve yapının sokak dokusu içindeki konumu da önemlidir. Planın yansımaları olan çıkmalar çeşitli plan tipleriyle cephede hareketlilik sağlayan yapı elemanlarıdır. Cepheler sokak perspektiflerinin oluşumunda önemli bir etkiye sahiptir. Giriş kapılarının cephedeki konumu, cephe oluşumunu etkileyen diğer etkidir. Giriş kapılarının niş içinde yer alması cephe oluşumuna zenginlik katar. Çıkma ve giriş kapılarının cephedeki konumuna göre, cephe oluşumuna yaptıkları etki araştırılmıştır.

VI. 3. I. ÇIKMALAR

Çıkma yapının zemin kat plan konturunun dışına çıkan yapı elemanlarıdır. Döşeme kirşlerinin düşey taşıyıcılardan öne çıkartılmasıyla oluşturulurlar. Taşıyıcı sisteme payandalarla bağlanarak desteklenmişlerdir. Açık ve kapalı olmak üzere iki türü vardır.

Araştırma yapılan bölgede yapıların bir kısmı çıkmasız, diğerleri ise kapalı çıkmalı olarak inşa edilmiştir. Genişlikleri 50-100 cm. arasında değişmektedir.

Çıkmalar ;

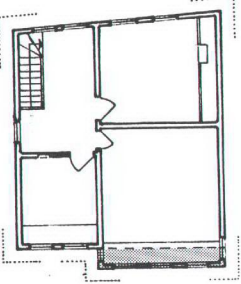
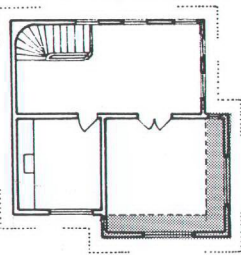
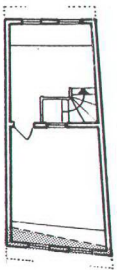
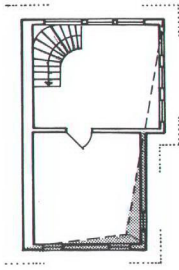
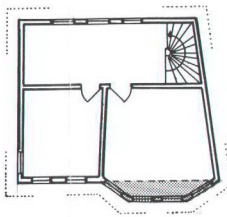
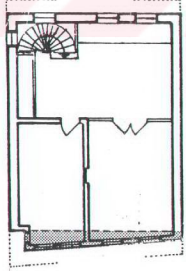
- manzara ve sokağa yönelmek
- etkin doğal ışığın içeri girmesini sağlamak
- yaşama katı olarak düzenlenen üst katları genişletmek
- parselasyondan dolayı düzgün olmayan yapı planını üst katlarda gönyeleterek dikdörtgen mekanlar elde etmek gibi amaçlarla yapılmışlardır.

Bağlı oldukları mekan ve yapılaş amaçlarına göre çıkmaların planları ve boyutları çeşitlilik göstermektedir.

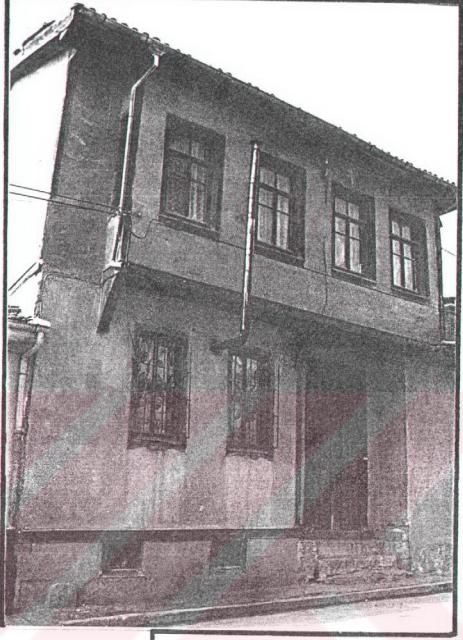
Buna göre çıkmalar bağlı oldukları odanın cephe boyuyla aynı veya küçük olmak üzere iki grupta toplanmışlardır.

Çıkmalar gönye, pahlı, çokgen gibi değişik formlarda yapılmışlardır. (Bkz. Tablo: VI. 2) (Bkz. Resim VI. 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17)

	1. DİKDÖRTGEN ÇIKMA		2. GÖNYE ÇIKMA		3. PAHLI - ÇOKGEN PLANLI ÇIKMA	
	1. TEK YÖNDE	2. ÇİFT YÖNDE	1. TEK YÖNDE	2. ÇİFT YÖNDE	1. TEK YÖNDE	2. ÇİFT YÖNDE
A. ODA BOYUTUNDA	 <p>İ.K.D. No:201</p>	 <p>İ.K.D. No:204</p>	 <p>İ.K.D. No:210</p>	 <p>İ.K.D. No:213 218</p>	 <p>İ.K.D. No:203</p>	
B. ODA BOYUNDAN KÜÇÜK			 <p>İ.K.D. No:209</p>			

Resim:VI.5 _ I.K.D.N. 258

Resim:VI.6 _ I.K.D.N. 259

Resim: VI. 7 _ İ.K.D.N. 248

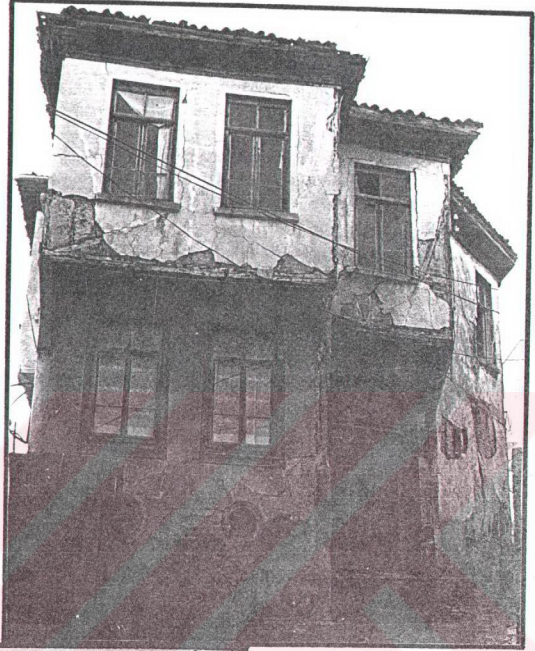

Resim: VI. 8 _ İ.K.D.N. 249

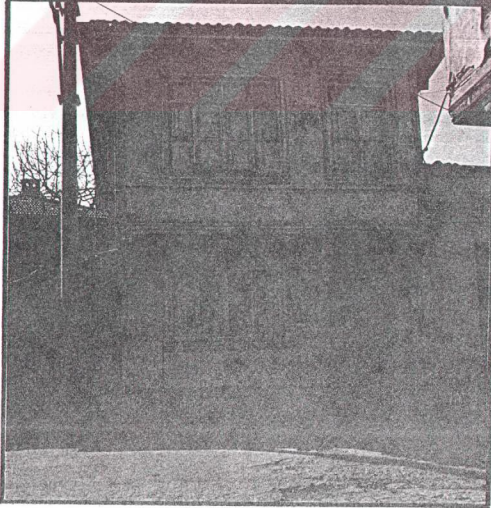

Resim: VI.9 _ İ.K.D.N. 225

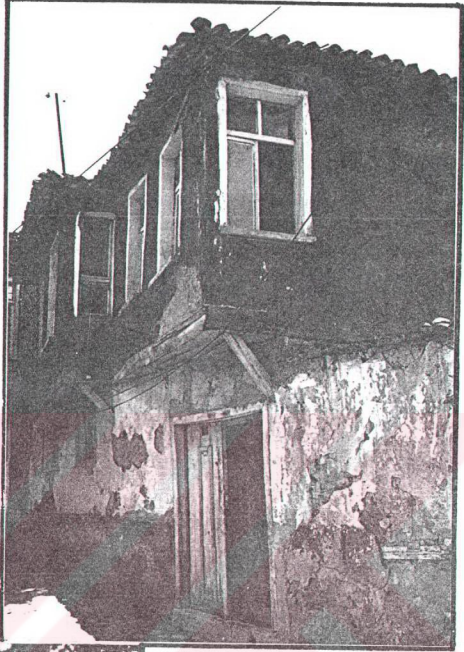
Resim: VI.10 _ İ.K.D.N. 230

Resim: VI. 11 - I.K.D.N. 214

Resim: VI.12 _ İ.K.D.N. 243

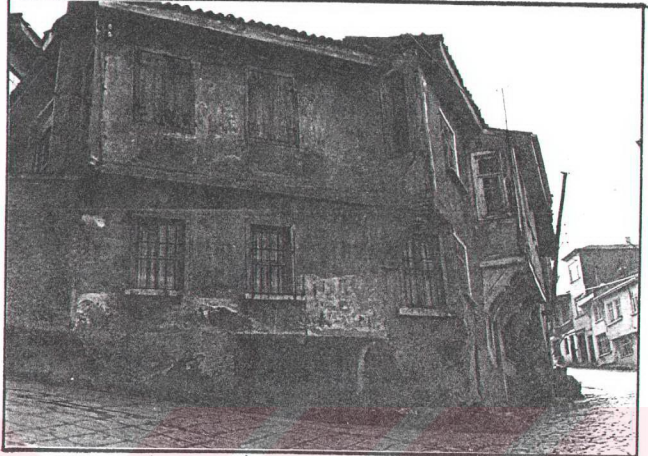

Resim: VI.13 _ İ.K.D.N. 244

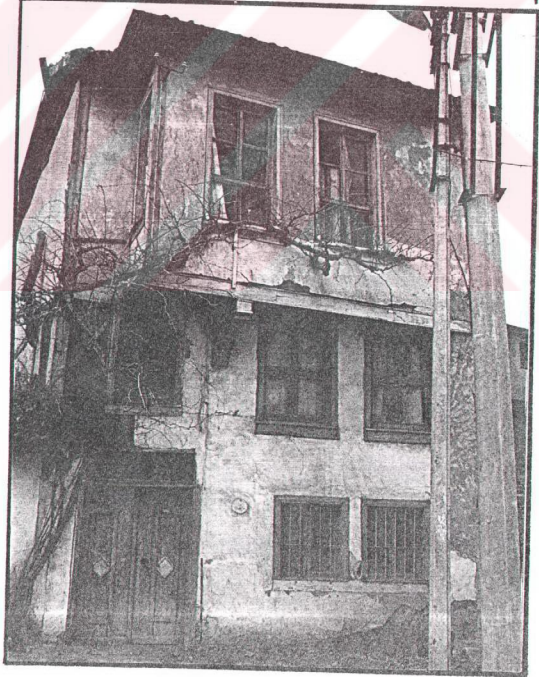

Resim: VI.14 _ İ.K.D.N.220

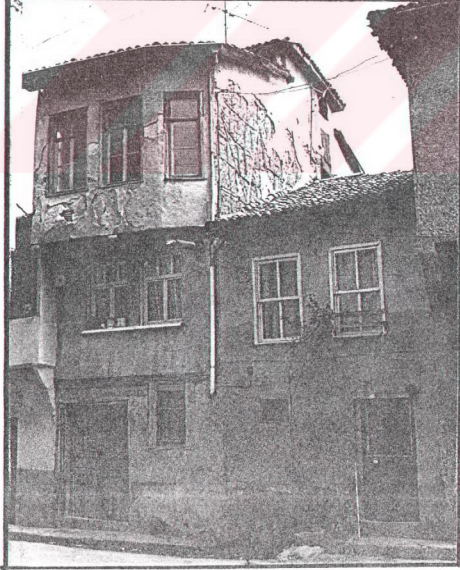
Resim : VI. 15 _ İ.K.D.N. 240

Resim :VI. 16 _ İ.K.D.N.202

Resim : VI. 17 _ İ.K.D.N. 211

VI. 3. I. 1. PLANDA VE CEPHEDE ÇIKMA DÜZENİ

Çıkmalar; uzantısı oldukları mekanın planda bulunduğu yere göre cephenin tümünde, bir yanında, ortasında, iki yanında yada köşe çıkması olduğunda iki yönde yer alabilirler. Cepheleri girişi nişli ve girişi nişsiz olarak ikiye ayırabiliriz.

Girişi nişli cephelerde daha çok bir yanda tüm cephede ve iki yönde çıkma görülmektedir. Cephede yer alan çıkmalar; dikdörtgen, gönye, pahlı veya çokgen planlı çıkmalar olabilir.

Girişi nişsiz cephelerde bir yanda, iki yanda, ortada, tüm cephede iki yönde çıkma örnekleri mevcuttur. (Bkz. Tablo : VI. 4)

VI. 4. V. ÇIKMA TAŞIYICILARI

Çıkma taşıyıcıları önemli bir dış cephe elamanıdır. Çıkmalar; döşeme kirişlerinin cephe yüzünden dışarıya uzatılmasıyla oluşturulmuştur. Kirişlerin dışarıya çıkmasıyla (100 cm. kadar) sehim problemleri ortaya çıkmıştır. Sehimi engellemek ve çıkma yükünü alt kata, zemine aktarmak amacıyla ahşap destekler kullanılmıştır.

Çıkma taşıyıcıları aldıkları formlara göre isimlendirilmişlerdir :

- A. Payanda
- B. Eliböğründe
- C. Konsol (Bkz. Tablo VI. 5).

Payanda ve eliböğründeler tek parça halindeki ahşap desteklerdir. Araştırma bölgesinde pek az örnek tespit edilmiştir (Bkz. Resim VI.18, 19, 20, 21, 22, 23).

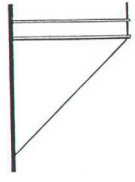
Konsollar genel olarak üçgen şeklinde yapı elamanlarıdır. Çoğunlukla 45°'lik açı ile alt kata bağlanırlar. Ön yüzleri ince çitalarla kaplanan konsollar çeşitli profillerle süslenmiştir.

Profiller çeşitli geometrik şekillerin birarada uygulanmasıyla elde edilmiştir. Konsollar her yapıda farklılık gösterir. Esasda farklılık olmamakla beraber geometrik şekillerin farklı uygulanmaları bu çeşitliliği sağlamaktadır. Yan yüzleri ahşap bezemeyle süslenmiş olanları vardır.

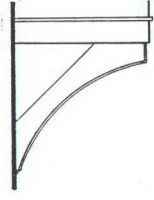
Araştırma bölgesinde payanda ve eliböğründe tipi taşıyıcılara çok az örnek

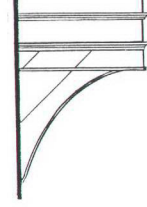
KONSOL

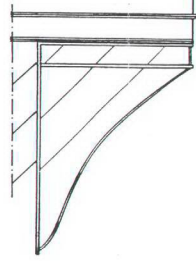
İ.K.D. No:215

İ.K.D. No:252

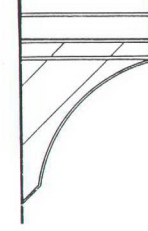
İ.K.D. No:250

İ.K.D. No:228

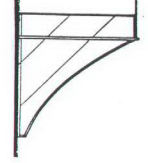
İ.K.D. No:229

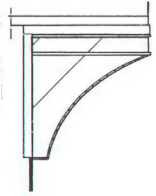
İ.K.D. No:198

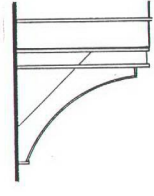
İ.K.D. No:241

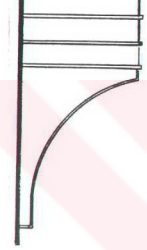
İ.K.D. No:

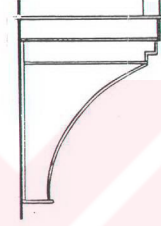
İ.K.D. No:195

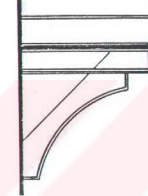
İ.K.D. No:240

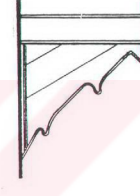
İ.K.D. No:248

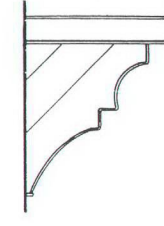
İ.K.D. No:199

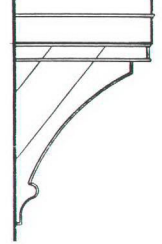
İ.K.D. No:253

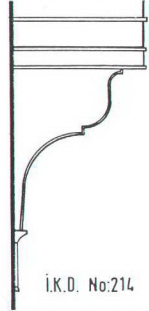
İ.K.D. No:247

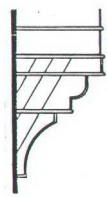
İ.K.D. No:220

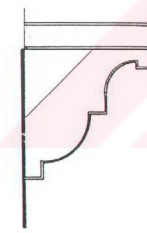
İ.K.D. No:201

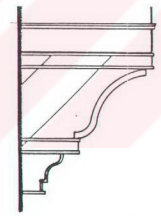
İ.K.D. No:214

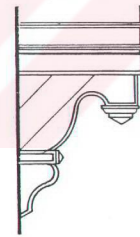
İ.K.D. No:258

İ.K.D. No:219

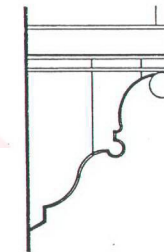
İ.K.D. No:226

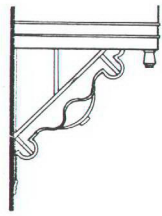
İ.K.D. No:230

İ.K.D. No:204

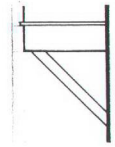

İ.K.D. No:234

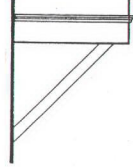

İ.K.D. No:254

PAYANDA

İ.K.D. No:252

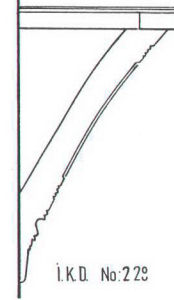

İ.K.D. No:223

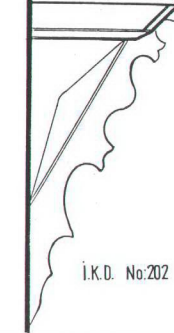
ELİBÖĞRÜNDE

İ.K.D. No:243

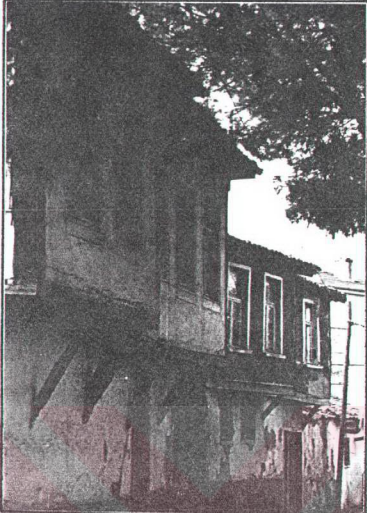

İ.K.D. No:228

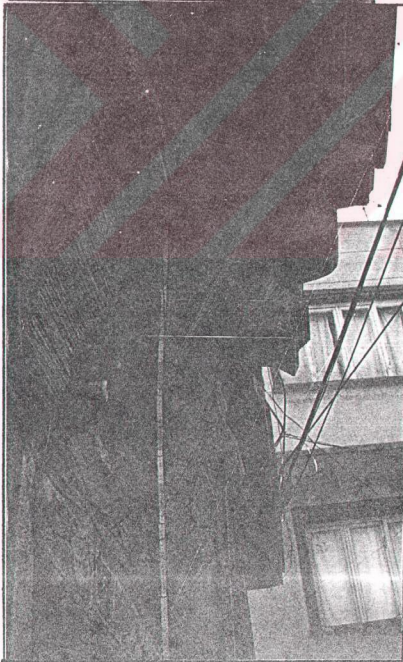

İ.K.D. No:202

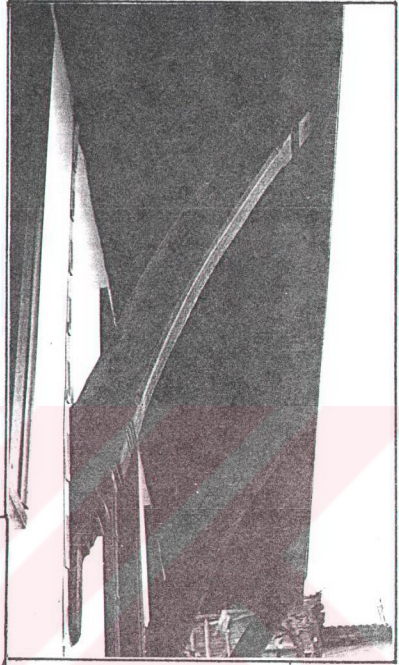
Resim: VI. 18

I. 243
244

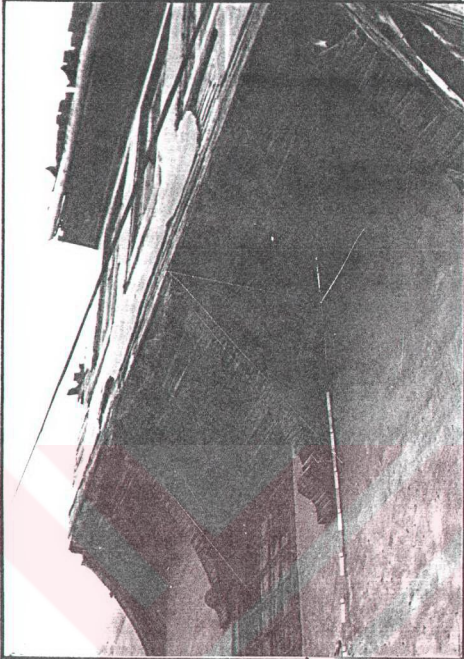

I.K.D.N. 202

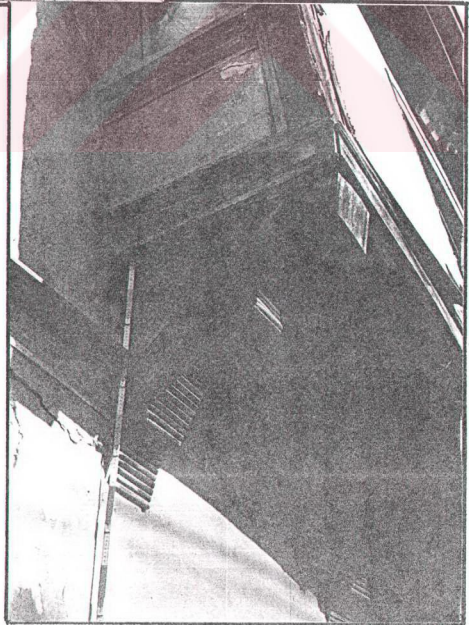

I.K.D.N. 228

Resim:VI. 19

[K.D.N. 201

[K.D.N. 248

Resim:VI. 20

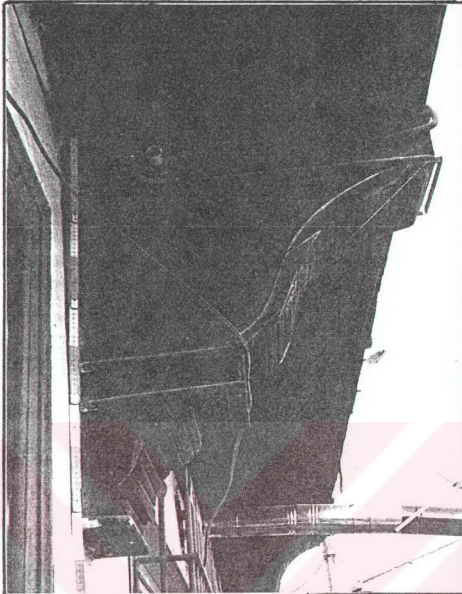

i.K.D.N. 259

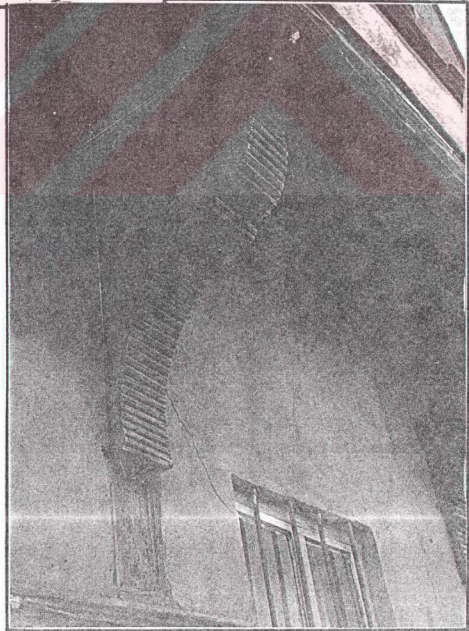

i.K.D.N. 254

Resim: VI.21

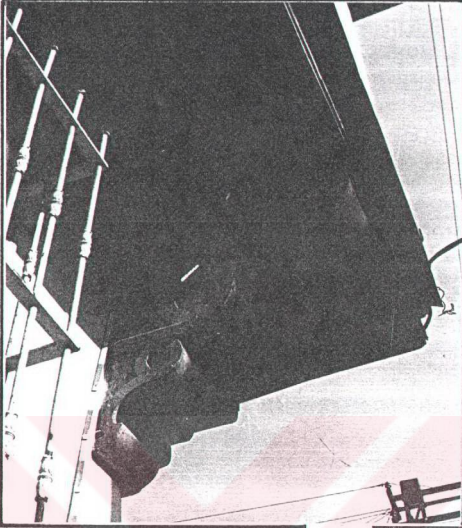

I.K.D.N. 226

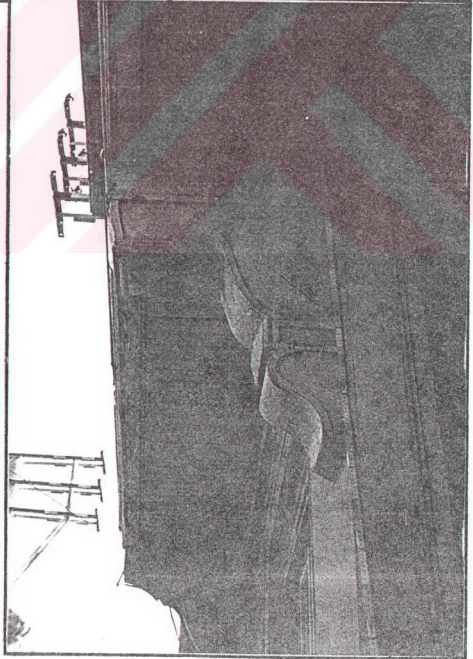

I.K.D.N. 214

Resim : VI. 22

İ.K.D.N. 204

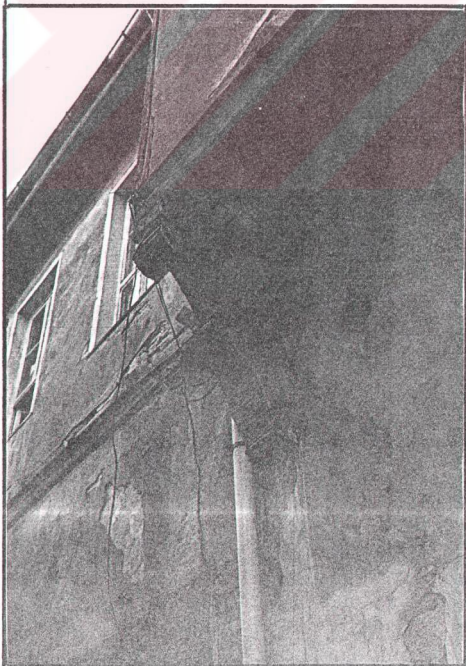
İ.K.D.N. 230

Resim: VI. 23

I.K.D.N. 255

I.K.D.N.233

varken, konsol tipi taşıyıcıların çeşitli uygulamalarına ait pek çok örneğe rastlanmaktadır.

VI. 3. II. GİRİŞ KAPILARI

Giriş kapısı yapının sokakla ilişkisini sağlayan yapı elemanlarıdır. Malzeme olarak ahşap kullanılmıştır. Yapıyı dış etkilerden koruması bakımından daha dayanıklı ve daha kalın kesitlidirler.

Tipolojiyi oluştururken kapıların tek ve çift kanatlı olmaları, üst ve yanlarının pencere olup olmadığı, yapıda bir niş içinde olup olmadıkları dikkate alınmıştır (Bkz. Tablo VI. 6).

Bölgedeki örneklerin incelenmesi suretiyle elde edilen tipolojide giriş kapıları aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır.

A) Girişi Nişli
Girişi Nişsiz

B) Tek Kanatlı
Çift kanatlı

Bu grupların oluşturduğu kombinasyonun üstü pencere, yan pencere, penceresiz, üstü ve yan penceresiz olmak üzere dört alt grubu vardır.

Kapılarda kullanılan malzeme ahşap olup, bezemeli ve aynalı yapılmışlardır. İnce çıtalarla oluşturulan geometrik desenler bezeme yaparken aynı zamanda kapı üzerindeki ahşap birleşmelerini kapamaktadır.

Giriş kapılarının açıldığı taşıdığı aydınlatmak için üstüne veya yanına pencereler açılmıştır. Yeterli olmadığı durumlarda üst ve yan pencereler birlikte kullanılmıştır. Taşlık boyutları kapı ve üst pencere boyutlarını etkilemiştir (Bkz. Resim VI. 24,25)

VI. 3. II. 1. GİRİŞ KAPILARI DÜZENİ

Cephede giriş kapıları bir niş içinde yada nişsiz cephe duvarında bulunmaktadır. Bir niş içinde olmaları giriş kapılarının yağmur, rüzgar, güneş gibi dış etkenlerden korunmasını sağlamıştır.

Girişi Nişli Kapılar: Kapılar yağmur, rüzgar ve güneşten korunması amacıyla niş içine alınmışlardır. Kapının bulunduğu niş; ait olduğu cephenin bir yanında veya ortasında olmak üzere iki şekilde bulunmaktadır (Bkz. Resim VI. 26, 27).

Girişi Nişsiz Kapılar: Niş içinde olmayan kapılar cephenin bir yanında veya or-

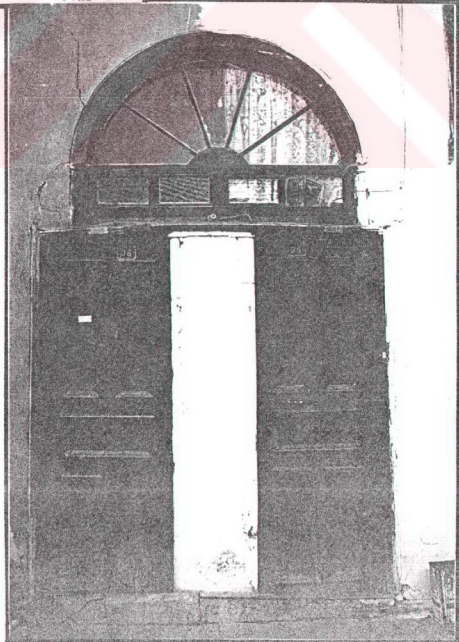

Resim : VI.24

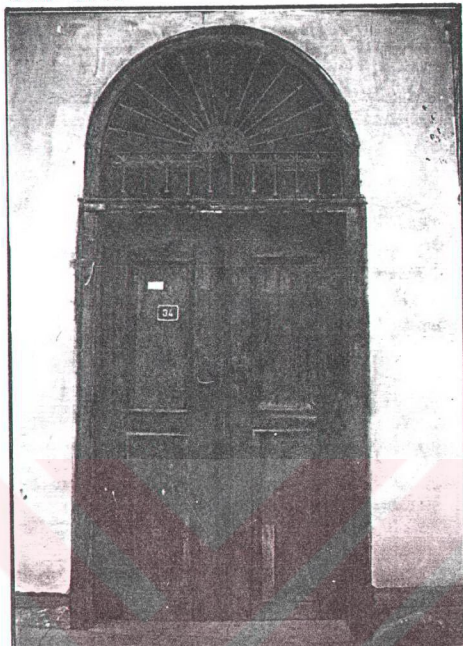

İ.K.D.N. 228

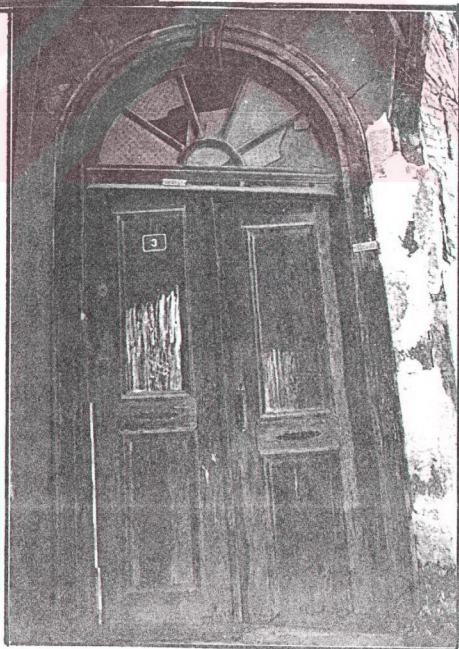

İ.K.D.N. 251

Resim: VI. 25

İ.K.D.N. 214

İ.K.D.N. 225

tasında yer alırlar (Bkz. Tablo VI. 7) (Bkz. Resim VI. 28, 29).

VI. 3. III. PENCERELER

Konutların ışık almasını, havalandırmayı ve dışarıyla bağlantıyı sağlayan pencereler, fonksiyonlarının yanısıra estetik kaygı ile biçimlendirilmişlerdir.

Pencere kullanımlarının katlara göre farklılık gösterdiğini görüyoruz. Normal katlarda dışarıyla bağlantı sağlamak amacıyla oldukça sık kullanılmıştır. 1/2 oranında, genişliği 70 - 90 cm. arasında değişen pencereler vardır. Pencereler bulunduğu mekanın dışarıyla olan bağlantısını kesmemek için 35 - 40 cm. aralıkla tekrarlanmışlardır. Odanın boyutuyla ilgili olarak 2 'li veya 3 'lü gruplar halinde düzenlenmişlerdir. Zemin katta pencere sayısı oldukça azdır. Olan pencerelerin ebatları küçüktür. Sadece ışık ve havalanma ihtiyacını karşılarlar. Zemin katta oda varsa 1 / 1.5 oranında pencereler kullanıldığı saptanmıştır. Bodrum katlarda, sokağa bakan cephede 30 - 50 cm. ebatlarında küçük boyutlu pencereler kullanılmıştır. Çoğunlukla dikdörtgen biçimli pencereler kullanılmıştır. Sadece bir evde daire biçimli pencere vardır.

Bodrum ve zemin kat pencerelerinin çoğunda demir parmaklık vardır. Bazı konutlarda üst katlarda da parmaklık bulunmaktadır. Halil Ağa Konağı'nın önceleri açık olan sofasının bazı pencerelerde kasaya tespit edilmiş demir parmaklıklar vardır. Üst kattaki parmaklıklar dışarıdan görülmeyi engellemek ve kuş vb. gibi hayvanların girmesini engellemek üzere yapılmıştır. Kışın soğuktan korunmak için pencerelerde kapaklar vardır.

Pencere çerçeveleri, geçme sistemiyle yapılmıştır. Kayıtlardaki yuvalara cam yerleştirilerek kapatılan sistem ahşap çivilerle tutturulmuştur. Böylece camın macun yada çita ile tutturulmasına gerek kalmamıştır.

Bölgedeki pencereler işleyişlerine göre ; A. Kanatlı Pencereler

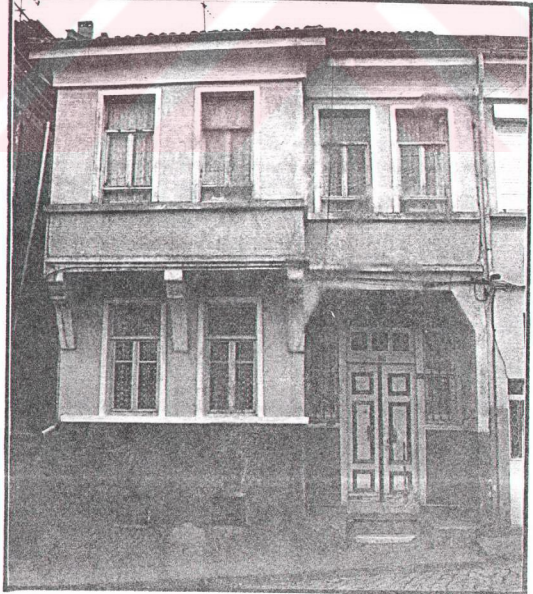
B. Sürme Pencereler olmak üzere iki grupta toplanırlar (Bkz. Tablo VI. 8) (Bkz. Resim VI. 30, 31, 32).

Resim : VI. 26

I.K.D.N. 203

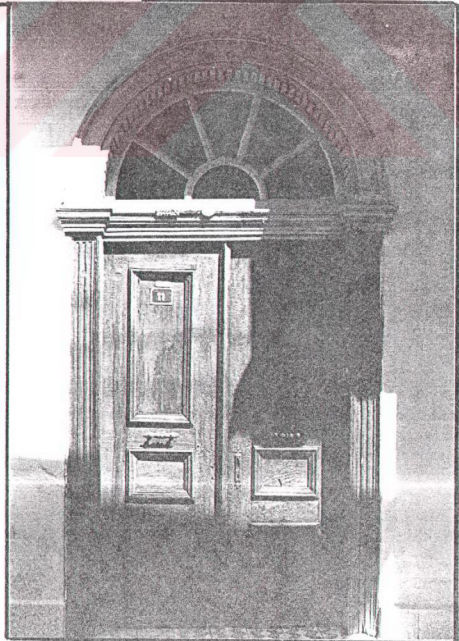

I.K.D.N. 250

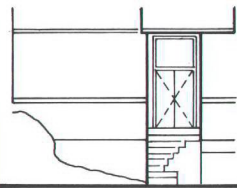
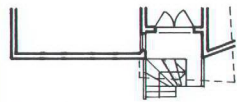
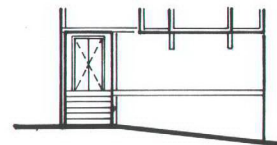

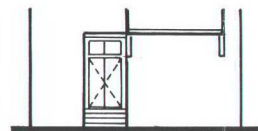
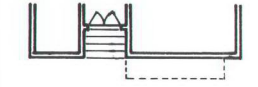
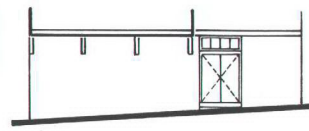
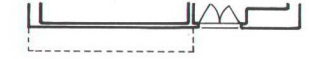
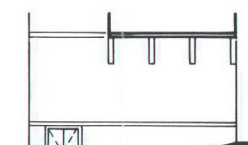

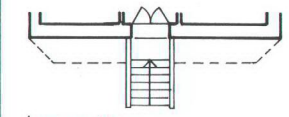
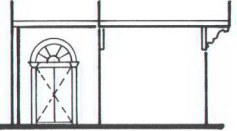

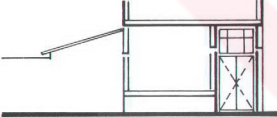
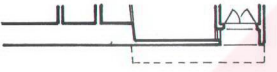

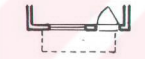
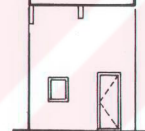

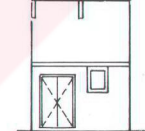

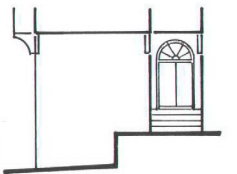
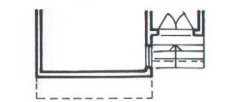
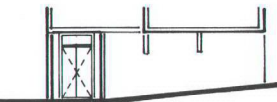

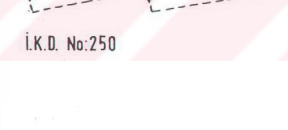

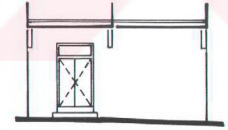

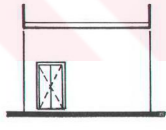

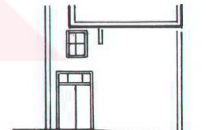
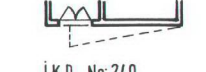
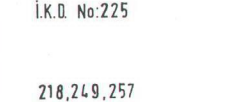

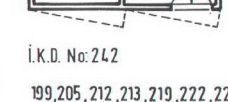
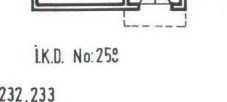
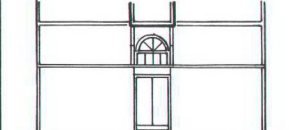

Resim : VI. 27

İ.K.D.N. 204

İ.K.D.N. 204

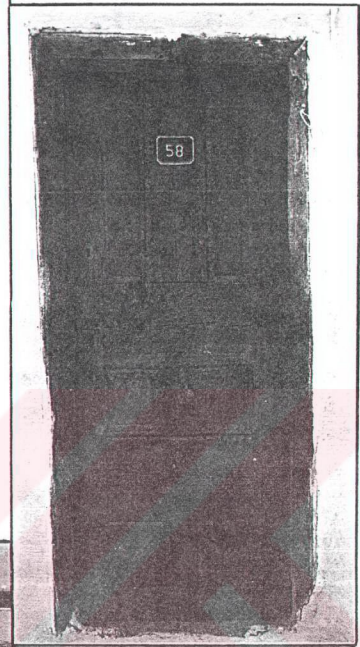
GİRİŞİ NİŞLİ		GİRİŞİ NİŞSİZ			
CEPHENİN BİR YANINDA	CEPHENİN ORTASINDA	CEPHENİN BİR YANINDA	CEPHENİN ORTASINDA		
  İ.K.D. No:193	 İ.K.D. No:203	 İ.K.D. No:215	 İ.K.D. No:195	 İ.K.D. No:201	 İ.K.D. No:226
  İ.K.D. No:204	 İ.K.D. No:230	 İ.K.D. No:250	 İ.K.D. No:208	 İ.K.D. No:210	 İ.K.D. No:211
  İ.K.D. No:225	 İ.K.D. No:229	 İ.K.D. No:223	 İ.K.D. No:223	 İ.K.D. No:231	 İ.K.D. No:240
 218,249,257		 İ.K.D. No:242	 İ.K.D. No:242	 İ.K.D. No:252	 İ.K.D. No:254
		199,205,212,213,219,222,224,232,233 234,235,237,238,243,246,247,248,253,255	İ.K.D. No:252	200,202,206,214 220,221,223,228 237,241,246,259	

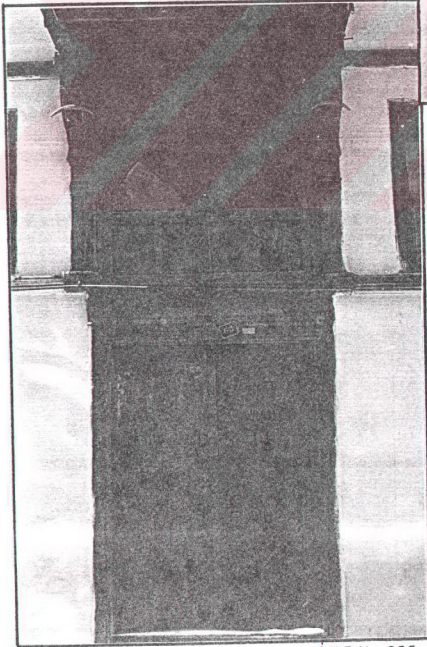
Resim: VI. 28

I.K.D.N. 255

I.K.D.N.255

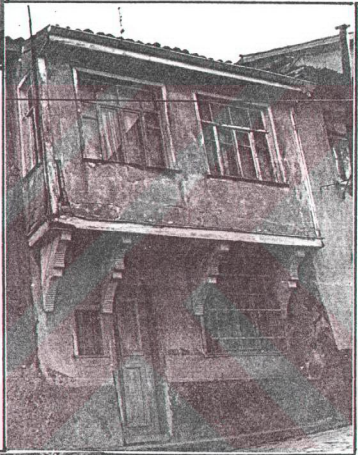

I.K.D.N. 255

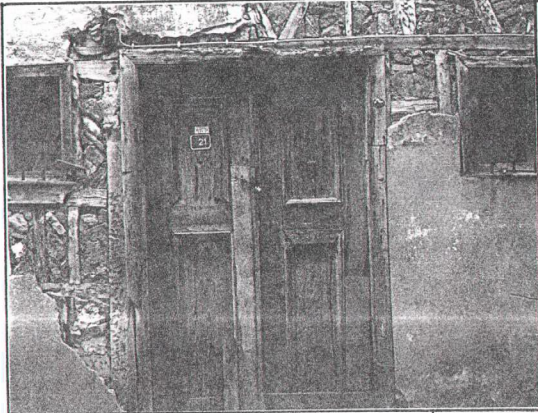
Resim . VI.29

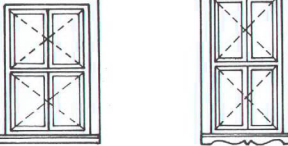
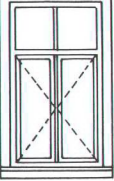
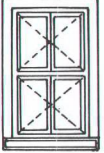
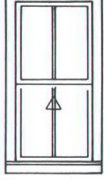
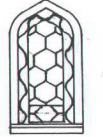
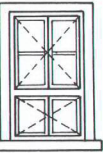
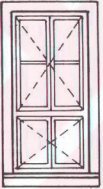

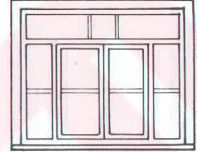
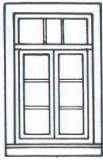
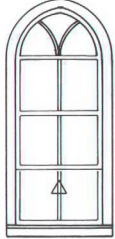
I.K.D.N. 199

I.K.D.N. 220

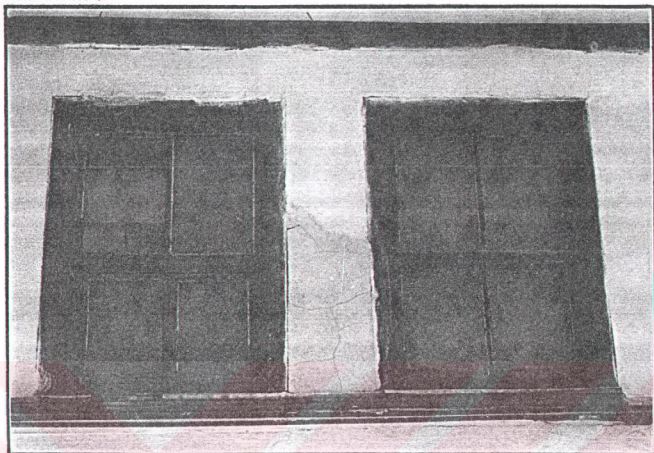

I.K.D.N. 209

	KANATLI PENCERELER			SÜRME PENCERELER
	TEPE PENCERELİ		TEPE PENCERESİZ	TEPE PENCERESİZ
	2 DÜŞEY BÖLÜNTÜLÜ	2 DÜŞEY BÖLÜNTÜLÜ	4 DÜŞEY BÖLÜNTÜLÜ	2 DÜŞEY BÖLÜNTÜLÜ
2 YATAY BÖLÜNTÜLÜ	 <p>İ.K.D. No:200</p> <p>İ.K.D. No:231</p>	 <p>İ.K.D. No:204</p> <p>210 , 215 , 223</p> <p>İ.K.D. No:229</p> <p>240 , 252</p>		 <p>İ.K.D. No:203</p> <p>223 , 250 , 254</p>
3 YATAY BÖLÜNTÜLÜ	 <p>İ.K.D. No:196</p>	 <p>İ.K.D. No:201</p> <p>209,209,213 219 , 233 ,240 250,252,258</p> <p>İ.K.D. No:225</p> <p>211,226 ,253 254,257</p>	 <p>İ.K.D. No:237</p>	
4 YATAY BÖLÜNTÜLÜ		 <p>İ.K.D. No: 243</p> <p>247</p>		 <p>İ.K.D. No:200</p>

Resim:VI.30

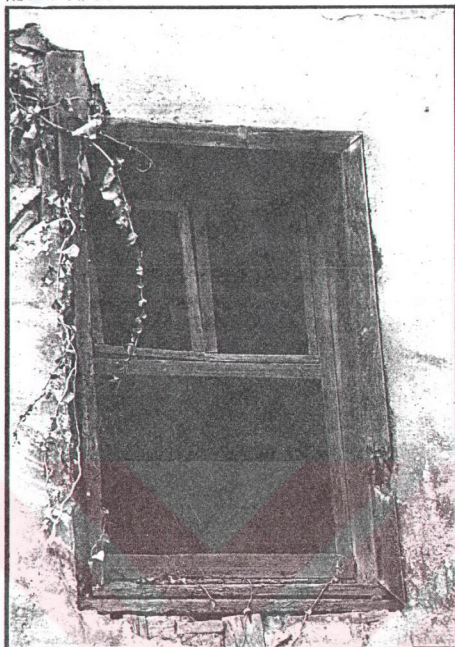

[K.D.N. 255

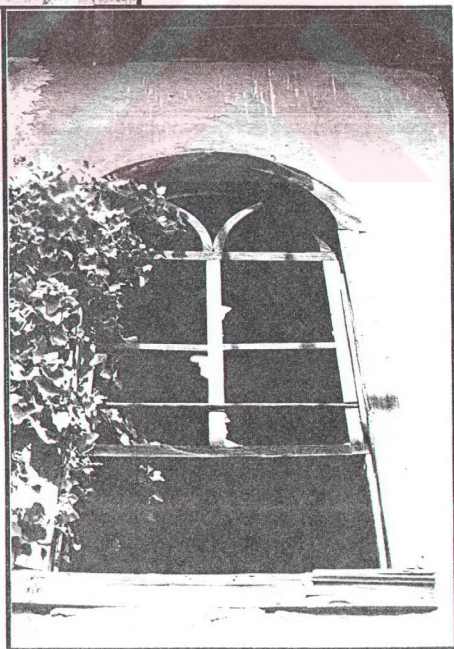

[K.D.N. 255

Resim: VI. 31

I.K.D.N. 200

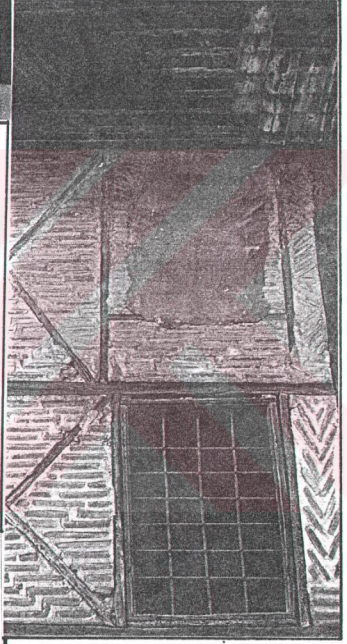

I.K.D.N. 200

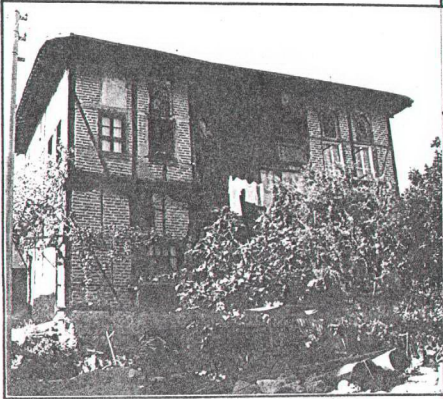
Resim: VI. 32

İ.K.D.N. 231

İ.K.D.N. 200

İ.K.D.N. 196

A. Kanaatlı Pencereleer :

Bölgede tespit edilebilen en eski pencere sistemidir. Genellikle iki kanatlıdır. 1 / 2 oranında olan pencerelerin yatayda iki veya üçe bölündüğünü görüyoruz. Pencerenin alt ve üst bölümü ayrı ayrı çalışmaktadır. Sadece alt bölümün açıldığı tipler de vardır. Oda ısının muhafazası ve sedirde oturan kişinin yerinden kalkmadan kolayca açabilmesi gibi nedenlerle kanatlı pencereler daha çok tercih edilmiştir. Düz lentolu olan kanatlı pencere doğramalarının yapılan onarımlarla değiştirilerek orijinalliklerini yitirdiği görülmektedir.

Konutların bazılarında kanatlı pencerelerin üstünde tepe pencereleri vardır. Tepe pencereleri alçıdan yapıp içine renkli cam ile bezeme yapılmıştır. buldukları evlerde bu pencerelerin oldukça tahrip edildiği görülmektedir.

B. Sürme Pencereleer : Lentolu yada üzeri kemerli olan tipleri vardır. Açılır kapanırken kanatların yer kaplamaması sürme pencerelerin tercih edilmesinde en büyük etkidir. Düşeyde iki, yatayda ise iki, üç, dört bölümlü olanları görülmektedir. Isı kaybının önlenilmesi için çözümler üretilmiştir.

VI. 3. III. 1. PENCERE PERVAZLARI VE ALT PROFİLLERİ

Pencere üst ve yan kenarlarında 8 - 10 cm. genişliğinde pervazlar vardır. Pencerelerin siva ile birleşimlerini örterek master oluştururlar. Genelde sade bir görünüm içindedirler. Resim VI. 34'de görüldüğü gibi profilli olanlarına rastlamak mümkündür.

Pencere alt profilleri pencere altının siva ile birleşiminde master görevi yapmaktadırlar. Pencere genişliğinde yada cephe boyunca olan örnekleri vardır. Genelde sade bir görünüm içinde olmakla beraber profilli olanları da vardır. Bölgedeki konutlarda birbirine benzer profiller kullanılmıştır.

VI. 3. IV. KAT SİLMELERİ

Kat silmeleri döşeme kirişlerini gizlemek için kullanılmışlardır. Aynı zamanda sıvaya master oluşturmaktadırlar. Kat silmeleri ve Köşe pervazları yatay ve düşeyde oluşturdukları hatlarla cephe elmanlarının ahenkli birleşimlerini ve bunların bir-biriyle olan oranlarını belirler (Bkz. Resim VI. 33, 34).

Resim : VI.33 _İ.K.D.N. 204

Resim : VI34 _İ.K.D.N. 204

VI. 4. GELENEKSEL YAPIM SİSTEMLERİ VE MALZEME

VI. 4. I. İSKELET SİSTEMİ

Tez kapsamına giren bölgede ahşap karkas ve zemin kat, ahşap hatıllı kargir, üst kat ahşap karkas olmak üzere iki geleneksel yapım sistemi tespit edilmiştir.

VI. 4. I. 1. AHŞAP KARKAS SİSTEM

(Bkz. Resim VI. 35, 36, 37)

Ahşap karkas yapılarda sistemin hafif olması nedeniyle yapı; basit temel duvarları üzerine oturmuştur.

Temel duvarları; moloz taş örgü duvarlardır. Subasman seviyesine kadar çıkarak ahşap sistemin yağmurdan korunmasını sağlar. Subasman seviyesinde ahşap karkas sistemin oturacağı bir düz satıh oluşturarak biter. Duvarlar yukarıdan gelen yükü 50 -80 cm. genişliğindeki duvar yüzüne yayarak toprağa iletirler. Moloz taş örgüde bağlayıcı olarak kireç harç kullanılmıştır. Eğimden dolayı kazanılan katda duvarlar temel duvarlarıyla aynı karakterdedir. Duvarlar ahşap hatıllarla desteklenmiştir.

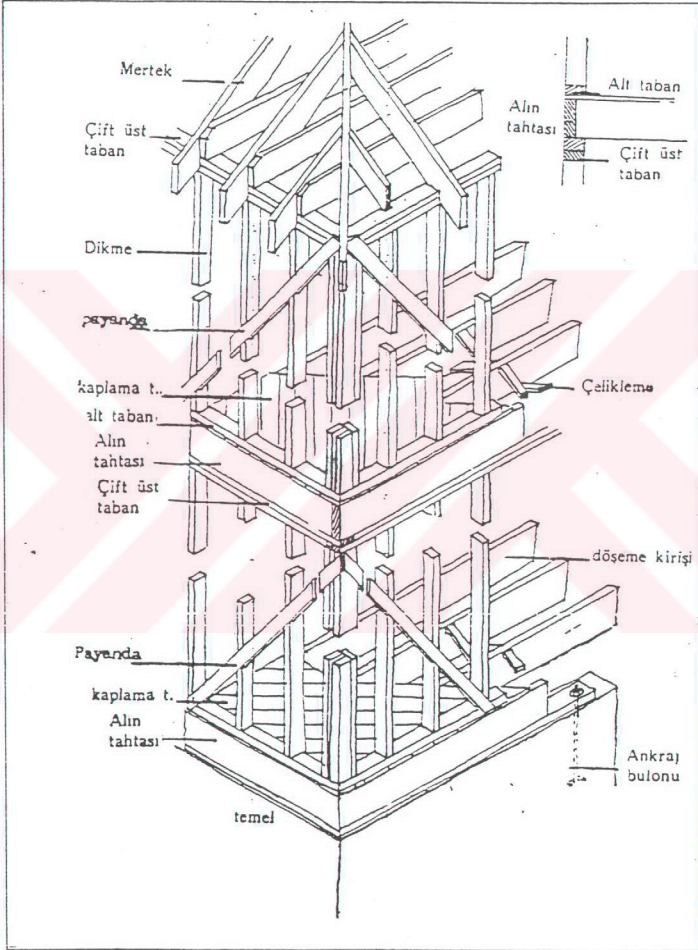
Temel duvarlarında kullanılan taş malzeme yörenin kendine özgü malzemesidir.

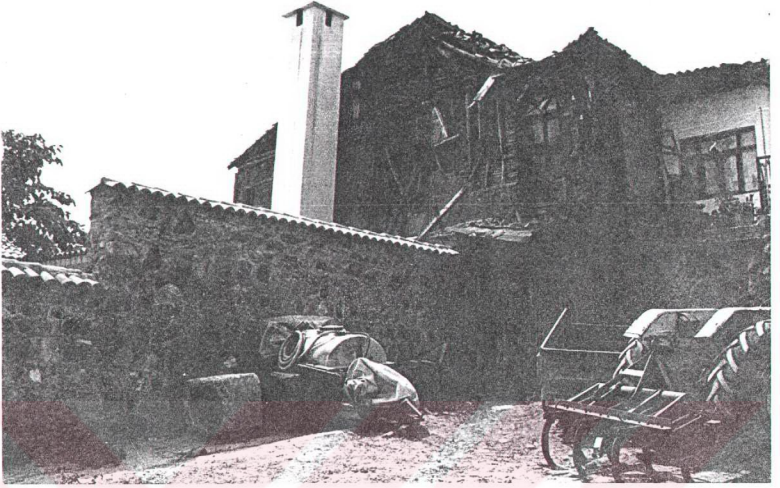
Ahşap çatkı, subasman üzerine konan 15/ 20 cm kesitli ahşap yastık üzerine oturmaktadır. Ahşap karkas sistemi oluşturan dikmelerin boyutları 15/ 20,18/ 23 cm. arasında değişir. Ara dikmeler 12/ 15, 12/ 17 cm. kesitlerindedir. Duvar kalınlığı 15 - 20 cm. arasında değişir. Temel üzerine konan yastık üzerine mümkün olduğunca eşit aralıklarla dikmeler konur. Dikmeler aynı şekilde üst taban denilen ahşaba bağlanırlar. Sistemin mukavemetini artırmak, yatay yüklerden etkilenmesini önlemek için alt ve üst taban arasında payandalar dikmeler, arasında ise boyunduruk dediğimiz ahşap parçalar vardır. Dikmelerin eşit aralıklı olmasına dikkat edilerek, pencere ve kapı boyutlarında modüler sistem uygulanmıştır. Pencere ve kapıların üstlerine lento vazifesi gören üst başlık, pencerelerin altına alt başlık konur.

Ahşap dikmelerin arası tuğla veya kerpiç bloklarla doldurulmuştur. Tuğla ve kerpiç bloklar arasında bağlayıcı olarak saman katkılı çamur harç kullanılmıştır. Isı kaybını engellemek için duvarların iç ve dış yüzleri saman katkılı kireç veya

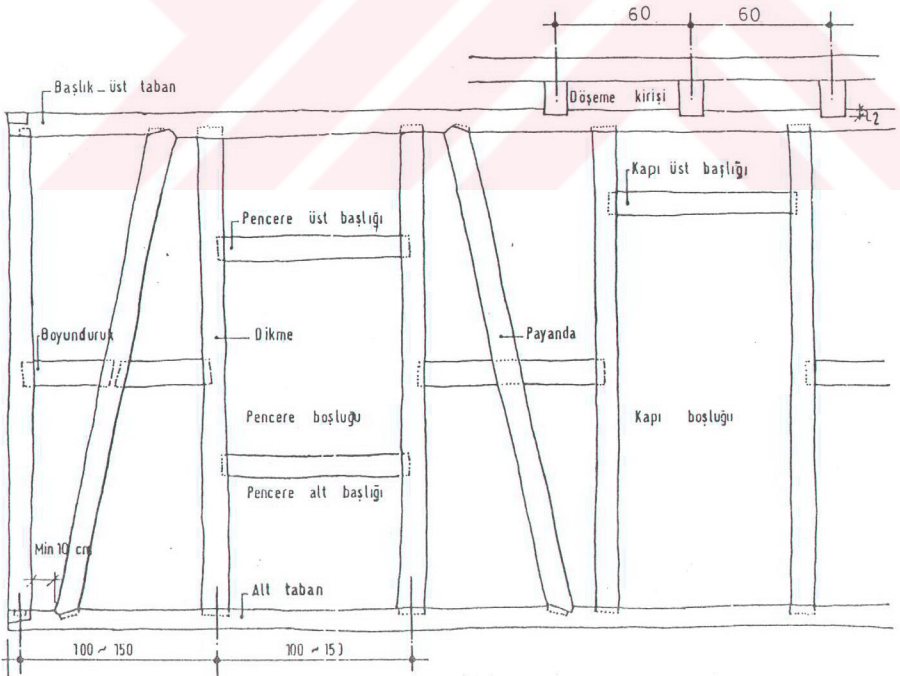

Resim: VI.35 _ Ahşap iskelet yapı eleman birleşim detayları

Resim: VI.37 _ Ahşap iskelet yapı

çamur siva ile sıvanmıştır. Konutların bir kısmında dikme araları ahşap çitalarla kapatılarak içi hımsılı dolgu ile doldurulup üzeri sıvanmak suretiyle duvarlar oluşturulmuştur. Bu örneğe bölgede çok az rastlanmıştır.

VI. 4. I. 2. ZEMİN KARGİR,

ÜST KAT AHŞAP KARKAS SİSTEM

Temel duvarları birinci kat kotuna kadar 50-80 cm. kalınlığında moloz taş malzeme ile örülmüştür. Kargir duvarların içinde ahşap hatıllar vardır. Ahşap karkas üst kat döşeme kirişleri zemin kat duvarı üzerine ahşap yastık vasıtasıyla oturur. Ahşap karkas sistem üst katta uygulanır.

Döşemeler :

Döşeme ahşap kirişlerle taşınır. Kirişler, geçilecek açıklığın kısa yönünde 40-60 cm. aksla uzanırlar. Kirişlerin tek parça olmasına dikkat edilmiştir. Bölücü duvarların altında takviye edilirler. Döşeme kirişlerinin üzeri 2 - 3 cm. kalınlığında, eni 20 - 28 cm. arasında değişen ahşap kaplama ile kaplanır. Döşeme kaplamaları yaygın olarak yanaştırma tekniği ile kaplanmıştır. Binili uygulamalar da mevcuttur. Döşeme kirişlerinin cephe yüzünden dışarıya taşmasıyla çıkmalar oluşturulur. Çıkma genişliğinin fazla yapılmak istendiği durumlarda döşemede çift kiriş sistemi uygulanır. Çift taban sistemi iki şekilde uygulanır. Her iki yönde çift kirişli, bir yönü tek bir yönü çift kirişli sistemlerde ana döşeme kirişlerinin 15/ 25 cm. kesitli oldukları görülür. Döşeme kirişleri ise 8/ 10, 10/ 12, 10/ 15 cm. kesitli olurlar. Çıkmaların yükünü taşıyan döşeme kirişlerinin sehim yapmasını engellemek üzere çıkma taşıyıcıları ile desteklenirler. Taşıyıcılar çıkma yükünü zemin kat dikmelerine ve zemine iletirler.

Tavanlar :

Tavanlar 2-3 cm. kalınlığındaki ahşap kaplama tahtalarının döşeme kirişlerinin altına çakılması ile oluşur. Oldukça sade düzenlenmişlerdir. 20-28 cm. genişliğinde kaplama tahtaları döşeme tahtaları yönünde kirişlere çakılmıştır. Kaplamalar çakılırken tavan kenarına 10-18 cm. genişliğinde bir çerçeve yapılmıştır. Kaplama tahtalarının birleştiği yerler hafif profilli 3-7 cm. arasında değişen bazalarla kapatılmıştır. Tavanın duvarla birleştiği köşelerde hafif profilli silmeler vardır.

Birkaç evin tavanında bazalarla geometrik desenler oluşturulduğu tespit edilmiştir (Bkz. Resim VI. 38). 231 İ.K.D. Nolu evde tavan kaplamasının ortasında

ince bir işçiliğe sahip göbek vardır. 204 Nolu evde ise bazalarla oluşturulan geometrik desenlerin arasında kabartma çiçek demetleri vardır.

Bölgede 17.yüzyıl yapısı olan konaklarda özel tavan bezemesi vardır. Tavan girişlerinin altına çakılan kaplama tahtalarının üzerine şişhane çıtalarla geometrik desenler oluşturulmuştur. Elde edilen altigen ve üçgenlerin içleri kalemışı desenlerle süslenmiştir. Kenar pervazlarında da kalemışı bezemeler vardır.

VI. 4. II. CEPHE KAPLAMALARI

Dış duvarlarda ahşap kaplama ve siva, cephe kaplaması olarak kullanılmıştır. Yangına karşı emniyetli olması, ısı yalıtımı sağlaması kaplama malzemesi olarak sivanın daha çok tercih edilmesine neden olmuştur. Siva, saman katkılı kiec veya çamur harçla yapılmaktadır. Duvarlarda iki tabaka halinde uygulandığını görüyoruz. Alt tabakada daha kalın saman katkı malzemesi olarak kullanılmıştır. Üstteki tabakada ise katkı malzemesi daha incedir. Üst tabakada daha düzgün satırlar elde edebilmek için alçı veya kireç karışımı siva kullanılmıştır.

Bölgede cephesi ahşap kaplamalı üç konut tespit edilmiştir. Sadece birinci katları ahşap kaplamalıdır. kaplamalarda bini tekniği uygulanmıştır. Bölgede yalı baskısı tekniğinin kulanıldığı bir örnek bulunmamaktadır (Bkz. Resim IV. 62, 63 ; İ.K.D.N. 222, 223).

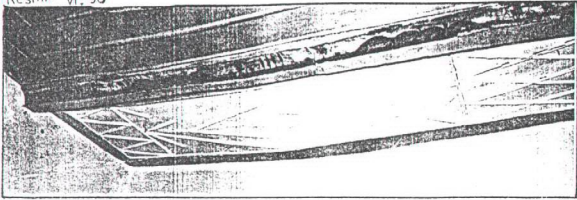
Dış duvarlarda herhangi bir kaplama malzesinin kullanılmadığı yapılarda özenli tuğla işçiliğinin en güzel örnekleri verilmiştir. Duvarlarda tuğla ve sivanın ahenk- li uyumunu görmek mümkündür.

VI. 4. III. MALZEME

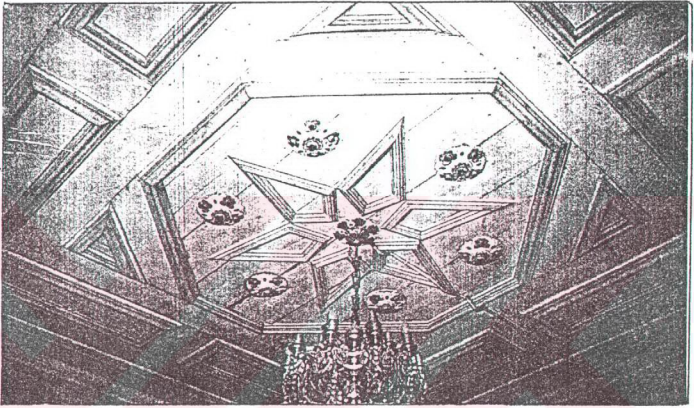
Taş Malzeme :

Kargir duvarlarda kullanılan moloz taşlar yörenin kendine has malzemesidir. Kalın moloz taş duvarlarda bağlayıcı olarak kireç harçla birlikte küçük tuğla ve taş parçaları moloz taşların arasına sıkıştırılmıştır. Taş duvarların konutun üst duvarlarına kadar devam ettiği durumlarda moloz örgü içerisinde taşların görünümü bir renk armonisi halindedir.

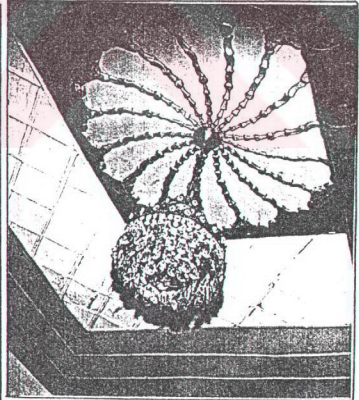
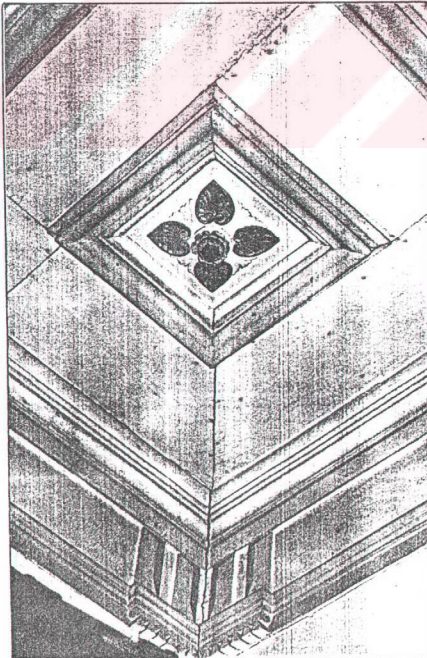
Resim: VI. 38

I.K.D.N.231

I.K.D.N. 204

I.K.D.N. 231

I.K.D.N. 204

Ahşap Malzeme:

Yapıların iskelet sistemini oluşturmak için ahşap kullanılmıştır. Ahşabın taşa göre daha kolay işlenir olması ve kolay bulunması tercih edilmesinin en önemli sebebidir. İskelet sistemde çekme ve eğilmeye karşı gösterdiği mukavemet , açık-lık geçmedeki üstünlüğü nedeniyle ahşap yaygın olarak kullanılmıştır.

Mudanya'da kolay bulunabilir olması nedeniyle yapı işlerinde kestane ağacı kullanılmıştır. Kestane ağacının yağmura, rutubete ve yangına karşı dayanımlı olması tercih sebebi olmuştur. Kolay çürüyüp kolayca alev almaz, kurt işlemeyecek kadar sert bir ağaç türüdür. Yağlı boya kabul etmeyen kestane ağacı zamanla karararak hoş bir renk alır. Bu özelliğinden dolayı iskelet sistemden başka kap-lama malzemesi olarak kullanılmıştır.

Tuğla ve Kerpiç Malzeme :

Bölgede ahşap karkas duvarların dolgu malzemesi tuğla ve kerpiç bloklardır. Bloklar arasında saman katkılı kireç veya çamur harç bağlayıcı olarak kullanılmıştır. Her iki malzeme de konutların her katında kullanılmıştır. Bunun yanın-da kerpiç ve tuğlanın birlikte kullanıldığı örnekler mevcuttur. Böyle durumlarda kerpiç alt katta, tuğlan ise üst katlarda kullanılmıştır.Üzeri sıvanan duvarlarda tuğla ve kerpiç bloklarının düzgün örülmesine dikkat edilmemiştir. Kerpiç bloklarının çok düzgün olmaması, üzerinin sıvanmasını gerektirmiştir. Tuğla dolgu du-varlarda her zaman sıva kullanılmamıştır. Bölgede 17. yüzyıldan kalan iki yapı-da duvarlar sıvanmayarak, tuğla işçiliği gösterilmiştir. Tuğlaların özenli örülmesiyle dış cephede desen ve motifler oluşturulmuştur.

VII. KORUMA YAKLAŞIMI VE ÖNERİLERİ

1950 'li yıllardan sonra girilen hızlı sanayileşme süreci ile birlikte geleneksel dokuyu oluşturan konutların yok olmaya başladığı görülüyor. Mudanya'da 1977 yılında G.E.E.A.Y.Kurulu tarafından geleneksel konutlar tescil edilmiştir. 1978 yılında çıkarılan kanunla Tarihi Sit alanı içine alınan bölgelerde geleneksel konut yıkımı durduruldu. Alınan kararlarla yıkım durdurulmakla beraber, konutlarda herhangi bir tamirat yada restorasyon yapılmasının çok uzun prosedürler gerektirmesi, yapılan yatırımın karşılığının alınmaması, sahipleri tarafından kaderlerine terk edilmelerine neden olmuştur. Böylece konutlardaki tahribat her geçen gün daha da artmış ve yıkılmalarına neden olmuştur. Günümüzde çok az geleneksel konut kalmıştır. Geleneksel dokuyu koruma konusunda bir düşünce taşımadan yapılan yeni yapılar,doku içinde oldukça tahribat yapmıştır. Tüm bu sorunlar dikkate alınmayarak yeni yapılaşma sürdürülmüştür.

Kültürümüzün parçaları olan geleneksel konutları tek tek korumak, hatta sadece cephesini korumak yeterli değildir. Konutlarla birlikte oluşturdukları geleneksel sokak dokusunu ve bölgenin karakteristik özelliği olan yapılar da korunmalıdır. Günümüzde geleneksel dokunun korunması, yaşatılması ve bunun için gerekli tüm kararların alınması artık zorunluluk olmuştur.

Alınacak koruma kararları;

Geleneksel doku ve çağdaş yaşam şartlarının birleştirilerek halkın kullanımına sunulması, Kültürel değerlerin kaybolmamasını sağlamak,
Geleneksel doku ve kültür mirasının gelecek kuşaklara aktarımının sağlanması, doğrultusunda olmalıdır.

Koruma ilkelerinin belirlenmesi öncesinde, bölgedeki tahribatı önlemek için geleneksel dokunun aynen korunması (dondurma) konusunda kararlar alınmalıdır.

Koruma kararları; bölge ölçeğinde tespit çalışmaları yapılarak her yapı için gerekli müdahaleler belirlenerek, yapılacak restorasyon çalışmaları konusunda bir program oluşturmalıdır.

Bölgede yeni yapılaşma denetim altına alınmalı, yerel yönetimlerin hazırlayacağı projeler doğrultusunda yeni yerleşim alanları belirlenmeli ve alt yapı hazırlanmalıdır.

Tarihi çevrenin, gelenekleri ve yaşam tarzı ile korunması, gelecek kuşaklara aktarılması açısından çok önemlidir. Halkta bu bilincin sağlanması, koruma için gerekli katılımın ve çözüm yollarının bulunmasını sağlayacaktır. Öncelikle bölge-

de yaşayan halkın koruma ve yaşatma bilincinin oluşması için bir eğitim politikası geliştirilmeli, uygulamaya konulmalıdır.

Yapıların korunması, bakımı ve onarımı mali sorunları ortaya çıkarmaktadır. Yapılacak restorasyon çalışmalarının maliyeti ve yapılacak yatırımların geri dönmesi önemli bir problemdir. Bu nedenle sorunların bölge ölçeğinde çözülmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bölgesel ölçekte geleneksel dokunun fonksiyonunu koruyup, korumadığı saptanarak, gerekiyorsa yeni bir fonksiyon belirlenmelidir. Yapılacak yatırımların geri dönecek olması halkın buraya yatırım yapmasını teşvik edecektir.

Koruma kararları doğrultusunda devletin oluşturacağı alt yapının devamında özel girişimcilerin yatırımını teşvik edecek projeler oluşturulmalıdır. Bireysel veya bölgesel açıdan kar getireceği anlaşılan uygulamalar toplum tarafından da destek görecektir. Bölgeye başka yatırımcıların da yatırım yapmasını sağlayacaktır.

Alınacak kararlar hukuki çözümleri de gerektirmektedir. Birçok konut çok hisselidir. Yapılan masrafların paylaşımı hissedarlar arasında sorun yaratmaktadır. Yapılacak yatırım karşılığında elde edileceklerin paylaşımı hukuksal açıdan belirlenmelidir. Konut sahiplerinin yapı üzerindeki mülkiyetleri korunarak yapacakları yatırım karşılığında elde edecekleri gelirin paylaşılması bir biriyle orantılı olmalıdır.

Devletin koruma konusunda her türlü yardımı yapması gerekir. Bölge için hazırlanacak koruma amaçlı imar projesi doğrultusunda konut sahiplerine; projeler karşılıksız veya düşük ücretle verilebilir. Kurulacak organizasyon bürosu aracılığı ile teknik danışmanlık, eleman yetiştirme ve kontrollük hizmetleri gerçekleştirilmelidir. Düşük faizli ve uzun vadeli kredi olanaklarının araştırılarak kamu kuruluşlarının ve uluslararası kuruluşların desteği sağlanmalıdır. Konut sahiplerinin ödemeleri gereken vergilerde indirim yapılması ve ödeme kolaylıklarının sağlanması, hatta alınmaması devletin yapacağı yardımlar olarak sıralanabilir.

Konut sahiplerinin, koruma çalışmalarına bireysel veya kurum olarak katılımı sağlanmalıdır. Devletin olanaklarının yanında kişilerin sorumluluk almaları sağlanarak, koruma konusunda daha etkili olunacaktır.

VII. 1. MEVCUT DOKU VE ÇEVRE ÖLÇEĞİNDE KORUMA İLE İLGİLİ ÖNERİLER

Mudanya doğal güzellikleri, denizi ve iklimi açısından her zaman tercih edilen bir yer olmuştur. Taşdığı özellikler nedeniyle Bursalılar tarafından sayfiye yeri olarak değerlendirilmektedir. Mudanya'nın Bursaya yakın olması gününbirlik ziyaretlerin yoğunluğunu artırmaktadır. Sahip olduğu turizm potansiyeli değerlendirilerek bölgenin yeniden işlevlendirilmesi mümkündür. Bölgesel ölçekte hazırlanacak projeler önderliğinde konutlar restore edilerek, yaz aylarında pansiyon olarak işletilmesi ve gelir getirecek yatırımlara dönüştürülmesi sağlanabilir. Sahipleri tarafından kullanılan konutlarda, odalar yaz aylarında pansiyonlere kiralanabilir. Böylece yapıların yaz kış kullanımı sağlanarak içinde yaşanması yapının ömrünü uzatacak, ilk yatırım amacını koruyacaktır.

Yapılan tespit ve analizler değerlendirilerek tez konusu olan 3. Bölge'de geleneksel dokunun yoğunlaştığı alan belirlenmiştir. Eski Su sokak köşesinden başarak devam eden Selvilik caddesi ve devamındaki Cami sokağı kapsayan arter üzerindeki geleneksel yapıların plan ve silüetleri çıkarılmıştır. bu çalışma sonunda tüm bölge için koruma ve sağlıklılaştırma kararları alınmıştır. Kararlar doğrultusunda incelenen konutların öneri projeleri hazırlandı.

Projelerin oluşmasında aşağıdaki koruma kararları ve öneriler dikkate alındı:

Geleneksel konutların sokak, parsel,yapı ilişkileri aynen korunmuştur.

Taşıt trafiğine uygun olmayan sokaklar trafiğe kapatılarak, yayalara hizmet verecek şekilde düzenlenmiştir. Bölgede mevcut olan parke taşı kaplamalı merdivenler korunarak, çevreleri yeniden düzenlenmiştir.

Tretuvar ve asfalt kaplama kaldırılarak sokaklardaki özgün döşeme kaplamaları ortaya çıkarılmış, olmayan yerler çağdaş malzeme ile kaplanmıştır.

Sokak silüetini bozan Beton elektrik direkleri kaldırılarak, elektrik ve telefon kabloları yer altına alınmıştır.

Uygun olan yerlerde çağdaş aydınlatma elemanları, yangın muslukları ve kent mobilyaları kullanılmıştır.

Bölge dahilinde bulunan Eski Hamam yanındaki park alanı şehircilik ve peyzaj açısından düzenlenerek halkın hizmetine sunulmuştur.

Kütlesi ile çevreye uyumlu yapıların cepheleri geleneksel mimariye uygun olarak düzenlenmiştir.

Kütle ve cephesiyle geleneksel doku içinde uyumsuz kalan yapılara müdahale gerekmektedir. Öneri projesi hazırlanan bölgede dokuyu bozan 7 pafta, 39 ada, 22 parseldeki 2 adet çok katlı yapı ile 7 pafta, 38 ada, 27 parseldeki 1 adet çok katlı yapıya müdahale edilerek, çevreye uyum sağlayacak öneriler getirilmiştir.

Geleneksel yapılar için koruma projesi hazırlanırken mümkün olduğunca az müdelale etmek ilke olarak benimsenmiştir. Restorasyon önerisi getirilen konutların fonksiyonları korunmuş, bunun yanında yazları pansiyon olarak odaların kiralanabilmesi için düzenlemeler plan özellikleri bozulmadan yapılmıştır.

Konutlar bahçeleriyle bir bütündür. Bahçelerde bulunan müstemilatlar geleneksel sistemde yapıldıkları için korunarak şaşıklştırılmışlardır. Bahçelerdeki mevcut yeşil doku korumaya alınarak yeniden düzenlenmiştir.

Yeni yapı yapılacak alanlar için kullanıcının ihtiyaçları göz önüne alınarak öneriler getirilmiştir.

Bölgede hazırlanacak öneri projelerinde sosyal ilişkilerin ve geleneksel sokak düzeninin korunarak konutların rehabilitasyonu sağlanmalıdır.

Bölge içinde halen işlevini sürdüren zeytin depolamak ve işlemek amacıyla kullanılan Mağaza adı verilen yapılar vardır. Bölgenin karakteristik özelliğini yansıtan bu yapıların korunması önerilmiştir.

VII. 2. TEK YAPI ÖLÇEĞİNDE KORUMA İLE İLGİLİ ÖNERİLER

Toplumların değişen sosyal yapısıyla birlikte aile yapıları da değişime uğramıştır. Ataerkil aile küçürek çekirdek aileye dönüşmüştür. Geleneksel yapılar çekirdek aileler için büyük ve sorunlu yapılardır. Ayrıca geleneksel yapı sistemleri ve malzemenin günümüzde kullanılmasının maliyeti yükseltmesi ve uygulayacak yetişmiş elaman bulunmaması geleneksel dokunun yok olmasına neden olmaktadır.

Konutlar insanların ihtiyaçlarına göre şekillenmişlerdir. Değişen ihtiyaçlarla birlikte değişim göstermeleri doğaldır. Değişim yaşanırken kültür birikiminin korunması en önemli unsurdur. İhtiyaçlar doğrultusunda, gerekli konfor koşulları, alt yapı tesisleri, gerektiğinde yeni fonksiyonlar verilerek yapılacak düzenlemeler kültürel değeri olan yapıların yaşayarak korunmasını kolaylaştıracaktır.

Tez kapsamında geleneksel yapılar ile ilgili alınan koruma karar ve önerileri:

Korunması gerekli yapıların strüktür analizi yapılarak elde edilen verilere göre müdehale öncelikleri ve kararlar belirlenmiştir.

Önemli oranda onarım gerektiren yapılar, strüktürel sorunları öncelikle çözümlenecektir.

Kismen onarım gerektiren yapılar, mimari öğelerin onarılması gereken yerlerde

mükün olduğunca taklitten kaçınılacaktır. Yapılan onarımlarda günün malzemesi kullanılacaktır.

Yapı içindeki merdiven, tavan bezemesi, alçı kabartma ve bunun gibi mimari öğeler yok edilemez, bunları bozacak her türlü davranıştan kaçınılacaktır.

Yapı içinde yapılacak değişiklikler,gelenksel plan özelliklerini bozmamalıdır. Bunun yanısıra her türlü onarım , dış cephede pencere, çıkma, konsol ve bunun gibi esas mimariyi yok edecek yapı elamanlarında değişiklikler yapılamaz.

Bozulan sıvalar labaratuvar analizleri socu elde edilen verilere göre karışımlar hazırlanarak tamamlanacaktır.

Çatıların orijinal halleri korunarak, örtü malzemesi olarak alaturka kiremit kullanılmalıdır.

Gelenksel konutlar çevreleri ile birlikte korunmalıdır. Bahçe duvarları, harpuş-talar, bahçedeki müştemilatlar sıhıleştirilerek korunmalıdır.

Yapılacak Yeni Yapılarda Yapılanma Koşulları:

Boş arsalar veya yıkılması önerilen yapıların yerlerine yapılacak yeni yapılar gelenksel dokuya uyum sağlamalıdır.

Kütle ve cephe olarak gelenksel dokuya uyum sağlamalıdır. Kat yüksekli-ği gelenksel konutların en yüksek saçak hizasını geçmemelidir.

Yola cephesi olmayan parsellerde yapılaşmaya izin verilmemeli, bahçe dokula-rı korunmalıdır. Çıkma yapılmak isteniyorsa, çevredeki konutların çıkma derinlikle-ri örnek alınarak 100 cm.den fazla çıkma yapılmamalıdır.

Çatılarda teras çatı ve çekme kat çözümlerine gidilmemelidir. Saçaklar, 50 - 100 cm arasında olabilir.

Yeni yapılar kütle ve cehesi ile gelenksel dokuya uyum gösterirken, taklit havasına girilmemelidir. Yeni yapılar günümüz malzeme ve olanaklarının kullanı-ldığı yapılar olmalıdır.

VIII. SONUÇ

Araştırma yapmak üzere seçilen bölgede geleneksel doku "Fziki özellikler", "Tarihsel gelişimi" ve fiziksel oluşum süreci", Araştırma bölgesinin seçimi ve özellikleri", "Mevcut durumun irdelenmesi", "Geleneksel dokunun oluşumu", ana başlıkları altında incelenmiştir.

3. Bölge geçmişte Türklerin yerleştiği bir bölgedir. Mevcut geleneksel doku Türk kültür ve sosyal yaşamının etkilerini taşımaktadır. Bölgede ahşap karkas konutlar ve Mağazalar geleneksel dokunun karakterini belirleyen öğelerdir. Konutların üç tanesi 17. ve 18. yüzyıldan kaldığı bilinen "Tepe Pencere" yapılarıdır. Mimari ve bezeme bakımından önemli bir örnek teşkil etmektedirler. Bugün kullanılmayan yapılar her geçen gün daha çok tahrip olarak yok olma aşamasına gelmektedirler. Bölgede Türk gelenekleri etkilerini göstermiştir. Konutların zemin katları mahremiyet sağlamak için dışarıya kapalı, sadece sokak kapısıyla sokak bağlantısı sağlanacak şekilde düzenlenmişlerdir. Bitişik düzende konumlanan yapılarda bahçeye dönük yaşam düzeni vardır. Yapılan çıkmalarla üst katlardan sokağın denetimi sağlanmıştır. Sit alanı içinde kalan bölgede geleneksel dokunun çevreden gelen etkilerle yok olduğu görülmektedir. Halkın oturdukları konutları kendi bilgileri dahilinde kormaya çalışmaları her zaman olumlu sonuç vermediği gibi yeterli değildir.

Geleneksel dokunun korunması konusunda halkın bilinçlenerek, konuya ilgi duymaları sağlanmalıdır. Koruma, değişen yaşam koşullarına göre yenileşme ve gelişme olarak değerlendirilmeli, bu koşullar sağlanırken kültür birikimlerinin yok olmamasına dikkat edilmelidir. Geçmişten geleceğe miras olarak aktarılan kültür değerleri yerleşimlerin kişiliği ve özgünlüğünü belirler. Koruma konusunda oluşturulacak organizasyonlarla başarıya ulaşılacaktır. Elde edilecek değerler karşısında yapılacak harcamalardan kaçınılmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Bahtiyar, Eğli ve Ali, 1950. "Türk Evleri", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, sayı 10 : 15 - 17.
- Bammer, Anton, 1982. Wohnen im Verganglichen, Graz : 36, 37, 54, 59.
- Dayıgil, F. ve Orgun, Z., 1939. "Mudanya'da Tahirpaşa Köşkü ve Eski Evler", Arkitekt, sayı 516 : 113 - 117.
- Eldem, S. H., 1984. "Türk Evi", cilt I, T.A.Ç. Yayınları, İstanbul.
- Eldem, S. H., 1984. "Türk Evi", cilt 2, T.A.Ç. Yayınları, İstanbul.
- Elitoğ, Cafer, 1989. "Bir Yazlık Yerleşim Alanı Olarak Mudanya" Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İ. Üniversitesi S. B. Enstitüsü Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı.
- Evren, Mesut, 1959. "Türk Evinde Çıkma", İ.T.Ü., İstanbul.
- İlhan, Nevzat, Aralık 1992. "Yaşayan Müze Evler", Tasarım, sayı 30, İstanbul, 128-131.
- Küçükerman, Önder, 1991. "Türk Evi", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, İstanbul.
- Ötüken, Yıldız ve diğerleri, 1986. "Vakıf Abideler ve Eski Eserler", sayı 4, Ankara, : 460 - 463, 511, 512.
- Sözen, Gürol, 1989. "Bursa'nın Salık Gerçeği", Türkiyemiz, sayı 57 : 4 - 19
- Tayla, Hüsrev, 1980. "Mudanya Evleri ve Tahir Paşa Konağı", Türkiye Turing Otomobil Kurumu Belleteni, sayı 60 - 345 : 13 - 16.
- Tomsu, Leman, 1950. "Bursa Evleri", İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Yergün, Uzey, 1991. "Bursa Geleneksel Konut Mimarisinin Kentisel ve Yapısal Morfolojisi Hakkında Bir Araştırma Y.T. Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Röleve - Restorasyon Programı, İstanbul.

- Yazarı yok, Ağustos 1937. "Mudanya'da İmar", Belediyeler Dergisi, yıl 3, sayı 25, Ankara, :36 - 45.
- Yazarı yok, 1957. "Mudanya", Türkiye Ansiklopedisi, Ankara, : 224 - 226.
- Yazarı yok, 1970. "Bursa", İslam Ansiklopedisi, cilt II M.E.B. Yayınları, İstanbul, : 806 - 814.
- Yazarı yok, 1976. "Mudanya", Türk Ansiklopedisi, cilt XXIV, M.E.B. Yayınları, Ankara, : 368 - 370.
- Yazarı yok, 1982-83 "Bursa", Yurt Ansiklopedisi, Anadolu Yayıncılık : 1625 - 1755.
- Yazarı yok, 1985. "Mudanya", Yeni Türk Ansiklopedisi, cilt VII, İstanbul : 2473.
- Yazarı yok, _ "Bursa", Türkiye 1923 - 1973 Ansiklopedisi, cilt II : 419.
- Yazarı yok, _ "Mudanya", Yeni Hayat Ansiklopedisi, cilt V : 2404.

ÖZGEÇMİŞ

12. 06. 1967 tarihinde Akçakoca'da doğdu. İlköğrenimini Düzce Namık Kemal İlkokulu'nda (1973 - 1978), ortaöğrenimini Düzce Lisesi'nde (1978 - 1984) tamamladı.

1984 yılında Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'ne girdi. 1989 yılında bu fakülteden mezun oldu.

Yüksek öğrenimi sonrasında çeşitli mimarlık bürolarında çalıştı.

1991 öğrenim yılında Yıldız Üniversitesi Fen bilimleri Enstitüsü'nün Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve - Restorasyon Bölümü'nde yüksek lisans öğrenimine başladı.

1993 Şubat ile 1994 Temmuz süresince bir inşaat firmasına bağlı olarak, Sarayburnu - Ahırkapı feneri arası Marmara Surları restorasyonu şantiyesinde çalıştı.